

**H. G. Wells**

**Emberek a Holdban**

**Fordította: Mikes Lajos**

**Tartalom**

1. MR. BEDFORD TALÁLKOZIK MR. CAVORRAL LYMPNÉBEN
2. ELKÉSZÜL A CAVORIT
3. ÉPÜL A GÖMB
4. A GÖMB BELSEJÉBEN
5. UTAZÁS A HOLDBA
6. KIKÖTÜNK A HOLDON
7. NAPKELTE A HOLDON
8. REGGEL A HOLDON
9. MEGKEZDŐDIK A TANULMÁNYOZÁS
10. ELTÉVEDT EMBEREK A HOLDBAN
11. A HOLDBORJÚK LEGELŐI
12. A SZELENIT ARCA
13. MR. CAVOR FEJTEGETÉSEKBE BOCSÁTKOZIK
14. MEGPRÓBÁLUNK ÉRINTKEZNI EGYMÁSSAL
15. AZ INGÓ HÍD
16. TÉPELŐDÉS
17. HARC A HOLDBELI MÉSZÁROSOK BARLANGJÁBAN
18. A NAPFÉNYEN
19. MR. BEDFORD EGYEDÜL
20. MR. BEDFORD A VÉGTELEN TÉRBEN
21. MR. BEDFORD LITTLESTONE-BAN
22. MR. JULIUS WENDIGEE CSODÁLATOS ÜZENETE
23. MR. CAVOR ELSŐ HAT ÜZENETÉNEK KIVONATA
24. A SZELENITEK TERMÉSZETRAJZA
25. A HOLD-MOGUL
26. CAVOR UTOLSÓ TÁVIRATA

## Mr. Bedford találkozik Mr. Cavorral Lympnében

Miközben leülök írni itt a szőlődomb árnyékában, Dél-Itália kék égboltja alatt, az jut az eszembe, nem minden csodálkozás nélkül, hogy én magam voltaképpen tisztára véletlenül vettem részt Cavor csodálatos kalandjaiban. Akárki mással is megeshetett volna ugyanez. Olyankor pottyantom bele ezekbe a dolgokba, amikor azt hittem, hogy sikerült megszöknöm a zavaró élmények legcsekélyebb lehetősége elől is. Azért utaztam Lympnébe, mert azt képzeltem, hogy ez a legeseménytelenebb helye a világnak. Azt gondoltam, hogy itt mindenestre békességben fogok élni és nyugodtan dolgozhatom!

És az eredmény - ez a könyv. Íme, ennyire beleszól a Végzet az ember apró terveibe.

E helyütt megemlíthetem talán, hogy nemrégiben csúfosan, belebuktam egynémely üzleti vállalkozásba. Most, amikor itt ülök, s a jólét kényelme vesz körül, szinte luxusnak tűnik ez a vallomás balsorsomról. Sőt azt is bevallhatom, hogy feltehetően szerencsétlenségemnek nagyrészt magam voltam az oka. Lehet, hogy bizonyos dolgokhoz van tehetségem, de az üzleti ügyek irányítása nem tartozik ezek közé. Csakhogy akkoriban még fiatal voltam és fiatal-ságomnak egyebeken kívül megvolt az a hibája is, hogy büszke voltam üzleti képességeimre. Az évek számát tekintve még ma is fiatal vagyok, de az, ami történt velem, lehántott valamit lelkem ifjúságáról. Ki mondhatná meg, vajon bukkant-e elő némi bölcsesség is a lehántott kéreg alól?

Aligha érdemes részletesen kiterjeszkednem azokra a spekulációkra, amelyek végül a kenti Lympnében vetettek partra. Manapság kalandos íze van még az üzleti vállalkozásnak is. Kockázatokat vállaltam. Ilyen esetekben mindig vállalni kell bizonyos mértékig az adok-kapok elvét s nekem végül már csak adnom kellett. Szó sincs arról, hogy szívesen adtam volna. És amikor kilábaltam már mindenből, még mindig akadt egy rosszindulatú hitelezőm, aki jónak látta, hogy tovább fenyegetsen. Talán volt szerencsénk már a sértett erény efféle lobogó indulatához, vagy talán érezték csak. Keményen a sarkamban volt. Végül úgy láttam: drámát kell írnom, hacsak azt nem akarom, hogy mint kereskedőseged legyek kénytelen küszködni a megélhetésemért. Van némi fantáziám és fényűző ízlésem, és föltettem magamban, hogy szívósan harcolok, mielőtt elfogadnám ezt a sorsot. Azon a hitemen kívül, hogy tehetséges üzletember vagyok, akkoriban mindig élt bennem az a gondolat is, hogy nagyon jó darabot tudnék írni. Azt hiszem, ez nem is túlságosan szokatlan meggyőződés. Tudtam, hogy a törvényes üzleti vállalkozásokon kívül csakis a drámaírás kecsegtetheti az embert dús lehetőségekkel és valószínűleg ez befolyásolta a véleményemet. Valóban, ezt a megíratlan drámát idestova kellemes tartaléknak kezdtem tekinteni, amit félretettem rossz időkre. Ez a rossz idő elkövetkezett és én munkához láttam.

Hamarosan rájöttem, hogy egy darab megírása hosszabb időbe telik, mint föltételeztem. Eleinte tíz napot szántam rá és azért jöttem Lympnébe, hogy munka közben nyugodt helyem legyen. Boldog voltam, hogy megkaptam ezt a kis nyári lakot. Három évre vettem bérbe. Valahogyan bebútoroztam, s mialatt a darabon dolgoztam, én magam szakácskodtam. Bondnét kétségbeejtette volna a főztöm, pedig hát megvolt a maga külön zamatja. Volt egy kávéskannám, egy tojásostepsim, egy burgonyasütőm és egy serpenyőm kolbászféléhez meg szalonnához - ez volt egyszerű kényelmi berendezésem. Az ember nem lehet mindig fényűző, ellenben egyszerű mindig lehet. Egyébként elláttam magam hitelre egy akó sörrel és beállított hozzám minden nap egy pék is, aki megbízott bennem. Szibarita életmódról nemigen lehetett

szó tehát, de volt már rosszabb sorom is. A péket, aki nagyon tisztességes ember volt, sajnáltam ugyan egy kissé, de hát még az ő nevében is reménykedtem.

Akinek magányra van szüksége, Lympnénél jobb helyet nem találhat. Kent agyagos részén fekszik és nyári lakom egy ősi szikla széléről bámult ki a Romney-láp síksága fölött a tengerre. A hely maga nagy esőben csaknem megközelíthetetlen, és hallottam, hogy olyankor a postás deszkát köt a lábára, s úgy kel át útjának pocsétásabb részein. Nem láttam őt ugyan soha így járni, de azért egészen jól el tudom képzelni. A mostani falu mindössze néhány kunyhó és ház s a kapuk előtt nagy nyírfasöprűk ékeskednek, ezekkel verik le a legtapadósabb agyagot. Ez némi fogalmat nyújt a vidék talajáról. Ez a falu örökre elmúlt dolgoknak fakó emléke, másként aligha volna itt ezen a helyen. Valaha, a római időkben, Portus Lemanus volt itt, Anglia nagy kikötője, most pedig négy mérföldnyire van innen a tenger. A meredek domb lefelé végig tele van római téglapítmények romjaival és tömbjeivel, és erről a dombról indul ki nyílegyenesen észak felé az ősi Watling Street, amely itt-ott még most is ki van kövezve. Gyakran elálldogáltam a dombon, a múltra gondolva, a gályákra és a légiókra, a foglyokra és a hivatalnokokra, a nőkre és a kereskedőkre, a magamhoz hasonló spekulánsokra, a nyüzsgő tömegre és a zsibongó lármára a kikötő forgalmas eleveenségében. S most mindössze néhány kőrakás van itt egy gyepes lejtőn, egy pár juh - és én! És ahol valaha a kikötő volt, ott most a lápmező húzódik széles körben, a távoli Dungenessig itt-ott facsoportok foltjával és ódon középkori városok templomtornyaisal, amelyek követik immár Lemanust a pusztulásba.

Szebb kilátást, mint amely itt nyílt a lápmezőre, nemigen láttam életemben. Dungeness körülbelül tizenöt angol mérföldnyire lehetett. Mint valami tutaj, úgy feküdt a tengeren, s távolabb nyugat felé, az alkonyuló nap fényében a hastingsi dombok ragyogtak. Néha tisztán és élesen rajzolódtak ki, máskor elmosódott a tetejük, s gyakran már teljesen a felhőkbe rejtőztek a szemem előtt. A Lápmező közelebbi részeit árkok és csatornák barázdálták.

Az ablak, amelynél dolgoztam, a dombokra nézett, s ebből az ablakból pillantottam meg először Cavort. Éppen darabom jelenetezésével foglalkoztam, belemélyedve teljesen ebbe a kemény munkába, s Cavor megjelenése természetesen elvonta a figyelmemet.

A nap leáldozott az égen a zöld és kék nyugodt árnyalatai derengtek, s ebből a háttérből mint fekete pont bukkant elő - a legfurcsább apró figura.

Alacsony, testes, vékony lábú emberke volt, egy kissé rángatódzva mozgott. Jónak látta, hogy rendkívüli szellemét krikett-sapkába, felöltőbe, kerékpáros térdnadrágba meg harisnyába bújtassa. Nem tudom, miért tette ezt, mert sohasem kerékpározott és sohasem játszott krikettet. Véletlenül állt össze ilyenképp a ruházata, nem tudom hogyan. Kézzel-lábbal hadonászott, a fejét ide-oda forgatta és *zümmögött*. Úgy zümmögött, mint holmi elektromos erőmű. Sose hallottam ilyen zümmögést. És minduntalan szokatlanul lármásan krárogott.

Eső után voltunk, s Cavor rángatódzó járását még jobban fokozta a síkos gyalogösvény. Amint szembe került a nappal, megállt, zsebórát vett elő és tétovázott. Majd szinte görcsös mozdulattal megfordult és szemmel láthatóan sietve visszavonult; már nem is gesztikulált, csak nagyokat lépett, akkorákat, hogy pompásan lehetett látni, milyen szokatlanul nagy a lába, amelynek nagyságát, jól emlékszem, groteszkül túlozta a hozzátapadó agyag is.

Ez ottlétem első napjaiban történt, amikor drámaírói energiám a legnagyobb volt, s az egész dolgot egyszerűen bosszantó epizódnak tekintettem, amely öt percemet elrabolta. Visszatértem a jelenetezéshez. De mikor másnap este figyelemre méltó pontossággal megismétlődött a dolog és harmadnap újra, sőt tovább is minden este, amikor nem esett, egyre nehezebbé vált a jelenetezésre fordítani figyelmemet.

- Ördög vigye ezt az embert! - gondoltam magamban. - Mintha csak arra készülne, hogy beálljon bábunak valamelyik bábszínházba!

És több este egymásután ugyancsak átkoztam őt magamban.

Majd csodálkozás és kíváncsiság váltotta fel bosszúságomat. Mi lehet az oka ennek a viselkedésnek? A tizennegyedik este nem bírtam ki tovább a dolgot és mihelyt újra megjelent, kinyitottam a földig érő szárnyas ablakot, keresztülsiettem a verandán és egyenesen oda tartottam, ahol kivétel nélkül minden este meg szokott állni.

Éppen előhúzta már a zsebóráját, amikor elébe toppantam. Puffadt, vörhenyes arca volt, vörösesbarna szeme - eddig mindig csak úgy láttam, hogy háttal volt a világosságnak.

- Egy pillanatra, uram - szólítottam meg, amikor megfordult.

Rám meresztette a szemét.

- Egy pillanatra - szólt -, hogyne, hogyne. Ha pedig tovább óhajt beszélni velem és nem sértem meg vele - a pillanat már le is telt - nem volna szíves elkísérni?

- Kérem - válaszoltam, miközben melléje léptem.

- Nagyon szabályosan élek. A társalgásra szánt időm korlátolt.

- Ha jól sejtem, ez a testmozgásra szánt ideje?

- Úgy van. Azért jövök ide, hogy a napnyugtát élvezzem.

- De nem élvezi!

- Hogy-hogy?

- Sohase nézi meg.

- Sose?

- Nem. Tizenhárom este figyeltem önt és egyszer sem tekintett a nyugvó nap felé - egyetlenegyszer sem.

Összeráncolta a homlokát, mint aki valamilyen problémára bukkan.

- Hm, hát élvezem a napfényt, a levegőt, végigmegyek ezen az ösvényen, át azon a kapun - hátrafelé biccentett a fejével -, és köröskörül...

- Szó sincs róla. Sohasem járt ott. Ez mind zagyvaság. Arra nincs is út. Ma este például...

- Ó! Ma este! Hadd lám csak! Ó! Az imént megnéztem hány óra, láttam, hogy már három perce letelt a kiszabott félórám, megállapítottam, hogy nem érek rá körülmenni, megfordultam...

- Mindig ezt teszi.

Rám nézett és elgondolkozott.

- Igaza lehet. Most, hogy visszagondolok rá, meglehet. De hát miről akart beszélni velem?

- Erről!

- Erről?

- Úgy van! Miért teszi ezt? Minden este erre jön, lármát csap...

- Lármát csapok?

- Ilyenformán... - Utánoztam a zümmögését.

Rám nézett és látszott rajta, hogy a zümmögés sehogy sem tetszik neki.

- Így csinállok? - kérdezte.

- Minden áldott este.

- Sejtelmem se volt róla.

Megállt egy helyben. Rám nézett komolyan.

- Lehetséges volna - kérdezte -, hogy ilyen rossz szokásom támadt?

- Nagyon valószínű. Vagy nem?

Mutató- és hüvelykujjával lehúzta az alsó ajkát. Lenézett egy pocsétára a lába előtt.

- Tele van mindenfélével a fejem - mondta. - És ön azt szeretné tudni, miért? Nos, uram, biztosíthatom róla, nemcsak azt nem tudom, hogy miért teszem ezt, hanem azt sem tudtam, hogy egyáltalában ezt teszem. Ha jobban meggondolom a dolgot, csakugyan úgy van, ahogy ön mondja, sohasem voltam túl azon a mezőn... És mindez bosszantja önt?

Nem tudom miért, de megenyhültem vele szemben.

- Nem bosszant - feleltem - de... képzelje el, hogy éppen drámát ír!

- Nem tudom elképzelni.

- Képzeljen bármit, amihez elmélyedésre van szüksége.

- Ó! - mondta - persze, persze - és eltűnődött. Az arcán oly őszinte kétségbeesés tükröződött, hogy még jobban megengesztelődtem. Végül is félig-meddig támadó szándékra vall felelősségre vonni valakit azért, miért zümmög egy nyilvános gyalogúton.

- Látja - szólt halkán -, rossz szokás.

- Ó, ezt belátom.

- Végét kell vetnem.

- Egyáltalán nem, ha ez zavarná. Énnekem végül is nem volt jogom... - félig-meddig tolakodás részemről...

- Szó sincs róla, uram - mondta - szó sincs róla. Nagyon lekötelezett vele. Óvakodnom, kellene az effélétől. Ezentúl vigyázok is majd. Nem volna szíves még egyszer? Hogy is hangzott?

- Körülbelül így - mondtam. - Zuzzu, zuzzu. De hát kérem...

- Nagyon lekötelezett vele. Valóban, magam is tudom, hogy képtelenül szórakozott kezdek lenni. Teljesen igaza van, uram - teljesen igaza. Nem fog megismétlődni többé. Most pedig, uram, máris távolabbra elhoztam önt magammal, mint szabad lett volna.

- Remélem, hogy a tolakodásom...

- Szó sincs róla, uram, szó sincs róla.

Néztük egymást egy pillanatig. Megemeltem a kalapomat és jó estét kívántam. Görcsös mozdulattal viszonzta köszöntésemet, azután elváltunk.

Az ajtóból visszatekintettem eltűnő alakjára. A viselkedése szembetűnően megváltozott, mintha megbénult és összezsugorodott volna. Az ellentét előbbi gesztikuláló, zümmögő, és mostani énje között érthetetlenül meghatott. Utána néztem, amíg el nem tűnt a szemem elől.

Őszintén kívántam, bár inkább a saját dolgommal törődtem volna, s visszatértem nyári lakomba a darabomhoz.

Másnap este nem láttam őt, sem harmadnap este. De folyton ott motoszkált a fejemben és arra gondoltam, hogy mint szentimentális komikus szereplő hasznos szolgálatot tehetne a cselekményem kibontakozásában. Negyednap meglátogattott.

Egy ideig törtem a fejemet rajta, miért keresett fel. Közönyös dolgokról beszélgetett velem a legkimértebb formában. Majd hirtelen rátért a dolgára. Át akarta venni a nyaralómat.

- Látja - mondotta -, a legkevésbé sem vádolom önt; de hát ön megbolygatott egy szokást és ez tönkreteszi az egész napomat. Erre szoktam sétálni - évek óta. Kétségtelenül zümmögtem is... Ön most mindezt lehetetlenné tette!

Azt ajánlottam neki, próbálkozzék meg más iránnyal.

- Nem. Nincs más irány. Ez az egyetlen. Tudakozódtam. És most - minden délután négykor - egy tűzfalba ütközöm.

- De kedves uram, ha önre nézve oly fontos ez a dolog...

- Életbevágó. Látja, én... én kutató vagyok... egy tudományos probléma megoldásával foglalkozom. A lakásom - elhallgatott és gondolkozott - amott van - tette hozzá és hirtelen kinyújtotta a kezét, veszedelmesen közel a szememhez. - Az a fehér kéményes ház, ott a fák fölött. És a körülményeim rendkívüliek. Azon a ponton vagyok, hogy már-már sikerül egy igen jelentős kísérletem... biztosíthatom róla, hogy egyike a *legjelentősebb kísérleteknek*, amióta világ a világ. Ehhez szakadatlan gondolkodásra van szükségem, szakadatlan szellemi szabadságra és tevékenységre. És a délután volt a legragyogóbb időm! - tele erjedő új gondolatokkal... új szempontokkal.

- De miért ne járhatna ezentúl is erre.

- Minden egészen másképp lenne. Csupa tudatosság volnék. Önre gondolnék és a darabjára, arra, hogy ingerülten engem figyel, ahelyett, hogy a saját munkámon járna az eszem. Nem! Ezt a házat meg kell szereznem!

Gondolkoztam. Természetesen jól meg akartam fontolni a dolgot, mielőtt döntő nyilatkozatot tennék. Abban az időben általában meglehetősen hajlandóságom volt üzleti ügyekre és az adás-vétel mindig vonzott; de először is a ház nem az én házam volt és még ha jó áron el is adtam volna neki, kellemetlenségem támadhatott volna az átadás körül, ha a tulajdonos megneszeli a dolgot; másodszor pedig - adósságaim voltak. Nyilvánvalóan olyan üzletről volt tehát szó, amely óvatosságot kívánt. Aztán meg az is érdekelt, hogy vendégem esetleg valami értékes találmánynak a nyomán van. Az jutott az eszembe, hogy nem ártana, ha többet tudnék kutatásairól, minden tisztességtelen szándék nélkül, pusztán azért, hogy ha megtudnám, miről van szó, talán szabadulhatnék a drámaírástól. Tapogatódzni kezdtem hát.

Vendégem készségesen szolgált felvilágosítással. Sőt, mihelyt belemelegedett a dologba, a társalgás tisztára monológgá vált. Úgy beszélt, mint aki hosszú ideig be volt zárva és aközben újra meg újra végiggondolta a dolgát. Csaknem egy óra hosszáig beszélt és mi tagadás, ugyancsak nagy feladat volt rá figyelnem. De mindvégig ott lappangott bennem az a meglepedés, amelyet olyankor érez az ember, amikor sikerül kibújni valami munka alól, amelyet kitűzött maga elé.

Első beszélgetésünk alkalmával nemigen értettem meg, miben fáradozik. Minden második szava számomra teljességgel ismeretlen technikai kifejezés volt és néhány részletkérdést - mint ő mondta - elemi matematikai bizonyítással világított meg, amennyiben tintaceruzával

számításokat végzett egy borítékon, s ez még azt is megnehezítette, hogy úgy viselkedjem, mintha érteném a dolgot.

- Igen, igen, - mondtam. - Folytassa csak!

Mindazáltal az a meggyőződés ébredett bennem, hogy vendégem nem egyszerű különc, aki a feltalálót játssza. Különc megjelenése ellenére annyi erő áradt belőle, hogy ez a föltevés képzelenség volt. Akármilyen volt is a találmánya, mechanikai lehetőségek körül forgott. Elmondta, hogy az udvarán műhelye van és három segédje, akiket ő maga tanított be magának. Hát bizony a műhelytől egy lépésre van csak a szabadalmi hivatal. Aztán meghívott, hogy nézzek meg mindent. Szívesen elfogadtam a meghívását és volt rá gondom, hogy egy-két mellékesen odavetett szóval hangsúlyozzam ezt. A nyári lak átruházása, amely miatt fölkeresett, egyelőre, nagy öröömre, függőben maradt.

Végül felállt, hogy távozzék és bocsánatot kért hosszú látogatása miatt. Ritkán van része abban az élvezetben, mondta, hogy a munkájáról beszélhessen. Csak elvétve talál olyan értelmes hallgatót, aminő én vagyok; nemigen szokott érintkezni hivatásos tudósokkal.

- Annyi kicsinyesség - tette hozzá magyarázatul -, annyi intrika! És mondhatom, ha valami gondolata van az embernek... új, termékenyítő gondolata... Nem akarok szigorúan ítélni, dehát...

A gyors elhatározások embere vagyok. Most is olyasmit tettem, ami talán elhamarkodott ajánlat volt. De ne felejtjük el, hogy két hét óta egyedül voltam Lympnében, a darabomon dolgozva és még egyre furdalt a lelkiismeretem Cavor tönkretett sétái miatt.

- Miért ne lehetne ez az ön új szokása - kérdeztem -, ahelyett, amit megzavartam? Legalábbis addig, amíg a ház dolgában megállapodásra jutunk. Önnek arra van szüksége, hogy meghánya-vesse a munkáját. Ezt tette mindig a délutáni sétáin. Ez, sajnos, odavan... ami elmúlt, többé vissza nem hozható. De miért ne jönne el ide, hogy beszélgessen velem a munkájáról? Miért ne használhatna fel engem holmi falnak, amelynek nekidobja gondolatai labdáját, hogy aztán újra elkapja? Én bizonyosan nem tudok eleget ahhoz, hogy ellopjam a gondolatait... tudósokat pedig nem ismerek...

Elhallgattam. Cavor eltűnődött. Az ajánlat nyilvánvalóan vonzotta őt.

- De attól félek, hogy untatnám önt - mondta végül.

- Azt hiszi, annyira ostoba vagyok?

- Ó, dehogy! Dehát a technikai nehézségek...

- Mondhatom, hogy ma délután roppantul érdekelt a fejtegetése.

- Bizonyos, hogy ez nagy segítségemre volna. Legkönnyebben magyarázás közben tisztázódnak az ember gondolatai. Eddigél...

- Kedves Cavor úr, egy szót se többet.

- De hát igazán ráérne erre?

- Nincs jobb pihenés a változatosságnál - szóltam mély meggyőződéssel.

Megállapodtunk, verandám lépcsőjéről Cavor visszafordult.

- Igazán nagyon lekötelezett - mondotta.

Kérdően hümmögtem.

- Teljesen kigyógyított a zümmögés nevetséges szokásából - magyarázta meg.

Azt hiszem, azt válaszoltam rá, hogy örülök, ha bármiben is szolgálatára voltam. Erre aztán parkon fordult és elindult.

Valószínű, hogy az a gondolat-folyamat, amelyet beszélgetésünk megindított, nyomban úrrá lett fölötte. A két karjával rögtön hadonászni kezdett úgy, mint régebben. A parti szellő szárnyán pedig eljutott hozzám újra a „zuzzu” halk visszhangja...

De hát ez végre is nem az én dolgom volt...

Másnap újra fölkeresett, eljött harmadnap is és két előadást tartott a fizikáról kölcsönös meglepedéseinkre. Olyan arccal, mint aki rendkívül világosan beszél, magyarázta az „éttert”, az „erővonalakat”, a „gravitációs erőt” és más efféléket, én pedig ott ültem a másik tábori székemen és csak annyit mondtam: - Igen!... Folytassa csak!... Értem!... - hogy el ne vegyem a kedvét. Rettentő nehéz anyag volt, de azt hiszem, sejtelve sem volt róla, mennyire nem értettem meg. Voltak pillanatok, amikor kételkedtem benne, vajon jól töltöm-e az időmet, de annak az átkozott drámának a gondjaitól mindenesetre megszabadultam. Hébe-korba világosan felcsillant előttem valami a dolgokból s egy ideig világos volt, de nyomban homályos lett megint, mikor már-már azt hittem, hogy elcsíptem. Néha teljesen ellankadt a figyelmem, le is mondtam már a dologról s amint ott ültem, Cavorra bámulva, azon tűnődtem, vajon nem volna-e mégis csak okosabb, ha hősnek használnám fel őt valami jó bohózatban és semmi egyébbel nem törődnék. Aztán megint megértettem valamit.

Az első kínálkozó alkalommal elmentem megnézni a házat. Nagy, hanyagul bútorozott ház volt; cselédsége nem volt a három segédjén kívül, s az étkezését meg a magánéletét filozófushoz illő egyszerűség jellemezte. Csak vizet ivott, vegetáriánus volt és így tovább, ahogy a logikus önfegyelmzés kívánja. De felszerelése sok kétségemet eloszlatta. A pincétől a padlásig minden a munkára vallott - csodálatos kis hely volt ebben a félreeső falucskában. A földszinti szobákban padok és készülékek voltak, a konyha és a mosogatókatlan tekintélyes kemencévé alakult át, a pincében dinamók dolgoztak s a kertben egy gazométer. Olyan ember bizakodó kedvével mutatott meg mindent nekem, mint aki nagyon is sokat élt egyedül. Zárkózottsága túlaradó bizalommal olvadt fel s véletlenül én voltam a szerencsés, akit elárasztott.

A három segéd a kézművesek osztályának három derék tagja volt. Lelkiismeretesek, ha nem is túlságosan eszesek, erősek, udvariasak és készségesek. Az egyik, Spargus, aki szakácskodott és a fémmunkát végezte, matróz volt, a második, Gibbs asztalos, a harmadik valaha kertész, most pedig mindenese segéd. A szó legszigorúbb értelmében kézművesek voltak. Minden értelmi munkát Cavor végzett. Még az én kétes tájékozottságomhoz képest is sötét tudatlanságban leledzettek.

Rátérek már most a kutatómunka természetére. Itt sajnos, nagy nehézséggel állok szemben. Én magam nem vagyok tudományos szakember és ha megpróbálnám Cavor fölöttébb tudományos nyelvén felvázolni a célt, amely felé kísérleteivel törekedett, attól félek, nemcsak az olvasót hoznám zavarba, hanem saját magamat is, és csaknem bizonyos, hogy elkövetnék valami baklövést, amivel magamra vonnám a matematikai fizika összes modern hazai bűvárainak gúnyolódását. Ennélfogva azt hiszem, az lesz a legokosabb, ha benyomásaimat a magam nem szabatos nyelvén mondom el s nem is igyekszem olyan tudásnak a köpenyegébe bújni, amelyre nem tarthatok igényt.

Cavor olyan anyagot kutatott, amely a „sugárzó” energia minden formájával szemben áthatolhatatlan marad. (Más szót használt, amelyet elfelejtettem, de az „áthatolhatatlan” is födi a gondolatot). Felvilágosított róla, hogy „sugárzó energia” minden fény vagy hő, továbbá a Röntgen-sugár, amelyről néhány év előtt oly sok szó esett, vagy a Marconi-féle elektromos



hullámok, vagy a tömegvonzás. Mindezek a dolgok - így mondta -, középpontokból sugárzanak ki és hatnak a távolabb lévő testekre, ezért nevezik őket „sugárzó energiának”. Mármost minden anyag áthatolhatatlan a sugárzó energia egyik vagy másik formájával szemben. Az üveg például áthatolható a fény számára, de sokkal kevésbé az a hő számára, s éppen ezért felhasználható kályhaellenzőnek; a timsó is áthatolható a fény számára, de teljesen kizárja a hőt. Viszont a széndiszulfidban feloldott jód teljesen elzárja a fényt, ellenben átengedi a hőt. Elrejtí az ember elől a tüzet, de odaengedi az emberhez a tűz egész melegét. A fémek nemcsak a fény és a hő, hanem az elektromos energia számára is áthatolhatatlanok<sup>1</sup>, holott ez utóbbi úgy keresztül megy a jóddalaton is, meg az üvegen is, mintha útjában sem volnának. És így tovább.

Mármost minden ismert anyag „áthatolható” a tömegvonzás számára. Használhatunk különféle ellenzőket, hogy bármitől elrekesszük a nap fényét, hevét vagy elektromos hatását, avagy a föld melegét; megvédhetünk dolgokat fémlemezek segítségével a Marconi-féle sugaraktól; de semmi sem vághatja el a Nap vonzóerejét vagy a Föld vonzóerejét. Bajos volna azonban azt mondani, hogy ilyesmi nem létezik. Cavor nem látta be, hogy miért ne lehetne ilyen anyag, én pedig igazán nem adhattam okát. Eddig soha életemben nem gondoltam efféle lehetőségre. Számításokat végzett egy darab papíron, amelyeket Lord Kelvin vagy Lodge professzor, vagy Karl Pearson professzor vagy bármelyik más nagy tudós kétségtelenül megérthetett volna, amelyek azonban engem kétségbeesztően összezavartak. És ezekkel a számításokkal nemcsak azt bizonyította be előttem, hogy létezhet ilyen anyag, hanem azt is, hogy meg kell felelnie bizonyos feltételeknek. Csodálatos láncolata volt ez az okoskodásnak. De bármennyire bámolatba ejtett és bármennyire próbára is tett akkoriban, lehetetlenség volna e helyütt reprodukálnom. - Igen - mondtam rá mindenre -, igen; folytassa csak! - Elbeszélésünk beérheti azzal, hogy Cavor azt hitte képes ezt a feltételezett, s a tömegvonzást elszigetelő anyagot előállítani fémek bonyolult vegyületeiből és valami újból, azt hiszem, egy új elemből, amelynek - ha nem csalódom - hélium a neve, s amelyet Londonból szállítottak neki lepecsételt kökorsókban. Ezt a részletet kétségbe vonták, de én csaknem bizonyos vagyok benne, hogy lepecsételt kökorsókban héliumot kapott. Mindenesetre valami illó és híg anyag volt. Bárcsak jegyzeteket csináltam volna magamnak!...

De hogy is láthattam volna akkor előre, hogy szükségem lenne majd jegyzetekre?

Akinek van némi - bármily csekély - képzelőtehetsége, meg fogja érteni, minő rendkívüli lehetőségek rejlenek az ilyen anyagban és maga is érezni fogja egy kissé azt az izgalmat, amelyet én éreztem, amikor előderengett a gondolat Cavor rejtelmes kifejezéseinek kódéből. Valóban komikus megoldása a drámai feszültségnek! Beletelt némi időbe, amíg el tudtam hinni, hogy jól megértettem őt és nagyon óvatosan kerültem minden olyan kérdést, amelyből megítélhette volna, hogy a meg nem értésnek milyen feneketlen mélységeibe dobálta bele mindennapi fejtegetéseit. De nincs olyan olvasóm, aki tökéletesen együtt érezhetne velem, mert száraz elbeszélésemből lehetetlenség kiéreznie, milyen szilárdan élt bennem már akkor a meggyőződés, hogy Cavor csakugyan elő fogja állítani ezt a csodálatos anyagot.

Nem emlékszem rá, hogy látogatásom után csak egy óráig is tudtam volna egyfolytában dolgozni bármikor is a darabomon. A képzeletem mással foglalkozott. Úgy láttam, hogy az anyagban rejlő lehetőségek határtalanok. Bármerre tapogatództam, mindenütt csodákra és forradalmakra bukkantam. Ha például fel akarnánk valami súlyt emelni, bármilyen rengeteg nehéz legyen is, csak egy lemezt kellene ebből az anyagból alája tennünk, s akár egy szalmaszállal is felemelhetjük. Első természetes ösztönöm azt sugallta, hogy ezt az elvet

---

<sup>1</sup> Ezt a sugárzó elektromos energiára, az elektromos hullámokra érti a szerző, s ily módon helyt is áll.

ágyukra és páncélos-hajókra alkalmazzam, s mindenfajta hadianyagra és módszerre, majd a hajózásra, a helyváltozásra, az építkezésre, az emberi tevékenység minden elképzelhető formájára. Az a véletlenség, amely odasodort engem ennek az új korszaknak - mert nem kevesebbről volt szó! - a szülőszobájába, egyike azoknak a véletlenségeknek, amelyek ezer évben egyszer fordulnak elő. A dolog kibontakozott előttem és egyre nagyobb méretűvé nőtt. Egyebek közt ott láttam már benne saját üzletemberi megváltásomat is. Láttam egy főintézetet és láttam egy csomó fiókéntézetet; terjeszkedést jobbra, terjeszkedést balra, szövetkezeteket és trösztöket, privilégiumokat és koncessziókat, míg végül egyetlen hatalmas, szédítő *Cavorit* Társaság hálózata uralkodott az egész világon.

És én benne voltam ebben a társaságban!

Láttam magam előtt megnyílni az utat. Tudtam, hogy mindent kockára teszek, de nem tétováztam.

- Föltétlenül a legnagyobb dolog nyomában vagyunk, amit valaha feltaláltak - jelentettem ki s a hangsúlyt a „vagyunk”-ra tettem. - Ha ki akarna zárni belőle, ágyúval kellene elriasztani. Holnap lejövök ide és beállok negyedik munkásának.

Cavort meglepte a lelkesedésem, de gyanakvásnak vagy ellenséges indulatnak nyoma sem támadt benne. Sőt inkább lekicsinyelte saját magát.

Kétkedve nézett rám.

- De hát komolyan beszél...? - kérdezte. - És a darabja? Mi lesz a darabjával?

- A darabom füstbe ment! - kiáltottam. - Drága Cavor úr, nem látja, mi van a kezében? Nem tudja, mi az, amit tenni készül?

Ez szónoki fordulat volt csak, de Cavor valóban nem is tudta. Eleinte nem akartam elhinni. Halvány sejtelve sem élt benne semmiféle ötletnek. Ez a csodálatos kis ember tisztán elméleti alapon dolgozott az egész idő alatt! Mikor azt mondotta, hogy a világ „legjelentősebb” kísérletéről van szó, egyszerűen arra gondolt csak, hogy helyesbíteni fog egész csomó teóriát, el fog döntene sok mindent, ami kétes. Az előállítandó anyag alkalmazásával éppoly kevésbé törődött, mintha gép lett volna, amely ágyúkat önt. Az anyag lehetséges volt és ő elő akarta állítani! V’la tout<sup>2</sup>, mint a francia mondja.

Aztán meg gyerekes is volt! Ha előállítja, az anyag mint Cavorit vagy Cavorin fog átszállni az utókorra, ő maga tagja lesz a királyi tudós társaságnak, az arcképét mint jeles tudósét, közölni fogja a *Nature*<sup>3</sup> és a többi. Ez volt az egész, amit látott. Képes lett volna behajítani a világba ezt a bombát úgy, mintha valami új szúnyogfajtáról lett volna szó, ha véletlenül össze nem akad velem. És a találmánya ott hevert volna pislákolva, mint sok más apró-cseprő dolog, amit ezek a tudósok gyűjtöttek meg és dobtak oda közibénk.

Mihelyt rájöttem erre, én beszéltem folyton és Cavor mondogatta: - Folytassa csak! - Felugrottam. Fel s alá jártam a szobában, hadonászva, mintha húszesztendőes gyerkőc lettem volna. Igyekeztem megértetni vele, miféle kötelességek és felelőségek hárulnak rá -, illetve hárulnak ránk a dologból. Biztosítottam róla, hogy olyan vagyokra tehetnének szert, amivel megvalósíthatnánk minden megálmodott társadalmi forradalmat, megszerezhetnénk és uralnánk az egész világot. Beszéltem neki társaságokról és szabadalmakról és titkos eljárásokról. Mindez szemmel láthatóan úgy hatott rá, mint énrám az ő matematikája. Vörös kis

---

<sup>2</sup> Voilá tout. (Ez minden)

<sup>3</sup> *Nature* (A Természet) - angol tudományos folyóirat.

arcán zavarodottság tükröződött. Dadogott valamit arról, hogy nem törődik a gazdagsággal, de én minden ellenállását félresöpörtem az útból. Gazdagnak kell lennie és a dadogása nem számít. Értésére adtam, hogy miféle ember vagyok és hogy igen tekintélyes üzleti múlt áll mögöttem. Azt nem mondtam meg neki, hogy ez idő szerint elintézetlen csődben bukdácsolok még, mert ez csak átmeneti állapot volt, de úgy emlékszem, nyilvánvaló szegénységemet kinnlévő követeléseimmel igazoltam. És szinte észrevehetetlenül, mint ahogy az efféle tervek ki szoktak alakulni, létrejött közöttünk a Cavorit-monopóliumra vonatkozó megállapodás, ő fogja előállítani az anyagot és én fogom hozzá verni a nagydobot.

Hozzátapadtam pióca módjára a többes számhoz; az „ön” meg az „én” kiveszett a szókin-csemből.

Cavornak az volt a gondolata, hogy az a nyereség, amelyről én beszéltem, a tudományos kutatás előmozdítására szolgálhatna; de ezt a kérdést természetesen ráértünk később elintézni.

- Jó, jó - kiáltottam -, rendben van! A fődolog az, hogy most már mielőbb elő kell állítani az anyagot.

- Íme; itt van ez az anyag - kiáltottam -, amelyet nem nélkülözhet egyetlen otthon, egyetlen gyár, egyetlen erőd, egyetlen hajó sem, amely egyetemesebben használható, mint bármely szabadalmazott orvosság! Tízezerféle elképzelhető alkalmazhatósága között egy sincs olyan, amely nagyobb kincshez nem juttat bennünket, Cavor, mint a fösvényt legmerészebb álmai.

- Ejnye! - szólt Cavor. - Kezdem érteni a dolgot. Furcsa, hogy milyen új szempontokat kap az ember, ha megbeszéli valakivel a dolgokat!

- És ön véletlenül éppen a legalkalmasabb emberrel beszélgethetett!

- Azt hiszem - mondta -, hogy senki sem idegenkedik mindenáron a rengeteg gazdagságtól. De persze, van még valami...

Elhallgatott. Némán álltam a helyemen.

- Látja, lehetséges, hogy végül mégsem tudjuk majd előállítani! Talán olyasmiről van szó, ami elméletileg lehetséges, de gyakorlatilag képtelenség. Vagy ha elő is állítjuk, lehet majd egy kis bökkenője...!

- Ezt majd elintézzük - mondtam.

## 2

### Elkészül a Cavorit

De Cavor aggodalma az új anyag tényleges előállítására vonatkozólag alaptalannak bizonyult. 1899. október 14-én készült el a hihetetlen anyag!

Elég különös, hogy végül is véletlenül készült el, amikor Cavor legkevésbé várta. Összeolvasztott egymással egy csomó fémeket és más egyebet - bárcsak tudnám most a részleteket! - és az volt a szándéka, hogy pihenteti egy hétig a keveréket és azután lassan lehűti. Hacsak rosszul nem számított, a vegyíték utolsó stádiumának akkor kellett elkövetkeznie, amikor a hőmérséklete 60 fok Fahrenheitre<sup>4</sup> süllyed alá. De történetesen a szolgák - Cavor tudtán kívül - összevesztek egymással a kemence fűtésén. Gibbs, aki eddig gondoskodott a tüzről, egyszerre csak megpróbálta áthárítani ezt a munkát arra az emberre, aki kertész volt, mégpedig azon a címen, hogy a szén föld, mert ásni kell, ennél fogva nem tartozhat az asztalos hatáskörébe. Az egykori kertész viszont azzal érvelt, hogy a szén fémes vagy ércféle anyag, arról nem is szólva, hogy Gibbs most nem asztalos, hanem szakács. Spargus is ragaszkodott hozzá, hogy Gibbs fűtsön, miután asztalos volt, s a szén tudvalevően valamikor fa volt. Gibbs a vita következtében abbahagyta a kemence fűtését és senki sem folytatta helyette; Cavor pedig sokkal jobban belemerült egynémely érdekes problémába egy Cavorit-repülőgéppel kapcsolatban (elhanyagolva számításában a levegő ellenállását és egy-két más szempontot is), s nem vette észre, hogy baj van valahol. És találmányának idő előtti megszületése éppen akkor következett be, amikor Cavor úton volt nyári lakom felé, rendes délutáni teánkra és beszélgetésünkre.

Rendkívül elevenen emlékszem az esetre. A víz forrt, minden elő volt készítve és Cavor „zuzzu”-jának a hangja kicsalt a verandára. Mozgékony kis alakja feketén vált ki az őszi alkonyatból s jobbfelől, házának kéményei éppen egy ragyogóan színeződő facsoport fölé tornyosodtak. Távolabb sápadt-kéken a Wealden-dombok emelkedtek, míg balról a ködös lápmező terjeszkedett szét derűsen. És egyszerre csak...!

A kémények ég felé szökkentek, röptükben tégladarabokká hullottak szét, s utánuk szökkent a tető, meg egy csomó mindenféle bútordarab. Majd óriási fehér lángnyelv érte utol őket. A fák az épület körül inogtak, kavarogtak és darabokra törve a láng felé ugrottak. Fülembe mennydörgés hasított - azóta vagyok süket a félfülemre - és körülöttem minden ablaküveg betört. De ezt akkor észre sem vettem.

Pár lépést tettem a verandáról Cavor háza felé és ebben a pillanatban támadt a szélroham.

A kabátom két szárnya rögtön a fejemre borult, én pedig nagyokat szökkenve közeledtem, teljesen akaratom ellenére, Cavor felé. Ugyanebben a pillanatban megragadta a szél ereje a feltalálót is, megforgatta és felkapta a süvöltő légbe. Láttam hogy az egyik kéményem teteje lezuhant a földre hat yardnyira tőlem, azután tovább ugrott vagy húsz lábnyira<sup>5</sup> és nagyokat szökkenve, a felfordulás gócpontja felé rohant. Cavor, rugdalózva és hadonászva, lejutott újra a földre, egy darabon tovagurult, nagynehezen megint talpra állt, de újra felkapta a szél és vitte előre roppant sebesen, míg végre el nem tűnt előlem a háza körül kavargó, csapkodó fák között.

---

<sup>4</sup> 15,5 fok Celsius.

<sup>5</sup> 1 angol yard=0,91 m; 1 láb=30,48 cm.

Nagy tömeg füst és hamu és valami kékesen világló anyag rontott merőlegesen az ég felé. Egy nagy kerítésdarab suhant el mellettem, élére fordult, lezuhant a földre, ahol laposan elterült s ezzel véget is ért a legnagyobb felfordulás. A légmozgás gyorsan lankadt, míg végül erős szél maradt meg csak belőle s én újra tudatára ébredtem annak, hogy lélegzem és lábam van. Háttal a szélnek dőlve sikerült megállnom egy helyben és összeszedtem valahogyan újra az eszemet.

Ebben a pillanatban megváltozott körülöttem a világ képe. A nyugodtan alkonyuló nap eltűnt, az elsötétült égboltot felhők söpörték végig, minden erőtlenül ide-oda hányódott a viharban. Hátratekintettem, hogy lássam, ott áll-e még nagyjából nyári lakom, azután botorkálva megindultam a fák felé, amelyek között Cavor eltűnt a szemem elől s amelyeknek nagy, lombtalan ágain keresztülvilágítottak Cavor égő házának lángjai.

Benyomultam a cserjésbe, egyik fától a másikig vágódtam, megkapaszkodtam bennük és egy ideig eredménytelenül kerestem Cavort. Majd észrevettem, hogy egy csomó törött ág és kerítésdarab között, amely a ház kertfala mellett halomba gyűlt, mozog valami. Oda akartam rohanni, de mielőtt odajutottam volna, kivált a halomból valami barnaság, felemelkedett két lábára és maga elé nyújtotta két lecsüngő, vérző kezét. Középső részéről egy csomó ruharongy lógott alá s ide-oda lebegett a szélben.

Egy pillanatilag nem ismertem rá erre a földkoloncra, de aztán láttam, hogy Cavor ez, belekérgeződve az iszapba, amelyben a vihar meghempergette. Arccal előre nekitámaszkodott a szélnek, s igyekezett kidörzsölni szeméből és szájából a sarat.

Előrenyújtott kezében egy darab iszap volt és tántorgó lépést tett felém. Az arca vonaglott az izgalomtól és szakadatlanul apró sárdarabok potyogtak le róla. Soha életemben nem láttam még ennyire pocskéká tenni, ilyen szánalmas teremtményt s éppen ezért majd hanyatt vágódtam, mikor lihegve így szólt hozzám:

- Gratuláljon! Gratuláljon!

- Gratuláljak? - kérdeztem. - Szent Isten! Mihez?

- Megtaláltam!

- Igazán? De hát mi az ördög okozta a robbanást?

Egy szélroham elkapta a szavait. Csak annyit értettem meg, hogy robbanásról szó sincsen. A szél nekilökött Cavernak, egymásba kapaszkodtunk, úgy álltunk.

- Próbáljunk meg visszajutni a házamhoz - bömböltem Cavor fülébe. De nem hallott, s valami efféle kiáltott: „A tudomány - három vértanú”, meg hogy „nem jó!” Az a gondolat gyötörte ugyanis, hogy három segédje beleveszett a forgószélbe. Szerencsére tévedett. Mihelyt Cavor elindult hazulról énhozzám, a három segéd rögtön elszaladt a lympei csapszékbe, hogy ott vitatkozzanak tovább a fűtés kérdéséről egy kis frissítő mellett.

Megismételtam azt az indítványomat, hogy menjünk vissza a házamba és ezúttal megértett. Karonfogtuk egymást s eljutottunk végre házam födelének védelme alá. Egy ideig lihegve ültünk egy-egy karosszékekben. Valamennyi ablak betört s az apróbb bútordarabok szanaszét hányódtak, de helyrehozhatatlan kárt nem szenvedtem. A konyhaajtó szerencsére kibírta a légnyomás erejét, úgyhogy minden cserépedényem és élelmiszerem sértetlen maradt. A petróleumkályha égett még s rátettem újra a vizet, hogy teát forraljak. Csak most fordultam oda Cavorhoz magyarázatért.

- A számításom pontos volt - jelentette ki -, egészen pontos. Sikerült a dolog és minden rendben van.

- Hogy mondhat ilyet? - tiltakoztam. - Rendben van? Mikor húsz mérföldnyi területben egyetlen kazal, egyetlen kerítés, egyetlen szalmatető sem maradhatott sértetlenül...

- *Mégis* rendben van! Persze ezt a kis felfordulást nem láttam előre. Belemerültem egy másik problémába és könnyen megesik velem, hogy az ilyen gyakorlati következményekre nem terjed ki a figyelmem. De egyébként minden rendben van...

- Drága Cavor barátom - kiáltottam -, hát nem látja, hogy sokezer font kárt okozott?

- Ó, ami ezt illeti, teljesen megbízom önben. Igaz, nem vagyok gyakorlati ember, de nem az a véleménye, hogy mindenki forgószele fog gondolni?

- De a robbanás...

- *Nem* volt robbanás. Nagyon egyszerű dologról van szó. Csak, amint mondtam, az efféle apróságokat könnyen figyelmen kívül hagyom. Nem más ez nálam, mint az a zuzzu-história, csak nagyobb méretekben. Ezt az új anyagomat, a Cavoritot, meggondolatlanul, széles vékony rétegben állítottam elő...

Elhallgatott.

- Tisztában van vele, ugyebár, hogy ez az anyag áthatolhatatlan a tömegvonzás számára, hogy megszünteti a testek kölcsönös vonzását?

- Tisztában vagyok - válaszoltam.

- Nos hát, mihelyt az anyag hőmérséklete lehűlt 60 fok Fahrenheitre és az előállítás folyamata bevégeződött, a fölötté lévő levegőnek, a tető, a mennyezet és a padló fölötté lévő részeinek nem volt többé súlyuk. Bizonyára tudja - manapság már mindenki tudja -, hogy a levegőnek csakúgy, mint minden egyébnek, súlya van, hogy nyomást gyakorol mindenre a Föld felszínén, nyomást gyakorol minden irányban, mégpedig tizennégy és fél font súllyal nehezedik rá minden négyzethüvelyknyi<sup>6</sup> területre?

- Tudom, tudom - mondtam. - Folytassa, kérem.

- Én is tudom - jegyezte meg Cavor. - De itt van, íme a bizonyosság, hogy milyen értéktelen a tudás, ha nem él vele az ember. Látja, a mi Cavoritunk fölött megszűnt a levegő nyomása, ellenben az a levegő, amely nem a Cavorit fölött, hanem körülötte volt, továbbra is tizennégy és fél fontnyi nyomást gyakorolt a hirtelen súlyát veszített levegőnek minden négyzethüvelyknyi felületére. No lám, ugye kezdi már megérteni a dolgot? A Cavoritot körülfogó levegő ellenállhatatlan erővel rontott neki a Cavorit fölött levő levegőnek, s erőszakosan fölfelé taszította. Az a levegő, amely a helyébe tódult, nyomban elveszítette a súlyát, nem fejtett ki semmiféle nyomást többé, az előbbi után nyomult, átütötte a mennyezetet és leverte a tetőt...

- Amint látja - folytatta Cavor -, holmi szökökút, vagy ha jobban tetszik, holmi kémény keletkezett ilyeténképp a légkörben. És ha a Cavorit maga is el nem szabadul és föl nem szívódik ebbe a kéménybe, kitalálja-e vajon, hogy akkor mi történt volna?

Gondolkoztam egy kicsit.

- Azt hiszem - szólaltam meg végül -, hogy a levegő még mindig fölfelé rontana a magasba e fölött a pokoli anyag fölött.

- Úgy van - szólt Cavor. - Egy óriási szökökút...

---

<sup>6</sup> 1 cm<sup>2</sup>-ként 1 kg.

- Okádná a levegőt a térbe! Szent Isten! Elfecskenedezte volna a föld egész légkörét! Megfosztotta volna a világot a levegőtől! Megölte volna az egész emberiséget! Ez a csöpp darabka Cavorit!

- Nem éppen a térbe! - jelentette ki Cavor - de gyakorlatilag mindegy lett volna. Lehántotta volna a világról a levegőt, mint ahogy lehántják a banán héját és elröpítette volna sok ezer mérföldnyire. A levegő persze visszazuhant volna megint a Földre - csak hogy ezen a Földön akkorára megfulladt volna már minden, ami él! És a mi szempontunkból ez aligha lett volna jobb, mintha soha többé vissza nem zuhan.

Elbáméskodtam. Még mindig sokkal jobban el voltam képedve, sem hogy tiszta fogalmam támadhatott volna róla, mennyire felborult minden várakozásom.

- Mit szándékozik most csinálni? - kérdeztem.

- Először is, ha kaphatok kölcsön egy kis kerti ásót, szeretném lekaparni magamról valamennyire ezt a sárburkot, és ha megengedi, hogy használjam a házi berendezését, szeretnék megfürödni. Majd aztán kényelmesen megbeszélhetünk mindent. Azt hiszem nem fog ártani - folytatta, karomra téve egyik iszapos kezét -, ha erről az egész ügyről rajtunk kívül senkinek sem lesz tudomása. Tudom, hogy nagy kárt okoztam, talán néhány lakóház is összedőlt itt-ott a vidéken. Másrészt azonban semmiképp sincs módomban megtéríteni a kárt, amelyet okoztam és ha nyilvánosságra kerül a történetek igazi oka, felháborodást fog csak szülni és akadnak majd, akik gátolni fognak a munkámban. Az ember nem láthat előre mindent és én egy pillanatig sem vagyok hajlandó arra, hogy elméleti munkámat gyakorlati mérlegelések terhével megnehezítsem. Majd később, ha ön is részt vesz a munkámban a maga gyakorlati érzékével, és a Cavorit megkezdí pályafutását - ez a megfelelő szó, úgy-e? - és valóra váltott minden reményt, amit ön hozzá fűzött, akkor elrendezhetjük a dolgot a kárvallottakkal. De nem most - nem most! Ha más magyarázattal nem szolgálunk, a meteorológiai tudomány mai tökéletlen állapota mellett az emberek mindezt egy nagy forgószélnek fogják tulajdonítani. Talán nyilvános gyűjtést is rendeznek majd s ebben az esetben, minthogy az én házam is összeomlott és elégett, én magam is tekintélyes összeget kapnék kárpótlásul és ez nagy segítségünkre lenne munkánk folytatásában. Ha ellenben megtudják, hogy én vagyok az oka mindennek, akkor nem lesz gyűjtés és mindenki dühös lesz, s nekem többé nem lehetne reményem arra, hogy békességben dolgozhassam. A három segédem vagy elpusztult, vagy sem. Ez részletkérdés. Ha elpusztultak, nem nagy veszteség; inkább buzgók voltak, mint tehetségesek és ez az idő előtti esemény jórészt annak a következménye, hogy mind a hárman elhanyagolták a kemencét. Ha nem veszték el, akkor is aligha van annyi eszük, hogy meg tudnák magyarázni az eseményt. Ők is elfogadják a forgószél-históriát. És ha azalatt, amíg a házam ideiglenesen használhatatlan, itt lakhatnám az ön házában valamelyik üres szobájában...

Elhallgatott és rám nézett.

Az ilyen képességű ember nem mindennapos vendég - tűnődtem magamban.

- Talán legjobb lesz - szóltam felállva -, ha most először is ásó után nézünk - és kivezettem az üvegház romjaihoz.

Mialatt Cavor fürdött, meghánytam-vettem magamban az egész kérdést. Világos volt előttem, hogy Cavor társaságának sok olyan hátránya van, amelyet nem láttam előre. Szórakozottsága, amely az imént csaknem elnéptelenítette a földgömböt, bármely pillanatban más komoly kellemetlenséget okozhat. Másrészt azonban fiatal voltam, az ügyeim összekuszálódtak, s megvolt bennem a vállalkozó kedv akármilyen vakmerő kalandra, ha a vége valami jóval kecsegtet. Eltökéltem már magamban, hogy legalább is felerészben társa leszek

Cavornak. Szerencsére, a nyári lakásomat, mint már említettem volt, három évre vettem bérbe, anélkül, hogy a javítási munkákért felelősséget vállaltam volna, s a berendezésem, már amilyen berendezésem volt, sebtében összevásárolt, kifizetetlen, de biztosított holmiból állt, s nem fűzött semmi hozzájuk. Végül elhatároztam, hogy kitartok Cavor mellett és megvárom, mi lesz a Cavorittal.

A kilátások kétségkívül nagyot változtak. Eszem ágában sem volt többé kételkedni az új anyag óriási lehetőségeiben, de az ágyútalpakban és a szabadalmazott csizmákban már nemigen bizakodtam.

Nyomban munkához láttunk, hogy helyreállítsuk a laboratóriumát és folytassuk a kísérleteinket. Cavor most sokkal inkább alkalmazkodott az én színvonalamhoz, mint eleinte, valahányszor arra terelődött a szó, hogyan kell az anyagot legközelebb előállítanunk.

- Persze, hogy újra elő kell állítanunk - mondta olyan tréfásan, hogy szinte meglepett -; persze, hogy újra megcsináljuk. Első ízben talán pórul jártunk, de legalább elintéztük a dolog elméleti részét egyszer s mindenkorra. Ha egy mód van rá, lehetőleg nem döntjük romba a mi kis bolygónkat. De hát - a kockázattól sem szabad visszariadnunk. Nem bizony! A kísérletezés mindig kockázattal jár. És most már önnek kell helytállnia, mint gyakorlati embernek. Ami engem illet, azt hiszem, talán függőleges formában kell előállítanunk az anyagot és nagyon vékony rétegben. Még nem tudom. Van valami homályos sejtelmem egy másik módszerről is. De most még nemigen tudnám megmagyarázni. Furamód akkor jutott az eszembe, hogyan is kellett volna csinálnom a dolgot, amikor a szélvihar végighengergetett az iszapban és nemigen sejthettem még, hogyan fog végződni az egész kaland.

Még az én segítségem sem hárított el az útból minden akadályt, de egyelőre a laboratórium helyreállításán dolgoztunk. Volt bőven tennivalónk, míg végül feltétlenül döntenünk kellett második kísérletünk pontos formájáról és módszeréről. Egyetlen bökkenő: a három munkás sztrájkja volt, akik tiltakoztak munkavezetői tevékenységem ellen. De végül ezt az ügyet is elintéztük két napi idővesztés árán.



### 3

## Épül a gömb

Nagyon világosan emlékszem arra az alkalomra, amikor Cavor először említette előttem a gömb ideáját. Már előbb is élt benne homályosan a dolog, de akkor mintha egyszerre tisztába jött volna vele. Hazafelé tartottunk nyári lakunkba, hogy teázzunk és Cavor útközben zümmögni kezdett. Egyszerre csak felkiáltott:

- Megvan! Ezzel kész! Valami gördülő ablakredőny!

- Micsoda? - kérdeztem.

- Szabad tér - mindenfelé! A Hold!

- Mit akar mondani?

- Mit akarok? Csak azt, hogy - gömbnek kell lennie! Ezt akarom mondani!

Láttam, hogy nem érthetem meg, s egy ideig vártam, hadd beszéljen tovább a maga módján. Halvány sejtelmem sem volt róla, mit gondol. De miután megitta a teáját, megmagyarázta világosan a dolgot.

- Ide figyeljen - mondta. - Legutóbb azt az anyagot, amely elszigeteli a dolgokat a tömegvonzástól, lapos tartályba folyattam, amelyre fődél nehezedett. Mihelyt lehűlt az anyag és az előállítási folyamat bevégeződött, nyomban bekövetkezett a felfordulás, a tartály fölött semminek sem volt többé súlya, a levegő a magasba szökkent, a ház a magasba szökkent és ha maga az anyag is fel nem szökken a magasba, nem tudom; mi történt volna! De tegyük fel, hogy az anyag akadálytalanul, szabadon felröppenhet a magasba?

- Akkor nyomban fel is fog röppenni!

- Úgy van. És nem okoz nagyobb zavart, mint amikor egy nagy ágyút elsütünk.

- De mit érünk vele?

- Én is felröpülök vele!

Letettem a teáscsészémet és Cavorra meresztettem a szememet.

- Képzelden el egy gömböt - magyarázta -, amely elég nagy ahhoz, hogy két ember a málhájával együtt beleférjen. A gömb acélból készül, vastag üveggel bélelve; lesz benne elegendő sűrített levegő, sűrített táplálék, vízdesztilláló készülék és a többi. És az acélburokra kívül képzeljen el úgyszólván rázománcozva...

- Cavoritot?

- Úgy van.

- De hogy akar belejutni a gömbbe?

- Hát ahogyan a szilva a szilvágombócba. Nagyon egyszerűen. Csak egy légmentes nyílásra van szükség. Ez persze egy kissé komplikált szerkezetű lesz. És szelep is kell majd, hogy szükség esetén akármit kidobhassunk a nyíláson nagyobb légveszteség nélkül.

- Olyanformán, mint Jules Verne: „Utazás a Holdba” című regényében?

De Cavor nem szokott regényeket olvasni.

- Kezdem érteni a dolgot - szóltam lassan. - És ön bejuthatna a gömbbe és belesrófolhatná magát addig, amíg a Cavorit meleg. Mihelyt a Cavorit lehül, a gravitáció számára áthatolhatatlanná válik és ön felröpül a magasba...

- Abban a pillanatban.

- Nyílegyenesen haladna... - Hirtelen elhallgattam. - Mi gátolná a gömböt abban, hogy nyílegyenesen száguldjon előre a térben mindörökké? - kérdeztem. - Nem tudhatja, eljut-e valahová és hogyha eljut... hogy akar ide visszajutni?

- Éppen erre gondoltam az imént - mondta Cavor. - Erre gondoltam, mikor azt mondtam, hogy kész a dolog. A belső üveggömb légmentes, és a nyílást kivéve, folytonos lehet, az acélgömb ellenben részekből állhat és minden egyes része fel is gördülhet, olyanformán, mint a gördülő ablakredőny. Rugókra járhat és elektromos erő húzhatja fel és le, az üvegbeolvasztott platinadrótok közvetítésével. Mindez merőben részletkérdés. Szóval a gömb külső Cavorit-felülete, amely az acélburkolatra tapad, ablakokból vagy redőnyökből állana, nevezze őket úgy, ahogy akarja. Mármint; ha valamennyi ablak zárva van, akkor nem hatolhat be a gömb belsejébe sem fény, sem hő, sem a gravitáció, sem más sugárzó energia és a gömb nyílegyenesen repül a térben; úgy, amint ön mondja. De ha kinyitja valamelyik ablakot, képzelje el, hogy valamelyik ablak nyitva van! Nyomban elkezd vonzani bennünket minden súlyos test, amely véletlenül éppen abban az irányban van...

Csupa fül voltam.

- Érti a dolgot? - kérdezte Cavor.

- Ó, hogyne érteném!

- Valójában képesek leszünk ide-oda utazni a térben, amint éppen kedvünk tartja. Hol erre, hol arra húzathatjuk magunkat.

- Igen, igen. Ez elég világos. Csakhogy...

- Nos?

- Nem értem egészen, hogy miért csinálnók ezt? Voltaképp arról volna csak szó, hogy el-elugrunk a Földről és újra visszaugrunk rá.

- Persze! Kirándulhatna az ember például a Holdba.

- És ha el is jutna oda? Mit találna ott?

- Majd elválnék... Ó! Gondoljon csak a tudás gyarapodására.

- Van ott levegő?

- Talán.

- Szép gondolat - mondtam -, de mintha mégiscsak túl nagy vállalkozás volna. A Hold! Eleinte szívesebben kísérleteznék apróbb dolgokkal.

- Apróbbakról szó sem lehet a légköri nehézségek miatt.

- Miért nem alkalmazzuk a rugós redőnyöket a Cavorit-redőnyöket erős acéltokban - súlyemelésre?

- Mert nem működnének - makacsodott Cavor. - Aztán meg kiutazni a külső térbe nem sokkal rosszabb, ha egyáltalán rosszabb, mint holmi sarkutazás. És sarkutazók akadnak.

- Csakhogy ezek nem üzletemberek. Aztán meg pénzt is kapnak a sarki expedíciókért. És ha bajba kerülnek, akkor mentőexpedíciók indulnak utánuk. De ez...? Itt egyszerűen ellövi magát az ember a Földről - semmiért!

- Mondja úgy, hogy tanulmányútra megy.

- Nem is mondhatunk egyebet... Talán könyvet lehetne majd írni róla - jegyeztem meg.

- Bizonyos vagyok benne, hogy ásványok vannak a Holdban - szólt Cavor.

- Például mifélek?

- Ó! Kén, különféle ércek, talán arany is, esetleg egy pár új elem.

- És a szállítási költség? - kérdeztem. - Hiszen tudja, hogy ön nem gyakorlati ember. A Hold egynegyed millió angol mérföldnyire<sup>7</sup> van.

- Azt hiszem, nem sokba kerülne akármekkora terhet bárhová is elfuvarozni, ha Cavorit-ládába csomagoljuk.

Erre nem gondoltam.

- Szabadon a megrendelő fejére szállítva, mi?

- Aztán meg nem csak a Holdba utazhatnánk!

- Hát?

- Ott van a Mars is - tiszta légkör, új környezet, az ember könnyűnek, frissnek érzi magát. Kellemes dolog volna oda utazni.

- Van levegő a Marson?

- Ó, hogyne!

- Talán szanatóriumot alapíthatna rajta. Milyen messze is van a Mars?

- Ez idő szerint kétszázmillió mérföldre - mondta Cavor könnyedén - és jó közel kellene elhaladnunk a Nap mellett.

A képzeletem újra nekilendült.

- Ha jól megfontoljuk - jelentettem ki -, van valami ezekben a dolgokban. Az utazás...

Bámulatós lehetőségek villantak meg az agyamban. Hirtelen, mintha csak vízió lett volna, ott láttam magam előtt az egész Naprendszert, tele Cavorit-postahajókkal és luxusgömbökkel. „Elővételi jogok” - ez jutott az eszembe - elővételi jogok a bolygókon! Felidéztem emlékezetembe a régi spanyol monopóliumot az amerikai aranyra. Nemcsak erről vagy arról a bolygóról volt szó, hanem - valamennyiről! Rámeresztettem a szememet Cavor vörhenyes arcára és egyszerre csak táncra kerekedett a fantáziám. Felálltam, járkálni kezdtem, a nyelvem megoldódott.

- Kezdem érteni a dolgot - mondtam -, kezdem érteni.

Egy szempillantás alatt alakultam át kételkedőből rajongó hívővé.

- De hisz ez óriási! - kiáltottam. - Ez felséges! Nem is álmodtam efféle dolgokról.

---

<sup>7</sup> 380 000 kilométernyire. (Valójában 384 400 kilométernyire.)

Mihelyt ellenkezésem jege megolvadt, Cavor visszafojtott izgatottsága is előtört. Ő is felállt és járkálni kezdett. Ő is hadonászott és kiabált. Úgy viselkedtünk, mintha ihlet szállt volna meg bennünket. És csakugyan ihlet szállt belénk!

- Ezt mind rendbehozzuk majd! - jelentette ki Cavor, mikor figyelmeztettem valami nehézségre, ami meghökkentett. - Rendbehozunk mindent hamarosan! Belefogunk az öntőminták rajzolásába még ma este.

- Azonnal belefogunk - válaszoltam és visszasiettünk a laboratóriumba, hogy nyomban a munkához lássunk.

Egész éjszaka meseországban éltem, mint a gyermek. A virradat munkában talált még mind a kettőnk, a villanylámpákat sem oltottuk el, mert nem vettük észre, hogy nappalodik. Pontosan emlékszem még most is a rajzokra. Én árnyékoltam és színeztem, Cavor rajzolt; piszkos és odavetett volt minden vonása, de csodálatosan pontos. Megrendeltük az acélredőnyöket és kereteket, amelyekre az első éjszakai munka alapján szükségünk volt, aztán egy hét alatt megterveztük az üveggömböt is. Abba hagytuk teljesen a délutáni beszélgetéseinket és minden régi szokásunkat. Dolgoztunk, s akkor ettünk és aludtunk, amikor az éhség és fáradtság miatt nem tudtunk már tovább dolgozni. Lelkesedésünk átragadt három legényünkre is, bár ezeknek sejtelmük sem volt róla, mire való a gömb. Gibbs akkoriban végképp lemondott a sétálgatásról és sűrögve-forogva szaladt mindenhová, még a szobán keresztül is.

A gömb pedig - egyre nőtt. Elmúlt a december, a január - egy napot azzal töltöttem el, hogy ösvényt csináltam a hóban egy söprűvel, a nyári lakomtól a laboratóriumig - elmúlt a február és a március is. Március végére terveztük, hogy elkészülünk. Januárban megérkezett egy pár igásló egy óriás ládával; vastag üveggömbünk már elkészült és ott állt az emelődaru alatt, amelyet azért szereltünk fel, hogy az üveggömböt beleemeljük vele az acélburokba. Az acélburkolat rúdjaait és redőnyeit februárban kaptuk meg. A burok nem teljes gömb volt, hanem soklapú test, amelynek minden lapja egy-egy gördülő redőny. Alsó felét hamarosan össze is illesztettük. Márciusban a Cavorit is félig elkészült, a fémkeverék keresztülment már az előállítás két első stádiumán és az egész mennyiség felét rá is tapasztottuk már az acélrudakra és redőnyökre. Csodálatos volt, mennyire ragaszkodtunk Cavor első sugallatának minden részletéhez munka közben. Mikor a gömb részeinek összeillesztésével elkészültünk, Cavor azt indítványozta, hogy távolítsuk el munkahelyünknek, az ideiglenes laboratóriumnak összetákolat födelét és építsünk mellette kemencét. Itt akartuk befejezni a Cavorit előállítását, a fémkeverék tompán vörös izzóra hevítését héliumsugárban, amikor az anyag egészen rajta lesz már a gömbön.

Majd azt kellett megbeszélünk és eldöntenünk, milyen készleteket viszünk magunkkal - sűrített táplálékot, kivonatokat, s tartalék-oxigénnel telt acélhengereket, egy készüléket a szénsav és a romlott levegő eltávolítására és az oxigén pótlására nátriumhiperoxid<sup>8</sup> segítségével, vízsűrítő készülékeket és a többi. Emlékszem, milyen meggyőzően prózai volt a sarokban a kis rakás bádogszelence, henger és láda.

Megfeszített munkában telt az időnk, elmélkedésre nemigen volt alkalmunk. De egyszer, amikor munkánknak már a vége felé jártunk, furcsa hangulat lepett meg. Egész reggel a kemence falát raktam, s egyszerre csak agyonfáradtan leültem munka közben. Mintha körülöttem minden unalmasnak és hihetetlennek tetszett volna.

- Mondja csak, Cavor - szoltam -, végre is mire való mindez?

---

<sup>8</sup> Oxidálószer, oxigén szabadítható fel belőle.

Cavor mosolygott.

- Nemsokára repülni fog a gömb.

- A Holdba - szoltam elmélázva. - Dehát mit vár ön ettől a repüléstől? Én úgy tudom, hogy a Hold élettelen világ.

Cavor vállat vont.

- Mit vár?

- Majd meglátjuk!

- Meglátjuk? - kérdeztem magam elé meredve.

- Most fáradt - szolt Cavor. - Legjobb lesz, ha a délután sétálni megy.

- Nem - szoltam makacsodva -, be akarom fejezni ezt a falat.

És be is fejeztem és utána álmatlanul töltöttem az egész éjszakát.

Azt hiszem, sohasem volt még ilyen éjszakám. Átélttem ugyan egy pár rossz napot üzleti összeomlásom előtt, de a legrosszabb éjszakám is édes szunyókálás volt ehhez a végtelen hosszú, kínos virrasztáshoz képest. Hirtelen szörnyű félelem fogott el attól, amit tenni készültünk.

Nem emlékszem rá, hogy ez előtt az éjszaka előtt bármikor is gondoltam volna vállalkozásunk kockázataira. Most aztán felvonultak, mint a kísértetek, amelyek valaha Prágát ostromolták, és körém telepedtek. Erőt vett rajtam az idegenszerűsége, a földietlensége annak, amit terveztünk. Mintha kellemes álomból a legrémesebb valóságra ébredtem volna. Ott feküdtem nyitott szemmel és a gömb mintha egyre jelentéktelenebb semmiséggé fakult volna, Cavor alakja egyre irreálisabb és fantasztikusabb lett, s az egész vállalkozás percről-percre eszeveszettebbnek tűnt fel előttem.

Fölkeltem ágyamból és ide-oda ödögtem. Leültem az ablakhoz és belebámultam a véghetetlen térbe. A csillagok között ott tátongott az üres, kifürkészhetetlen sötétség! Megpróbáltam felidézni emlékezetembe töredékes csillagászati tudásomat, amelyet rendszertelen olvasmányaim során szereztem, de az sokkal elmosódóbb volt, semhogy világosan elképzelhettem volna, mi az, ami ránk vár. Végül megint lefeküdtem, s néhány pillanatra sikerült elaludnom, illetve inkább csak lidércnyomásos kábultságba menekülnöm, miközben egyre mélyebbre zuhantam bele mindörökre a tér szakadékaiba.

Reggelinél nagyon megdöbbsentettem Cavort. Röviden ennyit mondtam csak neki:

- Nem utazom el önnel a gömbben!

Mogorva nyakassággal háritottam el minden tiltakozását.

- Tisztára örület a dolog - mondogattam -, és én nem veszek részt benne. Tisztára örület.

Nem akartam lemenni vele a laboratóriumba. Egy ideig mogorván ide-oda jártam a nyári lakomban, majd fogtam a kalapomat és a botomat és útnak indultam egymagamban, minden cél nélkül. Véletlenül gyönyörű reggel volt: meleg szél és sötéten kéklő ég, körös-körül a tavasz első zöldje és a madarak éneke. Elham közelében betértem egy kis kocsmába villásreggelire, marhasültet ettem és sört ittam hozzá és a kocsmárost ugyancsak megijesztettem, mikor az idővel kapcsolatban ezt a megjegyzést tettem: „Az, aki itthagya a világot, mikor ilyen szép idő van, nagy bolond!”

- Én is aszontam, mikor hallottam a dolgot! - jelentette ki a kocsmáros, akitől aztán megtudtam, hogy egy szánandó lélek számára nem volt elég hely itt a földön, mert előtte való este verekedés közben agyonszúrták.

Tovább indultam, s új irányba terelődtek a gondolataim.

Délután jól aludtam egy napos helyen, s azután felfrissülve folytattam utamat.

Canterbury közelében egy kellemes külsejű fogadóra akadtam. Csupa folyondár volt, s a kocsmárosné, aki tiszta öregasszony volt, magára vonta figyelmemet. Éppen elég pénzem volt, hogy megszálljak nála éjszakára. Elhatároztam hát, hogy éjjelre ott maradok. Beszédes asszonyság volt, s a többi között azt is megtudtam tőle, hogy nem járt még sohasem Londonban.

- Canterburynél messzebb sose jártam még - mondotta. - Nekem bizony egy csöpp kedvem sincs elcsavarogni.

- Mit szólna egy kis kiránduláshoz a Holdba? - kiáltottam fel.

- Sose törődtem a léghajókkal - felelte, nyilván abban a hiszemben, hogy holmi közönséges kirándulásról van szó. - Be nem ülnék egyikbe se - a világért se!

Mulattatott a dolog. Vacsora után kiültem a fogadó ajtaja mellé egy padra és elbeszélgettem két munkással a tégláégetésről, meg a motorkocsikról, meg a múlt esztendei krikettredményekről. És a levegőégben a sápadt új Hold-sarló, kéken és elmosódottan, mint valami távoli havas csúcs úszott nyugatra a nap fölött.

Másnap visszatértem Cavorhoz.

- Itt vagyok - szóltam. - Tegnap rosszul voltam egy kicsit. Ennyi az egész.

Ez volt az egyetlen alkalom, amikor komolyan kételkedtem vállalkozásunkban. Tisztára az idegeimen múlt! Ettől fogva egy kissé óvatosabban dolgoztam és egy órát sétáltam is minden áldott nap. Végül elkészültünk a munkánkkal, csak a hevítés volt még hátra a kemencében.

## A gömb belsejében

- Előre! - szólt Cavor, amint ott ültem a bejárónyílás szélén és letekintettem a gömb sötét belsejébe. Egyedül voltunk. Este volt, a Nap már leszállt, s az esti félhomály csendje borult mindenre. Behúztam magam után a másik lábamat is és lecsúsztam a sima üvegen a gömb fenekére, azután megfordultam, hogy elszedjem Cavortól az ételkonzerveket és a többi felszerelést. A gömb belsejében meleg volt, a hőmérő 80 fok Fahrenheitet<sup>9</sup> mutatott, s minthogy lehetőleg semmit sem akartunk ebből a melegből sugárzás révén elveszíteni, cipőben voltunk és vékony flanellruhában. De vittünk magunkkal egy batyura való vastag gyapjúruhát és több vastag takarót is, óvatosságból, szükség esetére. Cavor utasítására a csomagokat, az oxigéneshengereket stb. összevissza a lábam körül helyeztem el és nemsokára odabent volt a gömbben mindenünk. Cavor körülsétált a földételen műhelyszínen, szétnézett, hogy nem felejtettünk-e ott valamit, azután ő is bemászott utánam a gömbbe. Láttam, hogy van valami a kezében.

- Mi van a kezében? - kérdeztem.

- Nem hozott magával semmi olvasnivalót?

- Szent Isten! Nem!

- Elfelejtettem figyelmeztetni rá. Az ember nem tudhatja... az utazás talán... hetekig eltart!

- Dehát...

- Itt fogunk lebegni ebben a gömbben és teljességgel semmi dolgunk sem lesz.

- Kár, hogy nem tudtam...

Cavor kitekintett a nyíláson.

- Nézze csak! - mondta. - Amott van valami!

- Ráérünk még?

- Még egy óránk van.

Kitekintettem. A *Tit-Bits*<sup>10</sup> egy régi száma volt, bizonyosan egyik legényünk hozta magával. Távolabb ott hevert a sarokban egy szakadozott *Lloyd's News*<sup>11</sup>. Csakhamar újra bemásztam a gömbbe az újságmaradékokkal.

- Hát maga mit hozott magával? - kérdeztem.

Kivettem kezéből a könyvet és elolvastam a címét: „Shakespeare munkái”.

Cavor kicsit elpirult.

- A neveltetésem merőben tudományos volt - mondta mentegetődzve -, úgy hogy...

- Sohasem olvasta?

- Soha.

---

<sup>9</sup> 26,7 fok Celsius.

<sup>10</sup> Angol élclap

<sup>11</sup> Angol újság

- Pedig Shakespeare is tudott egyet-mást - mondtam -, de egy kicsit rendszertelenül.

- Ugyanezt mondták nekem is - mondta Cavor.

Segítettem neki besrófolni a nyílás üvegfedelét. Majd megnyomott egy gombot, hogy leeressze a megfelelő redőnyt, a külső burkolatban. A kis hosszúkás fényfolt eltűnt. Sötétben voltunk.

Egy ideig egyikünk sem szólt. Bár burkolatunk átengedte a hangot, mégis nagy csend volt körülöttünk. Észrevettem, hogy semmi sincs, amibe belekapaszkodjunk, amikor elkövetkezik az indulás rázkódása és eszembe jutott az is, hogy kényelmetlenül érzem magam, mert nincs szék.

- Miért nincs egy székünk sem? - kérdeztem.

- Minden rendben van - mondta Cavor. - Székekre nem lesz szükségünk.

- Miért nem?

- Majd meglátja - mondta Cavor kurtán, mint akinek nincs kedve beszélgetni.

Elhallgattam. Egyszerre elevenen és világosan éreztem, micsoda örültség, hogy itt vagyok a gömb belsejében. De vajon csakugyan elkéstem már attól, hogy visszavonuljak? - kérdeztem magamban. Tudtam ugyan, hogy a külső világ a gömbön kívül hideg és barátságtalan lenne hozzám - hiszen már hetek óta Cavor támogatásából éltem - de hát mindent fontolóra véve, nem lesz-e hidegebb a végtelen null fok és barátságtalanabb a határtalan üres tér? Ha nem féltem volna attól, hogy gyávának látszom, azt hiszem, még akkor is rákényszerítettem volna Cavort, hogy bocsásson ki a gömbből. De éppen emiatt tétozáztam, késlekedtem, ideges és haragos lettem és közben eltelt az idő.

A gömb zökkent egy kicsit, valami durrant úgy, mint mikor a szomszéd szobában pezsgőt bontanak és utána gyöngye füttyölő hang hallatszott. Egy pillanatig roppant feszültséget éreztem, mintha a lábam óriási erővel lefelé nyomódott volna.

Csak mérhetetlen kis ideig tartott. De mégis cselekvésre indított.

- Cavor! - szoltam a sötétben -, az idegzetem ronggyá tépődött... Nem hiszem, hogy...

Elhallgattam. Cavor nem felelt.

- Ördög vigye! - kiáltottam. - Sült bolond vagyok! Mi keresnivalóm van énnekem itt? Nem kísérem el, Cavor! A vállalkozás nagyon is kockázatos. Eresszen ki a gömbből!

- Nem lehet - szolt Cavor.

- Nem lehet!? Majd meglátjuk!

Cavor tíz másodpercig nem felelt.

- Most már semmi értelme sincs annak, hogy összevegyünk egymással, Bedford - szólalt meg végül. - Az imént az a kis zökkenés az indulásunkat jelezte. Most már repülünk, oly sebesen, mint a puskagolyó, fölfelé, a tér örvényébe.

- De hát én... - mondtam, azután nemigen törődtem tovább azzal, mi történik. Egy ideig mintha kábult lettem volna; nem volt semmi mondanivalóm. Mintha eddigelé nem is hallottam volna soha arról, hogy el akarjuk hagyni a világot. Majd érthetetlen változást észleltem testemen. Valószínűtlenül könnyűnek éreztem magam. És egyidejűleg valami furcsa érzés támadt a fejemben is, csaknem olyanforma, mintha szélütés ért volna, a fülemben pedig tompán zakatolt minden ér. Ezek közül az érzések közül egyik sem csökkent, amint telt az



idő, de végül annyira megszoktam ezt az állapotomat, hogy nem is éreztem többé kellemetlennek.

Percegést hallottam, s utána működni kezdett egy kis izzólámpa.

Cavor arcát olyan fehérnek láttam, aminőnek az enyémet éreztem. Szótlanul néztünk egymásra. A háta mögött levő üveg áttetsző feketesége következtében úgy látszott, mintha Cavor üres térben lebegne.

- Foglyok vagyunk tehát - szóltam végül.

- Úgy van - felelte - foglyok vagyunk.

- Ne mozogjon, - kiáltott rám, mikor észrevette, hogy mozdulni készülök. - Ernyessze el egészen izmait, úgy, mintha ágyban feküdnék. Most a saját külön kis mindenségünkben vagyunk. Nézze csak, mi van a dolgainkkal!

A ládákra és batyukra mutatott, amelyek eddig a gömb fenekén, a takarókon heverték. Ámulva láttam, hogy most szabadon lebegnek csaknem egy lábnyira a gömb falától. Majd észrevettem Cavor árnyékából, hogy ő sem támaszkodik többé az üveghez. A hátam mögé nyúltam a kezemmel és megállapítottam, hogy én is a térben lebegek, hozzá sem érve az üveghez.

Nem kiáltottam fel, nem is gesztikuláltam, de félelem fogott el. Mintha valami - Isten tudja, mi - fölemelve tartott volna bennünket. Mihelyt hozzáért a kezem az üveghez, hirtelen kimozdultam a helyemből. Megértettem, mi történt, de azért nem szűnt meg a félelmem. El voltunk vágva minden külső vonzástól, csak a gömb belsejében levő tárgyaknak érvényesült a vonzóereje. Ennek következtében minden, ami nem volt ráerősítve az üvegre, zuhanni kezdett - lassan, mert csak jelentéktelen tömegekről volt szó - kis világunk gravitációs középpontja felé, amely körülbelül a gömb közepe táján lehetett; de valamivel közelebb hozzám, mint Cavorhoz, mert énnekem nagyobb volt a súlyom.

- Meg kell fordulnunk - mondta Cavor - és egymásnak háttal állva kell lebegnünk, úgy, hogy minden holmink kettőnk között legyen.

Furcsább érzést el sem lehet képzelni, mint ezt a lebegést szabadon a térben. Eleinte borzalmasan furcsa érzés volt, de mikor a borzalmassága megszűnt, egyáltalában nem volt kellemetlen, hanem inkább szokatlanul megnyugtató. Földi tapasztalataim közül leginkább arra emlékeztetett, mint amikor igen tömött, puha tollas ágyban fekszik az ember. De milyen furcsa volt a teljes különváltság és függetlenség érzete! Nem számítottam ilyesmire. Heves rázkódást vártam az indulás pillanatában, a sebesség szédítő érzését. Ehelyett úgy éreztem magamat, mintha nem is utazásnak, hanem valami álomnak a kezdete lett volna.

## 5

### Utazás a Holdba

Cavor csakhamar eloltotta a lámpát. Azt mondta nincs fölös energiakészletünk és takarékoskodnunk kell vele az olvasás céljaira. Egy ideig - hosszú vagy rövid ideig, nem tudom - vaksötétség volt körülöttünk.

Halk kérdés merült fel az ürességből.

- Hogy tájékozódunk? - kérdeztem. - Milyen irányban haladunk?

- Nyílegyenesen repülünk el a Földről, s minthogy a Hold közel van a harmadik negyedéhez, feléje közeledünk. Felhúzok egy redőnyt.

Percenés hallatszott, s utána feltárult egy ablak a külső burkolatban. Az égbolt odakünn éppoly fekete volt, mint a sötétség bent a gömbben, de a nyitott ablak alakját megszámlálhatatlan csillag jelölte meg.

Aki csak a Földről látta a csillagos eget, el sem tudja képzelni, milyen amikor a légkör határozatlan, félig világos fátyola elhúzódik előle. Azok a csillagok, amelyeket a Földről látunk egyes vándorok csak, akik keresztülhatolnak a mi ködös légkörünkön. Most azonban tiszta képet alkothattam végre magamnak az égbolt csillagtáboráról.

Csakhamar még különösebb dolgok vártak ránk, de azt a levegő nélküli, csillagporos égboltot, azt hiszem, sohasem fogom elfelejteni.

A kis ablak percenve eltűnt, mellette felpattant egy másik és nyomban be is csukódott, majd kinyílt egy harmadik, s egy pillanatra kénytelen voltam behunyni a szememet a fogyó Hold vakító ragyogása miatt.

Egy ideig Cavorra és a körülöttem lévő fehéren megvilágított tárgyakra kellett merednem, hogy hozzászoktassam szememet a fényhez, mielőtt újra a sápadt ragyogás felé fordulhattam.

Négy ablak volt nyitva, hogy a Hold vonzereje hatást gyakorolhasson a gömbünkben lévő összes anyagokra. Észrevettem, hogy már nem lebegnek többé szabadon a térben, hanem mind a két lábam az üvegre tapad a Hold irányában. A takarók és az élelmiszeres ládák lassan szintén lecsúsztak az üvegen, és csakhamar úgy helyezkedtek el, hogy a kilátás egy részét eltorlaszolták előlünk. Természetesen úgy tűnt fel előttem, hogy „lefelé” nézek, amikor a Holdra néztem. A Földön a „lefelé” azt jelenti, hogy le a földre, amerre a dolgok esnek és a „fölfelé” ennek az ellenkezője. Most a tömegvonzás a Hold felé húzott bennünket és a Föld - éppen ellenkezőleg - a fejünk felett volt. Amikor valamennyi Cavorit-redőny le volt eresztve, akkor a „lefelé” természetesen gömbünk középpontja felé irányult, a „fölfelé” pedig a gömb külső burkolata felé.

Az is furcsa ellentéte volt minden földi tapasztalatunknak, hogy a fény alulról áradt fölfelé. A Földön felülről esik ránk a fény vagy ferdén oldalról, itt ellenben a lábunk alól jött fölfelé és ha látni akartuk az árnyékunkat, fölfelé kellett tekintenünk.

Eleinte szédültem egy kicsit, mert tudtam, hogy miközben lenézek a Holdra, száz meg százezer mérföldnyi üres téren át, mindössze egy vastag üvegalapzat van a talpam alatt; de ez a rosszullét igen gyorsan megszűnt. Ellenben a tündöklő látvány megmaradt!

Az olvasó legjobban úgy képzelheti bele magát a helyzetembe, ha meleg nyári éjszakán végigfekszik a földön és égne emelt két lába között a Holdra bámul. Csakhogy a Hold valami okból, valószínűleg azért, mert a levegő hiánya sokkal világlóbbá tette, máris jóval nagyobb-nak látszott, mint a Földről nézve. Felszínének legapróbb részletei is tisztán látszottak. S minthogy nem levegőn keresztül láttuk a Holdat, körvonala ragyogó és éles volt, nem volt körülötte sem fény, sem udvar s a csillagpor, amely az eget elborította, odaférkőzött egészen a pereméig és láthatóvá tette meg nem világított részének a körvonalát is. És amint ott álltam és lábaim között a Holdra bámultam, elfogott újra, a meggyőződés tízszeres erejével, a lehetetlenség érzete, ami elindulásunk óta folyton motoszkált a fejemben.

- Cavor - szoltam - nem tudom, hányadán vagyunk. Mi lesz a társaságokkal, amelyeket meg akarunk alapítani és mi lesz az ásványokkal?

- Hogy-hogy?

- Nem látom sehol őket!

- Nem baj - szolt Cavor - majd beletörődik mindenbe.

- Szeretnék megint visszafordulni rendesen a talpamra. Csakhogy ez... Néha-néha szinte azt hiszem, hogy nem is volt soha földi világ.

- Talán a *Lloyd's News* példánya észretéríthetné.

Rábámultam egy pillanatig az újságra, majd az arcom fölé emeltem és azt láttam, hogy egészen kényelmesen olvashatom. Egy oldalnyi hitvány kis hirdetésen akadt meg a szemem. „Egy úr hajlandó kölcsönt adni magánvagyonából” - olvastam. Ismertem ezt az urat. Egy excentrikus hirdető eladásra kínált öt fontért egy biciklit, amely „egészen új és 15 fontba került”; egy megszorult hölgy pedig fel akarta áldozni néhány „nászajándékba” kapott halaskését és villáját. Valami jámbor lélek bizonyára alaposan szemügyre veszi a késeket és villákat, egy másik diadalmasan elszáguld a biciklin s a harmadik bizalmasan tárgyal a jólelkű gazdag úrral, éppen most, amikor a hirdetést olvasom. Elnevettem magam és kiejtettem kezemből a lapot.

- Láthatók vagyunk a Földről? - kérdeztem.

- Miért?

- Ismertem valakit, aki nagyon érdeklődött a csillagászat iránt. Az jutott eszembe, milyen furcsa volna, ha ez a barátom véletlenül éppen most is az eget vizsgálná valami messzelátón át.

- A leghatalmasabb messzelátóra volna szüksége, hogy mint parányi pontot meglásson bennünket már most is.

Egy ideig némán bámultam a Holdra.

- Egész világ - szoltam - mérhetetlenül jobban érzem ezt most, mint bármikor a Földön. Talán emberek is...

- Emberek! - kiáltott fel Cavor. - Nem! Verje ki mindezt a fejéből! Tekintse magát holmi sarkontúli utazónak, aki a tér legpusztább helyeit akarja kikutatni. Nézze csak!

Az alattunk ragyogó fehérségre mutatott a kezével.

- Halott világ - halott! Óriási kialudt tűzhányók, kopár lávamezők, egymásra tornyosuló hósivatagok, vagy megfagyott szénsav, vagy megfagyott levegő és mindenütt földcsuszamlásos rétegek, szakadékok és mélységek. Nem történik semmi sem. Az emberek több, mint

kétszáz esztendő óta figyelik rendszeresen messzelátókon ezt a bolygót. Mit gondol, mennyi változást észleltek rajta?

- Semennyit.

- Megállapítottak két kétségtelen földcsuszamlást, egy kétséges hasadást és egy jelentéktelen időszakos színváltozást, ez az egész.

- Azt sem tudtam, hogy ennyit is megállapítottak.

- Ó, hogyne! De embereket!?

- Mondja csak - kérdeztem -, a legnagyobb messzelátókkal mekkora tárgyakat lehetne meglátni a Holdon?

- Megláthatnánk egy közepes nagyságú templomot. Minden bizonnyal meglátnánk városokat vagy épületeket vagy bármi mást, ami emberi kéznek a munkája. Lehetséges talán, hogy vannak rajta rovarok, például olyanformák, mint a hangya, amelyek mély üregekbe rejtőzhetnek a Hold-éjszaka elől, vagy vannak rajta talán olyan újfajta teremtmények, amelyekhez fogható nincs a Földön. Ez a legvalószínűbb, ha egyáltalán van rajta élet. Gondoljon csak az életfőltételek különbségére! Az életnek alkalmazkodnia kell ott oly nappalhoz, amely tizen-négyszer hosszabb a földi nappalnál, tizennégy napig tartó, felhőtlen, tüzes napsütés, és alkalmazkodnia kell utána ugyanilyen hosszú éjszakához, amely e kemény, hideg csillagok alatt egyre hidegebbé válik. Ebben az éjszakában szörnyű hidegnek kell lennie, abszolút hidegnek, 273 fok Celsiusnak a földi fagypont alatt. Ha van ott élet, át kell telelnie ezt az éjszakát és újra fel kell támadnia, mihelyt nappalodik.

Elgondolkozott.

- Elképzelhet az ember valami féregfélét - szólalt meg újra -, amely szilárd állapotban szedi be magába a levegőt, mint ahogy a földi giliszta földet nyel, vagy elképzelhetünk vastagbőrű szörnyetegeket...

- Mondja csak - szoltam közbe -, miért nem hoztunk magunkkal puskát?

Nem felelt erre a kérdésre.

- Nem - folytatta tovább a gondolatát -, egyszerűen oda kell mennünk. Majd meglátjuk, ha ott leszünk.

Eszembe jutott valami.

- Az ásványaim mindenestre megmaradnak - mondtam -, akármilyenek is ott egyébként a viszonyok.

Nemsokára közölte velem Cavor, hogy egy kicsit meg akarja változtatni az irányunkat, amennyiben átengedi a gömböt egy pillanatra a Föld vonzóerejének. Ki akarja nyitni az egyik Föld felé néző ablakot harminc másodpercre. Figyelmeztetett, hogy szédülni fog belé a fejem és azt tanácsolta: nyújtsam előre a kezemet az üveg felé, hogy tompítsam az esésemet. Megfogadtam tanácsát s a lábamat az élelmiszeres ládáknak és a levegőhengereknek szorítottam, hogy rám ne zuhanjanak. Majd percenés hallatszott s az ablak kinyílt. Sután arcomra és kezemre estem s egy pillanatilag ott láttam szétterpesztett fekete ujjaim között Földanyánkat - egy bolygót az égbolton alattam.

Még nagyon közel voltunk hozzá. Cavor azt mondta, körülbelül nyolcszáz mérföldnyire vagyunk, és az óriás Földkorong elfoglalta az egész égboltot. De már világosan látszott, hogy a Föld gömb alakú. A szárazföld elmosódó szürkületbe borult alattunk, de nyugat felé az Atlanti-óceán rengeteg szürke foltjai úgy csillogtak, mint a megolvadt ezüst az alkonyult Nap

fényében. Azt hiszem megismertem Franciaország, Spanyolország és Dél-Anglia felhőbe burkolt partvonalait; de ekkor újra bezáródott percenve a redőny és azon vettem észre magamat, hogy teljesen zavart állapotban, lassan lefelé siklom a sima üvegen.

Mikor végül újra elrendeződtek agyamban a dolgok, kétségtelennek látszott, hogy a Hold „lent” volt a lábam alatt, és a Föld valahol távol a szemhatár síkján, a Föld, amely a kezdet kezdetétől fogva „lent” volt számomra és földi társaim számára.

Oly csekély erő kifejtésre volt szükségünk, oly könnyűvé tette számunkra súlyunk tényleges megsemmisülése mindazt, amit végeznünk kellett, hogy bár elindulásunk óta (Cavor kronométere szerint) csaknem hat óra telt már el, még egyszer sem volt szükségünk semmiféle frissítőre. Elcsodálkoztam rajta, hogy már ilyen hosszú idő óta vagyunk úton. És még most sem kívántam többet néhány falatnál. Cavor megvizsgálta a szénsav és a víz elnyelésére szolgáló készüléket és megállapította, hogy nincs vele semmi baj, mert oxigén-fogyasztásunk rendkívül csekély volt. S minthogy egyelőre nemigen volt sem beszélgetni-, sem tennivalónk, átengedtük magunkat annak a furcsa álmoságnak, amely erőt vett rajtunk, szétterítettük takaróinkat a gömb fenekén oly módon, hogy a Holdfényt csaknem teljesen kirekesztettük a gömbből, jó éjt kívántunk egymásnak és csaknem azonnyomban álomba merültünk.

S miközben ilyenformán hol aludtunk, hol beszélgettünk és olvastunk egy kicsit, s néha-néha ettünk is, bár mindig különösebb étvágy nélkül<sup>12</sup>, többnyire azonban tétlenül, pihenő állapotban, félig ébren, félig szundikálva, nesztelenül, simán és sebesen zuhantunk le a Hold felé oly időszakoson keresztül, amelynek nem volt sem éjszakája, sem nappala.

---

<sup>12</sup> Különös, hogy amíg benne voltunk a gömbben, nem kívántunk soha táplálkozni, sőt a táplálék hiányát sem éreztük, hogyha nem ettünk. Eleinte erőltettük az étvágyunkat, de később már teljesen böjtöltünk. Együttvéve századrészét sem fogyasztottuk el a magunkkal hozott sűrített ennivalónak. A kielégzett szénsav mennyisége is természetellenesen csekély volt, de hogy miért, arról sejtelmem sincsen. (Mr. Bedford megjegyzése. - Szerk.)

## Kikötünk a Holdon

Emlékszem rá, hogy egyik nap Cavor hirtelen kinyitotta hat ablakunkat és úgy elkápráztatott, hogy hangosan rákiáltottam. Az egész láthatárt befogta a Hold, fehér virradatból szőtt csodálatos görbe kard, a sötétség apályából felbukkanó Hold-sarlós part, a Nap fényébe tornyosuló csúcsokkal és ormokkal. Föltételezem, hogy az olvasó látott Holdképeket vagy fényképeket, úgyhogy fölösleges leírnom a Hold tájképének nagy vonalait. Azokat a gyűrűszerű nagy hegyláncokat, amelyek terjedelmesebbek minden földi hegységnél s amelyeknek csúcsai ragyognak napközben, míg árnyékuk mély és kemény; azokat a kusza, szürke lapályokat, gerinceket, dombokat és apró krátereket, amelyek egytől-egyig közös rejtelmes feketeségbe olvadnak bele vakító megvilágítottságukból. E fölött a világ fölött repültünk rézsútosan alig száz mérföld magasságban a csúcsok és ormok fölött. És most láthattuk azt, amit földi szem sohasem fog látni, hogy a nappal izzó hevében a szikláknak s a lapályok és kráterfeneknek szakadékainak éles körvonalai egyre sűrűsödő ködben szürkülni kezdtek és elmosódtak, hogy megvilágított felületük fehérsége darabokra szakadozva összezsugorodott és elenyészett, s hogy imitt-amott furcsa barna és olajzöldes színárnyalatok támadtak és terjedtek szanaszétjél.

De most nemigen értünk rá megfigyelésekre. Most érkeztünk el utazásunk igazi veszedelméhez. Egyre közelebb kellett zuhannunk a Holdhoz, miközben körülötte keringtünk, meg kellett lassítanunk a sebességünket, hogy kivárhassuk azt a kedvező pillanatot, amikor végre bátran huppanhatunk a felületére.

Cavor intenzív erőfeszítéssel dolgozott, eközben én szorongó tétlenségben váraкоztam. Nem győztem kitérni Cavor útjából. Ide-oda ugrált a gömbben olyan fürgeséggel, aminő képtelenség lett volna a Földön. Szakadatlanul nyitogatta és csukogatta a Cavorit-ablakokat, számításokat végzett és a kronométerét nézte az izzó lámpa fénye mellett az utolsó pár fontos óra alatt. Hosszú ideig valamennyi ablakunk zárva volt és szótlanul lebegtünk a sötétségben, miközben a gömb száguldva rohant előre a térben.

Majd kitapogatta a redőnyök gombjait és egyszerre négy ablakunk kitarult. Megtántorodtam és eltakartam a szememet, mert elárasztotta, perzselte és vakította a Nap szokatlan fényessége a lábam alatt. Majd újra lecsapódtak a redőnyök és kóválygó aggyal ott maradtam újra olyan sötétségben, amely szinte ránehezedett a szememre. És aztán megint roppant fekete csendességben lebegtem tovább.

Majd Cavor felcsavarta a villanylámpát és azt ajánlotta, hogy kötözzük bele minden poggyásunkat a takarókba és így védekezzünk előre leszállásunk rázkódása ellen. Meg is csináltuk ezt a zárt ablakok mellett, mert így minden holmink magától elrendezkedett a gömb középpontja körül. Ez is nagyon különös ügy volt: ott lebegtünk ketten szabadon a gömb belsejében s e közben csomagoltunk és köteleket húzgáltunk! Képzelve el, aki tudja! Nem volt sem „lent”, sem „fönt”, és minden erőfeszítés váratlan mozdulatokkal járt. Hol odaszorított az üveghez Cavor lökésének teljes ereje, hol gyámoltalanul kapálóztam az ürességben. A villanylámpa fénycsillaga hol a fejem fölött volt, hol a lábam alatt. Hol a szemem előtt lebegett Cavor lába, hol keresztbe feküdtünk egymáson. De végül mégis sikerült jól összekötözni minden holminkat egy nagy puha batyuba, csak két takarót hagytunk külön, egy-egy lyukkal a fej számára, hogy legyen mibe beleburkolódnunk.

Majd egy szemvillanásra Cavor kinyitott egy ablakot a Hold felé és láttuk, hogy egy rengeteg nagy központi kráter felé zuhanunk, amely körül félig-meddig keresztformában egy csomó kisebb kráter csoportosult. És most újra feltárta Cavor kis gömbünket a perzselő vakító Nap felé. Azt hiszem, fékezőnek használta fel a Nap vonzóerejét.

- Csavarja be magát az egyik takaróba - kiáltott rám, miközben ellökte magát tőlem s egy pillanatig nem tudtam mitévő legyek.

Aztán kihúztam lábam alól a takarót, magam köré csavartam és ráhúztam a fejemre és a szememre is. Cavor hirtelen becsukta megint a redőnyöket, felrántott és leeresztett újra egyet, azután gyors egymásutánban kitérte valamennyit a maga szilárd acélgördülőjében. Nagyot zökkentünk s utána elkezdünk bukfencezni, neki-neki vágódva az üvegnek és a nagy poggyászcsovának, s egymásba kapaszkodtunk, miközben odakünn valami fehér anyag fröccsent szét, mintha havas lejtőn gurultunk volna lefelé...

A gömb gurult, zökkent, rázkódott...

Nagy lökést éreztem, félig a poggyászcsova alá kerültem, s azután egy ideig minden elcsendesedett. Majd hallottam, hogy Cavor nyög és liheg s az egyik ablakredőny legördül a ráájában. Megfeszítettem minden erőmet, hátrataszítottam takarókba csavart poggyászsunkat és kibújtam alóla. Nyitott ablakaink úgy látszottak csak, mint megannyi csillaggal teleszórt mélyebb feketeség.

Éltünk még mind a ketten s ott hevertünk a nagy kráterben, amelybe belezuhantunk, a kráter falának sötét árnyékában.

Lélegzethez jutva felültünk és a zúzódasokat tapogattuk tagjainkon. Azt hiszem, egyikünk sem várta azt, hogy ilyen durva elbánásban lesz részünk. Nagynehezen talpra álltam.

- Most pedig - szóltam - lássuk milyen a Hold tájképe! De hiszen...! Szörnyű sötét van. Cavor!

Az üveg harmatos volt, s mialatt beszéltem, végigtörültem a takarómmal.

- Körülbelül egy félórát kell még várunk a nappalra - mondta Cavor.

Semmit a világon meg nem különböztethettünk. Mintha nem üveg-, hanem acélgömbben lettünk volna. Hiába dörgöltem az üveget a takaróval, csak jobban elpiszkítottam, s akármilyen gyorsan dörgöltem, folyton-folyvást elhomályosult a frissen megsűrűsödött nedvességtől, amelybe egyre több szőrszál keveredett bele a takaróból. Persze nem lett volna szabad a takarót használnom. Erőlködésem közben elcsúsztam a nedves felületen és belevágtam az alsó lábszáramat az egyik oxigénes hengerbe, amely kinyúlt a poggyászcsova magból.

A dolog bősztító és képtelen volt. Itt voltunk, megérkeztünk épp az imént a Holdra. Isten tudja, milyen csodák közé, és semmi egyebet nem láthattunk, csak a szürke és csepegős falú buborékot, amelyben megérkeztünk.

- Ördög vigye! - kiáltottam. - Hiszen ezért az árért akár otthon is maradhattunk volna!

Lekuporodtam a poggyászcsova, dideregtem és jobban belecsavartam magam a takarómba.

A nedvesség hirtelen jégvirággá dermedt az ablakon.

- Eléri az elektromos kályhát? - kérdezte Cavor. - Ott, ott... az a fekete gomb. Nyomja meg, különben megfagyunk.

Nem kellett kétszer mondania.

- Most pedig - szóltam -, mitévők leszünk?

- Várunk - felelte Cavor.

- Várunk?

- Természetesen. Várnunk kell, amíg a levegőnk újra átmelegszik, mert akkor az üveg megint kitisztul. Addig semmit sem tehetünk. Itt most még éjszaka van; várunk kell, amíg a nappal ránk virrad. Addig is... nem éhes?

Nem feleltem rögtön a kérdésre, csak ültem dühösen a helyemen. Kedvetlenül fordultam el a titkolózó, összekent üvegtől, hogy Cavor szeme közé meredjek.

- Dehogynem - szóltam -, éhes vagyok. De valahogyan úgy érzem magamat, mintha rémségesen csalódtam volna. Azt vártam, hogy... nem is tudom, mit vártam, de ezt semmi esetre sem.

A filozófiámhoz folyamodtam; megigazgatva magamon a takarómat, leültem újra a poggyászra és hozzáláttam első étkezésemhez a Holdon. Azt hiszem nem fejeztem be - már nem emlékszem rá. Csakhamar - eleinte apró foltonként, majd hirtelen nagyobb mezőkké futva össze - kitisztult az üveg és félrehúzódott a ködfátyol, amely eltakarta szemünk elől a Holdat.

Fürkészve kibámultunk a Hold tájképére.



## Napkelte a Holdon

Az első pillantásra a legvadabb és legvigasztalanabb volt a látvány. Rengeteg nagy amfiteátrumban<sup>13</sup> voltunk, tágas, köralakú síkon, az óriás kráter fenekén. A kráter szirtes falai zártak körül bennünket minden oldalról. Nyugatról a láthatatlan Nap fénye tűzött rá a falakra, le végig a szirtok tövéig, sárgás, szürkés szaggatott sziklalejtőt tárva elénk, itt-ott hótorlaszokkal és havas szakadékokkal. Talán tíz-tizenkét mérföldnyire lehettünk a lejtőtől, de eleinte semmiféle légkör sem csökkentette a legcsekélyebb mértékben sem azt a legapróbb részletekig ható ragyogást, amellyel a látott dolgok ránk meredtek. Vakító tiszasággal emelkedtek ki a háttér csillagos feketeségéből, amely földi szemeink számára inkább holmi fényes cifrázatú bársonyfüggönynek tűnt fel, mint az égbolt mérhetetlenségének.

A keleti szirtfal eleinte csillagtalan szegélye volt csak a csillagos kupolának. Rózsás pirosság, kúszó sápadtság nem jelezte a nappal közeledtét. Csak a Corona, az állatövi fény, ez a rengeteg kúpalakú köd világított fel a hajnalcsillag tündöklése felé, s figyelmeztetett bennünket a napvilág közvetlen közelségére.

Ami fény volt körülöttünk, az a nyugati szirtekről verődött vissza. Óriási hullámos síkságot láttunk, hideget és szürkét, és a szürkésege egyre mélyült kelet felé, bele a szirti árnyék tökéletes hollófeketeségébe. Számptalan kerek szürke csúcs, kísérteties magaslatok, havas anyagú hullámok, a távoli homályba nyúló tarajokkal, sejtették meg velünk először a kráterfal távolságát. A magaslatok mintha hóból lettek volna. Azt is gondoltam akkor, hogy hótorlaszok. De nem hóból voltak, hanem dombokká és tömbökké fagyott levegőből<sup>14</sup>.

Eleinte ezt láttuk, de egyszerre csak megdöbrentő gyorsasággal jött a nappal a Holdon.

A napfény lekúszott a szirten, megértette a szirt tövében felhalmozódott tömegeket és hétmérföldes csizmában rögtön felénk nyomult. A távoli szirt mintha mozgott és remegett volna, s a virradat érintésére szürke páragöz áradt fölfelé a kráter fenekéről, szürke, kavargó felhők, gomolygó rémképek, egyre sűrűbb, vastagabb és szélesebb tömegben, míg végül az egész nyugati lapály úgy gőzölgött, mint a tűz elé tartott nedves zsebkendő, s a nyugati szirtok távolabb csak fénytükröződésnek látszottak már.

- Ez levegő - mondta Cavor. - Csak levegő lehet, mert különben nem szállna így fölfelé... egyetlen napsugár pusztá érintésére. Sem pedig ilyen gyorsan.

Fürkésző pillantást vetett fölfelé.

- Nézze csak! - szólt.

- Mit nézzek? - kérdeztem.

- Az eget. Látja, a feketeségen máris ott látszik egy leheletnyi kékség! Nézze, nézze! A csillagok mintha nagyobbak volnának. És az apraja, meg az a sok homályos ködfolt, amit az üres térben láttunk... mind elrejtőzött!

<sup>13</sup> Római gladiátorcirkusz; arénája és teljesen körbefutó nézőtere a mai labdarúgó-stadionok játék- és nézőteréhez hasonló módon helyezkedett el.

<sup>14</sup> Ehhez igen nagy hideg szükséges. -147 fok Celsiusnál melegebb hőmérsékleten ugyanis a levegő mindenképpen csak gáznemű halmazállapotban fordulhat elő.

Gyorsan, állhatatosan közeledett felénk a nappal. A szürke csúcsokat egymás után elfoglalta és füstölgő fehér tömegekké változtatta az izzó fény. Végre egyetlen fölszálló ködzátonnyá, előre és fölfelé gomolygó gőzfelhővé olvadt össze minden tőlünk nyugatra. A távoli szirt egyre jobban távolodott, kiemelkedett a forgatagból, megváltozott és végül összeomlott és elenyészett a zűrzavarban.

És ez a gőzölgő fal mindegyre közeledett felénk, oly gyorsan, mint ahogy a felhő árnyékát kergeti a délnyugati szél. Körülöttünk vékony ködfátyol-hírnök emelkedett.

Cavor megragadta a karomat.

- Mi az? - kérdeztem.

- Nézze csak! A napkelte! A Nap!

Megfordított és a keleti szirt ormára mutatott, amely kimagaslott a körülöttünk gomolygó ködből, de alig volt világosabb az égbolt sötétségénél. De most furcsa vörös alakzatok, libegő-lobogó skarlátszínű lángnyelvek jelölték meg a körvonalát. Azt hittem, hogy a gomolygó párázat fogta el a fényt és rajzolja azt a tűznyelv-tarajt az égre. De valójában a Nap nyúlványait láttam, azt a tűzkoronát a Nap körül, amelyet a földi szemek elől örökre elrejt a Föld légköri fátyola.

És most megjelent a - Nap!

Állhatatosan, elkerülhetetlenül tört elő egy ragyogó fényvonal, egy tűrhetetlen sugárzású keskeny él, amely körbehajlott, ívvé vált, izzó jogarrá nőtt és hősugarat lökött felénk, mintha dárdát hajítana.

Mintha valóban belefűrődött volna a szemembe! Hangosan felkiáltottam és elvakítva kaptam a poggyászcsoomag alatt levő takaróm után.

És ezzel a fehér izzással valami hang jött, az első, amely kívülről behatolt hozzánk, mióta elhagytuk a Földet, valami sziszegés és sistergés, az előrenyomuló nappal légi ruhájának viharuszálya. És amint jött a hang és jött a fény, a gömb inogni kezdett, s mi ketten vakon és elkábulva, gyámoltalanul egymásnak tántorodtunk. A gömb újra megingott s a sziszegés ereje egyre nőtt. Erőszakosan lehunytam a szemem és esetlenül megpróbáltam befödni fejemet a takaróval, de a gömb rázkódása tehetetlenül ledöntött a lábamról. Nekivágódtam a poggyász-csomagnak és amint kinyitottam a szemem, egy pillanatig láttam a levegőt a gömb üvegén keresztül. Olvadozott - forrongott - mint a hó, mikor fehéren izzó rudat dugnak beléje. Ami szilárd levegő volt, a Nap érintésére hirtelen péppé, iszappá, sáros folyékonyossággá vált, aztán sziszegve bugyborékolva gázzá alakult át.

Majd még hevesebben meglódult a gömb s Cavor meg én egymásba kapaszkodtunk. A következő pillanatban forogni kezdtünk. Forogtunk, bukfenceztünk s végül négykézlábra zuhantam a gömb fenekén. A Holdvirradat hatalmába kerültünk. Meg akarta mutatni nekünk, parányi embereknek, mit tud velünk csinálni a Hold.

Másodszor is kipillantottam a gömb üvegén át a páragomolyokra, a félig folyékony sárra, amely omladozott, siklott, zuhant, csúszott. Sötétségbe hullottunk. Amint elvágódtam, Cavor térde nyomódott a mellembé. Majd mintha Cavor tovarepült volna mellőlem, én pedig ott hevertem egy pillanatig elfúló lélegzettel és fölfelé meredtem. Ránk szakadt az olvadó anyagnak egy összeomló sziklája, eltemetett bennünket s most hígulni kezdett és forrva levált rólunk. Láttam fönt az üvegen a táncoló buborékokat és hallottam, hogy Cavor gyöngé hangon kiált valamit.

Majd valami óriási földcsuszamlásba jutottunk az olvadó levegőben, s miközben nyögve tiltakoztunk, elkezdtünk lefelé gurulni, egyre gyorsabban, szakadékokon átzökkenve, partokról visszapattanva, egyre gyorsabban, nyugat felé, bele a Holdnappal fehérén izzó, forrongó kavargásába.

Egymásba kapaszkodva gurultunk lefelé, ide-oda vágódva, miközben poggyászcsoomagunk ránk zuhant és maga alá nyomott. Összeütöttünk, megkaptuk egymást, elszakadtunk egymástól - a fejünk összezsapódott s az egész mindenség tüzes dárdákra és csillagokra repedezett! A Földön tízszer is agyonzúztuk volna egymást, de a Holdon, szerencsénkre, egyhatod része volt csak a súlyunk földi súlyunknak, úgy hogy nagyon irgalmasan bántunk egymással. Emlékszem rá, hogy szörnyű émelygés fogott el, olyan érzés, mintha koponyámban tótágast állt volna a velő, és aztán...

Valami babrált az arcomon, vékony tapogatókkal piszkálta a fületem. Majd észrevettem, hogy a táj fényességét kék pápaszem tompítja körülöttünk. Cavor fölém hajolt és láttam, hogy az ő szemét is színes szemüveg védelmezi. Rendetlenül lélegzett és az ajka megzúzódva vérzett.

- Jobban van? - kérdezte, miközben kezefejevel letörölte ajkáról a vért.

Egy ideig minden forgott körülöttem, de csak azért, mert szédültem. Észrevettem, hogy Cavor lezárta a külső burkolat egy pár redőnyét, hogy elfogja rólam a Nap közvetlen sugarait. Láttam, hogy minden ragyogó fényben úszik körülöttünk.

- Szent Isten! - lihegtem. - De hisz ez...! - Előre nyújtottam a nyakam, hogy jobban lássak. Észrevettem, hogy odakünn vakító fényözön van és első benyomásaink komor sötétsége tökéletesen megváltozott.

- Sokáig voltam eszméletlen? - kérdeztem.

- Nem tudom... a kronométer eltört. Egy kis ideig... Szegény fiacskám! Nagyon féltem...

Egy ideig szótlánul feküdtem és gondolkoztam. Láttam, hogy Cavor arca még mindig izgatott. Egy darabig nem szóltam semmit. Végigtapogattam kutató kézzel a zúzódásaimat és vizsgáltam Cavor arcának sérüléseit. Jobb kezem feje szenvedett legtöbbet, a bőr a nyers húsig lehorzsolódott róla. A homlokom is megzúzódott és vérzett. Cavor belém kényszerített egy kicsit abból az erősítőből - a nevét már elfelejtettem -, amit magával hozott. Hamarosan jobban éreztem magam. Óvatosan nyújtózkodni kezdtem. Nemsokára beszélni is tudtam már.

- Kár, hogy eltört - mondtam, mintha csak az imént közölte volna velem, hogy a kronométer odavan.

- Bizony kár!

Elgondolkozott, két kezét a térdére lógatva. Kibámult az üvegen, azután rám meredt.

- Szent Isten! - kiáltott. - No de ilyet!

- Mi történt? - kérdeztem kisvártatva. - Beleugrottunk a forró égővbe?

- Az történt, amit vártam. A levegő elgőzölgött... ha ugyan levegő. De bármi legyen is, elgőzölgött és látszik a Hold felszíne. Egy földes sziklazátonyon heverünk. Itt-ott csupasz talaj is előbúj. Milyen furcsa talaj!

Eszébe jutott, hogy fölösleges magyaráznia. Ülőhelyzetbe segített s én is láthattam mindent a saját szememmel.

## 8

### Reggel a Holdon

A táj keménysége, a könyörtelen feketeség és fehérség teljesen eltűnt. A Nap fénye sápadtabb lett, olyanforma mint a borostyánkő: az árnyék a kráterfal szirtjén bíborszínben sötétlett. Kelet felé ott lappangott még egy homályos ködzátany, megbújva a napkelte elől, de nyugaton kék és derült volt az égboltozat. Fogalmam támadt róla, hogy mennyi ideig voltam eszméletlen.

Nem voltunk immár üres térben. Körülöttünk légkör támadt. A dolgok körvonala jellegzetesebbé vált, élessé, változatossá lett. Imitt-amott maradt ugyan még egy-egy árnyékfoltnyi fehér anyag - de a táj sarkvidéki képe egyébként teljesen elenyészett.

Mindenfelé széles, rozsdabarna földsávok terpeszkedtek csupaszon, gyűrődöttek a Nap fényében. Itt-ott a hófuvatagok szélén mülékony kis pocsolyák és víztölcsérek támadtak; egyéb nem is mozdult a kopárságnak ebben a birodalmában. A napfény beáradt gömbünk két felső redőnyén és éghajlatunkat forró nyárrá hevítette, de lábunk még árnyékban volt, s a gömb egy hófuvatag tetején pihent.

És szanaszéjjel a lejtőn botforma dolgokat vettem észre, amelyeknek árnyas oldalára vékony fehér fonalakban még hó tapadt. Száraz, görbe botok voltak, ugyanolyan rozsdás színűek, mint a szikla, amelyen heverték. Ez a látvány lenyűgözte az ember gondolatait. Botok! Egy élettelen világban? Majd amikor jobban hozzászókkott a szemem a botok anyagának szerkezetéhez, észrevettem, hogy csaknem az egész felület rostos szövetű, olyanforma, mint a barna tülevél-szőnyeg a fenyőfák árnyékában.

- Cavor! - szóltam.

- Nos?

- Lehet, hogy ez a világ most halott... de valaha...

Valami megragadta a figyelmemet. Ezek között a tülevelek között fölfedeztem egy csomó gömbölyű kis tárgyat. És úgy láttam, mintha közülük egyik megmozdult volna.

- Cavor! - suttogtam.

- Mi az?

De nem válaszoltam rögtön. Hitetlenül kimeresztettem a szememet. Egy pillanatig nem tudtam hinni a szememnek. Tagolatlan kiáltást hallottam. Megragadtam Cavor karját. Odamutattam.

- Nézze csak! - kiáltottam, visszanyerve a hangomat. - Amott, amott! Igen! Meg ott is!

Cavor kinyújtott ujjam irányába nézett.

- Mi az? - kérdezte.

Hogy írjam le azt, amit láttam? Semmiség az egész és mégis csodálatos, izgalommal terhes látvány volt. Említettem már, hogy a botok között az alomban gömbölyű testek voltak, tojásdad apró testek, amelyek igen kis kavicsok lehettek volna. És most először az egyik, azután egy második is megmozdult, fordult egyet és megrepedt és mind a kettőnek a repedésén parányi sárgás-zöld vonal mutatkozott, amely kifelé nyomult, hogy találkozzék a feltámadt Nap bátorító hevével. Egy pillanatig ennyi volt az egész, de aztán mozdult és megrepedt a harmadik testecske is.

- Mag - szólt Cavor. - És hallottam, hogy igen halkan ezt susogja: - Élet!

Élet! És nyomban rá erőt vett rajtunk az az érzés, hogy nem hiába tettük meg ezt az óriási utat, hogy nem kopár ásványsivatagba érkeztünk, hanem eleven, mozgó világba. Feszülten figyeltünk. Emlékszem, folyton törölgettem kabátom ujjával az üveget a szemem előtt, hogy ne zavarjon a pára legcsekélyebb nyoma sem.

A kép csak az üvegmező közepén volt tiszta és eleven. E középpont körül a halott rostokat és magvakat mind megnagyította és eltorzította az üveg görbülete. De azért eleget láthattunk! A napsütötte lejtőségen végig lefelé ezek a csodálatos kis barna testek egymás után mind megrepedtek és kettényíltak, mint a magtokok, mint a gyümölcsök magháza és mohó szájjal itták a fényt és a meleget, amely zuhatagosan áradt alá a feltámadt Napból.

Minden pillanatban újabb magköpeny hasadt ketté s a duzzadó úttörők nyomban elhatalmasodtak a szétfeszített magtokokon és átléptek a fejlődés második stádiumába. Állhatatos biztossággal, gyors megfontolással egy-egy kis gyökeret fúrtak ezek a csodálatos magvak lefelé a talajba s ugyanakkor furcsa kis csomószerű rügyet hajtottak felfelé a levegőbe. Nemsokára tele volt az egész lejtő parányi növényekkel, amelyek ott meredeztek a Nap izzó hevében.

De nem sokáig maradtak változatlanok. A csomós rügyek feszülve duzzadoztak és hirtelen szétpattantak, éles csúcsos kis koronácskát és apró, hegyes, barnás levélcsigákat lökve ki magukból, amelyek rohamosan megnyúltak, szemlátomást hosszabbodtak, mialatt figyeltük őket. Mozgásuk lassúbb volt, mint bármely állaté, de gyorsabb, mint bármely növényé, amelyet életem során eddig láttam. Hogy értessem meg, miképpen folyt ez a növekedés? A levélcsúcsok úgy nőttek, hogy szakadatlanul előbbre haladtak, miközben rájuk néztünk. A barna magtok összezsugorodott és éppoly rohamosan elenyészett. Megfogtatok-e már meleg kezetekkel egy hőmérőt nagy hidegben és megfigyeltétek-e, miképpen kúszik fölfelé a csőben a vékony higanyszál? Ilyenformán nőttek ezek a Holdnövények.

Egy pár perc múlva e növények közül a legjobban kifejlődött rügyei szárrá nyúltak meg, sőt újabb levélcsigákat is fejlesztettek s az egész lejtőt, amely csak az imént élettelen alomnak látszott, sötétre színezte a szőrös száraz olajzöld törpe tenyésze, amely ide-oda himbálódzott hirtelen növekedésétől.

Megfordultam és íme! Kelet felé egy szikla felső peremén alig kevésbé fejlett állapotban hasonló rojtozat ingott és hajladozott, sötéten kiemelkedve a Nap vakító fényességéből. És túl ezen a rojtozaton valami növénymassza árnyékrajza látszott, vaskosan ágaskodott, mint a kaktusz és szemlátomást duzzadozott, mint a levegővel telítődő hólyag.

Majd felfedeztem, hogy nyugaton is a bozót fölé emelkedik egy másik ilyen dagadozó alakzat. De itt sima felületeit érte a fény és láthattam, hogy élénk narancssárga a színe. Magasabb lett, miközben szemmel tartottam; ha egy percre másfelé néztem s azután visszafordultam, a körvonala megváltozott; tompa, tömött ágakat bocsátott ki magából, s nemsokára korallszerű formában néhány lábnyira megnövekedett. Hozzá képest a földi pöfeteg, amely néha egyetlen éjszaka egy lábnyit is dagad átmérőben, kétségbeejtően renyhe növénynek tekinthető. Csak-hogy a pöfeteg-gombának hatszor nagyobb vonzással kell küszködnie a Földön.

Távolabb, gödrökből és mélyedésekből, amelyeket mi észre sem vettünk, de az éltető Nap észrevett, hegyes, húsos növényzet tuskés szakállá bújt ki ragyogó sziklahátak és szirtzátonyok fölé, nyüzsgőn sietett kihasználni a rövid nappalt, amely alatt virágoznia kell, gyümölcsöt kell érlelnie, magvakat kell teremnie és újra meg is kell hálnia. Valóságos csoda volt ez a növekedés! Azt képzelem, ekként támadhattak a fák és a növények a teremtés napján, hogy az újonnan teremtet Föld sivatagát elborítsák.

Képzeljétek el! Képzeljétek el ezt a virradatot? Amint feltámad a megfagyott levegő, életre zsendül a talaj, némán rügybe szökken a növényzet, földöntúlian magasba tör ez a húsos, tüskés tenyészet! És mindezt oly izzó fény világítja meg, amelyhez képest gyöngé és párás volna a legtüzetesebb földi napvilág is. És e körül a nyüzsgő őszbozót körül kékes hóbuckák késlekedtek még mindenütt, ahol árnyék volt. S hogy teljes legyen benyomásunk képe, ne feledkezzetek meg arról sem, hogy mindezt vastag, görbült üvegen át láttuk, amely lencse módjára eltorzított mindent, amennyiben csak a kép közepe volt éles és igen világos, ellenben az üveglap szélei felé minden valószínűtlennek és felnagyítottan látszott.

## Megkezdődik a tanulmányozás

Abbahagytuk a nézdegélést. Odafordultunk egymáshoz és mindkettőnk szemében ugyanaz a gondolat, ugyanaz a kérdés tükröződött. Hogy ezek a növények növekedhessenek, levegőre volt szükségük, akármilyen ritka levegőre, amelyet mi is képesek volnánk belélegezni.

- Kinyitjuk a bejárónyílást? - kérdeztem.

- Kinyitjuk! - szólt Cavor -, ha az, amit látunk, csakugyan levegő!

- Ezek a növények - jelentettem ki -, nemsokára a fejünkre nőnek. Hát hogyha... ha talán mégis... Bizonyos benne? Honnan tudja, hogy ez az anyag levegő? Nitrogén is lehet... vagy esetleg szénsav is!

- Könnyű megállapítani - szólt Cavor és hozzátett a bizonyításhoz. Kihúzott a poggyász-csomagból egy nagy darab összegyűrt papirost, meggyújtotta és gyorsan kidobta a nyílás szelepén. Előrehajoltam és kibámultam lefelé a vastag üvegen át, hogy lássam, mi lesz a papirossal odakünt, megjelenik-e az a kis lángocska, amelytől oly sok minden függött!

Láttam, hogy a papiros le hull és könnyedén fekszik a havon. Az égés rózsaszín lángja eltűnt. Egy pillanatig azt hittem, hogy kialudt. De aztán kis kék nyelvet vettem észre a papiros szélén, amely reszketett, tovaküszött és szétterjedt!

Az egész ív papír, kivéve azt a részét, amely közvetlenül érintkezett a hóval, nyugodtan elszenesedett és összezsugorodott, remegő füstfonalat küldve a magasba. Nem kételkedhettem tovább: a Hold légköre vagy tiszta oxigén vagy levegő, s ennél fogva képes arra - hacsak nem túlságosan ritka -, hogy táplálja a mi idegen életünket. Kibújhattunk a gömbből és - tovább élhettünk!

Leültem, két lábammal közrefogtam a bejárónyílást és készültem lecsavarni a nyílás födelét, de Cavor megállított.

- Nem fog ártani egy kis elővigyázatosság! - mondotta. Azután kifejtette, hogy bárha kívül minden bizonnyal oxigéntartalmú a levegő, mégis oly ritka lehet, hogy súlyos bántalmakat okozhat. Emlékeztetett a hegyi betegségre meg a vérzésre, amely gyakran elfog léghajósokat, akik túlságosan gyorsan emelkednek a magasba; azután egy ideig valami émelyítő ital készítésével foglalkozott, amelyből belém is erőltetett egy keveset. Egy kicsit elszibbadtam az italtól, de más hatását nem éreztem. Most aztán megengedte Cavor, hogy hozzákezdjek a fedél lecsavarásához.

Csakhamar annyira megtágult a nyílás üveg dugója, hogy a gömb sűrűbb levegője kezdett kisurranni a csavarjázat mentén, énekelve, mint a katlan, mielőtt felforr benne a víz. Ekkor Cavor megállított. Hamarosan kiderült, hogy a külső nyomás sokkalta kisebb a belsőnél. Hogy mennyivel kisebb, azt nem volt módunkban megállapítani.

Ott ültem, két kézzel fogva a dugót, hogy nyomban újra becsavarjam, ha minden reményünk ellenére túlságosan ritkának bizonyulna. Cavor pedig keze ügyében tartott egy henger sűrített oxigént, hogy nyomásunkat kipótolja. Szótlanul néztünk egymásra s azután a fantasztikus növényzetre, amely odakünn láthatóan és nesztelenül nőtt és hajladozott. És közben folytatódott az éles sípolás.

A véredények lüktetni kezdtek a fülemben és Cavor mozdulatainak zaja egyre gyöngült. Észrevettem, mennyire csendessé tett mindent a levegő ritkasága.

Amint a gömb levegője sziszegve kisurrant a csavarjárat mentén, odakünn apró gomolyokká sűrűsödött a nedvessége.

Csakhamar azt tapasztaltam, hogy sajátságos módon meggyorsult a lélegzésem, s ez így maradt mindvégig, amíg ki voltunk téve a Hold külső légkörének. Egyidejűleg meglehetősen kellemetlen érzést észleltem a fülemben, az ujjaim körmén és a garatomban, de ez az érzés nemsokára megszűnt.

Ám utána szédülés és émelygés fogott el, hirtelén lehűtve a bátorságomat. Félig visszacsavarintottam a nyílás födelét és siettem megmagyarázni Cavernak az okát; de most Cavor volt a vérmesebb kettőnk közül. Válaszolt a szavaimra, de oly hangon, amely rendkívül halknak és távolinak tűrt fel a hangot vezető levegő ritkasága miatt. Egy korty pálinkát ajánlott és ő maga járt elöl a jó példával. Csakhamar jobban is éreztem magamat. Megint elkezdtem kifelé csavarni a nyílás dugóját. A kopogás erősödött a fülemben, majd pedig észrevettem, hogy a kiáramló levegő sípolása megszűnt. De egy ideig nem voltam benne bizonyos.

- Nos? - kérdezte Cavor kísérteties hangon.

- Nos? - szóltam én.

- Folytassuk?

Elgondolkoztam.

- Ez az egész?

- Ha kibírja.

Válasz helyett tovább folytattam a fődél lecsavarását. Leemeltem a kerek fődélét a helyéről és óvatosan rátettem a poggyászcsomagra. Egy-két hópehely szállongott forogva, de nyomban el is enyészett, miközben a ritka és szokatlan külső levegő benyomult a gömbünkbe. Letérdeltem, azután ráültem a nyílás szegélyére és fürkészve lenéztem a talajra. Alul, alig egy yardnyira az arcomtól, ott fehérlett a Hold taposatlan hava.

Egy kis szünet következett. A tekintetünk találkozott.

- Nem veszi igénybe túlságosan a tüdejét? - kérdezte Cavor.

- Nem - szóltam. - Ezt kibírom.

Cavor felkapta a takaróját, keresztüldugta fejét a takaró közepébe vágott lyukon és magára csavarta a takarót. Azután ráült a nyílás szegélyére és lelógatta a lábát mintegy hat hüvelyknyire<sup>15</sup> a Hold felszínétől. Egy pillanatig tétovázott, majd előrevetette magát, leugrott és megállt a Hold taposatlan talaján.

Amint előrelépett, az üveg széle groteszk módon eltorzította. Egy pillanatig tanakodva, ide-oda nézett, majd összehúzódott és elugrott a helyéről.

Az üveg mindent eltorzított, de azért ez az ugrás mégis szokatlanul nagy ugrásnak tűnt fel előttem. Egyetlen szökkenéssel messzire eltávolodott. Húsz vagy harminc lábnyira lehetett tőlem. Egy sziklás tömeg tetején állt és visszaintegetett felém. Talán kiáltott is, de hangja nem

---

<sup>15</sup> 15 centiméternyire (1 hüvelyk=0,025 m)



ért el a fülemig. Hogy az ördögbe csinálta ezt? Úgy éreztem magamat, mint aki épp valami új bűvészfogásnak volt a szemtanúja.

Zavarodott lelkiállapotban én magam is kiugrottam a nyíláson. Felálltam. Éppen előttem összeomlott a hófuvatag s a helyén árok maradt. Léptem egyet és ugrottam.

Azon vettem észre magamat, hogy valósággal repülök a levegőn át; láttam, hogy a szikla, amelyen Cavor állt, közeledik felém, belekapaszkodtam és elképedve függve maradtam rajta.

Lihegő nevetést hallottam. Rettenetesen meg voltam zavarodva. Cavor lehajolt és sípoló hangon rám kiáltott, hogy legyek óvatosabb.

Megfeledkeztem róla, hogy a Holdon, amely a Föld tömegének csak egy nyolcadrésze és a Föld átmérőjének csak egy negyede, a súlyom alig egy hatodrésze a földi súlyomnak. De most maga a tény eszembe juttatta mindezt.

- Elszabadultunk Földanyánk pórázáról - mondta Cavor.

Óvatos erőfeszítéssel felhúzódkodtam a sziklára s oly vigyázatosan mozogva, mint a csúzos beteg, fölegyenesedtem Cavor mellett a Nap izzó fényében. A gömb mintegy harminc lábnyira elmaradt mögöttünk az egyre apadó hótörlesz tetején.

Ameddig elláthatott a szem a kráter fenekén összevissza hányt sziklák között, mindenütt ugyanaz a tüskés bozót kelt életre, amely bennünket körülvelt. Itt-ott kaktuszformájú duzzadó tömegek, skarlátszínű és bíbor zuzmófélék tették változatossá a bozótot. És a zuzmófélék oly gyorsan nőttek, mintha valósággal fölfelé kúsztak volna a sziklákon. Mintha a kráter egész pereme egyetlen egységes vadon volna mindenütt a környező sziklafal tövéig.

Ez a sziklafal, amely a tövét kivéve látszólag kupár volt, oszlopos, lépcsőzetes kiugrókra és teraszokra tagozódott, amelyek akkor még nemigen vonták magukra figyelmünket. A szikla több mérföldnyire volt tőlünk minden irányban, mintha csaknem a kráter középpontjában lettünk volna, s a sziklafalat valami homályos ködön keresztül láttuk, amely hullámozott a szélben. Mert most már szél is volt a ritka levegőben, sebes, de gyöngye szél, amely dermesztő hideg volt, de csak csekély nyomást fejtett ki. Körben fűjt a kráterben, mégpedig a forró, megvilágított oldal felé a ködös sötétségből. Bajos dolog volt belenézni ebbe a keleti ködbe; félig behunyt szemmel kellett kipislognunk kezünk árnyéka alól, annyira tüzes volt a mozdulatlan Nap heve.

- Úgy látszik, elhagyott hely - szólt Cavor -, tökéletes pusztaság.

Újra körültekintettem. Még mindig szívósan élt bennem a remény, hogy valami emberféle nyomát látom majd, valami épület-oromzatot, házat vagy szerszámot, de akármerre néztem, mindenütt az összevissza hányt sziklacsúcsok és gerincek meredeztek felém, meg a dárdás bozót és a húsos kaktuszok, amelyek egyre jobban megdagadtak - rácáfolva minden efféle reményre.

- Úgy látszik, tisztára ezeké a növényeké itt az egész világ - szóltam. - Más lénynek nyomát se látom.

- Nincsenek rovarok... nincsenek madarak... nincsenek! Állati életnek nyoma sincs, a legparányibb jele sincs. És ha volnának állatok, mit is csinálnának éjszaka?... Nem; nincs itt más, csak ezek a növények.

Szemem fölé emeltem a kezemet.

- Mintha álmovidék volna ez a táj. Nem is szárazföldi növényekre emlékeztet, inkább a tergerfenék sziklái közé képzel ilyet az ember. Tekintsen csak amoda! Mintha valami növénné változott gyíkot látna az ember. És ez a ragyogás!

- Pedig még csak kora reggel - mondta Cavor.

Felsóhajtott és körülnézett.

- Nem embereknek való világ ez - mondta. - És mégis valahogyan... vonzó.

Nem szólt egy ideig, azután belekezdett elmélkedő zümmögésébe.

Összerezentem egy gyöngéd érintésre és észrevettem, hogy egy vékony rétegnyi fakó zuzmó rácsapódott a cipőmre. Feléje rúgtam s a zuzmó porrá omlott és minden szemecskéje elkezdett külön növekedni.

Hallottam, hogy Cavor élesen felkiált és láttam, hogy a bozót egyik szilárd szuronya megszúrta.

Tétovázott és fürkésző szemmel vizsgálta a sziklákat körülöttünk. Hirtelen rózsás fény kúszott fölfelé egy csorba sziklaoszlopra. Egészen különös rózsaszín volt, fakó bíborpirosság.

- Nézze csak! - szóltam megfordulva, de Cavor eltűnt.

Egy pillanatig földbe gyökerezett a lábam. Majd gyorsan előreléptem, hogy letekintsek a szikla széléről. De Cavor eltűnése annyira meglepett, hogy újra megfeledkeztem arról, hogy a Holdban vagyunk. A nyomás, amellyel lépés közben a lábamat megfeszítettem, a Földön egy yardnyira vitt volna; a Holdban öt-hat yardnyival túlvitt a szikla szélén. Egy pillanatig olyan-forma érzésem volt, mint mikor lidércnyomásos álomban zuhan, zuhan lefelé az ember. Mert míg a Földön a zuhanás első másodpercében tizenhat lábat esik az ember lefelé, addig a Holdban csak két lábat esik, mégpedig súlyának csak a hatodrésszével. Azt hiszem, körülbelül tíz yardot estem, vagy inkább ugrottam lefelé. És ez az ugrás látszólag jó hosszú időbe telt, ha nem tévedek, öt vagy hat másodpercbe. Lebegve szálltam lefelé a levegőben, mint a pehely és térdig befűrődtam egy hótorlaszba, egy szürkés-kék, fehérén erezett sziklamélyedés fenekén.

Körülnéztem.

- Cavor! - kiáltottam; de Cavor sehol sem volt látható.

- Cavor! - kiáltottam hangosabban és a sziklák visszhangozták a kiáltásomat.

Dühösen a sziklák felé fordultam és felkapaszkodtam a tetejükre.

- Cavor! - kiáltottam. A hangom olyan volt, mint az eltévedt bárány bégetése.

Nem láttam a gömböt sem s egy pillanatig az elhagyatottság szörnyű érzése nehezedett a szívemre.

Majd megláttam Cavort. Nevetett és gesztikulált, hogy magára vonja figyelmemet. Egy csupasz szikladarabon állt húsz-harminc yardnyira előttem. A hangját nem hallottam, de a mozdulatai arra bízattak, hogy ugorjam. Tétováztam, a távolság rengeteg nagynak tetszett. De aztán arra gondoltam, hogy én minden bizonnyal messzebb tudok ugrani, mint Cavor.

Egy lépést tettem hátrafelé, összeszedtem magam és minden erőmmel felugrottam. Olyan hevesen szöktem felfelé a levegőben, mintha soha többé nem juthatnék le a magasból...

Borzalmas és gyönyörű dolog volt és oly vad, mint holmi lidérces álom, ekképp tovarepülni. Rájöttem, hogy túl nagy erővel ugrottam el. Simán átrepültem Cavor feje fölött és észrevettem, hogy amint lefelé zuhanok, valami tüskés összevisszaság mered felém egy mélyedésből. Rémülten felkiáltottam. A két kezemet kinyújtottam és a lábamat kifeszítettem.

Óriási gombaszerű tömbbe vágódtam bele, amely széthasadozott körülöttem, narancssárga spórák tömegét loccsantva szanaszét minden irányban, engem pedig narancssárga porral borított el. Fröcskölve buk fenceztem egyet, azután nyugvóponthoz értem, s elfulladt lélegzettel, görcsösen nevettem.

Észrevettem, hogy Cavor gömbölyű kis arca kutató szemmel néz rám egy tövises élőnövény mögül. Bágyadt hangon valami kérdést kiáltott felém.

- Mi az? - próbáltam kiáltani, de a lélegzetem elakadt. Cavor óvatosan utat tört hozzám a bokrokon át.

- Vigyáznunk kell - mondta. - Ez a Hold nagyon fegyelmezetlen. Azt se bánja, ha darabokra zúzódunk.

Talpra segített.

- Túlságosan megerőltette magát - folytatta, ráveregetve kezével a sárga anyagra, hogy eltávolítsa a ruhámról.

Mozdulatlanul lihegve álltam és türtem, hogy leverje térdemről és könyökömről a kocsonyás masszát és megleckéztessen.

- Nem vesszük tekintetbe eléggé a tömegvonzást. Az izmainkat szoktatnunk kell. Majd gyakorlatozunk egy kissé, mihelyt újra lélegzethez jut.

Kihúztam két-három apró tüskét a kezemből s egy ideig szótlanul ültem egy sziklakövön. Izmaim remegtek és kiábrándultnak éreztem magamat, olyanformán, mint a kezdő kerékpáros a Földön, mikor először vágódik el.

Cavornak egyszerre csak eszébe jutott, hogy a ragyogó napfény után a hideg levegő lent a mélyedésben könnyen lázassá tehet. Visszamásztunk hát újra a napfénybe. Megállapítottuk, hogy esésem során néhány horzsoláson kívül komolyabb sérülés nem ért és Cavor javaslatára csakhamar keresni kezdtünk valami biztos és könnyű kikötőhelyet legközelebbi ugrásunk számára. Egy sziklalapot választottunk ki, amely körülbelül tíz yardnyira lehetett, s amelyet egy kis olajzöld tüskés bozót választott el tőlünk.

- Oda ugorjék! - szólt Cavor, aki már-már idomító módjára kezdett viselkedni s rámutatott egy pontra, amely körülbelül négy lábnyira volt a lábam ujjaitól. Ezt az ugrást könnyűszerrel megtettem és meg kell vallanom, hogy némi elégtételt éreztem, mikor Cavor vagy egy lábnyival rövidebbet ugrott és belekóstolt a bozót tüskéibe.

- Láthatja, hogy vigyáznunk kell - mondta, miközben kihúzgálta a tüskéit, ezzel azonban meg is szűnt mentori szerepe s ettől fogva együtt gyakoroltuk mind a ketten a mozgás művészetét a Holdon.

Még könnyebb ugrást választottunk ki és könnyűszerrel végre is hajtottuk, azután visszaugrottunk, majd többször megismételtük az ugrást ide-oda, hogy hozzászoktassuk izmainkat az új mértékhez. Sohse hittem volna el, ha nem magam tapasztalom, hogy milyen rohamos volt ez az alkalmazkodás. Igen rövid idő alatt, legfeljebb harminc ugrás után, csaknem földi biztossággal meg tudtuk ítélni, mekkora erő kifejtést kíván valamely távolság.

És a Holdnövények mind eközben tovább növekedtek körülöttünk, egyre magasabbak lettek, sűrűbbek és összebogozottabbak, percről percre vastagabbak és nagyobbak, tüskés növények, zöld kaktusztömegek, gombák, húsos és zuzmós fajták, a legkülönösebb sugaras és csavaros alakzatok. De annyira belemélyedtünk az ugrálásba, hogy egy ideig nem is vetettünk ügyet a növényzet szakadatlan terjeszkedésére.

Szokatlan jókedvünk támadt. Részben, azt hiszem, azért, mert kiszabadultunk a gömb börtönéből. A fő ok azonban mindenesetre a levegő híg frissessége lehetett, amelyben bizonyára nagyobb százalékban volt az oxigén, mint a mi földi légkörünkben. Bár minden idegenszerű volt körülöttünk, mégis olyan kalandos vállalkozókedvet éreztem magamban, aminőt a nagyvárosi ember érezhet, mikor először kerül a hegyek közé. És azt hiszem, egyikünknek sem jutott eszébe, bárha szemtől-szembe kerültünk az Ismeretlennel, hogy nagy okunk volna félelemre.

Egyre újabb kísérletekbe fogtunk. Kiszemeltünk egy zuzmós dombot, amely talán tizenöt yardnyira lehetett és simán kikötöttünk egymás nyomában a domb tetején.

- Pompás! - kiáltottunk oda egymásnak. - Pompás!

Cavor három lépést tett és leugrott egy csábító havas lejtőn, jó húsz yardnyit, vagy még többet is. Egy pillanatra megállított felröppenő alakjának groteszk hatása - piszkos krikettsapkája, borzas haja, gömbölyű kis teste, karjai és térdnadrágos lábai, amelyeket jól összehúzott - ott a Holdtájék bűvös térségében, Akaratlanul nevetnem kellett, azután én magam is utána ugrottam. Zsupsz! Én is ott termettem mellette.

Néhány óriási Gargantua-lépést tettünk, hármát-négyet ugrottunk is és végül letelepedtünk egy zuzmós mélyedésben. A tüdőnk kínosan zihált. Az oldalunkat tapogattuk és lélegzethez iparkodtunk jutni, miközben elismerő pillantásokkal méregettük egymást. Cavor „csodálatos érzésekről” lihegett valamit. És ekkor egyszerre csak eszembe jutott valami. Az első pillanatban nem is tartottam különösebben ijesztő gondolatnak, hanem egyszerűen természetes kérdésnek, amely helyzetünkből fakadt.

- Mondja csak - kérdeztem -, hol is van a gömbünk?

Cavor rám nézett.

- Micsoda?

Hirtelen világosan megéreztem a fölvetett kérdés teljes jelentőségét.

- Cavor! - kiáltottam, karjára téve a kezemet - hol a gömb?

## Eltévedt emberek a Holdban

Rémületemből átragadt valami Cavor arcára is. Felállt és bámészan szertenézett a bozótban, amely körülfogott bennünket és szenvedélyesen növekedve egyre magasabbra tört. Kezét kétségesskedve az ajkához emelte, majd bizonytalanul megszólalt:

- Azt hiszem - mondta lassan -, ott hagytuk... valahol... arrafelé.

Tétovázva félkört írt le kinyújtott ujjával.

- Nem vagyok bizonyos benne. - Megdöbrent tekintete egyre jobban elkomorodott. Majd rám tekintve így szólt: - Semmi esetre sem lehet messze innen.

Álltunk már mind a ketten. Értelmetlenül fel-felkiáltottunk, a szemünk fürkészve tekintgetett ide-oda a körülöttünk összefonódó, sűrűsödő vadonban.

A napsütötte lejtőkön, bármerre néztünk, zizegve hajladoztak a tüskés bokrok, a duzzadó kaktuszok, a kúszó zuzmók és ahol megmaradt az árnyék, ott megvoltak még a hótörölások is. Észak, dél, kelet és nyugat felé szokatlan növényformáknak ugyanaz az egyhangúsága terjeszkedett szét mindenütt. És valahol beletemetve már ebbe az összefogódott zúrzavarba, ott volt a gömbünk, az otthonunk, minden eleségünk, menekülésünk egyetlen reménye ebben a kérészeletű fantasztikus növényrengetegben, amelybe jutottunk.

- Azt hiszem - szólt Cavor, hirtelen kinyújtva a kezét -, hogy mégis amarra lesz.

- Nem - szóltam. - Félkörben elkanyarodtunk. Nézze csak! Itt a két sarkam nyoma. Világos, hogy sokkal, de sokkal keletibb irányban van. Nem! A gömbnek amott kell lennie.

- Azt hiszem - mondta Cavor -, hogy a Nap az egész idő alatt jobbra volt tőlem.

- Én pedig úgy vélem - szóltam erre -, hogy az árnyékom minden ugrás közben előttem suhant.

Egymás szemébe meredtünk. A kráter területe rengeteg nagynak tűnt fel képzeletünkben, az egyre növekvő vadon pedig mintha már áthatolhatatlan sűrűséggé lett volna.

- Nagy ég! Milyen bolondok voltunk!

- Világos, hogy meg kell találnunk a gömböt - mondta Cavor -, mégpedig mihamarabb. A Nap heve erősödik. Már most is elájulnánk a hőségtől, ha nem volna annyira száraz. Aztán... éhes is vagyok.

Rámeresztettem a szememet. A dolognak ez a része eddigelé eszembe sem jutott. De most egyszerre úgy támadt rám, mint eleven vágó.

- Az ám - jelentettem ki nyomatékosan -, én is éhes vagyok.

Cavor elszánt tekintettel felállt.

- Föltétlenül meg kell találnunk a gömböt.

Oly nyugodtan, amint csak telt tőlünk, szemügyre vettük a kráter fenekét betöltő határtalan sziklazátonyokat és sűrűségeket, miközben mindegyikünk némán mérlegelte az eshetőségeket, vajon ráakadunk-e a gömbre, mielőtt erőt vesz rajtunk a rekkenő meleg és az éhség.

- Ötven yardnyira sem lehet innen, - mondta Cavor határozatlan taglejtésekkel. - Nincs más hátra, mint hogy elkezdjük keresni köröskörül mindenfelé, amíg rá nem akadunk.

- Egyebet nem tehetünk - szoltam, anélkül, hogy túlságos nagy kedvem lett volna a hajsza megkezdéséhez. - Bárcsak ez az átkozott tüskés bozót ne nőne olyan gyorsan!

- Éppen ez a bökkenő - mondta Cavor. - De hát egy hótorlasz tetején volt.

Kimeresztett szemmel körülnéztem azzal a hiú reménnyel, hogy ráismerek valami dombra vagy bokorra, amely a gömb közelében volt, De mindenütt ugyanaz a zavaros egyformaság, mindenütt a magasba törekvő bokrok, a terpeszkező gombák, az enyésző hózátonyok, amelyek folyton-folyvást föltartóztathatatlanul változtak. A napmeleg szúrt és perzselt és valami érthetetlen éhség bágyasztó ereje keveredett bennünk a mérhetetlen megdöbbenéssel. És mialatt ott álltunk, zavarodottan és irányt veszve a példátlan dolgok között, első ízben hallottunk a Holdon valami olyan hangot, amely más volt, mint a tenyésző növények zizegése más mint a szél halk sóhajtása és mint mindaz a nesz, amit mi magunk csináltunk.

Bum... bum... bum...

A lábunk alól hallatszott egy hang bent a földben. Mintha a lábunkkal épp annyira hallottuk volna, mint a fülünkkel. Tompa volt a hang, mintha távolból jönne, és valami közbeeső anyag elmélyítette. Nem képzelhetek el olyan hangot, amely jobban megdöbbenhetett volna bennünket, vagy amely tökéletesebben megváltoztathatta volna a dolgok értelmét körülöttünk. Mert ez a lassú, teli, megfontolt hang úgy hangzott a fülünkbe, mintha nem lehetett volna semmi más, mint valami óriási eltemetett órának az ütése.

Bum... bum... bum...

Csendes kolostorokra emlékeztetett ez a hang, álmatlan éjszakákra népes városokban, virrasztásokra és a várva várt órára, mindenre, ami rendesen és rendszeresen folyik az életben, amint jelentősen és titokzatosan belekondukt ebbe a fantasztikus pusztaságba! Szemre változatlan volt minden: a bokrok és kaktuszok elhagyottsága - amelyek némán hajladoztak a szélben -, megszakítás nélkül terpeszkeedett a távoli sziklákig, a még sötét égbolt üres volt a fejünk fölött és a Nap zavartalanul árasztotta forró sugarait. És mindezen keresztül kongott, mint intés, mint fenyegetés ez a rejtelmes hang.

Bum... bum... bum...

Halkan, bágyadtan kérdezgettük egymástól:

- Óra?

- Mintha óra volna!

- Mi ez?

- Mi lehet ez?

- Számolja! - javasolta megkésve Cavor, mert ekkor a hang elhallgatott.

A csendet, a kiábrándító ritmikus csendet új megrázkódtatásnak éreztük. Egy pillanatig kételkedhattunk is, vajon egyáltalán hallottunk-e valami hangot. Vagy vajon nem hangzik-e még mindig? Valóban hallottam valami hangot?

Éreztem, hogy Cavor keze ránehezedik a karomra. Suttogva beszélt, mintha félne, hogy felébreszt valamit, ami alszik.

- Maradjunk együtt - susogta -, és úgy keressük a gömböt. Vissza kell jutnunk a gömbhöz. Ezt a hangot képtelenek vagyunk megérteni.

- Merre menjünk?

Tétovázott. Az az erős meggyőződés uralkodott rajtunk, hogy lények, láthatatlan dolgok vannak körülöttünk és a közelünkben. Mik lehetnek vajon? Hol lehetnek? Ez a kopár sivatag, amely váltakozva fagyott és pörkölődött, talán csak valami földalatti világ külső kérge és álarca? És ha az, miféle világról van szó? Miféle lakókat hányhat ki ránk hirtelen a torkából?

És ekkor, belefűrődve a fájdalmas csöndbe, élesen és hirtelen, mint a váratlan mennykőcsapás, olyan zörömpölő csendülés hallatszott, mint hogyha nagy ércsapok csapódtak volna szét hirtelen.

Akaratlanul megálltunk egy helyben, tanácstalanul tátogva. Azután Cavor mellém lopózkodott.

- Nem értem! - suttogta bele az arcomba. Határozatlanul ég felé emelte a kezét, bizonytalan mozdulatával még bizonytalanabb gondolatait jelezve.

Valami rejtekhely! Hátha jön valami...

Körülnéztem. Bólintottam, egyetértésem jeléül.

Megindultunk, nesztelenül mozogva, rendkívül óvakodtunk minden zajtól. Egy bozótos sűrűség felé haladtunk. Egyszerre olyan zaj hallatszott, mint mikor katlant kalapácsolnak. Meggyorsítottuk lépteinket.

- Kúsznunk kell - suttogta Cavor.

A szuronyos növények alsóbb levelei, amelyeket árnyékba borítottak már az újabb felső levelek, kezdtek fonnyadozni és zsugorodni, úgyhogy minden komolyabb sérülés nélkül utat törhettünk magunknak a vastagodó szárak között. Egy-egy szúrással, amely az arcunkat vagy a karunkat érte, ügyet sem vetettünk. A sűrűség belsejében megálltam és lihegve Cavor arcába meredtem.

- Földalatti - suttogta Cavor. - Odalent.

- Kijöhetnek.

- Meg kell találnunk a gömböt!

- Úgy van - szóltam -, de hogyan?

- Kúszunk, amíg oda nem érünk.

- De ha nem érünk oda?

- Elbújunk. Majd meglátjuk, mifélénk.

- Együtt kell maradnunk - mondtam.

Elgondolkozott.

- Merre menjünk?

- A véletlenre kell bízunk a dolgot.

Kutató pillantást vetettünk erre is, arra is. Majd nagy óvatosan elkezdünk keresztülkúszni a bozót alján, s amennyire megítélhettük, kört írtunk le; most már minden egyes hajladozó gombánál és minden egyes hangra megálltunk, és csak a gömbre gondoltunk, amelyből oly esztelenül kibújtunk. Időnként lábaink alatt a mélyből dörrenések, csapkodások, furcsa, megmagyarázhatatlan mechanikai hangok hangzottak; egy ízben pedig és utána még egyszer mintha valami halk zörgést és zibongást hallottunk volna, amelyet a szél hozott el hozzánk. De félelmünkben nem mertünk felkapaszkodni valami kiemelkedőbb helyre, hogy végig-

pillanthassunk róla a kráteren. Sokáig semmit sem láttunk azokból a lényekből, amelyek oly kitartó zajt csaptak. Ha az éhség el nem bágyaszt bennünket és a szomjúság ki nem szárítja a torkunkat, ez a kúszás igen élénk álomhoz hasonlított volna. Csak ebben a zajban volt némi valószerűség.

Képzeljétek el! Körülöttünk az álomszerű vadon, fejünk fölött a meredező, néma, szuronyos lombokkal, kezünk és lábunk alatt a néma, eleven, naphőtől pettyes zuzmóréteg, amely növekedése erejében úgy hullámozott, mint a szőnyeg, mikor belekap alulról a szél. Itt-ott fölénk magasodott egy-egy hólyagosgomba, amint egyre duzzadtabban terpeszkedett a Nap melegén. Maguk a sejtek, amelyek ezeket a növényeket építették, akkorák voltak, mint a hüvelykujjam és mintha színes üveggyöngyszemek lettek volna. És mindaz amit láttunk, a Nap féktelenül izzó fényében fürdött és minden fölé a kékesfekete égbolt borult, amelyen a napfény ellenére is villogott még néhány elkésett csillag. Idegenszerű látvány volt! Még a kövek alakja és szerkezete is idegenszerű volt. Idegenszerű volt minden, testünk minden érzése újszerű volt és minden mozdulatunk újabb meglepetéssel végződött. Torkunk kapkodva nyelte a ritka levegőt, a vér lüktetve hullámozott a fülünkben... zup, zup, zup, zup...

És újra meg újra háborgó lárma, kalapácsolás, gépek zörömpölése és zubogása hallatszott, majd egyszerre csak - hatalmas állati bögés hangzott fel!



## A Holdborjúk legelői

Szegény földi számúzótkok, beleveszve ebbe a vadul növő Hold-rengetegbe, így kúszunk tovább rémulten a hangok elöl, amelyek ránk szakadtak. Látszólag hosszú ideig kúszunk, mielőtt akár Szelenitet, akár Holdborjút láttunk volna, noha hallottuk, hogy ez utóbbiaknak bőgő és rőfögő lármája állandóan közeledik felénk. Átkúszunk köves szakadékokon, hólejtőkön, gombák között, amelyek vékony hólyagként hasadtak szét, kezünk érintésétől vizes nedvet csurgatva magukból a pöfeteg-gombákhoz hasonló fejekkel kikövezett talajra, s véget nem érő bozotsűrűségek borultak fölénk. És tekintetünk egyre reménytelenebbül kereste elhagyott gömbünket. A Holdborjúk lármája néha széles, egyhangú volt, néha ijedt, dühös bőgéssé erősödött, majd meg elfojtott állati hanggá vált, mintha ezek a láthatatlan teremtmények egyidejűleg igyekeztek volna enni és ordítani.

Először csak elégtelen futó pillantást vethettünk rájuk, de ez a látomás, éppen mert tökéletlen volt, annál inkább nyugtalanított. Akkor éppen Cavor kúszott elől és ő vette észre először a közellétüket. Nyomban megállt és keze intésével engem is megállított.

Recsegett, ropogott előttük a bozót s mintha a recsegés és ropogás egyenesen felénk közeledett volna. És miközben összekuporodva mérlegelni igyekeztünk, milyen messze és merrefelé lehet tőlünk ez a zaj, egyszerre csak rémületes bőgés harsant fel a hátunk mögött, oly közel hozzánk és oly hevesen, hogy a tüskés bokor szuronyai meghajlottak az erejétől és éreztük a bőgés forró és nedves leheletét. És amint hátrafordultunk, láttuk határozatlanul egy csomó hajladozó szár között a Holdborjú fényes oldalait s amint hosszú hátvonala kirajzolódott az égre.

Most persze bajos már megállapítanom, hogy mennyit láttam belőle ezúttal, mert benyomásaimat későbbi megfigyeléseim helyesbítették. Először is rengeteg nagysága ragadta meg a figyelmemet; testének a térfogata nyolcvan egynéhány láb lehetett, a hossza talán kétszáz is megvolt. A két oldala, amint kínosan lélegzett, hol kidomborodott, hol behorpadt. Észrevettem, hogy óriási lötytyedt teste elnyúlva fekszik a földön és hogy a bőre ráncos, fehér, a hátgerince mentén fekete pettyekkel. De a lábaiból semmit sem láttunk. Azt hiszem, hogy láttuk akkor, legalább profilban, csaknem agy nélküli fejét is, a zsírréteggel kipárnázott nyakon, nyáladzó, telhetetlen száját, kis orrlikait és teljesen lecsukott szemét. (Mert a Holdborjú mindig lecsukva tartja szemét a napvilágon.) Láttunk egy pillanatig egy óriási vörös üreget, mikor eltátotta a száját, hogy újra elbődüljön. Éreztük az üregből kiáradó leheletet is, azután oldalt dőlt a szörnyeteg, mint valami hajó, előbbre vonszolódott a földön, miközben kemény bőrét összeráncolta, újra gördült egyet, tovahömpölyögve mellettünk és utat törve magának a bozótban és csakhamar el is tűnt szemünk elől az összegabalyodott sűrűségben. Feltűnt valamivel távolabb egy másik is és utána egy harmadik, majd végül, mintha legelőre hajtáná ezeket az eleven tápláléktömböket, láthatóvá lett egy pillanatra egy Szelenit is. A kezem, amellyel Cavor lábát fogtam, görcsösen összerándult, mikor a Szelenitet megpillantottam és sokáig bámultunk utána mozdulatlanul, amikor régen eltűnt már a szemünk elől.

A Holdborjúhoz képest jelentéktelen lénynek látszott, valóságos hangyának, amely alig volt öt láb magas. Ruházatot viselt valami bőrszerű anyagból, úgyhogy igazi testének egyetlen része sem látszott, erről azonban akkor persze még sejtelmünk sem volt. Úgy tűnt fel tehát előttünk, mint tömör, tüskés teremtmény, valami bonyolult rovarra emlékeztetett, ostorszerű tapogató

szerveivel és csengő karjával, amely kinyúlt fényes, henger alakú testburkolatából. Fejének formáját elrejtette rengeteg nagy sokhegyű sisakja. Később rájöttünk, hogy a sisak hegyeit a csökönyös Holdborjúk ösztökélésére használta. Sötét szemüvege, amely nagyon oldalt állt, madárszerűvé tette a fémkészüléket, amely arcát takarta. Karjai nem nyúltak túl testburkolatán és az egész lény rövid lábakon járt, amelyek, bárha meleg takaróba voltak burkolva, a mi földi szemünk számára szerfölött gyöngéeknek tetszettek. A combjuk nagyon rövid volt, az alsó lábszárunk nagyon hosszú és a lábfejük kicsi.

Bár a ruházata nehéznek tetszett, földi szempontból mégis igen nagy léptekkel haladt előre, miközben csengő karja folyton dolgozott. A mozdulatai az alatt a szempillantás alatt, amíg továtűnt, sietésre és némi haragra vallottak és nem sokkal azután, hogy elveszett a szemünk elől, hallottuk, hogy egy Holdborjúnak a bőgése hirtelen rövid éles sivítássá válik, amit heves hajsolás zaja követett. A Holdborjúk bőgése lassan távolodott és végül meg is szűnt, mintha megérkeztek volna a keresett legelőre.

Hallgatóztunk. Egy ideig csendes volt a Hold világa. De azért egy kis időbe beletelt, amíg tovább kúszva, újra hozzáláttunk az eltűnt gömb kereséséhez.

Mikor legközelebb Holdborjúkat láttunk, valamivel távolabb voltak tőlünk, összevissza hányt sziklák között. A sziklák lejtősebb felületeit valami pettyes zöld növény borította vastagon, amely sűrű mohaszerű tömegben nőtt s ezek a teremtmények ott legelésztek. Mikor megpillantottuk őket, megálltunk a nádas szélén, amelyben kúsztunk, szemügyre vettük őket, és körülnéztünk, nem látunk-e valahol egy Szelenitet is. Úgy feküdtek ott a táplálékuk előtt, mint renyhe óriások, rengeteg nagy hájtömegek, s mohón és lármásan ettek, szinte fuldokló falánksággal. Tisztára zsírból épült szörnyetegeknek látszottak s olyan esetlenek és nehézkesek voltak, hogy hozzájuk képest akármelyik smithfieldi marha a fürgeség mintája lehetett volna. Habzsoló, rángatózó szájuk és lehunytt szemük, étvágygerjesztő csámcsogásukkal egyetemben, az állati élvezetnek olyan látványa volt, amely ugyancsak ingerelte üres gyomrunkat.

- Disznók! - szólt Cavor szokatlanul izgatottan. Undorító disznók! - s miután még egy dühös irigy pillantást vetett feléjük, tovább kúszott újra a bokrok között jobbfelé. Én ott maradtam még, amíg be nem láttam, hogy a pettyes növény teljesen használhatatlan volna emberi tápláléknak, azután Cavor után kúsztam, a növény egy darabkáját a fogaim között harapdálva.

Csakhamar újra megállított bennünket egy Szelenit közelsége, s ezúttal pontosabban megfigyelhettük. Most láthattuk, hogy a Szelenit burkolata valóban ruha, nem pedig héjszerű burok. Az öltözete ugyanolyan volt, mint azé, akit először futólag láttunk, de a nyakából valami vattaszerű bélésnek a vége lógott ki s ő maga egy sziklafokon állt és ide-oda forgatta a fejét, mintha a krátert vizsgálná. Meg se moccantunk, mert attól féltünk, hogyha mozgunk, magunkra vonjuk a figyelmét; egy idő múlva megfordult és eltűnt.

Majd egy másik Holdborjú-nyájra bukkantunk, amely egy szakadékból bőgött föl hozzánk, azután pedig olyan hely fölött mentünk el, amelyet hangok vertek föl, zakatoló gépeknek a hangja, mintha nem sokkal a felszín alatt valami óriási iparcsarnok terült volna el. És mialatt ott zúgtak még körülöttünk ezek a hangok, egy nagy tisztás térségnek szélére érkeztünk; körülbelül kétszáz yard lehetett az átmérője, s teljesen sík terület volt. Néhány zuzmónövényen kívül, amely a határszálon átcsapott, az egész térség kopár volt és a felületét sárga színű, porszerű réteg borította. Féltünk keresztülvágni ezen a tisztáson, minthogy azonban kevésbé akadályozta kúszásunkat, mint a bozót, mégis csak kiléptünk rá és elkezdtünk nagyon óvatosan szaladni a szélén.

Egy kis időre megszűnt az alulról hangzó lárma és minden elcsendesedett, csak a fejlődő növényzet halk zizegése hallatszott. Majd hirtelen újra felhangzott a lárma, hangosabban, hevesebben és közelebből, mint eddig bármikor. Kétségtelenül alulról hangzott. Ösztönszerűen lelapultunk, amennyire csak tőlünk telt, készen arra, hogy szükség esetén gyorsan belemerüljünk újra a mellettünk tovahúzódnó sűrűségbe. Minden egyes lökés és dobbanás megrezegtette a testünket. A lökések és a dobogások egyre hangosabbak lettek és a rezgés egyre erősödött, míg végül mintha a Hold egész világa rázkódott és lüktetett volna.

- Bújjunk el - morogta Cavor és nyomában én is a bokrok felé fordultam.

Ebben a pillanatban ágyúdörgéshez hasonló hang hallatszott és utána olyasvalami történt, ami - még ma is kísért az álmaimban. A fejemet hátrafordítottam, hogy Cavor arcába nézzek és a kezemet eközben kinyújtottam magam elé. És a kezem nem ért oda semmihez! Hirtelen feneketlen lyukba mélyedt!

A mellem belevágódott valami keménybe és azon vettem észre magamat, hogy az állam egy feneketlen mélység szélén van, amely hirtelen megnyílt alattam, a kezem pedig meredten az ürességbe nyúlik. Az egész lapos kör alakú térség nem volt egyéb, mint egy óriási földél, s most oldalt csúszott az üregről, amelyet beborított, valami ehhez készült nyílásba.

Ha nincs Cavor, azt hiszem ott maradtam volna meredten a mélység szélén, belebámulva az óriási hasadékbba, míg végül a nyílás széle bele nem söpört volna a mélységbe. De Cavort nem érte az a rázkódás, amely engem megbénított. Ő valamivel távolabb volt a földél szélétől, mikor a földél kimozdult a helyéből és mihelyt észrevette a veszedelmet, amely engem tehetetlenné tett, megragadta mind a két lábamat és hátrarántott. Ülőhelyzetbe kerültem, kúszni kezdtem egy darabon négykézláb, el a földél széléről, majd feltápáskodtam és Cavor után szaladtam a dörgő, zengő fémlapon át. A földél mintha egyre növekvő gyorsasággal mozgott volna, s a bokrok oldalt siklottak előlem, amint feléjük rohantam.

Nem értem oda túlkorán. Cavor háta eltűnt a tüskés sűrűségben s mikor én is felkapaszkodtam utána, az óriási fedőlap nagyot csattanva helyére ért. Jóideig ott feküdtünk lihegve és nem mertünk az üreghez közeledni.

De végül nagyon óvatosan és lépésről lépésre olyan helyre kúsztunk, ahonnan lenézhattunk a mélybe. A bokrok recsegték és hajladoztak körülöttünk a szél erejétől, amely lefelé fűjt az aknába. Eleinte semmit sem láttunk, csak sima, függőleges falakat, amelyek lefelé nyúlva, végül áthatolhatatlan feketeségbe vesztek bele. Majd lassan-lassan egy csomó igen sápadt és igen kicsi ide-oda mozgó fénypontot vettünk észre.

Egy ideig annyira lenyűgözött bennünket ez a titokzatos óriási szakadék, hogy még a gömbünköről is megfeledkeztünk. Később, amint jobban megszoktuk a sötétséget, nagyon apró, homályos, elsikló alakokat láttunk sűrögni-forogni a tűhegyszerű világító pontok között. Elképedve és hihetetlenül fürkésztük a mélységet, oly kevéssé értve az egészet, hogy szólni sem tudtunk. Nem különböztethettünk meg semmit, ami magyarázatul szolgálhatott volna az odalent nyüzsgő sápadt alakokra vonatkozóan.

- Mi lehet ez? - kérdeztem. - Mi lehet?

- A gépészek világa!... Éjszaka lent kell élniük ezekben a barlangüregekben és nappal bújhatnak csak elő.

- Cavor! - szóltam. - Lehetséges, hogy... ez... olyanforma volt, mintha... lehetséges, hogy emberek?

- Ez nem ember volt!

- Semmit sem szabad kockáztatnunk!
- Semmit sem szabad tennünk, amíg a gömböt meg nem találjuk!
- Semmit sem tehetünk, amíg a gömböt meg nem találjuk!

Cavor nagyot nyögve igazat adott nekem és készülődött, hogy induljon. Egy ideig ide-oda bámult, felsóhajtott, majd kijelölt egy irányt. Nekiindultunk törtetve újra a vadonnak. Eleinte elszántan kúsztunk előre, majd egyre csökkent az erőnk. Nemsokára nagy fakóvörös növények közé jutottunk, ahol váratlanul dobogás és kiabálás támadt körülöttünk. Csendesen meglapultunk, s a hangok jó ideig ide-oda hullámzottak a közelünkben. De ezúttal semmit sem láttunk. Oda akartam sügni Cavernak, hogy táplálék nélkül aligha bírom ki tovább, de a szájam annyira ki volt száradva, hogy képtelen voltam susogni.

- Cavor - szóltam fennhangon - ennem kell valamit.

Cavor rémülten felém fordult.

- Ebben a helyzetben ki kell tartanunk - mondotta.
- Nem bírom tovább - szóltam. - Nézze meg csak az ajkamat.
- Én is szomjas vagyok már egy idő óta.
- Ha legalább megmaradt volna még valahol egy kis hó!
- Tejesen eltűnt! Percenként egy foknyi sebességgel száguldunk a sarktól a forró égő felé...

A kezemet harapdáltam.

- A gömb! - mondta Cavor. - Csak a gömb segíthet rajtunk.

Összeszedtük magunkat és hozzáláltunk újra a kúszáshoz. Csupa ehető dolgon meg hűsítő nyári italokon járt az eszem. Különösen sörre szomjaztam. Kísértett annak az akós hordónak az emléke, amely a lympei pincében büszkélkedett. Eszembe jutott a pince melletti éléskamra, főképp a sültre és vesepástétomra gondoltam, finom sültre és sok vesére, bőséges, sűrű mártással. Minduntalan ásítanom kellett az éhségtől. Egyszerre csak sík területre érkeztünk, amelyet húsos, piros, óriási korallszerű növényzet borított. Amint hozzáértünk, recsenve széttöredezett. A törési felületek megragadták a figyelmemet. Úgy láttam, hogy ez a fene anyag mindenesetre rágható szerkezetű. Aztán elég jó szagúnak is tetszett.

Felkaptam egy letörött darabkáját és megszagoltam.

- Cavor! - szóltam, rekedten suttogva.

Cavor helytelenítő pillantást vetett rám.

- Ne tegye - mondta. Eltörtem a letört darabkát és tovább kúsztunk a csábító húsos növényzet között.

- Cavor - kérdeztem -, miért ne tegyem?

- Méreg - mondta anélkül, hogy hátranézett volna rám.

Tovább kúsztunk megint egy ideig, mielőtt elszántam magamat a próbára.

- Megkockáztatom - jelentettem ki.

Cavor megkésett mozdulatot tett, hogy visszatartsa. Teletömtem már a szájamat. Cavor lekuporodva figyelte az arcomat, miközben saját arca a legfurcsább módon eltorzult.

- Jó! - mondtam.

- Szent Isten! - kiáltott Cavor.

Nézte, amint rágtam a növényt. Rángatózó arcán vágy és korholás keveréke tükröződött. Majd egyszerre csak engedett az étvágy erejének és marékszámra tépni kezdte, szájába tömve, a húsos növényt. Egy ideig mohón ettünk mind a ketten.

A növény anyaga földi gombára emlékeztetett, de a szerkezete sokkal lazább volt és nyelés közben fölhevítette a torkot. Eleinte tisztára gépies elégedettséget éreztünk evés közben, majd pezsegni kezdett a vérünk, bizsergett az ajkunk és az ujjaink hegye, és csakhamar új és oda nem tartozó gondolatok kezdtek kavarni bennünk.

- Jó - mondtam. - Fene jó! Micsoda áldott hely lesz ez fölös népességünk számára! Szegény fölös népességünk számára - ismételtam s újabb nagy adagot törtem magamnak.

Furamód jóindulatú meglepődéssel töltött el az a tény, hogy ilyen táplálékra bukkantunk a Holdban. Az éhség nyomasztó hatását esztelen vidámság váltotta fel bennem. A félelem és a nyugtalanság, amelynek rabja voltam, teljesen megszűnt. A Holdat nem tartottam többé oly bolygónak, amelyről a legkomolyabban szerettem volna elmenekülni, hanem elfogadható menedéknek tekintettem már az emberi nyomor számára. Azt hiszem, nyomban megfellebbeztem a Szelenitekről, a Holdborjúkról a mozgó földről és a lármáról, mihelyt ettem a gombából.

Cavor, mikor már harmadszor elismételtam a „fölös népességről” tett megjegyzésemet, hasonló dicsőítő szavakkal felelt. Éreztem, hogy szédül a fejem, de ezt az evés izgató hatásának tulajdonítottam a hosszú böjtölés után.

- Nacc'ru fölfedezés ez a magájé, Cavor - mondtam. - Csak a burg'nya fogh'tó hozzá.

- Mijaz? - kérdezte Cavor. - A Hold fölfed'zése... csak a burg'nya fogh'tó hozzá?

Ránéztem, megrémülve hirtelen rekedtté vált hangjától és rossz szótagolásától. Az villant az eszembe, hogy részeg, talán a gombától. Az is eszembe jutott, hogy téved, amikor azt hiszi, hogy ő fedezte fel a Holdat; nem ő fedezte fel, ő csak eljutott a Holdba. Megpróbáltam rátenni kezemet a karjára és megmagyarázni ezt neki; de a kérdés túlságosan finom volt az agya számára. És váratlanul nehéz volt a dolgot kifejezni is. Egy pillanatig próbált megérteni - emlékszem rá, hogy kíváncsi voltam, vajon az én szemem is olyan kifejezéstelenné vált-e a gombától, mint az övé - azután megkockáztatott néhány megjegyzést a saját szakállára.

- Annak a t'remtményeji vagyunk - jelentette ki ünnepélyes csuklással - amit eszünk meg iszunk.

Ezt megismételte, s minthogy éppen okoskodó kedvemben voltam, elhatároztam, hogy ezt az állítást kétségbevonom. Meglehet, hogy egy kissé elkalandoztam a kérdéstől. De Cavor semmi esetre sem figyelt rám illendően. Felállt, ahogy tudott, egyik kezét a fejemre téve, hogy támaszkodjék, ami föltétlenül illetlen dolog volt, állt és bámészkodva körülnézett, minden nyoma nélkül a Holdbeli lényektől való félelemnek.

Igyekeztem bebizonyítani neki, hogy ez veszedelmes dolog bizonyos okból, amely nem volt egészen világos előttem, de a „veszedelmes” szó valahogyan összekeveredett a „meggondolatlan” szóval és mikor kimondtam, inkább „ártalmas”-nak hangzott, mint bármi másnak. Miután megpróbáltam kibogozni e szavakat, tovább folytattam érvelésemet, főként az ismeretlen, de figyelmes korallszerű növényekhez intézve jobbra is, balra is szavaimat. Éreztem, hogy nyomban tisztázni kell a Holdnak és a burgonyának ezt az összezavarását - és belekezdtem egy hosszú körmondatba a szabatos meghatározás fontosságáról vívott vita

közben. Igyekeztem tőlem telhetően figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy testi érzéseim éppenséggel nem voltak immár kellemesek.

Valahogyan, most már elfelejtettem hogyan, visszaterelődött az elmém újra a gyarmatosítási tervekre.

- Annektálnunk kell ezt a Holdat - mondtam. - Nem szabad tétovázni. Ez is része a fehér ember feladatainak. Cavor... mi itt... hikk!... szatap... nem, szatrapák vagyunk! Oly birodalom ez, amilyenről Caesar sohse álmodott. Hirdetni kell valamennyi újságban. Cavorécia. Bedfordécia. Bedfordécia... hikk!... részvénytársaság, vagyis... társaság! Csak praktikus!

Bizonyos, hogy részeg voltam.

Taglalni kezdtem, hogy a mi megérkezésünk mérhetetlen javára lesz a Holdnak. Zúrzavarosan azt a meglehetősen nehéz tételt bizonygattam, hogy Kolumbus megérkezése, mindent egybevetve, javára vált Amerikának. Majd azon vettem észre magamat, hogy elfelejtettem a bizonyítás gondolatmenetét, amelybe belekezdtem és egyre ezt ismételtem: „Éppeg úgy, mint K'lumbus”, hogy kitöltsem az időt.

Ettől a mozzanattól fogva csak zavarosan emlékszem annak az undorító gombanövénynek a hatására. Homályosan emlékszem arra az ünnepélyes kijelentésünkre, hogy nem vagyunk hajlandók semmit eltérni holmi átkozott rovaroktól, meg arra az elhatározásunkra, hogy hozzánk, mint emberekhez, nem illik gyalázatosan elbújni egy közönséges mellékbolygón. Arra is emlékszem, hogy fölszereltük magunkat rengeteg mennyiségű gombával - vajon hajigálási célokra vagy más egyébért, azt már nem tudom -, s azután, nem törődve a szuronyos bozót szűréseivel, kirohantunk a napfénybe.

Csaknem rögtön bele kellett botlanunk a Szelenitekbe. Hatan voltak, egymás nyomában vonultak előre egy sziklás térségen s a legkülönösebb sípoló és nyivákoló hangokat hallatták. Úgy látszik, mind a hatan tüstént észrevettek bennünket, mert nyomban elnémultak és arcukat felénk fordítva, megálltak mozdulatlanul, mint az állatok.

Egy pillanatra kijózanodtam.

- Rovarok - dörmögte Cavor -, rovarok! És ezek hiszik, hogy én majd hason fogok csúszkálni előttük, - én, a gerinces állat, hason!

- Hason - ismételte lassan, mintha fontolgatná a gyalázatot.

Majd egyszerre csak dühös kiáltással három óriási lépést tett és a Szelenitek felé ugrott. De rosszul ugrott; egész sor bukfencet vetett a levegőben, forogva keresztülröpült a Szelenitek feje fölött, azután hatalmas loccsanással eltűnt a kaktuszhólyagok között. Hogy a Szelenitek hogy fogták fel ezt a más bolygóról való megdöbbenő és véleményem szerint egyáltalán nem méltóságos betörést, arról sejtelmem sincsen. Mintha arra emlékezném, hogy láttam a hátukat, amint a szélrózsa minden irányában szétszaladtak, de nem vagyok egészen bizonyos benne. Mindaz, ami legvégül történt, a teljes eszméletlenség előtt, csak elmosódva él az emlékezetemben. Tudom, hogy léptem egyet, hogy Cavor után induljak, de megbotlottam és elvágódtam a sziklák között. Bizonyos, hogy hirtelen nagyon rosszul lettem. Mintha valami heves viaskodásra emlékezném, meg arra, hogy fémkapcsok ragadtak meg...

Legközelebbi világos emlékem az, hogy foglyok voltunk, nem tudtuk, milyen mélyen a Hold felszíne alatt; sötétben voltunk, különös, nyugtalanító láрма közepette; a testünk tele volt horzsolással és zúzódással, a fejünk pedig átkozottul fájt.

## 12

### A Szelenit arca

Zsibongó sötétben ültem összekuporodva. Jó ideig nem tudtam megérteni, hol vagyok és hogyan kerültem ebbe a szorongatott helyzetbe. A pohárszékre gondoltam, amelybe beledugtak néha, mikor kis gyerek voltam, aztán egy nagyon sötét és lármás hálósobára, ahol betegen feküdtem. De a hangok körülöttem mások voltak mint amiket ismertem és a levegőben istállóra emlékeztető szag terjengett. Majd az a sejtelmem támadt, hogy bizonyára javában dolgozunk még a gömbön és én valahogyan Cavor házának a pincéjébe kerültem. Majd eszembe jutott, hogy a gömbbel elkészültünk már és azt képzeltem, hogy benne vagyok még a gömbben és utazom a téren keresztül.

- Cavor - szóltam - nem gyűjthetnánk egy kis világosságot?

Nem kaptam feleletet.

- Cavor! - makacskodtam.

Egy nyögés volt a válasz.

- A fejem! - hallottam. - A fejem!

Fájó homlokomra akartam szorítani a kezemet és fölfedeztem, hogy a két kezem össze van kötve. Ez nagyon megijesztett. A szájamhoz emeltem a kezem és éreztem a fém hideg simaságát. Két kezem össze volt láncolva. Megpróbáltam szétvetni a lábamat és rájöttem, hogy a két lábamon is bilincs van, sőt egy vastagabb lánc a derekamnál fogva egész testemet a földhöz láncolja. Jobban megijedtem, mint eddig bármitől különös élményeink során. Egy ideig szótlánul rángattam a láncaimat.

- Cavor! - kiáltottam azután élesen. - Miért vagyok összekötözve? Miért kötözte össze a kezem-lábam?

- Nem én kötöttem össze - felelt Cavor -, hanem a Szelenitek.

A Szelenitek! Az elmém egy ideig ezen a szón rágódott. Majd kezdett minden eszembe jutni: a havas pusztaság, a levegő olvadása, a növények fejlődése, furcsa ugrándozásunk és kúszásunk a kráter sziklái és növényzete között. Eszembe jutott egész nyomorúságunk, ahogy kétségbeesetten kerestük a gömböt... Végül visszaemlékeztem az üreget borító nagy föld kinyílására is!

Majd amikor igyekeztem nyomon követni későbbi mozdulatainkat is, egészen mostani kínos helyzetünkig, a fejem tűrhetetlenül kezdett fájni. Áthághatatlan akadályba ütköztem: ki nem tölthető makacs ürességbe.

- Cavor!

- Nos?

- Hol vagyunk?

- Honnan tudjam?

- Meghaltunk?

- Micsoda értelmetlen kérdés!

- Akkor hát foglyul ejtettek, úgy-e?

Válasz helyett morgott csak valamit. Úgy látszott, hogy a méreg utóhatása szokatlanul ingerlékenyvé tette.

- Mit szándékozik csinálni?

- Honnan tudjam, mit csináljunk?

- Szépen vagyunk! - mondtam, azután elnémultam. Csakhamar felriadtam kábultságomból.

- Az Istenért! - kiáltottam. - Hagyja már abba azt a zümmögést!

Újra elcsendesedtünk, s a zűrzavaros tompa hangokra figyelve, mintha valami utca vagy gyártelep távoli lármáját hallottuk volna. Nem tudtam eligazodni rajta. Hol az egyik, hol a másik hang ritmusát követtem, meglehetősen eredménytelenül. De hosszú idő múlva megragadta a figyelmemet egy új és élesebb hang, amely nem vegyült bele a többibe, hanem ellenkezőleg, mint valami felhős háttérből kiemelkedett a hangok közül. Aránylag nem túl határozott hangok sorozata volt, csupa kopogás és kopogás és súrlódás, mint mikor egy borostyánágacska neki-nekiverődik egy ablaknak, vagy egy madárka tipeg-topog egy doboz tetején. Füleltünk és köröskörül nézgettünk, de a sötétség valósággal bársonylepel volt. Majd olyan zörej hallatszott, mint mikor egy jól megolajozott lakatban finoman fordul a kulcs. És utána, mintha mérhetetlen feketeségben lógna, egy vékony világos vonal jelent meg.

- Nézze csak! - súgta Cavor nagyon halkan.

- Mi az?

- Nem tudom.

Kimeresztettük a szemünket.

A vékony világos vonal szalaggá vált, szélesebb és sápadtabb lett. Kékes fényhez hasonlított, amely fehérre meszelt falra hull. Két szélének párhuzamossága megszűnt; az egyik oldala mélyen csipkézetté vált. Megfordultam, hogy figyelmeztessenem rá Cavort és megdöbbenve láttam, hogy Cavor fülét ragyogó fény világítja meg, míg testének többi része árnyékban van. Hátrafordítottam a fejemet, amennyire láncaim engedték.

- Cavor - szóltam -, a hátunk mögött van!

Cavor füle eltűnt - és helyette az egyik szeme látszott. Egyszerre csak a rés, amely a fényt beeresztette, kiszélesedett; megállapíthattam, hogy kitaruló ajtónak a nyílása. Túl rajta kékes kilátás nyílt, az ajtóban pedig groteszk körvonalú árnykép vált ki a fényből.

Mind a ketten görcsös erőfeszítéssel igyekeztünk megfordulni; ám hiába, csak a nyakunkat meresztgethettük hátrafelé a vállunk fölött. Az első benyomásom az volt, hogy valami esetlen négylábú lény áll az ajtóban, lehorgasztott fejjel. Majd láttam, hogy egy Szelenit keskeny, meggömbült teste az, kurta, rendkívül vékony löcslábakkal s a két váll közé lehúzott fejjel. Sisak nélkül volt és nem borította testét sem a kinti ruházat.

Üres, fekete alak volt a számunkra, de a fantáziánk ösztönszerűen megtestesítette nagyon is emberi formájú árnyképét. Én legalább nyomban azt képzeltem, hogy egy kissé púpos teremtés, magas homlokú és hosszúkás arcú.

Hármat lépett felénk s azután megállt egy időre. Mintha teljesen nesztelenül mozgott volna. Majd újra közeledett felénk. Madár módra lépdelt, egyik lábát a másik elé rakta. Kilépett az ajtón behatoló fénysugárból és teljesen beleveszett az árnyékba.



Egy pillanatig rossz helyen kereste őt a szemem, majd egyszerre csak azt láttam, hogy ott áll előttünk teljes megvilágításban. De az emberi arcvonásoknak, amelyekkel felruháztam, nyoma sem volt!

Hiszen ezt kellett volna várnom, csak hogy nem ezt vártam. A meglepetés egy pillanatig teljesen elkábított. Mintha nem is arcot láttam volna magam előtt, hanem álarcot, borzalmas éktelenséget, amelyet mindjárt leemel vagy megmagyaráz. Orr nem volt az ábrázaton és oldalt egy-egy tompafényű duzzadt szemet vettem észre - ott, ahol az árnyképen a fület gyanítottam. Fül nem volt a fején sehol... Megpróbáltam lerajzolni egy ilyen fejet emlékezetből, de nem sikerült. Száj volt rajta, lefelé görbült száj, olyanforma, mint egy vadul meredő emberi arcnak a szája...

A nyak, amelyen a fej ült, három ízületből állt, olyanformákból, mint a rák lábának rövid ízületei. A végtagok ízületeit nem láthattam, mert körül voltak pólyázva szíjjal; ez volt egyébként az egyetlen ruhanemű, amit a Szelenit viselt.

Ott állt előttünk ez a lény és ránk nézett.

Az én eszemet eközben teljesen lefoglalta ennek a teremtménynek eszeveszett képtelensége. Azt hiszem, ő maga is meg volt hökkenve, sőt talán több oka is volt a meghökkenésre, mint nekünk. Csak hogy, ördög vigye! Nyoma sem látszott rajta a meghökkenésnek. Mi legalább tudtuk, mi módon jött létre ezeknek az össze nem illő teremtményeknek a találkozása. De képzeljük el, mit éreznének például a tisztességes londoniak, ha egyszerre csak egy pár élőlényre bukkannának, amelyek embernagyságúak volnának, de nem hasonlítanak semmiféle földi állathoz és ott szaladgálnának a Hyde-parkban a tömeg között! Körülbelül így lehetett velünk ez a Szelenit.

Képzeltetek csak el bennünket! A kezünk-lábunk össze volt kötözve, kimerültek és piszkosak voltunk; a szakállunk két hüvelyk hosszú volt, az arcunk összevissza karmolt és véres. Cavort térdnadrágjában kell elképzelnetek, amelyet a szuronyos bozót több helyütt összetépett, továbbá a jäger-ingében és ócska krikettsapkájában; tüskés haja vadul összekuszálódott, minden csomója az ég más tája felé meredezett. Ebben a kék fényben az arca nem pirosnak, hanem sötétnek látszott, ajka pedig, valamint a kezemen megalvadt vér, feketének. Én talán még ziláltabb állapotban voltam, mint Cavor, mert hiszen belepottyantam a sárga gombába. Zubbonyunk kigombolódott, a cipőnk pedig le volt húzva és a lábunk mellett hevert. És háttal ültünk ennek a furcsa kékes fénynek, miközben olyan szörnyetegre bámészkodtunk, amely méltó lett volna Dürer fantáziájához.

Cavor szakította meg a csendet; beszélni kezdett, de berekedt és a torkát köszörülte. Odakünn rémes bögés harsant föl, mintha egy Holdborjú nagy bajban volna. A bögés sikítással végződött s utána újra elcsendesedett minden. A Szelenit csakhamar megfordult, visszatípett az árnyékba, megállt az ajtóban egy pillanatra, visszatekintett, azután ránk zárta az ajtót s mi ott maradtunk újra abban a titokzatosan morajló sötétségben, ahol fölébredtünk volt.

## Mr. Cavor fejtegetésekbe bocsátkozik

Egy darabig egyikünk sem szólt. Úgy éreztem, hogy az én szellemi erőm szinte képtelen összefoglalni mindazt, amit a fejünkre zúdítottunk.

- Elbántak velünk - szóltam végül.

- Az a gomba az oka!

- Jó, jó; de... ha nem ettem volna belőle, elgyöngültünk volna teljesen és éhen halunk.

- Megtalálhattuk volna a gömböt!

Ez a makacsság kihozott a sodromból s csendesen elkáromkodtam magamat. Egy ideig szótlanul gyűlöltek egymást. Én dobolni kezdtem az ujjaimmal a földön a két térdem között és összeicsikorgattam a bilincseimet. Majd nemsokára, erőt véve magamon, újra megszólaltam.

- Mégis, mit szól a dologhoz? - kérdeztem alázatosan.

- Értelmes teremtmények... tudnak egyet-mást csinálni és végrehajtani... Az a sok fénypont, amit láttunk...

Elhallgatott. Nyilvánvaló volt, hogy nem tudott mit mondani.

Mikor újra megszólalt, ezt a vallomást tette:

- Bizonyos, hogy sokkal nagyobb mértékben emberszerűek, mint ahogy jogunk volt föltételezni. Azt hiszem...

Bosszantóan elhallgatott.

- Nos? - sürgettem idegesen.

- Azt hiszem, hogy... minden bolygón, ahol van értelmes állat... a fejét fölfelé tartva viseli, van keze és egyenesen jár...

Majd hirtelen másra csapott át.

- Jó mélyre kerültünk - mondta. - Azt hiszem, talán egypár ezer lábnyira, vagy még többre.

- Miből következteti?

- Hidegebb van. És a beszédünk sokkal hangosabb. A hang fátyolozottsága egészen megszűnt. És megszűnt az a kínos érzés is az ember fülében és torkában.

Eddig nem figyeltem meg mindezt, de valóban így volt.

- A levegő sűrűbb. A Hold belsejében kell lennünk, jó mélyen... körülbelül egy mérföldnyire.

- Arra sohse gondoltunk, hogy a Hold belsejében lakott világ van.

- Soha.

- Hogy is gondolhattunk volna?

- Bizony, gondolhattunk volna. Csakhogy... Az ember nem tud szabadulni az elfogultságaitól. Elgondolkozott.

- Most - kezdte újra - teljességgel nyilvánvalónak látszik a dolog. Természetes! A Holdban rengeteg nagy üregek vannak, légkör van a belsejében és az üregek középpontjában tengernek kell lennie. Azt tudtuk, hogy a Holdnak kisebb a fajsúlya, mint a Földnek; tudtuk azt is, hogy a felszínen kevés a levegő vagy a víz, és végül azt is tudtuk, hogy a Hold testvérbolygója a Földnek, tehát érthetetlen lett volna, hogy más legyen az összetétele. Az a következtetés, hogy belül üreges, oly világos volt, mint a nap. És mégse tekintettük ezt soha ténynek. Igaz, Kepler...

A hangja most oly ember érdeklődését árulta el, aki következtetés útján rájött valamire.

- Igen - folytatta -, Keplernek igaza volt a maga földalatti vulkánjaival!

- Ezt bizony kisüthette volna már otthon is, mielőtt elindultunk.

Cavor nem felelt. Halkan zümmögve gondolataiba mélyedt. Elfogyott a türelmem.

- Mit gondol, mi van a gömbünkkel? - kérdeztem.

- Elveszett - mondta, mint aki teljesen érdektelen kérdésre felel.

- Eltemetik a növények?

- Hacsak meg nem találja előbb valaki.

- És aztán?

- Honnan tudhatnám?

- Cavor - fakadtam ki egy kissé hisztériás elkeseredettséggel -, a Társaságomra szép jövő vár!

Cavor nem felelt.

- Szent Isten! - kiáltottam fel. - Gondolja csak meg, mi mindent el nem követtünk, hogy belejuthassunk ebbe a kátyúba! Miért is jöttünk ide? Mit keresünk itt? Mi közünk a Holdhoz, vagy mi köze a Holdnak mihozzánk? Nagyon is sokat kívántunk, nagyon is sokat kockáztattunk. Apróbb dolgokon kellett volna kezdenünk a kísérletezést. Ön volt az, aki a Holdat indítványozta! Azok az átkozott Cavorit-redőnyök! Meg vagyok győződve, hogy felhasználhattuk volna őket földi célokra is. Föltétlenül! Megértette ön igazán, amit én ajánlottam? Egy acélhengerrel...

- Lárifári! - vágott közbe Cavor.

Abbahagytuk a társalgást.

Egy ideig Cavor beszélt csak, szakadozottan monologizálva, anélkül, hogy én zavartam volna.

- Ha megtalálják - kezdte -, ha megtalálják... mit fognak csinálni vele? Igen, ez kérdés. Lehet, hogy ez a kérdés. Semmi esetre sem fogják megérteni. Hiszen ha értenének efféléhez, már régen meglátogatták volna a Földet. Meglátogatták volna? Miért ne? Vagy küldtek volna valamit a Földre... Felhasználták volna mindenesetre ezt a lehetőséget. Nem! De meg fogják vizsgálni a gömböt. Nyilván értelmes és kíváncsi lények. Meg fogják vizsgálni - be fognak mászni a belsejébe - babrálni fognak a gombokkal. A gömb egyszerre csak elindul!... Ez azt jelentené, hogy életünk hátralevő részét a Holdon kellene leélnünk! Különös teremtesek, különös tudás...

- Ami a különös tudást illeti... - szóltam közbe, de aztán elakadt a szavam.

- Nézze csak, Bedford - szólt Cavor -, maga saját elhatározásából jött el velem erre az expedícióra.

- De ön azt mondta nekem: nevezzem ezt az expedíciót tanulmányútnak.
  - Nos, a tanulmányutak mindig kockázattal járnak.
  - Különösen, ha fegyvertelenül indul útnak az ember és nem vet számot előre minden eshetőséggel.
  - Teljesen elfoglalt a gömb. Az ügy nyakunkba szakadt és magával sodort.
  - Talán azt akarja mondani, hogy az én nyakamba szakadt?
  - Éppúgy az enyémbe is. Honnan tudhattam volna én, mikor belefeküdtem a molekuláris fizika tanulmányozásába, hogy a dolog itt fog végződni... a mindenségnek éppen ezen a pontján?
  - Mindennek ez az átkozott tudomány az oka! - kiáltottam. - Az ördög maga ez! A középkori papoknak és hóhéroknak igazuk volt, ellenben a moderneknek nincs igazuk. Alkudoznak vele és az ördög ajándékokat kínál nekik. És mihelyt elfogadják, a tudomány ördöge így vagy úgy váratlanul mindig darabokra zúzza őket. Régi szenvedélyek és új fegyverek... hol a vallásunkat forgatja fel, hol a társadalmi eszméinket, hol meg kétségbeesésbe és nyomorba taszít!
  - Akárhogy van is a dolog, most hiába civódik velem. Ezek a teremtmények... ezek a Szelenitek, vagy nevezzük őket úgy, ahogy akarjuk... összekötözték kezünket-lábunkat. Akármilyen hangulatban óhajtja is ön végigcsinálni a dolgot, mindenesetre kénytelen lesz végigcsinálni... Olyan élmények várnak ránk, amelyekhez szükség lesz teljes higgadtságunkra.
- Elhallgatott, mintha helyeslésemet várta volna. Ámde én duzzogtam.
- Ördög vigye a tudományukat! - szóltam.
  - A probléma az, hogy érintkezni tudjunk velük. Taglejtésekkel, azt hiszem, nem sokra mehetünk. Talán mutogatással. Mutogatni nem tud más teremtmény, csak az ember és a majom.
- Ezt sehogy se fogadtam el.
- Hiszen csaknem minden állat mutogat a szemével vagy az orrával! - kiáltottam.
- Cavor eltűnődött a dolgon.
- Igen, - szólt végül - de mi nem. Vannak ilyen különbségek... ilyen különbségek! Talán... De hogy is mondjam? Mi van a beszéddel? Azokkal a fuvolázó, sípoló hangokkal, amiket hallatnak? Ezeket aligha tudjuk utánozni. Ez a beszédjük. Lehet, hogy mások az érzékeik, mások az érintkezési eszközeik. Persze értelmes lények ők is, csak úgy, mint mi; kell tehát valami közösnek lenni bennünk. Ki tudja, nem fogjuk-e végül mégis megérteni egymást?
  - Egészen másfajta lények ezek, mint mi - jegyeztem meg. - Sokkal jobban különböznek tőlünk, mint a legfurcsább földi állatok. Más anyagból vannak gyúrva. Kár erről beszélni.
- Cavor elgondolkozott.
- Ezt nem fogadhatom el. Ha értelmes lények kerülnek szembe egymással, kell lenni bennük valami hasonlónak is... még ha különböző bolygókon fejlődtek is ki. Persze, ha csak ösztönről volna szó, ha akár mi, akár ők csak állatok volnának...
  - De hát nem állatok? Hiszen sokkal jobban hasonlítanak a hátsó lábukra emelkedett hangyákhoz, mint emberi lényekhez és ugyan ki tudta valaha megértetni magát hangyákkal?
  - De ezek a gépek meg a ruházatuk! Nem, nem Bedford, énnekem más a véleményem. A különbség nagy ugyan...

- Áthidalhatatlan!

- A hasonlóságnak át kell hidalnia. Emlékszem, hogy olvastam egyszer a megboldogult Galton professzornak egy tanulmányát arról, hogy miképp érintkezhetnek egymással a bolygók. Sajnos, akkoriban nem tartottam valószínűnek, hogy valaha hasznomra válhatna még ez a tanulmány, s attól tartok, hogy nem szenteltem kellő figyelmet neki... tekintettel mostani helyzetünkre. De mégis... Lássuk csak!

- Galtonnak az volt a gondolata, hogy az érintkezést azokkal az általános igazságokkal kell kezdeni és azokra kell alapítani, amelyeket ismernie kell minden elképzelhető értelmes lénynek. Elsősorban a geometria nagy alapigazságaira gondolt. Azt ajánlotta, hogy válasszuk ki Euklidésznek valamelyik fő tételét és mutassuk meg szerkesztéssel, hogy ismerjük az igazságát; bizonyítsuk be például, hogy az egyenlőszárú háromszög alapján lévő két szög egyenlő egymással és ha az egyenlő szárakat meghosszabbítjuk, akkor az alap túlsó oldalán keletkező szögek is egyenlők, vagy hogy a derékszögű háromszög átfogójának a négyzete egyenlő a két befogó négyzetének összegével. Ha bebizonyítjuk, hogy efféle dolgokat tudunk, akkor ezzel bebizonyítottuk azt is, hogy értelmünk van... Tegyük fel mármost... ha megrajzolnám a geometriai idomot a nedves ujjammal, vagy ha jelezném a levegőben...

Elhallgatott. Tűnődni kezdtem a szavain. Egy idei lenyűgözött Cavernak az a vad reménysége, hogy megértethetjük magunkat ezekkel a kísérteties lényekkel és érintkezhetünk velük. De aztán újra erőt vett rajtam az a dühös kétségbeesés, amely része volt kimerültségemnek és fizikai nyomorúságomnak. Hirtelen újra elevenen éreztem, mily szörnyű döreség volt mindaz amit csináltam.

- Szamár! - szóltam magamhoz. - Ó, te szamár! Ó, te szamarak számára!... Úgy látszik, azért élek csak, hogy ostobaságokat csináljak... Miért is hagytuk ott a gömböt!? Ide-oda ugráltunk szabadalmak és koncessziók után a Hold krátereiben!... Legalább annyi eszünk lett volna, hogy egy zsebkendőt botra kössünk, s megjelöljük a helyet, ahol a gömböt hagytuk!

Dühösen elhallgattam.

- Világos - elmélkedett Cavor -, hogy értelmes lények. Bizonyos dolgokat feltételezhetünk. Minthogy nem öltek meg nyomban bennünket, bizonyára van fogalmuk az irgalomról. Az irgalomról! De legalábbis az önuralomról. Talán az érintkezésről is. Lehet, hogy ők fognak közeledni hozzánk. És ez a hely és az a benyomás, amit a hely őrzője tett ránk! Ezek a bilincsek! Mindez nagyfokú értelemre vall...

- Szavamra! - kiáltottam - kétszer is meg kellett volna gondolnom a dolgot! Fejjel rohantam a vesztembe. Először csak találomra indultam útnak és aztán... De hát vakon megbíztam önben! Miért is nem maradtam a darabom mellett? Ez nekem való munka volt. Az az én világom, arra az életre születtem. Be tudtam volna fejezni a darabot. Bizonyos vagyok benne... jó darab volt. A jelenetezéssel nagyjában el is készültem már. Aztán... Hallatlan! Átugrottam a Holdba! Voltaképp - elhajítottam az életemet! Annak az öregasszonynak, ott a csapszékből Canterbury mellett, több esze volt.

Föltekintettem és hirtelen elhallgattam. A sötétség újra helyt adott az előbbi kékes fénynek. Kinyílt az ajtó és több Szelenit tipegett be nesztelenül a kamrába. Egészen elcsendesedtem, s groteszk arcukra bámszkoztam.

Majd egyszerre csak a kellemetlen idegenszerűség érzetét érdeklődés váltotta fel bennem. Észrevettem, hogy a legelső és a második Szelenit tálakat hoz. Volt tehát legalábbis egy elemi szükséglet, amit közösen megértettünk. A tálak valamiféle fémből voltak, s - éppúgy, mint a bilincseink - feketének látszottak ebben a kékes fényben. Mindegyik tálban több darab fehér

valami volt. Mindaz a ködös kín és nyomorúság, ami rám nehezedett, egybeolvadt és éhséggé vált. Farkasétvággal néztem a tálak felé, s bárha azóta többször kísértett is álmaimban, akkor jelentéktelen semmiségnek tűnt fel előttem az, hogy a karok végén, amelyeket az egyik Szelenit felém nyújtott, nem kéz volt, hanem holmi karimaféle és egy hüvelykujj, mint az elefánt ormányának a végén.

A tálban levő anyag laza szerkezetű és fehéresbarna színű volt, mintha valami darabos hideg soufflé lett volna, a szaga pedig vargányára emlékeztetett. Azt hiszem, Holdborjú húsa volt; legalábbis ezt gyanítottam, amikor nemsokára egy levágott borjúnak részben felbontott testét láttuk.

A kezem annyira le volt láncolva, hogy sehogy se tudtam elérni a tálat; de mikor a Szelenitek látták erőlködésemet, kettő közülük ügyesen meglazította az egyik láncszemet a csuklómon. Tapogatókezük puhán és hidegen érintette a bőrömet. Nyomban megragadtam egy falatot a táplálékból. Ugyanolyan laza szerkezetű volt, mint látszólag minden szerves anyag a Holdon. Olyanforma ízű volt, mint a mézeskalács vagy a lágy krémes és egyáltalán nem volt kellemetlen. Kivettem még két falatot.

- Kell... ennem! - mondtam, miközben kikaptam a tálból egy még nagyobb darabot...

Egy ideig úgy ettünk, hogy mindenről a világon megfeledkeztünk. Úgy ettünk és úgy ittunk utána, mint a csavargók a népkonyhán. Sem azelőtt, sem azóta nem éreztem soha olyan ordas-éhséget és ha meg nem történik velem, sohase tudtam volna elhinni, hogy egynegyedmillió mérföldnyire a saját világunktól, a legnagyobb lelki gyötrelmek között, mialatt egy lidércnyomás legborzalmasabb szörnyalakjainál groteszkebb és emberietlenebb lények vesznek körül, figyelnek és tapogatnak, képes vagyok enni, megfeledkezve teljesen minden egyébről. A Szelenitek ott álltak körülöttünk; figyeltek és hébe-hóba halk, elröppenő cincogást hallattak, ami valószínűleg a beszédet pótolta náluk. Meg se borzongtam, amikor hozzám értek. S mihelyt falánkságom első mohósága betelt, láttam, hogy Cavor éppoly szemérmetlenül átengedte magát az evés gyönyörűségének, mint én.

## Megpróbálunk érintkezni egymással

Amikor végül befejeztük az evést, a Szelenitek újra szorosra láncolták a kezünket, ellenben lábunkról levették a láncot, s úgy tették vissza, hogy bizonyos korlátok között szabadon mozoghattunk. Majd levették rólunk a derekunkra csavarodó láncokat. Hogy mindezt megtehessék, kénytelenek voltak összevissza babrálni rajtunk. Közbe-közbe hol az egyiknek, hol a másiknak furcsa feje egészen közel került az arcomhoz és egy-egy lágy tapogató kéz odaért a fejemhez vagy a nyakamhoz. Nem emlékszem rá, hogy akkor féltem volna tőlük, vagy undorított volna a közelségük. Azt hiszem, hogy gyógyíthatatlan antropomorfizmusunk<sup>16</sup> azt a hitet ébresztette bennünk, hogy az arcuk álarc csupán és mögötte emberi fej van. A bőrük, mint minden egyéb, kékesnek látszott, de ennek a fény volt az oka; kemény és fényes bőrük volt, olyanforma, mint a rovarok szárnya, nem volt sem lágy, sem nedves, sem szőrös, mint a gerinces állatoké. A fejük búbján fehéres tüskékből alacsony taréj húzódott hátulról előre, s ebből jóval nagyobb taréj kanyarodott el jobbra-balra, a szemük fölött. Az a Szelenit, aki feloldotta a láncaimat, a száját is használta a kezein kívül munka közben.

- Úgy látszik szabadon engednek - mondta Cavor. - Ne felejtse el, hogy a Holdon vagyunk! Ne csináljon hirtelen mozdulatokat!

- Nem tesz próbát a geometriával?

- Rögtön, mihelyt alkalmam nyílik rá. De lehet, hogy először ők próbálnak majd érintkezni velünk.

Nem csináltunk semmit, s a Szelenitek, miután befejezték előkészületeiket, hátrább vonultak tőlünk és látszólag szemügyre vettek bennünket. Azért használom a „látszólag” szót, mert a szemük oldalt volt, nem pedig elől, s éppoly bajos volt tekintetük irányát megállapítani, mint a tyúkét vagy a halét. Társalogtak is egymással azon a sípoló hangon, amit nem tudnék jellemezni, sem utánozni. Az ajtó jobban kinyílt mögöttünk, s amikor hátrapillantottam a vállam fölött, elmosódó tágas térséget láttam túl az ajtón, ahol egész kis csapat Szelenit álldogált. Furcsa vegyes társaságnak látszott.

- Azt akarják talán, hogy utánozzuk ezeket a hangokat? - kérdeztem Cavortól.

- Alig hiszem - szólt Cavor.

- Azt hiszem, szeretnének megértetni velünk valamit.

- Nem tudok eligazodni a mozdulataikon. Nézze csak azt, aki úgy csavargatja a fejét, mint akinek szűk a gallérja!

- Rázzuk mi is a fejünket feléje.

Megtettük, s amikor láttuk, hogy eredménytelen, megpróbáltuk utánozni a Szelenitek mozdulatait. Ez, úgy látszott, érdekli őket. Legalábbis valamennyien ugyanazt a mozdulatot kezdték csinálni. De minthogy ez sem járt eredménnyel, abbahagytuk végül a dolgot, abbahagyták ők is és sípoló vitába kezdtek egymással. Majd egyszerre csak az egyik Szelenit, aki alacsonyabb és sokkal vastagabb volt a többinél és akinek feltűnően széles volt szája,

---

<sup>16</sup> Antropomorfizmus - arra való hajlandóság, hogy élőlényeket vagy élettelen dolgokat emberalakban képzeljünk el.

hirtelen lekuporodott Cavor mellé, a kezét és a lábát olyan helyzetbe rakta, mint ahogy Cavor keze és lába össze volt kötözve, s azután ügyes mozdulattal felállt.

- Cavor - kiáltottam -, ezek azt akarják, hogy álljunk fel!

Cavor eltátotta a száját és rám bámészkodott.

- Úgy van! - szólt végül.

Nagy üggyel-bajjal és nagyokat nyögve, mert a kezünk össze volt kötözve, sikerült végül feltápáskodnunk. A Szelenitek helyet csináltak elefántszerű hánykolódásunk számára és úgy látszott eközben még élénkebben csicseregtek egymással.

Mihelyt talpon álltunk, a köpcös Szelenit odalépett hozzánk, megérintette arcunkat tapogató szerveivel, aztán a nyitott ajtó felé sétált. Ez is elég érthető volt, megindultunk hát utána.

Láttuk, hogy négy Szelenit, aki az ajtóban állt, nagyobb volt a többinél, s éppúgy volt öltözve, mint azok, akiket a völgykatlanban láttunk: hegyes, kerek sisakjuk volt és hengeralakú tokruhájuk és mindegyik hegyes, védőmarkolatos ösztökét tartott a kezében, ugyanabból a tompafényű fémből, amelyből a tálak voltak. Ez a négy Szelenit közrefogott bennünket, kettőkettő mindegyikünket, mihelyt kijutottunk a kamrából a barlangba, ahonnan a kékes fény áradt.

Az első pillanatban nem értünk rá körülnézni a barlangban. Figyelmünket teljesen lekötötték a körülöttünk mozgolódó Szelenitek, aztán meg kénytelenek voltunk ügyelni minden mozdulatunkra, hogy meg ne ijesszük és ne nyugtalanítsuk őket túlságos nagy lépésekkel. Előttünk haladt az a zömök, vaskos Szelenit, aki megoldotta talpra állásunk problémáját, s most folyton elég érthető taglejtésekkel buzdított bennünket arra, hogy kövessük őt. Csőformájú arcát hol Cavor felé fordította, hol meg énfelem, gyors mozgásával nyilvánvalóan kérdezett valamit. Egy ideig, mondom, ezek a dolgok foglaltak le bennünket.

De végül érvényesült a nagy térség, amely a háttér volt mozdulatainkhoz. Kitűnt, hogy a zavaros hangoknak, vagy legalábbis a hangok nagy részének, amelyek ott zsibongtak a fülünkben, mióta a gomba kábító hatását kihevertük, egy mozgásban levő hatalmas gépezet volt a forrása, amelynek ide-oda mozgó és forgó részei elmosódva látszottak a körülöttünk haladó Szelenitek feje fölött és a testük között. És nemcsak a levegőt betöltő z sivaj eredt ebből a mechanizmusból, hanem az a sajátságos kék fény is, amely az egész helyet besugározta. Egész természetes dolognak tartottuk a földalatti barlang mesterséges kivilágítását, de még most sem, hogy közvetlenül tapasztalhattuk ezt a tényt, még most sem fogtam fel teljes jelentőségét. Egészen addig, amíg csakhamar bele nem jutottunk a sötétségbe. Az óriási gépezet értelmét és szerkezetét nem magyarázhatom meg, mert egyikünk sem tudta meg, mi volt a gépezet célja és miképp működött. A gépezet közepéből egymás nyomában vastag fémrudak nyomultak ki és törtek fölfelé, fejük, ha jól láttam, parabola alakú görbe utat írt le; minden rúdból, amint útja tetőpontjához ért, valami lengő karféle nyúlt ki, amely belemerült egy függőleges hengerbe és ezt lefelé szorította. A henger körül felügyelők mozgolódtak, apró alakok, amelyek mintha valamelyest különböztek volna a körülöttünk haladó lényektől. Mikor a gépezetnek mind a három karja belemerült egymás nyomában a hengerbe, csörömpölés és dörgés támadt és a függőleges henger tetején kiáradt az a fénylő anyag, amely az egész helyet megvilágította; úgy ömlött a hengerből, mint mikor a forralt tej kifut a fazékból és világolva lecsöpögött az alul levő fénygyűjtőkbe. Hideg kék fény volt, foszforeszkáló ragyogásra emlékeztető, de sokkal tündöklőbb, s a fénygyűjtőkből, amelyekbe aláhullt, vezetékekben szétfolyt a barlangban mindenfelé.



Az érthetetlen gépezet lengő karjai zakatolva végezték útjukat, s a világító anyag sziszegve ömlött a hengerből. Eleinte úgy látszott, hogy az egész szerkezet meglehetősen nagy és közel van hozzánk, de csakhamar felötlött, milyen aránytalanul kicsiknek látszanak a rajta dolgozó Szelenitek és ebből fogalmat alkottam magamnak a barlang és a gép óriási méreteiről. A hatalmas szerkezet láttára nagy tisztelettel néztem újra a Szelenitek arcára. Majd megálltam; megállt Cavor is és elképedve bámult a roppant gépezetre.

- Bámulatos! - szoltam -, vajon mire való lehet?

Cavor kékes fényben fürdő ábrázatán elismerő tisztelet tükröződött.

- Sejtelmem sincs róla! Ezek a lények... Emberi kéz nem tudna ilyesmit alkotni! Nézze csak azokat a karokat! Mit gondol, forgató rudakon járnak?

A köpcös Szelenit közben néhány lépésnyire tovább haladt. Majd észrevette, hogy megálltunk. Visszatért hát és megállt közöttünk és a nagy gép között. Nem néztem rá, szándékosan, mert gyanítottam, hogy előre akar nógatni bennünket. Megindult abban az irányban, amelyben maga után akart csábítani, azután megfordult, visszatért hozzánk és gyengéden meglegyintette az arcunkat, hogy magára vonja figyelmünket.

Cavor meg én egymásra néztünk.

- Nem tudnók megértetni vele, hogy a gép iránt érdeklődünk? - kérdeztem.

- Mindenesetre megpróbáljuk - szolt Cavor.

Odafordult vezetőnkhez, mosolygott és a gépre mutatott, még egyszer rámutatott, majd a fejére mutatott és utána újra a gépre. Közben mintha valami téves okoskodás alapján azt képzelte volna, hogy nem fog ártani, ha taglejtéseit töredezett szavakkal támogatja.

- Én gépet nézni - mondta -, nagyszerű, tetszik, igen!

Viselkedése mintha egy pillanatra befolyásolta volna a Szeleniteknek azt az óhaját, hogy folytassuk utunkat. Egymásra néztek, furcsa fejüket mozgatták, gyorsan és folyékonyan csipogtak. Majd az egyikük, egy sovány, magas teremtés, amelynek tokruháján kívül valami köpönyegféléje is volt, kezének elefántormányyszerű nyúlványával átfogta Cavor derekát és Cavort gyöngéden vezetőnk után toltá, aki újra megindult előre.

Cavor megállt.

- Legokosabb, ha most mindjárt megpróbáljuk megértetni magunkat. Talán azt hiszik, hogy újfajta állatok vagyunk, holmi Holdborjú-félék! Nagyon fontos, hogy az első perctől kezdve értelmes érdeklődés jelét adjuk!

Hevesen rázni kezdte a fejét.

- Nem, nem, - jelentette ki - én egy percig itt maradni! Gépet nézni!

- Nincs valami geometriai idom, amit ebből az alkalomból megmutathatna nekik? - biztattam Cavort, mikor a Szelenitek újra tanácskozni kezdtek.

- Talán valami parabola-félét... - kezdte Cavor; de egyszerre csak nagyot kiáltott és hat-hét lábnyit ugrott.

Az egyik a négy fegyveres Holdbeli közül megszúrta Cavort az ösztökéjével!

Gyors, fenyegető mozdulattal a mögöttem álló fegyveres Szelenit felé fordultam, aki riadtan hátrált előlem. Ez, meg Cavor hirtelen kiáltása és ugrása szemmel láthatóan megdöbbsentette a Szeleniteket. Arccal felénk fordulva, valamennyien rohamosan hátrább vonultak. Egy pilla-

natig, amely mintha örökké tartott volna, ott álltunk a helyünkön, haragosan tiltakozva, míg körülöttünk ezek az emberietlen lények szakadozott félkörben helyezkedtek el.

- Megszúrt! - mondta Cavor akadozva.

- Láttam - feleltem.

- Az ördögbe is! - szóltam a Szeleniteknek; - ezt nem vagyunk hajlandók eltűrni! Mit gondolkodik, mik vagyunk!?

Gyorsan jobbra-balra tekintettem. Láttam, hogy messziről a barlang kék rengetegén keresztül egy csomó újabb Szelenit közeledik futva felénk; szélesek és nyurgák voltak s az egyiknek nagyobb volt a feje, mint a többieké. A barlang öblösen, de laposodva terült el körülöttünk, s mindenfelé sötétségbe olvadt bele. A teteje, úgy emlékszem, duzzadtan lefelé hajlott, mintha az óriási sziklareneteknek a súlya, amelyben foglyok voltunk, benyomta volna. Nem volt belőle kivezető út sehol sem. Fölöttünk, alattunk, minden irányban az Ismeretlen meredezett felénk és szemben velünk, a két tehetetlen emberrel szemben, ott nyüzsgtek ezek az emberietlen teremtések, az ösztökéikkel.

## 15

### Az ingó híd

Ez az ellenséges szünet csak egy pillanatig tartott. Azt hiszem valamennyien, mi is meg a Szelenitek is, hirtelen átgondoltuk ezalatt a helyzetet. A legvilágosabb benyomásom az volt, hogy nincs mihez odatámasztanom a hátamat és hogy föltétlenül körül fognak venni és megölnék bennünket.

Sötét, szörnyű szemrehányásként nehezedett rám ottlétünk örültsége. Miért is adtam rá a fejemet erre az esztelen embertelen expedícióra?

Cavor odalépett hozzám és karomra tette a kezét. Sápadt, ijedt arca kísértetiesen meredt rám a kék fényben.

- Nem tehetünk semmit - mondta. - Tévedés. Nem értenek meg. Tovább kell mennünk velük. Minthogy azt akarják, hogy tovább menjünk.

Lenéztem rá és azután az új Szelenitekre pillantottam, akik társaiknak a segítségére siettek.

- Ha szabadon volna a kezem...

- Hiába - lihegte Cavor.

- Nem!

- Menjünk tovább!

Megfordult és megindult a kijelölt irányban.

Nyomon követtem, miközben oly alázatos arcot vágtam, amilyen csak tőlem telt és igyekeztem megtapogatni a csuklómra szoruló láncokat. Forrt a vérem. Nem láttam többé semmit sem a barlangból, noha úgy látszik, hosszú ideig tartott, amíg keresztül haladtunk rajta, vagy ha láttam is belőle valamit, elfelejtettem, mialatt láttam. Gondolataim, azt hiszem, láncaimra és a Szelenitekre irányultak, mégpedig különösen a sisakosokra és ösztökésekre. Eleinte párhuzamosan haladtak mellettünk tiszteletteljes távolságban, de csakhamar újabb három fegyveres csatlakozott hozzájuk és ekkor valamennyien közelebb nyomultak megint hozzánk, körülbelül karhossznyira. Összerándultam, mint a megvert ló, mikor közelemben éreztem őket. A zömökebb, vaskosabb Szelenit eleinte jobboldalunkon haladt, de csakhamar megint az élünkre került.

Milyen élesen belevésődött az agyamba ennek az egész csoportozatnak a képe! Közvetlenül előttem Cavor lehorgasztott fejének a tarkója és ernyedten lógó két válla, előtte vezetőnk bámész ábrázata, mely örökösen ide-oda forgolódott és kétoldalt az ösztökés örök, éberen, de nyitott szájjal: - egyszínű kék festmény az egész! És végül emlékszem a tisztára személyi dolgokon kívül is valamire, mégpedig arra, hogy csakhamar holmi csatornafélét vettem észre a barlang fenekén és ez a csatorna tovahúzódt a sziklás ösvény mentén, amelyen haladtunk. És tele volt azzal a fényes kék világító anyaggal, amely a nagy gépezetből áradt. Közvetlenül a csatorna mellett haladtam és megállapítottam, hogy a kék fényből a legcsekélyebb hő sem sugárzott ki. Fényesen világított, de nem volt sem melegebb, sem hidegebb, mint bármi más a barlangban.

Bum, bum, bum! Áthaladtunk egy második óriási gép zakatoló emelőműdjai alatt és belejutottunk végül egy széles alagútba, ahol még cipőtlen lábunk csattogását is hallottuk és

amelyet nem világított meg semmi egyéb, csak a tőlünk jobbra tovacsörgedező kék fénypatak. Az egész csoportozat, óriási imbolygó árnyék-torzképeket vetett az alagút szabálytalan falára és tetejére. Itt-ott drágakövekre emlékeztető kristályok villogtak az alagút falaiban, néha cseppkőbarlanggá szélesedett ki az alagút, vagy mellékágakat bocsátott ki magából, amelyek belevesztek a sötétségbe.

Hosszú ideig mentünk lefelé az alagútban. A folyékony fény halkan csörgedezett és lépteink hangja meg visszhangja szabálytalan tip-topnak hangzott. Elmém folyton láncaimmal foglalkozott. Ha meglazítanám az egyik hurkot ilyenformán és csavarintanék rajta egyet, így...

Vajon, ha megpróbálkoznám a dologgal szép lassan, észrevennék-e, hogy kiszabadítottam csuklómat a meglazított hurokból? És ha észrevennék, vajon mit csinálnának?

- Bedford - szólt Cavor -, lefelé megyünk, folyton lefelé.

Ez a megjegyzés felébresztett komor töprengésemből.

- Ha meg akarnának ölni bennünket - mondta Cavor, miközben meglassította a lépteit, hogy utolérjem - akkor már eddig is megtehették volna.

- Ez igaz - jegyeztem meg.

- Nem értenek meg bennünket - folytatta Cavor - azt hiszik, hogy ismeretlen állatok vagyunk csak, talán valami vadon tenyésző fajtája a Holdborjúnak. Majd ha jobban megfigyelhetek már, csak akkor kezdenek majd rájönni arra, hogy eszes lények vagyunk...

- Majd ha megrajzolta azokat a geometriai problémákat - vetettem közbe.

- Meglehet.

Tovább baktattunk egy ideig.

- Látja - szólt Cavor -, lehet, hogy ezek alsóbbrendű Szelenitek.

- Átkozott bolondok! - szoltam dühösen, rápillantva a Szelenitek bősztító ábrázatára.

- Ha eltűrjük, amit tesznek velünk...

- Kénytelenek vagyunk eltűrni - jelentettem ki.

- Lehet, hogy találkozunk majd kevésbé ostoba Szelenitekkel is. Ez szélső pereme csak a világuknak, amely bizonyára lefelé nyúlik el, barlangokon, átjárókon, alagutakon át le a tengerig... több száz mérföldnyi mélységben.

Cavor szavai eszembe juttatták azt az egy-két mérföldnyi szikla- és alagúttömeget, amely máris a fejünk fölött lehet. Mintha nagy súly zuhant volna a vállamra.

- Egyre távolabb jutunk a Naptól és a levegőtől jegyeztem meg. - Már egy félmérföld mélységű akna is füllesztő.

- Ez semmi esetre sem az. Valószínűleg szellőztető alagút! A levegő a Hold sötét feléről fúj minden bizonnyal a napsütötte oldala felé és minden szénsav erre árad ki, hogy táplálja odafönt a növényzetet. Ezen az alagúton például egészen friss szellő fúj. És milyen világ lehet ez! Ízelítőt kaptunk már belőle imént az aknában és a gépekben...

- Meg az ösztökékben! - szoltam közbe. - Ne felejtse el az ösztökét.

Cavor egy ideig megint előttem haladt.

- Még ez az ösztöke is... - kezdte újra.

- Nos?

- Eleinte dühös voltam. De hát... Talán szükség volt rá, hogy tovább menjünk. Ezeknek más bőrük van és valószínűleg másfélék az idegeik is. Talán meg sem értik a tiltakozásunkat... Mint ahogy egy Marsbeli nem igen értené meg talán, ha mi földi szokás szerint, figyelmeztetően oldalba böknék.

- Azt ajánlom nekik, hogy jól gondolják meg a dolgot, mielőtt engem oldalba böknék.

- Aztán, ami a geometriát illeti. Végre is ők szintén a megértés útját keresik. Csakhogy ők az élet elemeivel kezdik, nem a gondolatok világán. Táplálék. Erőszak. Fájdalom. Csupa alapvető dolog.

- Ez tagadhatatlan - hagytam rá.

Cavor tovább beszélt arról az óriási csodálatos világról, amelybe befelé vezetnek bennünket. A hangjából egyre jobban meggyőződtem arról, hogy még most sem ejtette kétségbe teljesen az a kilátás, hogy egyre mélyebbre szállunk alá ebben az emberietlen bolygó-odúba. Az esze folyton gépeken és találmányokon járt, ügyet sem vetve ezer sötét dologra, ami engem szorongatott. Nem mintha hasznót remélt volna a gépekből, egyszerűen tanulmányozni szeretne volna csak őket.

Végül is, - szólt Cavor - példátlan alkalomról van szó! Két világ találkozásáról! Mi mindent fogunk látni! Képzelje csak el, mi lehet itt alattunk!

- Sokat ugyan nem fogunk látni belőle, ha a világítás meg nem javul - jegyeztem meg.

- Ez csak a külső kéreg. Beljebb alattunk... Ilyen méretek mellett... Ott minden lesz. Megfigyelte, mennyire különböznek egymástól ezek a lények? Micsoda történetet viszünk majd haza magunkkal!

- Ekképp vigasztalhatná magát valami ritka állatféle - jegyeztem meg -, mikor beszállítják az állatkertbe... Ebből még nem következik az, hogy mindent meg is mutatnak majd nekünk odalent.

- Ha azt tapasztalják, hogy eszes lények vagyunk, - mondta Cavor - akkor hallani akarnak majd a Földről. Ha nem is hajlanak nagylelkűsége, még akkor is tanítanak bennünket, azért, hogy tanulhassanak tőlünk... És mi mindent tudhatnak. Mennyi soha nem sejtett dolgot!

Tovább töprengett azon a lehetőségen, hogy a Szelenitek olyan dolgokat tudnak, amiket a Földön sose ismerhetett volna meg, s mialatt ezen töprengett, ott hordta már bőréen a Holdbeliek ösztökéjének nyílt sebhelyét! Sok mindent, amit mondott, el is felejtettem, mert figyelmemet az a tény foglalta le, hogy az alagút, amelyben tovahaladtunk, egyre szélesedett. A levegő áramlása arra vallott, hogy kifelé megyünk valami rengeteg térségbe. De hogy valójában milyen nagy lehetett ez a térség, azt nem tudhattuk, mert nem volt megvilágítva. Kis fényfolyamunk egyre vékonyabb fonálban csörgedezett és jó messze előttünk el is enyészett. Egyszerre csak a sziklafalak jobbról is, balról is eltűntek. Nem láttunk semmi egyebet, csak az ösvényt magunk előtt és a kéken foszforeszkáló patakot, amely csörgedezve rohant tova. Cavor és a vezető Szelenit alakja előttem lépdelt, lábuknak és fejüknek az a fele, amely a patak felé esett, világosan látszott és tiszta kék volt, másik fele ellenben, amelyet az alagút faláról visszaverődő fény nem világított meg többé, elmosódva belemerült a sötétségbe.

Csakhamar észrevettem, hogy lejtő felé közeledünk, mert a kis kék folyó hirtelen eltűnt a szemünk elől.

A következő pillanatban, úgy látszott, a lejtő szélére érkeztünk. A világító folyó ingadozó kanyarulatot írt le, azután alázuhant. Nagyon mélyre zuhanhatott, mert zuhanásának a hangja teljesen beleveszett a mélységbe. Mélyen alul látszott valami kékes fény, valami kékes köd

végtelen messzeségben lefelé. És a sötétség, amelyből a folyó alázuhant, teljesen üressé és feketévé vált, csak egy deszkaszál-féle nyúlt ki a szikla pereméről a mélység fölé, de ez is elmosódott és eltűnt a sötétben. A szakadékból meleg levegő áramlott fölfelé.

Cavorral együtt amennyire csak lehetett odamerészkedtünk egy pillanatra a szakadék széléhez és lenéztünk a kéklő mélységbe. Egyszerre csak vezetőnk megrántotta a karomat.

Azután ott hagyott, a deszkaszálhoz ment, rálépett a pallóra, és hátratekintett. Mikor látta, hogy odafigyelünk rá, előrefordult és megindult a pallón, oly biztosan járt rajta, mint a szilárd földön. Egy pillanatig tisztán látszott az alakja, majd kék foltta vált és végül beleolvadt a sötétségbe. Csak azt láttam, hogy valami elmosódó alakzat magaslik ki sötéten a feketeségből.

Szünet támadt.

- De ugyan...! - szólt Cavor.

Az egyik Szelenit rálépett a pallóra, tett egypár lépést rajta, azután megfordult és közönyösen visszatekintett ránk. A többiek készen álltak már, hogy utánunk induljanak. Vezetőink várakozó alakja újra megjelent. Visszatért, hogy lássa, mért akadtunk el.

- Mi az amott? - kérdeztem.

- Nem látom - felelte Cavor.

- Semmi esetre sem kelhetünk át rajta - jelentettem ki.

- Hármat sem tudnék lépni rajta, - mondta Cavor - még akkor sem, ha szabadon volna a kezem.

Elképedve néztünk egymás hosszúra nyúlt arcába.

- Bizonyos, hogy nem tudják, mi a szédülés! - szólt Cavor.

- Tisztára lehetetlenség, hogy végigmenjünk ezen a pallón.

- Azt hiszem másképp látnak, mint mi. Megfigyeltem őket. Valószínűleg azt sem tudják, hogy ez merő feketeség a számunkra. Hogy értsük ezt meg velük?

- Valahogyan mindenesetre meg kell velük értetni.

Azt hiszem, mindezt félig-meddig abban a reménységben mondogattuk egymásnak, hogy a Szelenitek valahogyan megértik. Tisztában voltam vele, hogy mindössze egy kis magyarázatra volna szükség. Majd ránéztem az arcukra és nyomban beláttam, hogy magyarázatról szó sem lehet. Éppen ezen a ponton nem volt alkalmas a hasonlóságunk arra, hogy áthidalja a köztünk levő különbséget. Nos, én pedig semmi esetre sem akartam rálépni a pallóra.

Gyorsan kihúztam a csuklómat a meglazított hurokból és elkezdtem mind a két csuklómat ellenkező irányban csavargatni. Én álltam közelebb a hídhöz, s mialatt a láncaimmal bajlódtam, két Szelenit megragadott és gyöngéden a híd felé húzott.

Hevesen ráztam a fejemet.

- Nem megyek - szóltam -, mindhiába! Nem értitek a dolgot!

Húzni kezdett egy harmadik Szelenit is. Kénytelen voltam lépni egyet előre.

- Van egy eszmém! - szólt Cavor, de ismertem már az eszméit.

- Ide hallgassatok! - kiáltottam rá a Szelenitekre. - Megálljatok! Nektek ez mind nagyon megfelelő lehet, de...

Hirtelen sarkon fordultam és elkáromkodtam magamat, mert az egyik fegyveres Szelenit belém szúrt hátulról az ösztökéjével.

Kirántottam csuklóimat a Szelenitek apró kéztapogatói közül és odafordultam az ösztökéhez.

- Vigyen el az ördög! - kiáltottam rá. - Figyelmeztettelek, hogy meg ne próbáld ezt! Mit gondoltok, miből van a testem, hogy belém szurkáltok? Ha valamelyiktek még egyszer hozzám ér...!

Felelet helyett újra belém szúrt.

Hallottam Cavor ijedt, könyörgő hangját. Azt hiszem, még mindig egyezkedni akart ezekkel a teremtményekkel.

- Ide figyeljen, Bedford - kiáltotta -, tudok egy megoldást!

De a második ösztöke szúrása mintha szabadabbá tette volna bennem a lefojtott energia-tartalékot. A csuklólánc meglazított szeme nyomban elpattant és elpattant vele együtt, mint a buborék, minden megfontolás, amely eddig ellenállás nélkül kiszolgáltatott bennünket ezeknek a Holdbelieknek. Ebben a pillanatban mindenesetre elvette az eszemet a félelem és a harag. Egyenesen belevágtam öklömmel az ösztökés Szelenit arcába. A lánc már előbb az öklömre csavarodott...

Most újra olyan undorító meglepetés ért, aminőkkel a Hold világa telis-tele van.

Vértezett kezem mintha egyszerűen kettészelte volna a Szelenitet. Szétmált, mint holmi folyadékkal töltött lágy cukrászsütemény! Teljesen összezúzódt! Löttyedten szerteloccsant. Mintha valami nyálkás mérgecgombába vágtam volna bele az öklömmel. A puha test tíz-tizenkét yardnyira röpült és petyhüdt loccsanással zuhant a földre. Elképedtem. Nem akartam elhinni, hogy élőlény ennyire szétmálló lehet. Egy pillanatig álomnak képezem az egész dolgot.

Majd újra fenyegető valósággá vált minden. Attól a pillanattól fogva, amikor hátrafordultam, addig a percig, amikor a halott Szelenit lezuhant a földre, úgy látszik sem Cavor, sem a többi Szelenit nem csinált semmit sem. Mindnyájan hátrább léptek mellőlünk, mindnyájan feszülten figyeltek. Ez maradt a helyzet legalább egy másodpercig, a Szelenit lezuhanása után is. Időre volt szüksége mindenkinek, hogy észbekapjon. Emlékszem, hogy én magam is mozdulatlanul álltam a helyemen, félig hátrahúzva a karomat és igyekeztem összeszedni az eszemet. - Mi lesz most? - kiáltotta az agyvelőm. - Mi lesz most? - Majd egyszerre mozogni kezdett újra mindenki.

Tisztában voltam vele, hogy szabadulnunk kell a láncainktól, de hogy szabadulhassunk, először is le kellett ráznunk a nyakunkról ezeket a Szeleniteket. Odafordultam az ösztökések csoportjához. Az egyik nyomban felém hajította ösztökéjét. Ez azonban sziszegve tovasuhant a fejem fölött és azt hiszem, beleröpült hátam mögött a mély szakadékba.

Teljes erővel nekiugrottam a Szelenitnek, amikor az ösztöke elsuhant a fejem fölött. A Szelenit megfordult és menekült, mikor ugrani látott, én fellöktem és rázuhantam, de összezúzódt testén elcsúsztam és elestem. Éreztem, hogy vonaglott a lábam alatt.

Ülőhelyzetbe emelkedtem és láttam, hogy a menekülő Szelenitek kék háta mindenfelé beleolvad a sötétségbe. A lánc egyik szemet erővel szétfeszítettem, lecsavartam a bokámra erősített láncot és kezemben a láncsal talpra ugrottam. Egy második ösztöke is elzúgott mellettem, zizegve, mint a hajítódárda, s erre nekiugrottam a sötétségnek, arrafelé, ahonnan az ösztökét hajították. Majd visszafordultam Cavor felé, aki még mindig ott állt a szakadék

mellett, a csatorna fényében és a csuklóival kínlódott, miközben tücsköt-bogarat összevissza fecsegett az eszméjéről.

- Jöjjön már! - kiáltottam.

- A kezem! - kiáltott vissza.

Majd kitalálta, hogy én nem merek visszaszaladni hozzá, mert rosszul kiszámított lépteim esetleg túlröpíthetnének a mélység szélén, s erre aztán odacsoszogott hozzám, a két kezét előrenyújtva.

Nyomban munkához láttam, hogy megszabadítsam a láncaitól.

- Hol vannak? - lihegte Cavor.

- Elszaladtak. De vissza fognak jönni. Dárdákat hajigálnak! Merre menjünk?

- A fény mentén. Vissza az alagútba. Mi?

- Jó lesz - jelentettem ki s a kezét már ki is szabadítottam.

Térdre ereszkedtem, hogy kiszabadítsam a bokáit is. - Paces! - suhant el mellettünk valami - nem tudom, mi - és szétfröccsentette körülöttünk a csatorna fakó fényét. Távol tőlünk jobbfelől sivító, sípoló lárma támadt.

Lehúztam lábairól a láncot és a kezébe nyomtam.

- Ezzel vagdalkozzék! - mondtam neki, aztán meg se várva a feleletét, nagyokat szökkenve megindultam visszafelé ugyanazon az úton, amerre jöttünk. Az az undorító érzésem volt, hogy a Szelenitek a sötétből a hátamra ugorhatnak.

Hallottam, hogy Cavor nagyokat ugorva nyomon követ.

Nagy lépésekkel szaladtunk. De ez a szaladás nem hasonlított semmiféle földi szaladáshoz. A Földön ugrik egyet az ember és utána csaknem rögtön megint földet ér, de a Holdon, amelynek gyöngébb a vonzóereje, több másodpercig a levegőben repül az ember, mielőtt újra földet ér. Bármennyire rohantunk is, látszólag minden két lépés közt hosszú szünet telt el, olyan hosszú, hogy közben hatig-hétig számolhattunk volna. Léptem egyet és fölrepültem a magasba! Egész sereg kérdés cikkázott keresztül az agyamon. - Hol vannak a Szelenitek? Mit fognak csinálni? Visszajutunk-e valamikor az alagútba? Nagyon elmaradt Cavor a hátam mögött? Vajon nem vágják-e el tőlem? - Zsupsz! Földet értem s utána újra fel a magasba.

Láttam, hogy egy Szelenit előttem szalad, a lábait éppen úgy szedte, mint az ember a Földön; láttam, hogy hátratekintett és hallottam, hogy sikoltva félrerohan az utamból bele a sötétségbe. Azt hiszem, a vezetőnk volt, de nem vagyok bizonyos benne. Majd egy újabb nagy szökkenés után föltűntek előttem jobbról-balról a sziklafalak és két újabb lépéssel belejutottam az alagútba, ahol az alacsony mennyezethez kellett szabnom a lépéseimet.

Tovább folytattam az utat egy kanyarulatig, ott aztán megálltam és visszafordultam. - Kop, kop, kop! - láthatóvá lett Cavor. Minden ugrása a kék fénypatakba merítette, az alakja egyre nagyobbodott és végül ott termett előttem, felém támolyogva. Egymásba kapaszkodtunk. Legalább egy pillanatra leráztuk a Szeleniteket és egyedül voltunk.

Mindkettőnknek akadozott a lélegzete. Lihegve, szaggatottan beszéltünk.

- Elrontott mindent! - lihegett Cavor.

- Lári-fári! - kiáltottam. - Ha nem ezt választom, a halál fiai vagyunk!

- Mit csináljunk?



- Elrejtőzünk.
- Hogyan?
- Elég sötét van.
- De hová bújunk?
- Az egyik oldalbarlangba.
- És aztán?
- Gondolkozunk.
- Rendben van. Előre!

Megindultunk és csakhamar egy sugarasan szétterjedt sötét barlanghoz érkeztünk. Cavor ment elől. Tétovázott, majd kiválasztott egy fekete barlangnyílást, amely jó búvóhellyel kecsegtetett. Megindult feléje, majd megfordult.

- Sötét - mondta.
- Világít majd a lába. Ez a fénylő anyag átnedvesítette.
- Csakhogy...

Zsivajgó láрма hallatszott, amelyből különösen kivált holmi gong-kongásra emlékeztető hang és a zsivaj közeledőben volt a főlagúton. A félelmes láрма azt sejtette, hogy megkezdődött az üldözés.

Nyomban berohantunk a sötét oldalbarlangba. Rohanás közben Cavor sugárzó lába világította meg az utat.

- Szerencse - lihegtem -, hogy lehúzták a cipőnket, mert különben nagy zajt csapnánk itt a kopogásunkkal.

Tovább rohantunk, aprókat lépve, amennyire csak lehetett, hogy neki ne csapódjunk a barlang tetejének. Nemsokára úgy rémlett, mintha sikerült volna egérutat nyernünk. Az üldözők lármája tompult, elhalkult és végül el is enyészett.

Megálltam és hátratekintettem. Cavor lépteinek a zaja távolodott. Majd Cavor is megállt.

- Bedford, suttogta - amott valami fény van előttünk.

Arra néztem, de eleinte semmit sem láttam. Majd észrevettem hogy Cavor feje és válla sötét körvonalakkal rajzolódik bele egy kissé bágyadtabb homályba. Azt is láttam, hogy a sötétségnek ez az enyhülése nem kék volt, mint minden más fény a Hold belsejében, hanem fakó-szürke, nagyon határozatlan, bágyadt fehér, mintha Napfény lett volna.

Cavor éppoly gyorsan vagy talán még gyorsabban észrevette ezt a különbséget és azt hiszem, őt is ugyanaz a vad reménység szállta meg.

- Bedford - suttogta, és a hangja remegett - ez a fény... talán...

Nem merte kimondani azt, amiben reménykedett. Szünet támadt. Majd lépteinek a neszéből megállapítottam, hogy megindult a sápadt fény felé. Dobogó szívvel megindultam én is Cavor után.

## 16 Tépelődés

A fény erősödött, amint közeledtünk feléje. Nemsokára csaknem olyan erős lett, mint Cavor lábainak a foszforeszkálása. Alagutunk barlanggá szélesedett ki és ez az új fény a barlang távolabbi végén derengett. Észrevettem valamit, amitől táncra perdült bennem a reménykedés.

- Cavor - szóltam -, felülről jön! Bizonyos vagyok benne, felülről jön!

Cavor nem felelt, de tovább sietett.

Kétségtelenül szürke, ezüstös fény volt.

A következő pillanatban ott álltunk alatta. A fény a barlang falának egy hasadékan szűrődött alá s amint fölfelé bámultam, kopp! egy vízcsepp hullt az arcomba. Riadtan félreugrottam - kopp! - tisztán hallatszott, amint egy második vízcsepp koppant a sziklafenéken.

- Cavor - szóltam -, ha valamelyikünk fölemeli a másikat, az elérheti a hasadékat!

- Majd én fölemelem - mondta Cavor és könnyedén fölkapott, mintha csecsemő lettem volna.

Egyik karomat bedugtam a repedésbe s találtam egy kis párkányt, amelyen az ujjaim hegyével megkapaszkodhattam. A fehér fény máris sokkal világosabbnak látszott. Könnyedén fölhúzózkodtam két ujjamon a magasba, noha a Földön 168 font a súlyom, és elértem egy magasabb szirtfokot, úgy, hogy a lábamat megvethettem a keskeny párkányon. Felálltam és végigtapogattam ujjaimmal a sziklák; a hasadék fölfelé szélesedett.

- Megmászható - szóltam le Cavernak. - Fel tud ugrani a kezemig, ha lenyújtom?

Beékeltem magam a hasadék falai közé, rátérdeltem a párkányra és kinyújtottam az egyik kezemet. Cavort nem láthattam, de hallottam, amint lelapult, hogy az ugráshoz készülődjék. Egy, kettő, zsupsz! - Cavor ott lógott a karomon - és olyan könnyű volt, mint egy kis macska! Fölfelé emeltem, amíg egyik kezével el nem érte a párkányt és el nem eresztett.

- Ördög vigye, itt a Holdon mindenki nagyszerű hegymászó lehetne - jelentettem ki s azután hozzáláttam komolyan a kapaszkodáshoz. Egy pár percnyi mászás után újra fölnéztem a magasba. A hasadék folyton szélesedett és a fény egyre ragyogóbb lett. Csakhogy...

Napfényről szó sem lehetett!

A következő pillanatban láthattam már, hogy micsoda, és attól, amit láttam, kedvem lett volna csalódásomban beleverni fejemet a sziklákba. Mert amit láttam, nem volt semmi egyéb, mint egy hepehupásan lejtősödő szabad térség, és rajta egész erdőnyi apró bunkós gomba, amely halvány rózsaszínű ezüstös fénnel tündöklött dicsőségesen. Egy pillanatig rámeredtem a gombák lágy sugárzására, de aztán előreugrottam és odarohantam a gombák közé. Kitéptem öt-hat darabot és a sziklákhoz vágtam, azután leültem, keserűen nevetve, mikor felbukkant Cavor vörös arca.

- Megint csak foszforeszkálás! - szóltam. - Nincs miért sietnünk. Ülünk le és érezze magát otthonosan.

S mialatt Cavor csalódásunkon morgolódott, én behajítottam egy csomót ebből a világító gombaféléből a hasadékba.

- Azt hittem, napfény - szólt Cavor.

- Napfény! - kiáltottam. - Napkelte, napnyugta, felhő, szél! Ki tudja, lesz-e még szerencsénk valamikor efféléhez?

Mialatt beszéltem, mintha egy kis kép tűnt volna fel előttem a mi világunkból, tiszta, kicsi, ragyogó, mint egy régi olasz festménynek a háttere.

- A változó égbolt, a változó tenger, a dombok, a zöld fák, a városok, a faluk a napfény ragyogásában! Képzelden el csak egy nedves háztetőt alkonyatkor, Cavor! Képzeld el egy nyugatra tekintő ház ablakait!

Nem felelt.

- Ide-oda vájkálódunk itt ebben az utálatos világban, amely nem is világ, amelynek a tintás óceánja odalent lappang valahol undorító feketeségben és odakünn a perzselő nappal és az éjszaka halálos csendessége. És ezek a nem tudom micsodák, amik most hajtóvadászatot tartanak ránk, ezek az utálatos bőremlékek - ezek a rovar-emberek, ezek a lidércnyomásos rémképek! Végül is nekik van igazuk! Mi keresni valónk van itt nekünk? Mi jogon tapossuk szét őket, mi jogon háborgatjuk a világukat? Minden jel arra vall, hogy talpon van már az egész bolygó és hajszol bennünket. Lehet, hogy egy perc múlva halljuk majd megint a vinnyogásukat és gongjaik döngését. Mit csináljunk? Úgy vagyunk itt, mint az állatseregletből elszabadult kigyók valamelyik surbitoni villában!

- Maga az oka! - szólt Cavor.

- Én!? - kiáltottam. - Szent Isten!

- Volt egy eszmém!

- Ördög vigye az eszméit!

- Ha tovább vonakodtunk volna...

- Tovább túrtuk volna a szurkálásokat?

- Igen, igen! Akkor kénytelenek lettek volna kívülről beljebb vinni bennünket.

- Szívesebben rábíznám magam egy légyre, hogy vigyen fel a mennyezetre.

- Szent Isten!

Tovább pusztítottam a gombákat. Majd észrevettem valamit, ami csak most szökött a szemembe.

- Cavor - szóltam -, ezek a láncok aranyból vannak!

Cavor mélyen elgondolkozott, arcát a két kezébe temetve. Majd lassan felém fordította a fejét és rám bámult s amikor megismételtem szavaimat, rámeresztette szemét a jobb kezére csavart láncra.

- Csakugyan, - mondta - csakugyan!

De érdeklődése csak egy pillanatig tartott. Egy pillanatnyi tétovázás után folytatta félbeszakított elmélkedését. Én azon tűnődtem, mért csak most vettem észre ezt a tényt, de csakhamar eszembe jutott, hogy a kék fény, amelyben jártunk, teljesen színtelenné tette az aranyat.

A fölfedezés meglendítette gondolataim szárnyát és csakhamar messze repültem előre a jövőbe. Elfelejtettem, hogy csak az imént kérdeztem, mi keresni valónk van a Holdban? Az arany...

Cavor szólalt meg újra először.

- Azt hiszem, két lehetőség közt kell választanunk.

- Még pedig?

- Megpróbálhatunk utat törni magunknak újra - ha kell erőszakosan is - ki a Hold felszínére, ahol elindulunk keresni a gömbünket, amíg rá nem akadunk, vagy amíg ránk nem szakad az éjszaka gyilkos hidege, vagy pedig...

Elhallgatott.

- Nos? - szóltam, bárha előre tudtam, mi következik.

- Vagy pedig kísérletet tehetünk újra, hogy megértessük magunkat valahogyan a Holdbeliek értelmével.

- Ami engem illet, én az elsőt választom.

- Én még nem döntöttem.

- Én már igen.

- Látja - szólt Cavor -, én azt hiszem, hogy abból, amit eddig láttunk belőlük, nem alkothatunk magunknak ítéletet a Szelenitekről. Központi, civilizált világuk valószínűleg odalent van a mélyebb üregekben a tengerük körül. Ez a kéreg-világ, amelyben most vagyunk, külső vidék csak, holmi legeltető terület. Én mindenesetre így értelmezem a dolgokat. Azok a Szelenitek, akiket láttunk, körülbelül a mi marhapásztorainknak és fűtőinknek felelnek meg. Hogy ösztökéjük van - valószínűleg Holdborjú-ösztökéjük -, meg hogy fogyatékos a fantáziájuk, mert azt hiszik, hogy mi képesek vagyunk megtenni ugyanazt, amit ők megtehetnek, és végül kétségtelen brutalitásuk - mindez nagyjából erre vall. De ha türelemmel kitartanánk...

- Nagyon sokáig egyikünk sem tarthatna ki egy hat hüvelyk széles deszkaszálon a fölött a feneketlen mélység fölött!

- Ez igaz - szólt Cavor -, de...

- Erről szó sem lehet! - jelentettem ki határozottan.

Cavornak új lehetőségek ötlöttek az eszébe.

- Nos hát, tegyük fel, hogy találunk valami zugot, ahol védekezhetünk ezek ellen a parasztok és munkások ellen. Ha kitarthatnánk például egy hétig, akkor valószínű, hogy megjelenésünknek a híre eljutna ennek a világnak az értelmesebb és népesebb részeibe...

- Ha vannak ilyen részek!

- Kell, hogy legyenek! Ezek az óriási gépek csak onnan eredhetnek.

- Lehetséges, de én jobbnak tartom a másik kísérletet.

- Felírásokat írhatnánk a falakra...

- Ki tudja, meglátná-e a szemük az efféle jeleket?

- Talán belevéselhennék a falba a jeleinket...

- Ezt megtehetjük.

Majd új irányba tereltem gondolatainkat.

- Egyébként azt hiszem, - szóltam - talán csak mégsem tartja ezeket a Szeleniteket határtalanul eszesebb lényeknek az embereknél?

- Bizonyos, hogy sokkal többet tudnak nálunk vagy legalábbis sok másfélét tudnak.

- Igen, igen, de hát... - mondtam habozva. - Azt hiszem, elismeri, Cavor, hogy ön meglehetősen kivételes ember.

- Hogy-hogy?

- Nos hát... ön meglehetősen egyedülálló ember... legalább is az volt. Nem nősült meg.

- Sose támadt kedvem hozzá. De hát...

- És nem lett soha gazdagabb sem, mint amilyen véletlenül volt.

- Ezt se kívántam soha.

- Csak a tudást hajszolta mindig?

- Nos, bizonyos fokú kíváncsiság természetes...

- Ez az ön véleménye. Éppen erről akarok beszélni. Ön azt hiszi, hogy minden elme kívánja a tudást. Emlékszem, hogy egyszer, amikor megkérdeztem öntől, miért foglalkozik a kutatásával, ön azt felelte, hogy akadémikus akar lenni, meg hogy azt szeretné, hogy az új anyagot Cavoritnek nevezzék stb., stb. Ön nagyon jól tudja, hogy nem ezért végezte a kísérleteit, de akkor meglepte önt a kérdésem és úgy érezte, hogy kell valamiféle motívumának lennie. Valójában azért kísérletezett, mert kénytelen volt vele. Erre van hajlama.

- Lehet, hogy így van...

- Egymillió ember között alig akad egy, akinek erre van hajlama. A legtöbb ember sok mindenfélét kíván, de csak igen kevesen kívánják a tudást magáért a tudásért. Én például nem kívánom, ezzel tisztában vagyok. No mármost ezek a Szelenitek látszólag serény, dolgos teremtések, de honnan tudja ön, hogy akár a legértelmesebb Szelenit is érdeklődik irántunk vagy a mi világunk iránt? Azt hiszem, azt sem tudják, hogy van világunk. Éjszaka sose bújnak elő - hiszen megfagynának. Valószínű, hogy a lángoló Napon kívül más égitestet soha nem is láttak. Honnan tudhatnák, hogy van más világ is? És mit érnek vele, ha tudják? És ha láttak is talán egypár csillagot, sőt látták esetleg a Föld-sarlót<sup>17</sup> is? Miért törődnének olyan lények, akik egy bolygónak a belsejében élnek, efféle dolgok megfigyelésével? Az emberek sem törődtek volna ilyesmivel, ha nincs az évszakok változása és a hajózás. Mért törődnének hát vele a Holdbeliek?...

- És tegyük fel, hogy akad a Holdbeliek között is egypár olyan tudós, mint ön. Éppen ezek a Szelenitek nem hallanák meg soha a hírünket. Tegyük föl, hogy egy Szelenit odapottyant volna a földre, mikor ön Lympnében volt. Nos, ön lett volna az utolsó a világon, aki értesült volna erről. Hiszen ön sohasem olvas újságot! Ugye látja már, hogy minden eshetőség ön ellen szól. És ilyen eshetőségek kedvéért üldögélünk mi most itt és tétlenül vesztegetjük a drága pillanatokat. Higgye meg, csávéba kerültünk! Fegyvertelenül jöttünk ide, elvesztettük a gömbünket, nincs mit ennünk, megmutattuk magunkat a Szeleniteknek és ezt a hitet ébresztettük bennük, hogy különösfajta, erős, veszedelmes állatok vagyunk. És ezek a Szelenitek, hacsak nem sült bolondok, fölkerelkednek most és hajtóvadászatot tartanak ránk, amíg meg nem találunk és ha megtalálnak, megpróbálnak majd foglyul ejteni bennünket, ha lehet, ha pedig nem lehet, akkor megölnék majd. Ez a nóta vége. Ha foglyul ejtenek, akkor is valószínűleg megölnék majd bennünket valami félreértés folytán. Lehet, hogyha már végeztek velünk, akkor talán majd elvitatkoznak rajtunk, de ebből ugyan nem sok hasznunk lesz.

- Folytassa csak!

---

<sup>17</sup> A Holdról nézve a Föld hasonló fényváltozásokat mutatna, mint a Földről nézve a Hold.

- Másrészt olyan bőségben hever itt az arany mindenfelé, mint otthon nálunk az öntött vas. Ha elvihetnénk ebből az aranyból valamikét magunkkal, ha ráakadhatnánk újra a gömbünkre, mielőtt ők ráakadnak és visszatérhetnénk újra a Földre akkor...

- Nos, akkor?

- Egészségesebb alapra fektethetnők az egész vállalkozást. Visszajöhetnénk ide egy nagyobb gömbben, ágyúkkal.

- Szent Isten! - kiáltott Cavor, mintha valami szörnyűségeset mondtam volna.

Belehajítottam újra egy világító gombát a hasadékba.

- Látja, Cavor - szoltam - ebben a kérdésben félig mindenesetre engem illet a döntés joga és ez praktikus ember számára való eset. Én praktikus ember vagyok, ön ellenben nem az. Én nem bízom magam még egyszer semmiféle Szelenitekre és semmiféle geometriai ábrákra, ha egy mód van rá... Ez az egész. Menjünk haza! Hagyja itt most ezt a sok rejtelmességet és jöjjön vissza majd újra ide.

Cavor gondolkozott.

- Mikor útra keltem a Holdba - mondta - egyedül kellett volna elindulnom.

- Az a kérdés - jelentettem ki -, hogyan juthatunk vissza a gömbhöz.

Egy ideig szótlanul a térdünket dörzsölgettük. Majd úgy látszott, hogy Cavor hallgat az érveimre.

- Azt hiszem - mondta -, hogy találhatunk egypár útbaigazító adatot. Világos, hogy míg a Nap a Holdnak ezen az oldalán van, addig a levegő a túlsó sötét oldalról fog keresztülfújni ezen a bolygó-szivacson. Itt aztán a levegő mindenesetre szétterjed és kiáramlik a Hold üregeiből a külső kráterekbe... No mármost, itt légáramlás van, ugyebár?

- Úgy van.

- Ez pedig azt jelenti, hogy ez a hasadék itt a hátunk mögött nem zsákutca, hanem tovább folytatódik fölfelé. A levegő fölfelé áramlik, így hát nekünk is fölfelé kell mennünk. Ha megpróbálunk fölfelé kapaszkodni valami kéményfélében vagy szakadékban, akkor nemcsak hogy kijutunk ezekből az alagutakból, amelyeken üldöznek bennünket, hanem...

- De hátha följebb túlságosan elszűkül a hasadék?

- Akkor újra leereszkedünk.

- Csitt! - szoltam hirtelen. - Mi az?

Hallgatóztunk. Eleinte határozatlan morajlást hallottunk, majd tisztán kivált a morajlásból egy gongnak a csendülése.

- Bizonyosan azt hiszik, hogy Holdborjúk vagyunk, - jegyeztem meg - és hogy ettől a hangtól megijedünk.

- Ezen az úton közelednek - mondta Cavor.

- Egészen bizonyos!

- A hasadékra egyikük sem fog gondolni. Tovább fognak menni alattunk.

Egy ideig újra hallgatóztam.

- Valószínű - susogtam -, hogy most valami fegyvert is hoznak már magukkal.

Majd hirtelen talpra ugrottam.

- Szent Isten, Cavor! - kiáltottam. - Mégis csak megakasztja majd őket ez a hasadék! Észreveszik a gombákat, amiket innen ledobáltam. Észre fogják...

Nem fejeztem be a mondatot. Megfordultam és a gombaerdőn keresztül szökkenve a lejtő felső vége felé rohantam. Láttam, hogy az egész térség fölfelé kanyarodva újra szellős hasadékká szűkül, amely fölfelé áthatolhatatlan sötétségbe olvad bele. Már-már elkezdtem fölfelé kapaszkodni benne, de egyszer csak szerencsés ötletem támadt és mást gondoltam.

- Mit csinál? - kérdezte Cavor.

- Menjen csak előre! - válaszoltam s azután visszamentem a lejtőre, letéptem két világító bombát, az egyiket beledugtam a flanell-zubbonyom mellső zsebébe, úgyhogy kiállt belőle és megvilágította utunkat kapaszkodás közben, a másikkal pedig Cavor után siettem. A Szelenitek lármája oly hangos lett, hogy úgy rémlett, mintha már a hasadék alá érkeztek volna. De talán egy-kettőre nem tudnak felkapaszkodni benne, vagy talán azért tétováznak, mert attól tartanak, hogy ellenállásra bukkannak. Mindenesetre megvolt most már az a megnyugtató tudatunk, hogy izmainkat velők szemben óriási fölényrel ruházta fel az a körülmény, hogy más bolygó szülöttei voltunk. A következő pillanatban óriási energiával kapaszkodtam már én is fölfelé Cavor kékfényű sarka után.

## Harc a Holdbeli mészárosok barlangjában

Nem tudom, mennyit kapaszkodtunk fölfelé, mielőtt a rácshoz érkeztünk. Lehet, hogy csak néhány száz lábnyit, de akkor úgy rémlett, mintha egy angol mérőföldnél is hosszabb utat tettünk volna meg függőlegesen fölfelé, húzódkodva, szorongva, ugrándozva, hasadásokba szorulva. Valahányszor erre az időre gondolok, eszembe jut mindig, milyen súlyosan megcsörrent aranybilincsünk minden mozdulatunkra. A bokám és a térdem csakhamar kisebesedett és az arcom megzúzódott. Nemsokára csökkent erőlködésünk első hevése s nyugodtabban és kevésbé fárasztóan mozogtunk. Az üldöző Szelenitek lármája teljesen megszűnt. Úgy látszott, talán mégsem vették észre nyomunkat a hasadékban, noha a lehajigált gombák bizonyára ott heverték a hasadék alatt egy csomóban. Hébe-korba a hasadék annyira összeszűkült, hogy alig tudtunk benne tovább vergődni fölfelé; máskor viszont nagy üregekké szélesedett ki, amelyek tele voltak tövises kristályokkal vagy sűrűn tenyésző, tompafényű gombásfakadékokkal. Néha csavarosan kanyarodott, máskor meg csaknem vízszintessé lejtősült. Olykor-olykor hallottuk, hogy víz csöpög és csurdogál mellettünk. Egyszer-kétszer mintha apró élőlények surrantak volna el a közelünkben, de sohasem láttuk őket. Alighanem mérges férgek lehettek, de nem bántottak; különben is olyan lelkiállapotban voltunk, hogy eggyel több vagy kevesebb titokzatos bújkáló lénnel már nem is törődtünk. És végül, messze fölöttünk, feltűnt újra az ismerős kék fény; majd láttuk, hogy egy rácson szűrődik keresztül, amely elzárta az utunkat.

Suttogva figyelmeztettük egymást a rácsra és egyre óvatosabban kapaszkodtunk fölfelé. Csakhamar a rácshoz érkeztünk és amikor odaszorítottam arcomat a rácslétrúdjaához, láthattam a rácsmögött levő barlangnak egy kis részét. A barlang nyilván tágas térség volt, amelyet kétségtelenül ugyanaz a patakozó kék fény világított meg, amelyet a zakatoló gépezetből láttunk volt kiömleni. Közbe-közbe megint vízcsöppek szivárogtak keresztül a rácson, közel az arcomhoz.

Először is természetesen azt szerettem volna látni, hogy mi lehet a barlang fenekén; de a rácsválami mélyedésben volt, amelynek a pereme mindent elrejtett a szemünk elől.

E kudarc után figyelmünk ismét a különböző hangokra irányult, és csakhamar észrevettem egy csomó sápadt árnyékot is: magasan a fejünk fölött a barlang homályos tetején imbolyogtak.

Minden bizonnyal több Szelenit volt a barlangban, talán jó nagy csapat, mert hallottuk társalgásuk hangját és lépteik gyöngye kopogását. Valami szabályosan ismétlődő neszt is hallottunk - ssss, ssss, ssss, - ami folyton újra kezdődött és megszűnt, mint mikor késsel vagy ásóval valami lágy anyagot vagdos az ember. Majd mintha lánccsörgést hallottunk volna, aztán füttyöt, s olyanforma zörömpölést, mint mikor tolókocsi gördül végig valami üreg fölött, s utána megint hallottuk az előbbi furcsa ssss, ssss, ssss hangot. Az árnyékokból gyorsan és ritmikusan mozgó alakokra következtettünk, amelyeknek mozgása egybeesett a szabályosan ismétlődő hanggal és megszűnt, valahányszor ez a hang szünetelt.

Összedugtuk a fejünket és halkan suttogva elkezdtünk tanácskozni arról, amit láttunk és hallottunk.

- El vannak foglalva valamivel - mondtam.

- Úgy van.



- Nem keresnek bennünket, nem is gondolnak ránk.
- Talán még nem is hallották a hírünket.
- A többiek odalent a nyomunkat hajszolják. Ha itt most váratlanul közibük toppannánk...

Egymásra néztünk.

- Talán tárgyalásba bocsátkozhatnánk velük - mondta Cavor.
- Nem - szoltam én -, ilyen állapotban, amilyenben most vagyunk, nem.

Egy ideig csendben maradtunk, s mindegyikünk a saját gondolataival foglalkozott.

- Ssss, ssss, ssss, - kezdődött újra a vagdosás és az árnyékok újra ide-oda mozogtak.

Jól megnéztem a rácsot.

- Gyenge alkotmány - mondtam: - Két szál rudat könnyen félrehajlíthatnánk, hogy átbújhasunk köztük.

Néhány percet fölösleges vitatkozásra pazaroltunk el. Majd megragadtam az egyik rudat mind a két kezemmel, s lábamat nekivettem a sziklának, úgyhogy csaknem egy színvonalba került a fejemmel, s azután nyomni kezdtem a rudat. Oly hirtelen elhajlott, hogy majdnem lezuhan-  
tam. Odébb másztam és a szomszédos rudat is elhajlítottam az ellenkező irányba, azután kivettem a zsebemből a világító gombát és belehajítottam a hasadékba.

- Ne hamarkodjon el semmit - suttogott Cavor mikor keresztülbújtam a kitágított résen. Mihelyt átjutottam a rácson, sürgő-forgó alakokat pillantottam meg, de nyomban lehajoltam, s a mélyedés pereme, amelyben a rács volt, elrejtett az alakok szeme elől. Hasra feküdtem és jelekkel tanácsokat adtam Cavernak, aki szintén készült keresztülbújni a rácson. Nemsokára egymás mellett feküdtünk és leskelődve figyeltük a barlangot és a benne levő alakokat a mélyedés pereme fölött.

A barlang sokkal nagyobb volt, mint eleinte gyanítottuk és mi lejtős fenekének a legalacsonyabb pontján voltunk. Távolodva tőlünk egyre tágasabb lett, de a teteje lefelé hajlott és a barlang túlsó részét teljesen elrejtette előlünk. És a barlang hosszában véges-végig, végül tőlünk a messze távolba mosódva egész csomó óriási halom, rengeteg nagy fakó test hevert sorjában egymás mellett és a Szelemitiek ezeken dolgoztak. Eleinte bizonytalan tartalmú, nagy fehér hengereknek látszottak, majd észrevettem, hogy minden testről egy-egy fej lóg alá felénk fordulva, szem nélkül és bőr nélkül, mint a mészárszékekben a levágott birkák feje és megállapítottam, hogy minden egyes henger egy-egy Holdborjú élettelen teste, felhasítva, olyanformán, ahogy a cethalász hajó legénysége szokta felhasítani a szigonyra került cethalat. A Szelemitiek vékony szeletekben levágták a törzsekről a húst és egyik-másik távolabbi borjú törzsén látszottak a fehér bordák is. A Szelemitiek bárdja okozta munka közben azt a ssss, ssss, ssss hangot. Valamivel távolabb mintha holmi hajókötelet láttunk volna, amelyen vastag húsdarabokkal megrakott targonca siklott fölfelé a barlang lejtős fenekén. A táplálékul szánt állattetemeknek ez a rengeteg hosszú sora azt az érzést keltette bennünk, hogy a Hold világának óriási tömeg lakója lehet. E látvány hatását csak az aknába vetett első pillantásunk múlta felül annakidején. Eleinte azt hittem, hogy a Szelemitiek állványokra támasztott deszkákon<sup>18</sup> állnak, de aztán láttam, hogy a deszkák, az állványok és bárdok mind olyan ólomszínűek

---

<sup>18</sup> Fából való holmit sehol sem láttam a Holdon; ajtó, asztal, minden, ami a földi asztalosmunkáknak megfelel, fémből volt, mégpedig azt hiszem, túlnyomó részben aranyból, amely természetszerűen kínálkozott erre a célra, mert könnyen megmunkálható és mégis szívós és tartós fém. (Mr. Bedford megjegyzése. - Szerk.)

voltak, mint a bilincseim, amíg fehér fény nem hullt rájuk. Egy csomó vastagnak látszó emelőrúd hevert szanaszét a barlang fenekén. Nyilván ezekkel billentették át az élettelen Holdborjút. Egy-egy rúd hat láb hosszú lehetett, kényelmes markolattal, s nagyon csábító fegyvernek látszott. Az egész helyet a kék folyadéknak három átlós csatornája világította meg.

Hosszú ideig szótlanul figyeltük a dolgokat.

- Nos? - szólt végül Cavor.

Még jobban összekuporodva Cavor felé fordultam. Eszembe jutott valami.

- Ha ezeket a borjúkat nem emelődaruval szállították le ide - mondtam Cavernak - akkor közelebb kell lennünk a Hold felszínéhez, mint gondoltam.

- Miért?

- A Holdborjú nem tud sem ugrani, sem repülni.

Cavor fürkésző szemmel tekintett újra a mélyedés pereme fölé.

- Szeretném most már tudni... - kezdte - hiszen voltaképp nem is kerültünk le túlságosan mélyre a felszínről...

Megragadtam a karját és elhallgattattam. Valami zajt hallottam alulról a hasadékból!

Nagy üggyel-bajjal hátrafordultunk és halotti csendességben figyeltünk minden érzékünkkel.

Kisvártatva kétségtelenné vált előttem, hogy valami csendesen fölfelé kapaszkodik a hasadékból. Nagyon lassan és nesztelenül jól megmarkoltam a láncomat és vártam, hogy ez a valami megjelenjék.

- Vessen csak egy pillantást azokra a bárdos fickókra - mondtam Cavernak.

- Minden rendben van - szólt Cavor.

Próbaképpen célba vettem a rács kitágított részét. Most már tisztán hallottam a fölfelé közelgő Szelenitek halk csipogását, kezük tapogatásának nesztét a sziklán, és a kapaszkodásuk közben leváló törmelék potyogását.

Majd láttam, hogy valami mozog a feketeségben a rács alatt; de hogy mi lehet, azt nem tudtam megállapítani. Egy pillanatig úgy rémlett, mintha kudarccal végződne a próbálkozás, de egyszerre csak - reccs! - talpra ugrottam és vadul lesújtottam valamire, ami kivillant előttem a sötétségből. Egy dárda éles hegye volt. Azt hiszem, nagyon hosszú dárda volt, s a szűk hasadékból nem lehetett annyira ferdén fölfelé tolni, hogy hozzám érjen. Úgy lövellt ki a rács nyílásán, mint a kígyó nyelve, nem talált el, visszarándult, azután újra felém villant. De most elkaptam és magamhoz rántottam, miután egy másik dárda hegye is felém suhant eredménytelenül.

Diadalmasan felkiáltottam, mikor éreztem, hogy a Szelenit egy pillanatig ellenáll, azután elereszti a dárda nyelét. A rácson keresztül lefelé döfködtem a dárdával, sívítás hallatszott a sötétből, Cavor elkapta közben a másik dárdát, odaugrott mellém, megforgatta és eredménytelenül szurkálni kezdte ő is a sötétséget. Egyszerre csak csörömpölés hallatszott a hátunk mögött, egy bárd suhogott keresztül a levegőn és nekivágódott a rácson át a szikláknak, eszünkbe juttatva a mészárosokat a Holdborjú mellett a barlangban.

Megfordultam és láttam, hogy csatarendben közelednek felénk valamennyien, a bárdjukat forgatva. Alacsony, tömzsi kis fickók voltak, hosszú karúak, feltűnően mások, mint azok a Szelenitek, akiket eddig láttunk. Ha előbb nem hallottak még rólunk, akkor hihetetlen gyorsan beleérték magukat a helyzetbe. Rájuk meredtem egy pillanatig, kezemben a dárdával.

- Vigyázzon a rácsra, Cavor! - kiáltottam bömbölve, hogy megijesszem a Szeleniteket, azután feléjük rohantam. Kettő elhibázott a bárdjával, a többiek pedig nyomban megfutamodtak. A két előbbi is futásnak eredt fölfelé a barlangban, ökölbesorított kézzel és lehajtott fejjel. Embereket sohase láttam így szaladni, mint ahogy ezek szaladtak!

Tudtam, hogy a kezembe kaparintott dárdának nem sok hasznát vehetem. Vékony és törékeny volt, csak döfésre való, és sokkal hosszabb, semhogy gyorsan vissza lehetett volna rántani. Így hát a Szeleniteket nem is kergettem tovább, csak az első Holdborjú testéig, ott lehajoltam és felkaptam egyet a földön heverő emelőrudak közül. Bízatóan nehéz rúd volt, akármennyi Szelenitet össze lehetett volna morzsolni vele. Eldobtam a dárdámat és felkaptam a másik kezembe egy második emelőrudat is. Ötször erősebbnek éreztem magamat, mint az imént a dárdával. Fenyégetően megráztam a két rudat a Szelenitek felé, akik egy kis csapatba verődve távolabb odafönt megálltak a barlangban, azután megfordultam, hogy Cavor után nézzek.

Ide-oda ugrált a rács előtt, miközben fenyégetően bele-beledöfködté törött dárdáját a hasadékba. Ez rendben volt. Egy ideig mindenestre odalent tudja tartani a Szeleniteket. Újra végignéztam a barlangon. Mi az ördögöt fogunk csinálni?

Valahogyan máris sarokba szorultunk.

De ezek a mészárosok fönt a barlangban meglepődtek, valószínűleg meg is rémültek és más fegyverük nem volt, csak az apró bárdjuk. És arrafelé volt a menekülés útja. A tömzsi kis lények - sokkal kisebbek és vastagabbak voltak, mint a Holdborjú-nyájak pásztorai - szanaszét szóródtak a lejtőn, tanácstalanságuk ékesen szóló bizonyosságául. Olyan erkölcsi fölényem volt velük szemben, mint a megvadult bikának az utcán. Csakhogy valószínűleg rettentő sokan lehettek... A hasadékban levő Szeleniteknek viszont pokoli hosszú dárdájuk volt. Lehet, hogy még más meglepetést is tartogattak számunkra... De, ördög vigye! Hogyha ostromot intézünk a barlang ellen fölfelé a lejtőn, akkor a hasadék Szelenitjeit a hátunkba szabadítjuk, ha viszont ezt nem csináljuk, akkor azok az apró fenevadak ráérnek valószínűleg segítőcsapatokat szerezni. Csak az Isten tudhatja, miféle szörnyű hadigépeket - ágyúkat, bombákat, szárazföldi torpedókat - küldhet fel hamarosan elpusztításunkra az ismeretlen világ a lábunk alatt, az a nagyobb világ, amelynek még csak a külső kérgébe hatoltunk bele. Tisztában voltam vele, hogy az egyetlen dolog, amit tehetünk, a támadás! Még inkább megszilárdult bennem ez a meggyőződés, mikor észrevettem, hogy egy csomó friss Szelenit rohan felénk a barlang lejtőjén lefelé.

- Bedford! - kiáltott Cavor. Hátrafordultam, és íme, Cavor ott volt feleúton köztem és a rács között.

- Menjen vissza! - kiáltottam rá. - Mit csinál?...

- Valami puskaféljük van!

És a rács védődárdái között felbukkant a feje és a válla egy csodálatosan sovány és szögletes Szelenitnek, aki valami bonyolult készüléket cipelt magával.

Beláttam, hogy Cavor teljesen alkalmatlan arra a harcra, amelyet meg kell vívnunk. Egy pillanattig tétozáztam. Aztán elrohantam Cavor mellett, megforgattam fejem fölött az emelőrudakat és ordítottam, hogy megzavarjam a célzásban a Szelenitet. A legfurcsább módon célzott, készülékét a hasának támasztva. - Ssz! - A készülék nem puska volt; inkább kézíjjra emlékeztetett, s kilőtt nyila éppen ugrás közben talált.

Nem estem le, csak valamivel hamarabb földet értem, mintha nem talált volna el. Egyébként az az érzésem volt, hogy a kilőtt nyíl csak odaütődött a vállamhoz, de aztán lepattant róla. Akkor balkezem nekiütődött valami nyélnek s észrevettem, hogy dárdafele fegyver fűrődött a

vállamba. A következő pillanatban lesújtottam a jobb kezemben levő emelőrúddal a Szelenitre. Összeroppant - szétzúzva és összetörve - s a feje szétloccsant, mint a tojás.

Az egyik emelőrudat ledobtam a földre, kihúztam a dárdát a vállamból és a rácson át elkezdtem vele lefelé döfködni a sötétségbe. Minden döfésre sivítás és csipogás volt a válasz. Végül teljes erőmből lehajítottam a dárdát a Szelenitekre, felugrottam, felkaptam újra az emelőrudat és rohanni kezdtem föl a barlangban a tömeg felé.

- Bedford! - kiáltott Cavor. - Bedford! - mikor elsuhantam mellette.

Mintha még most is hallanám lépteit a hátam mögött.

Léptünk egyet, ugrottunk... zsupsz, léptünk, ugrottunk... Minden ugrás mintha évszázadokig tartott volna. Minden lépésünkre tágasabb lett a barlang és a Szelenitek száma észrevehetően szaporodott. Eleinte úgy nyüzsögtek, mint a hangyák a megbolygatott hangyabolyban; egy-kettő bárdját emelve felém jött, néhányan a levágott Holdborjúk közé rohantak, csakhamar újabb Szelenitek tűntek föl, dárdás alakok, majd újra mások.

Csodálatos látvány volt: csupa kéz és láb, amely mind bűvőhelyet keresett. Távolabb fölfelé egyre sötétebb lett a barlang. Zzzz! valami elröppent a fejem fölött. Zzzz! Ugrás közben láttam, hogy egy dárda belefürödik és rezegve megáll tőlem balra az egyik Holdborjúbán. Majd, amikor földet értem, egyik előttem fűrődött a földbe, és hallottam a távoli zizegő hangot, amellyel a lövegeket kilőtték. Zzzz, zzzz! egy pillanatig csakúgy zuhogtak a dárdák. Sortüzet adtak rám!

Megálltam.

Azt hiszem, összevissza kóvályogtak fejemben a gondolatok, mintha arra emlékezném, hogy minduntalan ezt a pár szót ismétелgettem magamban: „Tüzelési zóna, keress fedezéket!” Tudom, hogy előrerohantam két Holdborjú teste közé s ott megálltam lihegve és nagyon nyomorultan.

Körülnéztem, hol van Cavor, s egy pillanatig úgy rémlett, mintha eltűnt volna a világból. Majd előbukkant a sötétségből a Holdborjúk sora és a barlang sziklás fala között. Láttam, hogy sötéten kéklő kis arca csillog a verítéktől és az izgalomtól.

Mondott valamit, de nem ügyeltem a szavaira. Tisztán láttam, hogy Holdborjútól Holdborjúig előretörtethetünk fölfelé a barlangban, amíg annyira meg nem közelítjük a Szeleniteket, hogy rájuk támadhatunk. A támadás volt a menekülés egyetlen módja.

- Jöjjön utánam! - szóltam Cavernak és megindultam előre.

- Bedford! - kiáltotta Cavor céltalanul.

Törtem a fejemet, míg fölfelé nyomultunk a szűk úton a Holdborjúk és a barlangfal között. A sziklák fölénk hajoltak, úgyhogy sortüztől egyelőre nem kellett tartanunk, bár ezen a keskeny helyen nem ugrálhattunk, földi erőnkkel mégis sokkal gyorsabban haladtunk előre, mint a Szelenitek. Kiszámítottam, hogy csakhamar elérjük őket. Mihelyt közéjük toppanunk, egy cseppe sem lesznek félelmesebbek, mint egy csomó svábbogár. Csakhogy először is sortüzet fognak adni. Hadicselre gondoltam. Futás közben levettem a flanell-zubbonyomat.

- Bedford! - lihegett Cavor a hátam mögött. Hátratekintettem.

- Mi baj? - kérdeztem.

Fölfelé mutatott a Holdborjúk fölött.

- Fehér fény! - mondta. - Újra fehér fény!

Odanéztem és valóban sápadt fehér fény derengett távol a barlang teteje felől. Ez valósággal megkétszerezte az erőmet.

- Maradjon közel hozzám! - mondtam. Egy lapos, hosszú Szelenit bukkant elő a sötétből, sívított és menekült előlünk. Megálltam és Cavor is megállítottam a kezemmel. A zubbonyomat ráakasztottam az emelőrudamra, lelapultam a következő Holdborjú mögött, az emelőrudat és rajta a zubbonyt ledobtam a földre, egy pillanatra fölemelkedtem és rögtön rá hátrább ugrottam.

- Zzzz - zzzz - csak egyetlen nyílvesző zúgott felénk. Nagyon közel jutottunk már a Szelenitekhez, akik egy csomóba verődtek össze, a tömzsiek, a rövidek és a hosszúak, egy kis ütegnyi lövőkészülékkel, amely felénk meredt. Három-négy újabb nyílvesző követte az elsőt, azután megszűnt a tüzelés.

Kidugtam újra a fejemet. Ezúttal egy hajszálon múlt, hogy megmenekültem. Tíz-tizenöt nyíl zúgott egyszerre felém és hallottam, amint a Szelenitek szinte izgatottan sívítottak és csipogtak a lövöldözés közben. Felkaptam újra a földről a zubbonyos emelőrudat.

- Most! - szóltam és kidugtam a zubbonyt.

- Zzzz-zz-zz-zz! Sssz! - A zubbonyom egy pillanat alatt sűrűn megszakállasodott a nyilaktól és mögöttünk heverő Holdborjú is tele lett remegő dárdákkal. Kirántottam az emelőrudat a zubbonyból, a zubbonyt a földre dobtam - bizonyára még most is ott hever valahol a Holdban - és nekirohantam a Szeleniteknek.

Körülbelül egy percig tartó mészárlás következett. Én sokkal dühösebb voltam, semhogy válogathattam volna, a Szelenitek pedig valószínűleg úgy megrémültek, hogy nem tudtak menekülni sem. Bizonyos, hogy meg se próbáltak küzdeni ellenem. Vérben forgott a szemem, ahogy mondani szokás. Emlékszem rá, hogy az volt az érzésem, mintha magas fűben gázoltam volna azok között a borszerű vékony lények között és jobbra-balra kaszáltam őket az emelőrudakkal. Apró nedves csöppek röpködtek körülöttem. Szétmált, sívított és nyúlóssá vált minden a lábam alatt. A Szelenitek tömege szétnyílt, összezáródott és hömpölygött, mint a folyóvíz. Semmiféle terv nem volt a mozdulataikban. Dárdák röpködtek körülöttem, az egyik a fülemet súrolta. Egy szúrás érte a karomat és egy az arcomat, de ezt csak később állapítottam meg, mikor a szivárgó vér lehűlt és benedvesített.

Hogy Cavor mit csinált eközben, azt nem tudom. Egy ideig úgy rémlett, mintha ez a viaskodás időtlen idők óta folyna és örökké eltartana. Majd egyszerre csak véget ért minden és nem látszott semmi egyéb, csak egy tömeg fel s alá fityegő fejnek a hátulja, amint a fejek gazdái minden irányban menekültek... Én sértetlennek éreztem magamat. Néhány lépést szaladtam előre és ordítottam, de aztán megfordultam. El voltam képedve.

Óriási röpködő léptekkel keresztültörtöttem rajtuk, úgyhogy valamennyien a hátam mögé kerültek és szanaszét szaladtak, búvóhelyet keresve.

Nem győztem csodálkozni rajta, hogy a nagy harc, amelybe belerohantam, véget ért, és egy kissé ujjongtam is magamban. Nem az volt az érzésem, hogy íme, milyen törékenyek a Szelenitek, hanem az, hogy íme, milyen erős vagyok - bambán nevettem. Ó, ez a fantasztikus Hold!

Egy pillantást vettem a barlang fenekén szanaszét heverő, összetaposott és rángatózó testekre, s azután, további erőszakosságok homályos gondolatával foglalkozva, megindultam sietve Cavor után.

## 18 A Napfényen

Csakhamar láttuk, hogy a barlang ködös ürességgel tágul előttünk. A következő pillanatban valami lejtős karzathélekre jutottunk, amely óriási kör alakú térségbe párhuzamosodott ki, holmi rengeteg hengerforma aknába, amely függőlegesen húzódtott fölfelé és lefelé. E körül az akna körül vonult a lejtős karzat minden karfa vagy egyéb támaszték nélkül másfélszer, s azután nagyon magasan odafönt beleolvadt megint a sziklafalba. Valahogyan a szentgotthárdi vasút csavarodó alagútjaira emlékeztetett. Félelmetesen óriási méretű volt minden. Nemigen remélhetem, hogy tiszta fogalmat nyújthatok ennek az egész helynek titáni arányairól és titáni hatásáról. Fölnéztünk az aknafal rengeteg meredeksége mentén a magasba és messze fönt a fejünk fölött kerek nyílást láttunk, amely tele volt hintve sápadt csillagokkal s amelynek félszegélye csaknem vakító fehér napfényben ragyogott. Nagyot kiáltottunk egyszerre mind a ketten.

- Előre! - mondtam Cavernak és megindultam.

- De *erre*? - kérdezte Cavor, miközben igen óvatosan közelebb lépett a karzat széléhez. Követtem a példáját, előrehajoltam és letekintettem a mélységbe, de a fényzőn a fejünk fölött annyira elkápráztatott, hogy nem láttam semmi egyebet, csak feneketlen sötétséget, amelyben vörös és bíborszínű kísérteties fényfoltok úszkáltak. De ha látni nem is láttam semmit, hallani hallottam. A sötétségből haragos zümmögés hallatszott, olyanforma, mint mikor odaszorítja az ember a fülét kívülről egy méhkaszhoz és ez a hang talán négy mérföldnyi rengeteg mélységből hatolt föl a magasba...

Hallgatództam egy pillanatig, majd erősebben megmarkoltam az emelőrudamat és megindultam fölfelé a karzaton.

- Ez bizonyosan az az akna lesz, amelybe kívülről lenéztünk, mikor elmozdult a fedőlapja - mondta Cavor.

- És ott alul vannak azok a mozgó fénypontok is, amiket láttunk.

- A fénypontok! - szólt Cavor. - Igen... annak a világnak a fénypontjai, amelyet most már sohasem fogunk meglátni.

- Majd visszajövünk - bízottam Cavern, mert most, amikor már ennyire megmenekültünk, erőt vett rajtam vérmes bizakodásom és bizonyosra vettem, hogy ráakadunk a gömbökre is.

Nem hallottam, mit válaszolt Cavor.

- Mi az? - kérdeztem.

- Nem fontos - mondta Cavor, aztán szótlanul továbbsiettünk.

Azt hiszem, ez a lejtős oldalút, ha számításba veszem a görbületét is, négy-öt mérföld hosszú lehetett és olyan meredeken emelkedett, hogy a Földön csaknem megmászhatatlan lett volna; a Holdon azonban kényelmesen lépdelhettünk rajta fölfelé. Menekülő utunknak ezen a részén mindössze két Szelenitet láttunk csak; ezek is, mihelyt észrevettek bennünket, hanyatt-homlok menekültek előlünk. Világos volt, hogy hallották már, milyen erősek és erőszakosak vagyunk. Utunk föl a külső világ felé váratlanul sima volt. A csavarodó karzat meredeken emelkedő alagúttá egyenesedett ki, amelynek alja tele volt a Holdborjúk nyomaival. Az alagút, roppant boltozatához képest aránytalanul egyenes és rövid volt, úgyhogy egyetlen részlete sem borult

teljes sötétségbe. Az elejétől fogva egyre világosodott, majd jó távol fönt a magasban, vakítóan ragyogva, élénk tűnt a külső nyílása, egy alpesi meredekségű lejtő. A lejtőt szuronyos bozót borította, amelynek éles körvonala töredeзве, szárazon, élettelenül rajzolódott ki a napfényben.

Különös, hogy mi emberek, akik nem sok idővel ezelőtt annyira félelmesnek találtuk ezt a növényzetet, most oly megindultan láttuk viszont, mint a hazatérő száműzött a szülőföldjét. Örömmel üdvözlöttük még a levegőt is, amely annyira ritka volt, hogy futás közben lihegtünk, s amelyben valósággal erőlködnünk kellett, ha beszéltünk, hogy hallható legyen a hangunk. A napfényes kerek nyílás egyre tágasabb lett a fejünk fölött, míg az alagút közelebbi része homályos feketeségbe merült. A szuronyos bozótban egy csepp zöld színt sem láttunk sehol, barna, száraz és vastag volt minden része és a felső ágak, amelyeket még nem láthattunk, sűrűn összevissza fonódott árnyékmintát vetettek a girbe-gurba sziklákra. És az alagút torkolatában tágas, letaposott térséget találtunk, amerre a Holdborjúk szoktak kivonulni és visszatérni.

Künn a térségen perzselő, nyomasztó fénybe és hőségbe jutottunk. Kínosan átvergődtünk a kopár területen, felkapaszkodtunk a bozót szárai között egy lejtőn és lihegve leültünk végül a magasban egy lávaszikla árnyékába. A szikla még az árnyékban is forró volt.

A levegő tikkasztóan meleg volt. Fizikailag nagyon rosszul éreztük magunkat, de a lidércnyomás mégiscsak véget ért. Mintha visszakerültünk volna újra a saját országunkba, a csillagos mennybolt alá. Szabadultunk a szorongástól és az erőlködéstől, amellyel menekülésünk járt odalenn a sötét folyosókban és hasadékokban. A végső küzdelem roppant önbizalommal töltött el bennünket szemben a Szelenitekkel. Csaknem hitetlenkedve néztünk vissza a fekete nyílásra, amelyből az imént felbukkantunk. Amott lent a kékes fényben, amely most immár csaknem teljes sötétségnek tűnt fel előttünk, olyan lényekkel találkoztunk, amelyek eszeveszett torzképei voltak az embereknek, sisakfejű teremtményekkel, és féltünk tőlük és alávetettük nekik magunkat, amíg lehetett. Íme, ezek a lények szétmállottak, mint a viasz, szétszóródtak, mint a polyva, futottak és elenyésztek, mintha gonosz álom szülöttei lettek volna!

Megdörzsöltem a szemem, azon tűnődve, vajon nem álmodtuk-e mindezt a gomba hatása alatt, amelyből ettünk volt, de egyszerre csak fölfedeztem, hogy véres az arcom, s hogy az ingem fájdalmasan hozzátapad a vállamhoz és a karomhoz.

- Az ördögbe is! - szoltam, miközben végigtapogattam kezemmel a sérüléseimet és hirtelen úgy éreztem, hogy az a távoli alagútnyílás minket figyelő szem.

- Cavor! - szoltam - mit fognak most csinálni a Szelenitek? És mit fogunk mi csinálni?

A fejét csóválta, tekintete az alagútra szegeződött.

- Honnan tudjam, mit fognak csinálni?

- Attól függ, mi a véleményük rólunk; de hogy ezt miképp találhatnók ki, arról sejtelmem sincs. És attól is függ, hogy mi van még a tarsolyukban. Hiszen, amint maga mondja, Cavor, mi ennek a világnak még csak a kérgét érintettük. Odalenn mindenféle szerkezetük lehet. Már a lövőkészülékekkel is ugyancsak megtáncoltathatnának bennünket...

- De végül is - folytattam -, ha *nem találjuk meg* hamarosan a gömbünket, akkor is van a számunkra megoldás. Kitarthatnunk még a Holdéjszakán át is. Lemehetnénk újra oda, és küzdhetnénk tovább az életünkért.

Tűnődve körülnéztem. A tájkép jellegét teljesen megváltoztatta a bozót roppant tenyészete és gyors elszáradása. A gerinc, amelyen ültünk, magas volt, és uralkodott a kráteres táj nagy területén, amely hervadtan és kiszáradtan tárult most elénk a Hold-délután késő őszében. Egymás mögött hosszú lejtőket és mezőket láttunk, amelyeknek letaposott barnasága arra vallott, hogy a Holdborjúk legeltek rajtuk és távol a Nap izzó fényében egy csapat ott sütkérezett még belőlük álmosan, szétszóródva, mint a birkanyáj a homokos domboldalon és minden egyes lomha test mellett látszott elnyúló árnyékának a foltja is. De Szelenitnek nyoma sem látszott sehol. Vajon elmenekültek-e előlünk, mikor felbukkantunk a belső alagutakból, vagy pedig vissza szoktak-e mindig vonulni, miután kihajtották a Holdborjúkat a legelőre, nem tudom. Akkor azt hittem, hogy elmenekültek.

- Ha felperzselnök ezt az egész szárazságot - szóltam -, akkor a hamu között ráakadhatnánk a gömbünkre.

Cavor, úgy látszik, nem hallotta a szavaimat. Kezét ernyőnek használva a csillagokat vizsgálta, mert a vakító Napfény ellenére az égbolton egész csomó csillag volt látható.

- Mit gondol, mióta vagyunk itt? - kérdezte végül.

- Hol?

- A Holdban.

- Talán két földi nap óta.

- Csaknem tíz napja. Tudja-e, hogy a Nap túl van már a delelőpontján és nyugat felé hanyatlik? Négy nap múlva, vagy még hamarabb, éjszaka lesz.

- De hiszen... csak egyszer ettünk!

- Tudom. És... De hát a csillagok!

- De miért volna más az idő múlása csak azért, mert kisebb bolygón vagyunk?

- Nem tudom. Ez a tény!

- Hogy mérjük az időt?

- Éhség... fáradtság... és a többi, mind más itt. Minden egészen más... egészen más. Énnekem úgy rémlik, mintha legfeljebb néhány órája - néhány hosszú órája - bújunk volna csak ki a gömbünkből.

- Tíz napja! - szóltam. - Akkor hát mindössze... - feltekintettem a Napra és láttam, hogy fele útját megtette már delelőpontjától lefelé a szemhatár nyugati aljáig - mindössze négy napunk van hátra! - fejeztem be a mondatot. - Cavor, nem szabad tovább itt álmodoznunk! Mit gondol, hogy lássunk hozzá a munkánkhoz?

Felálltam.

- Ki kell választanunk egy szilárd pontot, amelyet felismerhetünk... Kitűzhetünk egy zászlót vagy egy zsebkendőt, vagy akármi mást... azután négy részre osztjuk a terepet és dolgozhatunk.

Cavor is felállt mellém.

- Igen - mondta -, nincs más választásunk, mint hogy elkezdjük keresni a gömböt. Nincs más. Talán megtaláljuk... Mindenesetre megtalálhatjuk. És ha nem...

- El kell mindent követnünk, hogy megtaláljuk.



Cavor körülnézett, feltekintett az égre, azután le az alagút felé és egyszerre csak türelmetlenül felkiáltott:

- Ó! Milyen ostobák voltunk! Hogy ilyen helyzetbe jutottunk! Gondolja csak el, mi történhetett volna és mi mindent nem tehattunk volna!

- Még mindig tehetünk egyet-mást.

- Azt soha, amit tehattunk volna. Itt van a lábunk alatt egy világ. Gondolja csak el, milyen világ lehet ez! Gondoljon csak arra a gépre, amelyet láttunk és a mozgó fedőlapra és az aknára! És mindez félreeső, külső dolog volt csak és azok a teremtmények, akiket láttunk és akikkel harcoltunk, tudatlan parasztok voltak csak, a határszél lakói, faragatlan fickók és munkások úgyszólván félig-meddig állatok csupán. De mélyen odalent! Barlangok, alagutak, építmények, utak egymás alatt... Bizonyosan egyre nagyobb, egyre tágasabb és népesebb világba vezet az út lefelé. Minden bizonnyal! És végül egészen lent, ott a központi tenger, amely a Hold szívét öblögeti. Képzelve el a sötét vizet a gyér világítással - ha ugyan *egyáltalán* szükségük van világításra! Képzelve el a zuhogó mellékvizeket, amelyek lefelé rohannak csatornás medrükben, hogy táplálják a tengert! Képzelve el felszínének a hullámozását, árjának és apályának örvénylő forgatagát! Talán hajók is vannak a tengeren, talán hatalmas városok és nyüzsgő utak vannak ott alant, talán oly bölcsesség teremt rendet ott lent a mélyben, amely mellett eltölpül az emberi ész. És mi meghalhatunk itt fönt e világ fölött és nem fogjuk látni soha azokat - mert kell, hogy legyenek ilyenek - akik irányítják ezt a világot! Megfagyhatunk és meghalhatunk itt, és a levegő megfagy és felolvad majd fölöttünk és akkor...! Ránk bukkannak majd, megtalálják meredt és néma testünket és megtalálják a gömböt is, amelyet mi nem tudunk megtalálni és meg fogják érteni végül, amikor már későn lesz, mindazt a szellemi és fizikai erőfeszítést, amely hasztalanul kárba veszett itt!

Cavor hangja gyengének, távolinak hangzott, mint mikor telefonon át hallunk beszélni valakit.

- De a sötétség! - szóltam.

- Ezen lehetne segíteni.

- Hogyan?

- Nem tudom. Hogy tudjam? Vihetnénk fáklyát, lehetne lámpánk... *A többiek...* Talán megértenék a dolgot.

Egy pillanatig a kezét lelógatva, szomorúan állt a helyén, belebámulva a sivatagba, amely dacolt vele. Majd lemondóan legyintett a kezével, felém fordult és javaslatokat tett a gömb rendszeres kutatására.

- Visszajöhetünk még - mondtam.

Cavor körülnézett.

- Mindenekelőtt vissza kellene jutnunk a Földre.

- Hozhatnánk ide magunkkal hordozható lámpákat, hegymászó vasbotokat, és ezer más szükséges dolgot.

- Igen, igen - hagyta rám Cavor.

- Elvihetjük magunkkal a Földre a siker bizonyítékát ebben az aranyban.

Ránézett arany emelőrudamra és egy ideig egy szót sem szólt. Hátrakulcsolta a kezét és belebámult a kráter vigasztalanságába. Végül nagyot sóhajtott és beszélni kezdett.

- Megtaláltam az ide vezető utat, de az, aki megtalálja az utat, nem mindig ura is az útnak. Ha visszaviszem titkomat a Földre, mi fog történni? Egy esztendőig, sőt még sokkal rövidebb ideig sem őrizhetem meg a titkomat. Előbb-utóbb nyilvánosságra kell kerülnie, esetleg úgy, hogy mások újra felfedezik. És aztán... A kormányok és a hatalmak küzdeni fognak azért, hogy ide jöhessenek, küzdeni fognak egymással és küzdeni fognak a Hold lakói ellen; a találmányom háborút fog csak terjeszteni, csak a háborúskodás okait fogja szaporítani. Rövid idő múlva, nagyon rövid idő múlva, ha elárulom a titkomat, ez a bolygó tele lesz emberi holttestekkel le a legmélyebbi folyosókig. Sok más minden kétséges, de ez bizonyos... Nem mintha hasznát vehetné az ember a Holdnak! Ugyan mi hasznát vehetné? Hiszen saját bolygójából sem tudott egyebet csinálni, mint csatateret és mérhetetlen dőreségének színpadát. Akármilyen kicsi is az ember világa és akármilyen rövid is az ember ideje, még a maga parányi élete során is sokkal több a tennivalója a Földön, mint amennyit elvégezhet. Nem! A tudomány nagyon is sokáig vesződött már azzal, hogy fegyvereket kovácsoljon bolondok számára. Itt az ideje, hogy ne folytassa ezt tovább. Találja csak ki az ember saját maga a titkomat a saját számára... ha mindjárt ezer évig kell is még várakoznia!

- Van rá mód, hogy titkát megőrizhesse - jegyeztem meg.

Rám nézett és mosolygott.

- Végre is - szólt -, miért kínlódjunk tovább. A gömböt aligha találhatjuk meg, alattunk pedig forrongnak a dolgok. Az ember reménykedni szokott mindhaláláig. Csakis ez a szokás teszi érthetővé, hogy mi most a visszatérésünkre gondolunk. Hiszen csak most kezdődnek az igazi bajok! Erőszakosan bántunk ezekkel a Holdbeliekkel, ízelítőtadtunk nekik abból, hogy milyenek vagyunk és most körülbelül olyan a helyzetünk, mint a tigrisé, amely elszabadult és megölt egy embert a Hyde parkban<sup>19</sup>. A hírünk tovaterjed karzatról karzatra, le a központi világba... Józanészű lények sohasem fogják megengedni, hogy visszavigyük ezt a gömböt a Földre, azok után, amiket velünk kapcsolatban tapasztaltak.

- Azzal egyáltalán nem lendítünk a helyzetünkön, - mondtam én - ha itt üldögélünk.

Felálltunk újra mind a ketten.

- Nincs más hátra - mondta Cavor -, el kell válnunk. Fel kell akasztanunk ezekre a magas tüskékre egy zsebkendőt, s kiindulva innen, mint középpontból, át kell kutatnunk az egész krátermélyedést. Ön fogja vállalni a nyugati részt. Félkörben haladjon előre a nyugvó Nap felé. Eleinte arra vigyázzon, hogy jobb kéz felől legyen az árnyéka mindaddig, amíg derékszöget nem alkot a zsebkendője irányával; azután bal kéz felől legyen az árnyéka. Én ugyanígy járok el majd kelet felé. Nézzünk bele minden árokba, vizsgáljunk meg minden sziklahasadékot. Kövessünk el mindent, ami telik tőlünk, hogy a gömbömet megtaláljuk. Ha Szeleniteket látunk, rejtőzzünk el előlük, ahogy tudunk. Az ivóvizet a hó fogja pótolni és ha megéhezünk, leölünk majd, ha tudunk, egy Holdborjút és megesszük a húsát, akármilyen is, nyersen. Induljunk hát külön-külön az utunkra!

- És ha valamelyikünk ráakad a gömbre?

- Akkor vissza kell jönnie a fehér zsebkendőhöz és ideállva jeleznie kell a dolgot a másiknak.

- És ha egyikünk sem...?

Cavor a Nap felé pillantott.

- Tovább folytatjuk a keresést, amíg ránk nem szakad a hideg és az éjszaka.

---

<sup>19</sup> Hyde park - London legnagyobb nyilvános parkja.

- És ha a Szelenitek megtalálták és elrejtették a gömböt?

Cavor vállat vont.

- Vagy ha nemsokára üldözni kezdenek bennünket?

Cavor nem felelt.

- Nem ártana - szoltam -, ha magával vinné az egyik emelőrudat.

A fejét rázta és elfordulva tőlem, belebámult a messzeségbe, a sivatag fölött.

De egy pillanatig még nem indult el. Lopva, tétovázva visszatekintett rám. Majd így szólt:

- Viszontlátásra!

Hirtelen furamód elérékenyültem, eszembe jutott, hogy mennyit bosszantottuk egymást, hogy különösen én mennyit bosszantottam Cavort.

- Ördög vigye - gondoltam magamban -, igazán okosabbak lehettünk volna!

Éppen szólni akartam neki, hogy szorítsunk kezét egymással - egyszerre csak nagyon szerettem volna megszorongatni a kezét -, de Cavor egymáshoz illesztette a két lábát és elugrott mellőlem észak felé. Úgy repült tova a levegőben, mint az elsodort levél, könnyedén földet ért és utána újra ugrott. Egy pillanatig utána néztem, majd kelletlenül nyugat felé fordultam, összeszedtem magamat, s olyanforma érzéssel, mint az, aki jeges vízbe ugrik, kiválasztottam egy ugrópontot és előrevettem magam, hogy átkutassam a Hold világának rám eső elhagyott felét. Meglehetősen esetlenül sziklák közé zuhantam alá, felálltam, körülnéztem, felkapaszkodtam egy sziklatetőre és tovább szökkentem.

Mikor nemsokára hátratekintettem, Cavernak nyoma sem volt már, de a zsebkendő ott lógott hősiesen a hegyfokon, fehérén a Napfényben.

Elhatároztam, hogy bármi történik is a zsebkendőt a világért sem veszttem szem elől.

## Mr. Bedford egyedül

Nemsokára úgy rémlett, mintha mindig egyedül lettem volna a Holdon. Egy ideig feszült figyelemmel folytattam a keresést, de a hőség még mindig igen nagy volt és a levegő ritkasága úgy ráfeküdt a mellemre, mintha abroncs szorította volna. Majd belejutottam egy kopár mélyedésbe, amelynek a szélén nagy, barna, száraz lombok meredeztek. Leültem a lombok alá, hogy pihenjek egyet és lehüljek egy kicsit. Csak rövid ideig akartam pihenni. Letettem a földre magam mellé a két emelőrudamat és ültömben államat a két kezemre támasztottam. Úgyszólván fakó érdeklődéssel láttam csak, hogy a mélyedés szikláit, ahol az összezsugorodott száraz zuzmótakaró alól kilátszottak, mindenütt aranyérc erezte át meg át, s hogy imitt-amott gömbölyű, ráncos aranytömbök dudorodtak ki az avarból. Mit ért ez most? Valami bágyadságféle vett erőt a tagjaimon és az agyamon, s egy pillanatig azt hittem, hogy sose találhatjuk meg a gömböt ebben a rengeteg kiaszott sivatagban. Mintha semmi értelmét nem láttam volna, hogy küzdjek, amíg a Szelenitek meg nem jelennek. Akkor, úgy éreztem, megint megfeszíteném minden erőmet, engedelmeskedve annak az esztelen parancsoló ösztönnek, amely az embert arra kényszeríti, hogy mindenekelőtt óvja és védje az életét, ha mindjárt csak azért is, hogy kiszáradva még nagyobb kínok között haljon meg.

Miért is jöttünk ide a Holdba?

Ez a kérdés megdöbbenő problémaként merült föl bennem. Miféle nyughatatlan szellem lakik az emberben, amely szakadatlanul arra unszolja, hogy hagyja ott a biztos boldogságot és vesse bele magát veszélybe, veszedelmekbe, sőt kockáztassa meg a csaknem bizonyos halált is? Ott a Holdban derengeni kezdett bennem valami, amivel mindig tisztában lehettem volna, hogy az ember nem csak azért jött a világra, hogy biztos kényelemben, jól táplálkozva és szórakozva élje le az életét. Csaknem minden emberről kiderülhet, hogy tudja ezt, ha felvetődik előtte a kérdés, nem szavakban, hanem alkalmak formájában. Saját érdeke, saját boldogsága ellenére, állandóan esztelenségekre ösztönzi őt valami. Valamely idegen erő ösztökéli őt és neki engedelmeskednie kell. De miért? Miért? Amint ott ültem a sok parlagon heverő Hold-arany mellett, egy másik világ dolgai között, számot vettem egész életemmel. Ha meg kell halnom hajótörötten a Holdban, ugyan miféle célt szolgáltam az életemmel? Erre a kérdésre nem kaptam választ, de világosabban láttam, mint eddig bármikor életemben, hogy nem a saját célomat szolgáltam, hogy voltaképp egész életemben sohasem szolgáltam saját egyéni életem céljait. Kinek a céljait, miféle célokat szolgáltam hát?... Már nem is azon törtem a fejemet, hogy miért jöttünk a Holdba, hanem sokkal mélyebbre tekintettem. Miért jöttem a Földre? Miért volt általában külön egyéni életem?... Végül mélységes töprengésekbe merültem...

A gondolataim elmosódókká, ködösekké váltak és nem követtek többé határozott irányokat. Nem éreztem sem levertséget, sem fáradtságot - el sem tudom képzelni, hogy a Holdon érezhető ilyesmi - de azért azt hiszem, hogy nagyon ki voltam merülve. Mindenesetre elaludtam.

Az alvás nagyon felüdített, azt hiszem, és mialatt aludtam, a Nap egyre mélyebbre szállt s a hőség ereje egyre csökkent. Mikor végül valami távoli lármára felriadtam, újra erősnek és frissnek éreztem magamat. Megdörzsöltem a szemem és nyújtózkodtam. Talpra álltam - egy kicsit meg voltam merevedve - és rögtön tovább akartam folytatni a gömb keresését. Aranyrudaimat a vállamra emeltem, egy-egy rudat mind a két vállamra, és kivonultam az arannyal erezett sziklák szakadékából.

A Nap feltétlenül alacsonyabban járt, sokkal alacsonyabban, mint elalvásom előtt és a levegő sokkal hűvösebb volt. Megállapítottam, hogy jó ideig alhattam. Mintha a nyugati sziklacsúcsokra kéklő ködfátyol kezdett volna ritkásan aláereszkedni. Felugrottam egy kis szikladomb tetejére és körülnéztem a krátermedényedésben. Nyomát sem láttam sehol sem Holdborjúknak, sem Szeleniteknek és nem láttam Cavort sem, de a zsebkendőm ott lógott még mindig a távolban, ahol a tüskés bozóra ráakasztottam. Miután körülnéztem, továbbszökkentem a legközelebbi alkalmas kémlelőpont felé.

Félkörben bejártam az utamat nyugat felé, azután visszaindultam, még nagyobb ívben folytatva a keresést. Nagyon megerőltető és reménytelen munka volt. A levegő valóban sokkal hűvösebb volt s mintha az árnyék a nyugati sziklacsúcs alatt egyre jobban szétterjedt volna. Közbe-közbe megálltam és szemlét tartottam, de sem Cavernak, sem a Szeleniteknek nem volt sehol nyoma. A Holdborjúkat bizonyára visszaterelték már újra a Hold belsejébe, mert egyet sem láttam sehol. Egyre jobban vágyódtam Cavor után. A Nap korongja oly mélyre süllyedt, hogy alig volt immár egy átmérőnyi távolságra az égbolt aljától. Szorongatni kezdett az a gondolat, hogy a Szelenitek nemsokára elzárják mozgó födeleiket és bejáróikat s mi belekerülünk a Holdéjszaka könyörtelen rohamába. Úgy éreztem, legfőbb ideje, hogy Cavor abbahagyja a kutatást és tanácskozzék velem. Éreztem, hogy sürgősen határoznunk kellene arról, mitévők legyünk. A gömböt nem találtuk még és nincs időnk tovább keresni, mert ha a bejárókat elzárják, és mi kívül rekedünk, akkor végünk van. Ránk fog szakadni a végtelen tér nagy éjszakája - az űr feketesége, amely valóban az abszolút halál minden élő számára.

Egész valóm visszariadt a közeledésétől. Vissza kell mennünk újra a Hold belsejébe, ha bele is pusztulunk. Víziószerűen láttam magunkat, amint halálra dermedten dörömbölünk a nagy akna elzárt bejáróján.

A gömb eszembe sem jutott többé. Arra gondoltam csak, hogyan találkozhatnám újra Cavorral. Eszembe jutott már az is, hogy jobb lesz, ha visszamegyek Cavor nélkül a Hold belsejébe, mint ha tovább keresem őt addig, amíg késő lesz. A fele utat megtettem már visszafelé a zsebkendőnk irányában, amikor egyszerre csak -

Megláttam a gömböt!

Tulajdonképpen nem is én akadtam rá a gömbre, hanem inkább a gömb talált meg engem. Sokkal távolabb volt nyugat felé, mint ameddig eljutottam, s a hanyatló Nap ferde sugarai, amint visszaverődtek a gömb üvegéről, egyszerre csak vakító felvillanással elárulták a gömb helyét. Egy pillanatig azt gondoltam, hogy a Szeleniteknek valami új fortélyáról van szó, de aztán észbekaptam.

Égnek emeltem a karomat, kísértetiesnek hangzó kiáltást hallattam és megindultam nagy szökkenésekkel a gömb felé. Az egyik ugrásomat rosszul számítottam ki, belezuhantam egy mély szakadékba és megrándítottam a bokámat, úgy, hogy ettől fogva csaknem mindegyik ugrásom végén elbotlottam. Hisztériás izgalom rabja lettem, reszkettem és teljesen elakadt a lélegzetem jóval előbb, mintsem a gömbhöz érkeztem. Legalábbis háromszor meg kellett állnom, sajgó oldalamhoz szorítva kezemet, és bár a levegő nagyon ritka és száraz volt, mégis csurgott arcomról a verejték.

Nem gondoltam semmi másra, csak a gömbre; amíg oda nem érkeztem, még Cavorról is megfeledkeztem. Utolsó ugrásom végén keményen nekivágtam két kezemmel a gömb üvegének; majd lihegve nekítámaszkodtam és megpróbáltam, de hiába, kiáltani: - Cavor! Itt a gömb! - Mihelyt egy kicsit összeszedtem magam, belepillantottam a gömbbe a vastag üvegen át s úgy láttam, hogy minden összevissza van hányva benne. Lehajoltam, hogy közelebbről nézhessek bele. Majd megpróbáltam a gömb belsejébe jutni. Félre kellett egy kissé billen-

tenem a gömböt, hogy bedughassam a fejemet a bejárónyílásba. A csavaros üveg dugó odabent hevert a gömbben és láthattam, hogy semmihez nem nyúlt senki, minden sértetlen volt. A gömb ugyanott volt, ahol hagytuk, mikor kiszálltunk belőle a hómezőre. Egy ideig teljesen elfoglalt a leltár szemügyre vétele. Éreztem, hogy minden ízemben remegek. Jó érzés volt látnom újra a gömbnek ezt a meghitt sötét belsejét! Meg se tudom mondani, milyen jó volt! Csakhamar bemásztam és leültem a holmik közé. Kinéztem az üvegen keresztül a Föld világára és összerázkódtam. Letettem aranyrúdjaimat a poggyászcsomagokra, ennivalót kerestem és ettem egy pár falatot; nem azért, mintha éhes lettem volna, hanem, mert volt mit ennem. Majd eszembe jutott, hogy ideje lesz kimásznom a gömbből és jelet adni Cavernak. De nem másztam ki nyomban és jelet sem adtam. Valami visszatartott a gömbben.

Végül mégis kedvezőre fordul hát minden! Ráérünk még arra is, hogy összeszedjünk többet abból a bűvös kőből, amely hatalomhoz juttatja birtokosát az emberek fölött. Amott nem messze bőven van arany, amit fölszedhetünk; és a gömb épp úgy repül arannyal félig megrakva, mint üresen. Most úgy mehetünk vissza, mint a magunk urai és egész földi világunk fölött uralkodhatunk. És aztán...

Végül feltápáskodtam és nagy ügyel-bajjal kimásztam a gömbből. Dideregtem, mikor kijutottam a szabadba, mert az esti levegő nagyon hideg volt. Megálltam a mélyedésben és körülnéztem. Alaposan szemügyre vettem magam körül a bokrokat, mielőtt felugrottam a közeli szikla párkányára, megismételve első ugrásomat a Holdon. De ezúttal a legcsekélyebb erőfeszitésembe sem került már az ugrás.

A növényzet tenyészte és elhalása rohamos folyamat volt s a sziklák képe egészen megváltozott, de azért ráismertem még a lejtőre, amelyen a magvak kicsíráztak és a sziklatömbre, amelyről legelőször szemügyre vettük volt a krátert. De a tüskés bozót most barna és száraz volt a lejtőn; harminc láb magas lehetett. Hosszú árnyékának a végét nem is láttam. A kis magvak, amelyek fürtösen lógtak le a felső ágakról, barnák és érettek voltak. A bozót elvégezte a munkáját; most immár törékennyé vált, készen arra, hogy darabokra töredezve földre omoljon a dermesztő levegőben, mihelyt leszáll az éjszaka. És az óriási kaktuszok, amelyek szemünk láttára duzzadtak meg, rég szétrepedtek és szétszórták csíráikat a Holdnak mind a négy tája felé. Csodálatos kis zugocska volt ez a világegyetemben - földi emberek kikötője!

Arra gondoltam, hogy valamikor feliratos táblát helyezek majd el a kráterfenék kellős közepén. Az jutott eszembe, hogy ha az alattunk nyüzsgő világ tisztában volna ennek a mozzanatnak a fontosságával, milyen dühösen felzúdulna!

De mostanig aligha volt sejtelve megérkezésünk jelentőségéről. Mert ha lett volna, akkor a kráterfenéket most bizonyára vad üldözés lármája verné fel, s nem volna olyan csendes, mint a halál! Körülnéztem, honnan adhatnék jelzést Cavernak, s megpillantottam ugyanazt a szikla-csoportot, ahova Cavor a mostani helyemről ugrott, a csupasz, kopár sziklákra még rásütött a Nap. Egy pillanatig tétováztam, hogy eltávozzam-e olyan messzire a gömbtől. Aztán elszégyelve magamat, hirtelen elugrottam...

A sziklák tetejéről újra szemügyre vettem a krátert, óriási árnyékom végén ott lebegett messze tőlem a kis fehér zsebkendő a bokrokon. Nagyon kicsi és nagyon távoli fehérség volt, s Cavort sehol sem láttam. Pedig most már neki is keresnie kellett volna engem, hiszen ez volt a megállapodásunk. De nem láttam sehol.

Ott álltam várakozva és figyelve, kezemet a szemem fölé tartva és azt reméltem, hogy Cavor minden pillanatban felbukkanhat valahol. Valószínűleg hosszú ideig álltam így egy helyben. Megpróbáltam kiáltani, de ez a próbálkozás figyelmeztetett a levegő ritkaságára. Bizonytala-

nul már-már visszaindultam a gömb felé az egyik takarónkért, hogy ezzel jelezzem a közeli bokrokon a hollétemet; de aztán mégis visszatartott valami bennem lappangó félelem a Szelenitektől. Átkutattam újra a krátermélyedést.

Üres volt teljesen, annyira, hogy megborzadtam. És csend volt körülöttem! Még az alattam levő világból sem hatolt fel semmi nesz, halálos volt a csend. Csak a bozót zizzent halkán a gyöngye szellőben, egyébként a legcsekélyebb hang sem hallatszott. És a szellő fagyos volt.

Ördög vigye Cavort!

Mély lélegzetet vettem, kezemet tölcser módjára a szájam elé tartottam és nagyot kiáltottam: - Cavor! - de a hangom úgy hangzott csak, mintha egy kis törpe kiáltott volna valahol messze tőlem.

A zsebkendőre néztem, majd hátratekintettem a nyugati szirtfok egyre szélesedő árnyékára és végül kezemet a szemem elé tartva, a Nap felé pillantottam. Úgy rémlett, mintha csaknem láthatóan mászott volna lefelé az ég boltján.

Éreztem, hogy rögtön cselekednem kell, ha meg akarom Cavort menteni. Lehúztam a mellényemet, a hátam mögött levő száraz szuronyos bozót tetejére dobtam, jelül, s azután megindultam nagyokat szökkenve egyenesen a zsebkendő felé. Körülbelül két mérföldnyire lehetett - vagyis egy pár száz ugrólépésre. Említettem már, hogy ott a Holdon ugrás közben valósággal lebegett az ember a levegőben. Lebegés közben folyton kerestem Cavort és azon tűnődtem, vajon miért bújta el. Éreztem, hogy a Nap minden lépésemre lejjebb süllyedt a hátam mögött. Valahányszor földet értem, mindig kedvem lett volna visszafordulni a gömb felé.

Ugrottam és ott álltam a mélyedésben a zsebkendő alatt, léptem egyet és fent voltam a láva sziklás gerincén, egy karhossznyi távolságban a zsebkendőtől. Főlegyeneselem és átvizsgáltam az egész környéket az egyre hosszabbodó árnyéksávok között. Jó messze egy meredek lejtő alján, ott tátongott az alagút nyílása, amelyen át kimenekültünk a Hold belsejéből. Az árnyékom egészen a nyílásig nyúlt és megérintette, mintha az éjszakának ujjja lett volna.

Cavornak semmi nyoma, a csöndességben semmi hang, csak a bozót rezgett és zizegett és az árnyékok növekedtek egyre körülöttem. És egyszerre hevesen összeborzongtam.

- Cav...! - akartam kiáltani, de újra be kellett látnom, hogy az emberi hang tehetetlen ebben a ritka levegőben.

Csend! A halál némasága.

Majd a szemembe ötlött valami... valami körülbelül ötven yardnyira tőlem lefelé a lejtőn, legörbült és összetöredezett ágak rőzséje között. Mi az vajon? Tudtam, de valami okból nem akartam elhinni, hogy tudom.

Közeledtem hozzá. Cavor kis krikettsapkája volt. Nem nyúltam hozzá, csak álltam előtte és néztem.

Majd láttam, hogy körülötte csupa erőszakkal letört és összetaposott ág hevert. Tétováztam, majd előbbre léptem és fölemeltem a sapkát a földről.

Cavor sapkájával a kezemben rámeredtem a letaposott tüskés ágakra magam körül. Némelyik ágon kis sötét foltokat vettem észre, de nem mertem őket megérinteni. Vagy tíz-tizenkét yardnyira tőlem az erősödő szél meglebbentett valami kis élénk fehérséget.

Egy kis darabka összegyűrt papiros volt, mintha valaki az öklében szorongatta volna. Felkaptam a földről és ezen is vörös foltok voltak. Vékony ceruzavonásokat vettem észre rajta. Kisimítottam és egyenetlen, szaggatott írást láttam, amely görbe vonallal végződött a papiroson.

Elkezdtem betűzni az írást:

„Megütöttem a térdemet, azt hiszem megsérült a térdkalácsom és nem tudok sem futni, sem mászni” - így kezdődött az írás elég világosan.

Majd kevésbé olvashatóan:

„Üldöztek egy idő óta és csak...” - itt mintha a „percek” szó következett volna eredetileg, de át volt húzva és valami olvashatatlan szó volt a helyébe írva - „kérdése, hogy utolérnek. Teljesen bekerítettek.”

Majd görcsösen odavetett betűk következtek.

„Hallom őket” - körülbelül ezt jelenthették a vonalak, azután teljesen olvashatatlan részhez értem. Majd egy sor apró betű egészen világos volt: „teljesen másfajta Szelenitek, akik mintha vezetnék a...” Az írás újra zavarosan összekuszálódott.

„Nagyobb a koponyájuk... sokkal nagyobb, a testük karcsúbb és a lábuk nagyon kurta. Finom hangokat hallatnak és szervezett megfontolás irányítja a mozdulataikat...”

„És bárha sebesült és tehetetlen vagyok, megjelenésükből mégis reményt merítetek...” Ez egészen Cavorra vallott. „Nem lőttek rám és nem is... bántottak. Az a szándékom, hogy...”

Most következett az a gyors görbe vonal keresztbe a papíron és a papír háta és széle - véres volt!

S amint ott álltam bambán és elképedve, kezemben ezzel a megdöbbentő relikviával, valami nagyon puha, fényes hidegség érintette a kezemet egy pillanatra és nyomban el is tűnt, majd rögtön rá egy kis fehér folt lebegett keresztül rézsút egy árnyékon. Parányi hópehely volt, az első hópehely, az éjszaka követe.

Riadtan feltekintettem s láttam, hogy az égbolt csaknem feketére sötétedett és tele volt hidegen virrasztó csillagoknak egyre sokasodó táborával. Kelet felé tekintettem s láttam, hogy ennek az összezsugorodott világnak a fénye komor bronz színűvé fakult; nyugat felé néztem és láttam, hogy a Nap, amelynek sűrűsödő fehér köd rabolta el immár félig a fényét és melegét, a kráter peremét érintette, lebukóban volt, s a bokrok és az egymás körül tornyosuló hasadékos sziklák úgy meredeztek felém, mint zavaros, felborzolódó fekete alakzatok. Óriási ködkoszorú ereszkedett alá nyugaton a sötétség nagy távára. Hideg szél borzongatta az egész krátert. Majd hirtelen lehulló hófelhőbe kerültem bele egy pillanatra és sötét szürkességbe borult körülöttem az egész világ.

És ekkor hallottam újra, nem átható éles csendüléssel, úgy, mint első ízben, hanem bágyadtan és elmosódóan, mint az elhalkuló hangot, ugyanazt a harangkongást, amely az érkező nappalt üdvözölte: - Bum!... Bum!... Bum!...

A kongás visszhangzott a kráterben, mintha együtt rezgett volna a nagyobb csillagok rezgésével és a Nap korongjának vérvörös sarlója lebukott a szemhatár alá, amint utolsót kondult a földalatti harang: - Bum!... Bum!... Bum!...

Mi történt Cavorral? Amíg kongott a harang, ott álltam bambán egy helyben. A kongás megszűnt és egyszerre odalent az alagút nyitott bejárása lecsukódott, mintha szem lett volna és eltűnt előlem.



Most már csakugyan egyedül voltam!

Fölöttem, körülöttem, hozzám tapadva egyre szorosabban magához ölelve - az örökkévalóságot éreztem; azt, ami volt a kezdet előtt és ami diadalmaskodik a vég fölött; azt a roppant ürességet, amelyben minden fény, minden élet és minden lét csak egy hulló csillag felvillanó és elenyésző ragyogása; a hideget, a csendet, a némaságot - a világtér végtelen és végső éjszakáját.

A magány és elhagyottság érzete oly érzést váltott ki belőlem, mintha valami mindennél hatalmasabb lény hajolna fölem fenyegetve, mintha már-már meg is érintene.

- Nem! - kiáltottam. - Nem! Ne még! Ne még! Várj! Várj! Ó, várj még!

A hangom sikoltássá erősödött. Elhajítottam az összegyűrt papirost, felkapaszkodtam újra a sziklahátra, hogy tájékozódjam, s azután összeszedve minden akaraterőmet, elugrottam a jel felé, amelyet hátrahagytam s amely homályosan ott lengett most messze-messze az árnyék legszélén.

Ugrottam, ugrottam, újra ugrottam és mintha minden ugrás egy örökkévalóságig tartott volna.

Elöttem egyre mélyebbre süllyedt a Nap sápadt, tarajos sarlója s az előrenyomuló árnyék rohant, hogy előbb odaérjen a gömbhöz, mint én. Még két angol mérföldnyire voltam a gömbtől, vagyis százegynéhány ugrásra és körülöttem egyre ritkább lett a levegő, mint ahogy ritkul a légszivattyú alatt, és a hideg beleharapott mindet ízembe. De ha meghaltam volna, ugrás közben kellett volna meghalnom. Egyszer s később még egyszer elcsúszott a lábam szökkenés közben a gyülemelő havon, úgyhogy rövidebbet ugrottam; egy ízben rosszul mértem ki a távolságot és bokrok közé zuhantam, amelyek reccsenve porlottak alattam semmivé, egyszer pedig megbotlottam, mikor földet értem és belebukfenceztem egy árokba, amelyből összezúzottan és vérezve tápászkodtam ki, homályosan találgatva csak, merre kell folytatnom az utamat.

De mindez semmiség volt azokhoz a félelmes szünetekhez képest, amelyeket átéltem, miközben egyik ugrástól a másikig a levegőn át suhantam az éjszaka egyre növekvő áradata felé. A lélegzésem sivító hörgéssé vált, és úgy éreztem, mintha kések forognának a tüdőmben. A szívem mintha a koponyám tetejéhez verődött volna.

- Elérem? Nagy Isten! Elérem?

Szorongás lett úrrá egész valómon.

- Feküdj le! - kiáltott bennem a kín és kétségbeesés. - Add meg magad!

Mennél közelebb vergődtem célomhoz, a gömb mintha annál félelmetesebb messzeségben lett volna. Megmerevedtem, bukdácsoltam, összezúztam, megvágтам magamat és nem véreztem.

Végre megláttam a gömböt!

Négykézlábra zuhantam le és a tüdőm sípolt.

Mászni kezdtem. Az ajkamat dér lepte be, a bajuszomról jégcsapok lógtak alá, a fagyasztó légkörben egészen megfehéredtem.

Tíz-tizenkét yardnyira voltam még a gömbtől. A szemem elhomályosult.

- Feküdj le! - kiáltott bennem a kétségbeesés. - Add meg magad!

Megérintettem a gömböt és megálltam.

- Elkéstél! - sikoltott a kétségbeesés - add meg magad!

Meredten viaskodtam tovább. Kábultan, félig holtan feljutottam a bejárónyílás szélére. Körülöttem hósivatag volt az egész világ. Kínosan bebújtam a nyíláson. Odabent egy kis melegebb levegő lappangott még.

A hópelyhek - a légpíhek - betáncoltak a gömbbe, miközben megdermedt ujjakkal próbáltam bedugaszolni a nyílást. Végül sikerült szilárdan becsavarni a helyére. Zokogtam.

- Élni akarok - vacogtam a fogaim között. Azután remegő és csaknem törékenynek tetsző ujjaimmal kezdtem kitapogatni a gördülő redőnyök gombjait.

Miközben a kapcsolókkal babráltam - eddigelé ugyanis sohasem nyúltam még hozzájuk - láttam homályosan a párázó üvegen át a lebukó Nap vakító vörös sugarait, amint ide-oda lebegtek a hóviharban és a fekete bozótot, amely hajlongva töredezett le az egyre gyülemplő hó terhe alatt. Egyre sűrűbben hullt a hó és egyre feketébbnek tűnt fel a tömege. Mi lesz, hogyha nem bírok a kapcsolókkal?

Percent valami a kezem alatt és a Hold világának ez az utolsó látomása hirtelen eltűnt a szemem elül. A bolygók-közi gömb néma sötétsége fogott körül.

**Mr. Bedford a végtelen térben**

Csaknem olyan állapotban voltam, mintha megöltek volna. El tudom képzelni, hogy az az ember, akit hirtelen, erőszakosan megölnek, körülbelül azt érezheti, amit én éreztem. Az egyik pillanatban a vergődő lét halálfélelmének a szenvedélyét éreztem; a következő pillanatban sötétség és csend vett körül, a fény, az élet, a Nap, a Hold, a csillagok eltűntek, az üres végtelenség ölelt magába. Bár én magam idéztem elő ezt a helyzetet és bár mindezt megízleltem már egyszer Cavor társaságában, most mégis megdöbbentem, elkábultam, semmivé zsugorodtam össze. Mintha a sötétség óriási birodalmába emelt volna valami láthatatlan erő. Ujjaim lecsúsztak a kapcsolókról, szinte megsemmisülten figyeltem s végül nagyon lágyan és puhán odasodródtam a gömb közepében lebegő poggyászsomaghoz, aranylánchoz és emelőrudakhoz.

Nem tudom, mennyi időbe telt mindez, mert a gömbben természetesen még hasznavehetetlenebb volt a földi időérzék, mint a Holdon. Mikor a poggyászsomaghoz ütődtem, úgy éreztem magam, mintha álomtalan alvásból riasztott volna fel valaki. Nyomban megértettem, hogy ha ébren és életben akarok maradni, akkor világosságra van szükségem, vagy ki kell nyitnom egy ablakot, hogy legyen valami, amit megragadhatok a szememmel. Aztán meg nagyon fáztam is. Eltaszítottam hát magamat a poggyászsomagtól, belekapaszkodtam az üvegburkolat mentén húzódó vékony zsinegekbe és a bejárónyíláshoz kúsztam. Innen ugyanis ki tudtam számítani, hogy merre vannak a kapcsolók. Löktem egyet magamon a kapcsolók felé, a poggyászsomagot egyszer körülrepültem s miközben megijedtem valami szabadon lebegő nagy puhaságtól, megragadtam a kezemmel újra a zsineget egészen közel a kapcsolókhoz, amelyeket ily módon csakhamar el is értem. Először is a kis lámpát gyújtottam meg, hogy lássam, mi az, amivel összeütköztem. A *Lloyd's News* régi példánya volt, amely kicsúszott a tartójából és most szabadon lebegett a térben. Ez a fölfedezés visszaterelt a végtelenből újra a saját méreteim közé. Lihegve nevettem és a lihegésemmel eszembe juttatta, hogy jó lesz, ha egy kis oxigént bocsátok ki az egyik hengerből. Majd meggyújtottam a villamos kályhát, hogy átmelegedjem és ettem valamit. Most aztán roppant óvatosan elkezdtem kísérletezni a Cavorit-redőnyökkel, hogy lássam, ki tudom-e találni, miképp szabályozható a gömb mozgása.

Amint az első redőnyt kinyitottam, rögtön be is zártam, mert a betóduló napfény elvakított és elkábított. Tűnődtem egy kicsit, azután felhúztam az első ablakkal merőlegesen szemben álló ablakok redőnyeit s ezúttal a nagy Hold-sarlót és mögötte a kis Föld-sarlót pillantottam meg. Ámulva láttam, hogy milyen messze vagyok már a Holdtól. Nemcsak arra számítottam ugyanis, hogy azt a „lökést” csak igen kevésbé vagy egyáltalában nem is fogom érezni, amelyet a Föld légköre adott a gömbnek, mikor elindultunk, hanem arra is számítottam, hogy a Hold forgásának érintőleges „lendítő ereje” legalább is huszonnyolcszor kisebb lesz mint a Földé. Azt vártam, hogy a Hold krátere fölött fogok lebegni az éjszaka határán, de mindez egy kis részlete volt csak immár a fehér Hold-sarlónak, amely az ablakot kitöltötte. És Cavor...?

Ő már végtelen kicsivé törpült.

Megpróbáltam elképzelni, mi történhetett vele. De akkor csak a halálra gondolhattam. Úgy rémlett, hogy látom őt görnyedten összehúzódva egy roppant magasból zuhogó kék fényzuhatag tövében. És körülötte ott állnak rámeredve a bamba rovarok...

A lebegő újság ihletet adó hatása alatt egy időre újra praktikus emberré lettem. Tisztában voltam vele, hogy vissza kell térnem a Földre, de ha jól láttam, egyelőre egyre távolabb repültem a Földtől. Akármilyen történt is Cavorral, még ha élne is, bár ezt hihetetlennek tartottam a vérfojtós papírdarabka után, én semmiképp sem segíthettem rajta. Ott volt elevenen vagy holtan annak a sugártalan éjszakának a köpenye alatt és ott kellett maradnia legalábbis addig, amíg földi felebarátainkat fel nem szólíthatom, hogy siessünk segítségére. De megtegyem ezt?

Körülbelül az járt az eszemben, hogy visszatérek a Földre, ha lehetséges, azután alaposabban megfontolom a dolgot, mielőtt eldönténém, hogy mit teszek: vagy megmutatom és megmagyarázom a gömböt néhány megbízható személynek és velük együtt cselekszem, vagy pedig megtartom magamnak a titkot, eladom az aranyamat, fegyvert, élelmiszert és egy segítőtársat szerzek magamnak és így felszerelve visszatérek a Holdba, hogy eredményesen szembeszállhassak a törékeny Holdbeliekkel, megmentsem Cavort, ha még lehetséges és mindenestre szert tegyek elegendő mennyiségű aranyra, hogy szilárdabb alapra építhessem jövőm vállalkozásaimat. De mindez távoli remény volt. Mindenekelőtt vissza kell jutnom a Földre.

El kellett döntenem, mit tegyek, ha vissza akarok kerülni a Földre. Amíg ezzel a problémával küszködtem, eszembe sem jutott, hogy mit csináljak majd, ha megérkeztem. Most végre csak azzal törődtem, hogy visszajussak.

Kieszeltem végül, hogy legokosabb lesz, ha először is visszafelé repülök és amennyire lehetséges, újra megközelítem a Holdat, hogy a gömb sebességét lehetőleg megnöveljem, azután lezárom az ablakaimat, tovasuhanok a Hold mellett s mihelyt elhaladtam mellette, kinyitom a Föld felé néző ablakaimat és megindulok nagy lendülettel hazafelé. De azt nem tudtam előre, vajon visszajutok-e ily módon a Földre s nem fogok-e hiperbolikus, parabolikus vagy másfajta görbe pálya mentén örökké körülötte keringeni. Később szerencsés ötletem támadt. A Hold ugyanis a Föld előtt lebegett az égen s így az a veszedelem fenyegetett, hogy ha elsuhanok a Hold előtt, megint távolodni fogok a Földtől. Kinyitottam hát egypár Holdra néző ablakot s ily módon a gömb útját rézsút a Föld felé irányítottam. Nagyon megerőltettem az eszemet ezekkel a problémákkal, mert nem vagyok matematikus és meg vagyok győződve róla, hogy végül is nem az okoskodásomnak, hanem a jószerencsémnek köszönhettem, hogy visszajutottam a Földre. Ha annyira tisztában lettem volna akkor, mint most, azokkal a matematikai eshetőségekkel, amelyek ellenem szólottak, kérdéses, vajon lett volna-e egyáltalán kedvem kísérletezni a kapcsolókkal. Miután ekképp kieszeltem, amit legcélszerűbbnek tartottam, kinyitottam a Holdra néző ablakaimat és lekuporodtam. Az erőlködés egy időre egy pár láb magasra emelt a levegőben és a legkülönösebb helyzetben lebegtem, úgy vártam, hogy a Hold sarlója egyre nagyobb legyen, amíg azt nem érzem, hogy most már eléggé megközelítettem. Azután be akartam csukni az ablakokat, hogy elsuhanjak a Hold mellett azzal a sebességgel, amelyet nyerek tőle, és ha össze nem zúzódok a Hold szikláin, tovább akartam folytatni vándorutamat a térben a Föld felé.

Amit kieszeltem, végre is hajtottam.

Mikor éreztem, hogy elég közel jutottam már a Holdhoz, kizártam a Holdat látókörömből és oly lelki állapotban, amelyben - jól emlékszem rá - nyoma sem volt semmiféle szorongásnak vagy aggodalomnak, lehetőleg kényelmesen elhelyezkedtem, hogy ébren virrasszak a végtelen térben átsuhanó gömbben, ebben a porszemnyi anyagban, amíg a Földre nem jutok. A kályha tűrhetően átmelegítette a gömböt, az oxigén pedig felfrissítette a levegőt úgy, hogy testileg egészen jól éreztem magamat, eltekintve attól a kis vértolulástól az agyamban, amely állandóan zavart, amióta elkerültem a Földről. Lecsavartam a lámpát, hogy ki ne égjen és sötétben maradtam, csak a Föld és a csillagok fénye csillámlott alattam. Oly tökéletes csend volt

körülöttem, hogy valóban az egyetlen élőlény lehettem volna az egész világegyetemben; de azért, bármily különös volt is, nem éreztem magamat elhagyottnak és nem is féltem, mintha csak földi ágyamban pihentem volna. Pedig a Holdkráterben eltöltött utolsó pár óra alatt valósággal halálvergődéssé fokozódott volt bennem szörnyű elhagyottságom érzete...

Bármennyire hihetetlennek tetszik is, az az időtartam, amelyet a térben töltöttem el, nem mérhető össze életem egyetlen más időtartamával sem. Néha úgy rémlett, mintha mérhetetlen örökkévalóságokon át ülnék már ott, mint valami istenség a lótuszlevélen, majd meg mintha csak egy pillanatnyi időbe telt volna, mialatt a Holdból a Földre ugrottam. Valójában földi idő szerint néhány hétig tartott a vándorutam. De ez alatt az idő alatt nyomát sem éreztem gondnak és aggodalomnak, éhségnek vagy félelemnek. Lebegés közben csapongó szabadsággal gondoltam mindarra, amit átéltünk, végiggondoltam egész életemet, gondolkoztam minden motívumon, amely életemet irányította, töprengtem lényemnek valamennyi titkos rezdülésén. Az volt az érzésem, hogy folyton növekszem, hogy mozgási érzékem teljesen eltompult, hogy a csillagok között úszkálók és gondolataimba állandóan beleszövődött a Föld kicsiségének és földi életem mérhetetlen parányiségének érzete...

Megvallom, hogy képtelen vagyok megmagyarázni, mi folyt lelkemben. Bizonyára az egész folyamat összefüggött közvetlenül vagy közvetve azokkal a különös fizikai körülményekkel, amelyek között éltem. Leírok mindent úgy, ahogy történt, kommentár nélkül. A legkidomborodóbb mozzanat az volt, hogy határozottan kételkedtem saját személyazonosságomban. Ha szabad így kifejeznem magamat: valósággal különváltam Bedfordtól; úgy néztem le Bedfordra, mint holmi útszéli esetlegességre, amellyel véletlenül kapcsolatban álltam. Sok vonatkozásban láttam Bedfordot - a többi között láttam őt, mint szamarat vagy mint szegény barmot, noha eddigelé hajlandó voltam nyugodt büszkeséggel igen szellemes és meglehetősen energikus személynek tekinteni őt. De nemcsak mint szamarat láttam, hanem mint sok számarnemzedéknek a leszármazottját is. Végigvizsgáltam diákéveit és ifjúságát és első találkozását a szerelemmel, körülbelül olyanformán mint ahogy megfigyeljük egy hangya sürgölődését a homokban... Akkori tisztánlátásomból, sajnos, ma is itt kísért még bennem valami és ki tudja, visszanyerem-e még valamikor régebbi napjaimnak vaskos önelégültségét. De ott a gömbben egy csöppet sem bántott a dolog, mert az a különös meggyőződés élt bennem, hogy épp oly kevésbé vagyok Bedford, mint bárki más, hanem szellem vagyok, aki vígan úszkálók a tér csendes derűjében. Miért zavartak volna hát ennek a Bedfordnak a gyarlóságai? Nem voltam felelős sem Bedfordért, sem a hibáiért.

Egy ideig küzdöttem is ez ellen a valóban nagyon groteszk önámítás ellen. Megpróbáltam eleven mozzanatoknak, gyöngéd vagy mély érzelmeknek az emlékét segítségül hívni, éreztem, ha az érzésnek egyetlen valódi löktetését fel tudnám ébreszteni magamban, akkor nyomban véget érne ez a folyton növekvő kettészakadtság. De nem tudtam felébreszteni. Láttam Bedfordot, amint végigrohant a Chancery Lane-en, a kalapja hátra volt csúsztatva a feje búbjára, a kabátja szárnya utána repült, rohant a nyilvános vizsgájára. Láttam őt, amint más hozzá hasonló apró teremtmények között bujkált, lökdösődött, sőt üdvözölte is őket az emberek nyüzsgő csatornájában. Én lettem volna ez a Bedford? Láttam őt ugyanaznap este egy bizonyos úri hölgynek a nappalijában és a kalapja ott volt mellette az asztalon és nagyon rászorult volna a kefére és Bedford könnyben úszott... Én lettem volna ez a Bedford? Láttam őt ezzel a hölgygel együtt különböző helyzetekben és különböző érzelmi állapotokban - sose éreztem jobban, hogy nem én vagyok Bedford... Láttam őt Lympnébe menekülni, hogy megírja drámáját, láttam, hogy megszólítja Cavort, láttam, hogy ingujjra vetkőzve dolgozik a gömbön és aztán kísétál Canterburybe, mert fél Cavorral együtt útrakelni! Én lettem volna ez a Bedford? Nem hittem el.

Okoskodtam, hogy mindez hallucináció csak, annak a következménye, hogy egyedül vagyok és hogy elvesztettem minden súlyomat és az ellenállás érzetét. Próbáltam visszaszerezni ezt az érzetet úgy, hogy ide-oda kapálództam a gömbben, megcsíptem és összekulcsoltam a kezeimet. Majd meggyújtottam újra a lámpát is, elfogtam a *Lloyd's News* rongyos példányát és elolvastam belőle újra azokat a meggyőzően realisztikus hirdetéseket a cutawayi kerékpárról, meg arról a vagyonos úriemberről, meg arról a bajba jutott úrhölgyről, aki „a villákat és kanalakat” akarta eladni. Nem kételkedhettem benne, hogy ezek csakugyan élő emberek voltak és így szóltam magamhoz:

- Ez a te világod és te Bedford vagy, úton visszafelé a világodba, hogy ilyen dolgok között éld le életed hátralevő részét! - De a bennem élő kételyek így érveltek: - Nem te olvasod ezt, hanem Bedford, csakhogy te, amint jól tudod, nem Bedford vagy. Ez a bökkenő!

- Ördög vigye! - kiáltottam. - Ha nem vagyok Bedford, ki vagyok hát?

De erre a kérdésre nem kaptam feleletet, bár a legfurcsább képzelődések kavargtak az agyamban, furcsa távoli gyanakvások, mint árnyak, amiket messziről látunk imbolyogni... Megvallom, olyan forma gondolatom volt, hogy voltaképp kívül esem nemcsak ezen a világon, hanem az összes elképzelhető világokon is, kívül esem a téren és az időn és hogy az a szegény Bedford egy kis ablaknyílás csak, amelyen át az életre pillantottam...

Bedford! Bármennyire megtagadtam is őt, bizonyos voltam benne, hogy össze vagyok kötözve vele és tudtam, hogy akárhová kerülök, és akármivé leszek is, éreznem kell folyton kívánságainak a nyomását és át kell élnem vele együtt minden örömét és bánatát, amíg véget nem ér az élete. És ha meghal Bedford... mi lesz akkor velem?

De elég ennyi élményeimnek ebből a nevezetes szakaszából! Egyszerűen annak az illusztrálására mondtam el ennyit is e helyütt, hogy a földi bolygótól való elszigetelődés és elválás nemcsak összes testi szervünk funkcióját befolyásolja, hanem különös, soha nem sejtett zavarokat támaszt az elme egész szerkezetében is. Mialatt a végtelen téren át vándoroltam, utam nagyobb részében szakadatlanul efféle immateriális dolgokkal foglalkoztam; mindentől elváltam, fásultan lebegtem a tér ürességében csillagok és bolygók között, komor megalomániakus<sup>20</sup> módjára. És nemcsak az a világ, ahová visszatérőben voltam, hanem a Szelenitek kékfényű barlangja, sisakfeje, csodálatos, gigászi méretű gépei és Cavor sorsa is akit tehetetlenül lehurcoltak a Hold mélyébe - végtelen parányi és teljességgel közönséges dolognak tűnt fel előttem.

Amíg végül érezni nem kezdtem, hogy hatni kezd rám a Föld vonzóereje és visszahúz újra az emberi élet valóságába. És ekkor természetesen egyre jobban tisztába jöttem azzal is, hogy egészen bizonyosan mégis csak Bedford vagyok, csodálatos kalandok után visszatérőben a mi világunkba és hogy visszatérésem közben valószínűleg az a sors vár rám, hogy el fogom veszíteni az életemet. Kezdtam azon törni a fejemet, hogy miképp foguk lezuhanni a Földre.

---

<sup>20</sup> Megalománia - nagyzási hóbort.

**Mr. Bedford Littlestone-ban**

Repülésem pályája csaknem párhuzamosan haladt a Föld felszínével, amikor belejutottam a felső levegőrétegbe. A gömb hőmérséklete nyomban emelkedni kezdett. Tudtam, hogy egy-kettőre le fogok zuhanni. Mélyen alattam, sötét félhomályban, nagy tengerfelület terült el. Kinyitottam minden ablakot, amelyet kinyithattam és lezuhantam - a Napfényből bele az estébe és az estéből bele az éjszakába. A Föld egyre növekedett, elnyelve a csillagokat és az ezüstös, csillaghímes felhőfátyol, amelybe bele volt burkolózva, széttárult, hogy magába öleljen. Végül megszűnt a Föld gömbalakja is. Felszíne lapos, majd csakhamar homorú felületté vált. A Föld nem volt többé immár égi bolygó, hanem újra az ember világává lett. Elzártam a Földre néző összes ablakokat, egy-két hüvelyknyi résen kívül és csökkenő sebességgel zuhantam lefelé. A szétterjedő víz, amely oly közel volt már hozzám, hogy láthattam a hullámok sötét csillogását, felém csapott. A gömb nagyon meleg lett. Becsuktam az ablak utolsó nyílását is és komoran, az ujjaimat harapdálva, vártam az összeütközést...

A gömb óriási loccsanással csapódott a vízbe, amely bizonyára toronymagasságig felcsapott körülötte. A csattanás pillanatában felrántottam az összes Cavorit-redőnyöket. Lefelé szálltam, de egyre lassabban; majd éreztem, hogy a gömb nyomni kezdi a lábamat és fölfelé emelkedik újra, mint a buborék. És végül himbálódzva ott úsztam a tenger felszínén és utazásom a térben véget ért. Az éjszaka borús és sötét volt. Valahol nagyon messze, két sárgálló tűhegy egy arra haladó hajót jelzett; közelebb pedig piros fényt láttam ide-oda mozogni. Ha izzólámpám ki nem égett volna, még akkor éjszaka kihalásztathattam volna magamat. Bár roppant kimerültséget kezdtem érezni, nagyon izgatott voltam és egy ideig lázasan, türelmetlenül reménykedtem benne, hogy talán mégis most fog befejeződni az utazásom.

De végül abbahagytam az ideges mozgolódást, a két öklömet a térdemre támasztva, mozdulatlanul bámultam egy távoli piros fény felé. A fény himbálódzva fel s alá imbolygott. Izgatottságom elmúlt. Beláttam, hogy legalábbis még egy éjszakát a gömbben kell eltöltenem. Hallatlan nehéznek és fáradtnak éreztem magamat. És végül elaludtam.

Arra ébredtem, hogy ritmikus mozgásom megváltozott. Kitekintettem a fénytörő üvegen és láttam, hogy egy óriási homokzátonyra sodródtam. Távol mintha házakat és fákat láttam volna, a tenger felé pedig egy hajó görbe, elmosódó torzképe lebegett a víz és az ég között.

Felálltam és támolyogni kezdtem. Egyetlen vágyam az volt, hogy szabaduljak a gömbből. A bejárónyílás fölöttem volt és sokáig bajlódtam a csavarral. Az üveg dugó lassan engedett. Végül sziszegve kezdett betódulni a levegő a nyíláson, úgy, mint ahogy annak idején kitódult rajta. De most nem vártam meg, amíg a nyomás kiegyenlítődött. A következő pillanatban a kezemben volt már az ablak nehezéke és fölém borult újra szabadon a Föld régi ismerős égboltozata.

A levegő úgy belenyilallt a mellembé, hogy zihálni kezdett. Leejtettem kezemből az üvegcsavart. Felkiáltottam, két kezemet a mellembé szorítottam és leültem. Egy ideig fájt a mellem. Majd mélyen lélegzettem egypárszor, s végül felállhattam újra és mozoghattam.

Megpróbáltam kidugni a fejemet a bejárónyíláson és a gömb félrebillent. Mintha valami lefelé húzta volna a fejemet, mikor kidugtam. Hirtelen visszarántottam, mert különben víz alá merült volna az arcom. Egy kis erőlködéssel, löködéssel sikerült végül kimásznom a fővényre, amelyen ide-oda hömpölyögtek még az apály hullámai.

Meg se próbáltam felállni. Az volt az érzésem, hogy a testem hirtelen ólommal változott. Földanyánk tette rám újra a kezét és most immár nem zárt el tőle semmiféle Cavorit-lemez. Leültem, nem törődve a vízzel, amely a lábam fölött hömpölygött tova.

Virradat volt, meglehetősen borús, szürke virradat, amelyből azonban ki-kivillant itt-ott egy-egy hosszú zöldesszürke sáv. Valamivel távolabb, kinn a tengeren egy hajó horgonyzott, jobban mondva egy hajó sápadt körvonala egyetlen sárga fényponttal. A víz hosszú, sekély hullámokat verve hömpölygött felém. Jobb kéz felől elkanyarodott a kavicsos zátonypart, amelyen apró kalibák voltak, távolabb világítótorony és valami hajózási jelzés. Befelé sima, fövenyes térség húzódott, amelyet imitt-amott pocséták szaggattak meg, s amely körülbelül egy mérföldnyire alacsony bozótfallal végződött. Északkelet felé valami különálló fürdőhely látszott, egy sor ösztövért lakóház, az egész tájnak legkimagaslóbb pontjai, megannyi tompa folt a világosodó égbolt alatt. Miféle furcsa emberek emelheték ezeket a merőleges épületcsoportokat ilyen tágas területen, nem tudom. Úgy állnak ott ezek a házak, mintha Brightonból kerültek volna a sivatagba.

Sokáig ültem ott, ásítózva és az arcomat dörzsölgetve. Végül föltápáskodtam. Mintha nehéz súlyt emeltem volna a magasba. Fölegyenestem.

A távoli házak felé bámultam. Mióta a kráterben megéheztünk, most gondoltam először újra földi táplálékra. - Szalonna - susogtam. - Tojás. Jó pirítós és jó kávé... És hogy a manóba fogom eljuttatni minden cókókomat Lympnébe? - Szerettem volna tudni, hol vagyok. Mindenesetre keleti partmellék volt és mielőtt lezuhantam, Európát láttam magam alatt.

Lépteket hallottam csikorogni a fövenyen, s egy barátságos külsejű, kerekarcú flanelruhás kis ember tűnt fel a parton. Fürdőtörülköző volt a vállára csavarva és fürdőruha volt a karján. Tisztában voltam vele rögtön, hogy Angliában vagyok. Csaknem elképedve bámult rám és a gömbre. Bámulva közeledett. Gondolom, elég vad és borzalmas látvány lehettem, leírhatatlanul piszkos és fésületlen; de akkor ez nem jutott eszembe. Az idegen vagy húsz yardnyi távolságban megállt előttem.

- Halló, jó ember! - szólt bátortalanul.

- Halló! - feleltem neki.

Közelebb jött, mintha a hangom megnyugtatta volna.

- Mi a csuda ez az alkotmány? - kérdezte.

- Meg tudja mondani, hol vagyok? - kérdeztem.

- Az ott Littlestone - szólt a házak felé mutatva -, ez pedig Dungeness! Most szállt partra? Mi ez a furcsa alkotmány? Valami gép?

- Az.

- Partra sodródott? Hajótörést szenvedett talán? Mi ez?

Gyorsan végiggondoltam mindent. Mérlegeltem a kis ember megjelenését, amint közeledett felém.

- Szent Isten! - kiáltott. - Csúf dolgokat élhetett át! Azt hittem, hogy... Nos... Hol szenvedett hajótörést? Ez valami életmentő úszókészülék talán?

Elhatároztam, hogy egyelőre emellett maradok, s egypárszor határozatlan igennel feleltem a kérdéseire.



- Segítségre van szükségem - mondtam rekedten. - Szeretnék egyet-mást kivinni a partra... egyet-mást, amit biztonságba kell helyeznem.

Észrevettem, hogy három másik kellemes külsejű fiatalember közeledik felém a parton. Sportkabátban voltak, fűrdőtörülközővel, szalmakalapban. Nyilván ennek a Littlestone-nak korán fűrdő vendégei közé tartoztak.

- Segítséget akar? - szólt az első fiatalember. - Hogyne! - Elkezdett bizonytalanul sürgölődni. - Mire volna szüksége legfőképpen? - Megfordult és integetett. A három fiatalember meggyorsította lépteit. Egy perc múlva ott álltak körülöttem és kérdésekkel ostromoltak, amelyekre egy csöpp kedvem sem volt válaszolni.

- Majd később elmondok minden - jelentettem ki. - Halálosan fáradt vagyok.

- Jöjjön fel a szállodába - szólt a legelső kis emberke. - Vigyázunk majd erre az izére!

Tétováztam.

- Nem mehetek - szóltam végül. - Ebben a gömbben két nagy aranyrúd van.

Hitetlenül egymásra néztek, majd új érdeklődéssel megint rám tekintettek. Odaléptem a gömbhöz, lehajoltam, belemásztam és csakhamar ott volt előttük a Szelenitek két emelőrúdja és törött lánc. Ha nem vagyok oly rettentően kimerült, nevetni tudtam volna rajtuk. Úgy forgolódtak, mint a kis macskák a bogár körül. Nem tudták, mit kezdenek vele. A kövérkés ember lehajolt és megemelte az egyik rúdnak a végét, azután egy röffenéssel eleresztette. Valamennyien követték a példáját.

- Ólom vagy arany! - szólt az egyik.

- Ó, *arany!* - mondta egy másik.

- Arany, egész bizonyosan arany - szólt a harmadik.

Majd valamennyien rám bámeszkodtak, azután pedig a hajót bámulták, amely ott horgonyzott távolabb tőlünk.

- De hát hol szerezte ezt? - kiáltott a kis ember.

Sokkal fáradtabb voltam, semhogy következetesen hazudhattam volna. Ezt feleltem hát a kérdésre:

- *A Holdban!*

Láttam, hogy egymásra mereszti a szemüket.

- Ide figyeljenek! - szóltam. - Most nincs kedvem vitatkozni. Segítsenek felvinni ezeket az aranyrudakat a szállodába - azt hiszem, ketten elbírnak egy-egy rudat, ha közbe-közbe megpihennek, én meg majd elvonszolom egyedül a láncot - később aztán, majd ha ettem valamit, elmondok majd többet önöknek.

- És mi lesz ezzel az izével?

- Nem fog ártani senkinek - szóltam. - Egyelőre - ördög vigye! - ott kell maradnia, ahol van. Ha jön az ár, úszni fog majd a hátán.

És a fiatalember, mérhetetlenül álmélkodva, engedelmesen vállukra emelték kincseimet, én pedig ólomsúlyú lábaimmal megindultam a menet élén, a távoli tengerparti városka felé. Fele úton csatlakozott hozzánk két elképedt kislány is, akiknek ásó volt a kezében, később pedig megjelent egy nyurga kis fickó, aki hangosan szipákolt. Emlékszem, egy biciklit tolt maga előtt, s körülbelül száz yardnyira elkísért bennünket, a jobboldalunkon haladva. Ekkor, azt

hiszem, ránk unt, felült a biciklijére és megindult visszafelé a fővényes parton, a gömb irányában.

Hátranéztem utána.

- Ez nem nyúl hozzá - szólt a kövér fiatalember, hogy megnyugtasson, én pedig készségesen engedtem megnyugtatni magamat.

Eleinte ránehezedett a lelkemre a reggel szürkesége, de a Nap csakhamar kiszabadult a szemhatár alján lebegő felhők közül, bevilágította a világot, s az ólmos tengert csillámló víztükörré változtatta. Jobb kedvem támadt. A napfénnel együtt kiragyogott elmémben mindannak az óriási jelentősége, amit eddig tettem és amit még tenni szándékoztam. Hangosan elnevettem magamat, mikor a legelől járó fiatalember megbotlott az aranyam súlya alatt. Hogy el fog képedni a világ, mielőtt elfoglalom benne a helyemet!

Ha nem lettem volna hihetetlenül kimerült, mulattam volna a littlestone-i szálloda gazdáján, amint tétozva nézett egyrészt az aranyamra és tisztaságomra, másrészt az én piszkos külsőmre. De végül bent találtam magam újra egy földi fürdőszobában, ahol meleg víz is volt, hogy megmosakodjam benne és volt egy öltözet ruha is, hogy legyen mit fölvennem, képtelenül kurta, de mindenesetre tiszta ruha, amelyet a barátságos kis ember adott kölcsön. Borotvát is kölcsönzött, de nem mertem elszánni magam még arra sem, hogy az arcomat borító tüskés szakállnak legalább az előőrseit megostromoljam.

Angol reggelihez ültem, de gyenge étvággal ettem - oly étvággal, amely több hetes volt már és nagyon elernyed - közben pedig felelgettem a négy fiatalember kérdéseire és elmondtam nekik az igazságot.

- Nos - szóltam -, minthogy szorongatnak, hát megmondom: a Holdban szereztem az aranyat.

- A Holdban?

- Úgy van a Holdban, amely odafönt lebeg az égbolton.

- De hogy érti ezt?

- Úgy ahogy mondom, az ördögbe is!

- Hogy egyenesen a Holdból érkezett?

- Úgy van! A világtéren át... abban a golyóban.

És elkezdtem fogyasztani pompás lágytojásomat. Nyomban el is határoztam magamban, hogy majd ha visszamegyek a Holdba, viszek magammal egy láda tojást is.

Világosan láthattam, hogy nem hitték el egy szavamat sem, hanem nyilvánvalóan az volt a véleményük, hogy nálam vakmerőbb füllentővel még sohasem találkoztak. Egymásra néztek, s azután valamennyien rám meresztették kíváncsi tekintetüket. Mintha azt várták volna, hogy rájönnek a titok nyitjára, ha jól megfigyelik, miképp használom a sót. Mintha jelentőséget tulajdonítottak volna annak is, hogy megborsoztam a lágytojásomat. Furcsa alakú aranytömbjeim, amelyeknek súlya alatt majd leroskadtak, valósággal lenyűgözték őket. A rudak ott heverték előttem, mindegyik darab több ezer fontot ért és éppúgy lehetetlen lett volna ellopní, mint egy házat, vagy egy darab földet. Mikor kávécsészém fölött kíváncsi arcukra tekintetem, kezdtem tisztába jónni vele, hogy milyen rengeteg magyarázatombba kerülne, ha azt akarnám, hogy eligazodjanak a szavaimon.

- Csak nem azt akarja mondani, hogy *komolyan*... - kezdte a legifjabb fiatalember olyan hangon, mintha egy makacskodó gyereknek akarna a lelkére beszélni.

- Legyen szíves, kérem, tolja csak közelebb a pirítóst - vágtam a szavába és ezzel végképp elhallgattattam.

- De nézze csak - kezdte egy másik közülük -, tudhatja, hogy ezt nem vagyunk hajlandók elhinni.

- Nem tehetek róla - szóltam vállat vonva.

- Nem akarja megmondani nekünk az igazat - jelentette ki a legifjabb fiatalember olyanformán, mint amikor a színész *félre* mond valamit a színpadon, majd látszólag közönyösen így szólt:

- Megengedi, hogy rágyújtsak egy cigarettára?

Barátságosan intettem neki, hogy megengedem, azután folytattam a reggelizést. A társaság két másik tagja a távolabbi ablakhoz vonult és kitekintve az ablakon, halkán beszélgetett. Eszembe jutott valami.

- Végét járja a dagály? - kérdeztem.

Szünet támadt, mintha nem tudták volna, ki feleljen a kérdésemre.

- Csaknem apály van már - szólt a kis kövér ember.

- Nos, akkor hát semmi esetre sem úszik el a gömb messzire - jegyeztem meg.

Feltörtem a harmadik tojást és egy kis szónoklatba kezdtem.

- Kérem - szóltam - ne higgyék, hogy mogorva ember vagyok, vagy hogy udvariatlan füllentésekkel traktálom önöket. De csaknem kényszerűség parancsolja rám, hogy egy kicsit szűkszavú és titokzatos legyek. Teljesen megértem, hogy ez nagyon különös eset és ugyancsak izgatja az önök fantáziáját. Biztosíthatom önöket, hogy nevezetes időket élünk. De most még nem mondhatok többet... lehetetlen többet mondanom. Kijelentem becsületszavamra, hogy a Holdból érkeztem, de ennél többet nem mondhatok... De egyébként hihetetlenül lekötöttek, uraim, hihetetlenül. Remélem, hogy a modorommal senkit sem bántottam meg önök közül.

- Ó, a legkevésbé sem! - szólt a legifjabb fiatalember szeretetre méltóan. - Teljesen megértjük önt - mondta, miközben merően rám bámulva hátradőlt a széken annyira, hogy csaknem felbillent, s csak némi erőfeszítéssel nyerte vissza újra az egyensúlyát.

- Szó sincs róla! - jelentette ki ugyanakkor a kövér fiatalember. - Csak nem képzelsz *ilyet*! - És valamennyien felálltak, ide-oda jártak-keltek a szobában, cigarettára gyújtottak és általában igyekeztek elhitetni velem, hogy egytől-egyig kedves, elfogulatlan emberek, akik egy csöppet sem kíváncsiak rám és a gömbömre. Majd meghallottam, hogy az egyik suttogva így szólt:

- Én mégis szemmel fogom tartani odakünn azt a hajót.

Ha szerét ejthették volna, azt hiszem, ki is mentek volna valamennyien a szobából, hogy magamra hagyjanak. Tovább bajmóldtam a harmadik lágytojással.

- Az idő nagyszerű volt, úgy-e? - szólt nemsokára a kövérkés ember. - Nem is emlékszem rá, mikor volt ilyen nyarunk...

... Rrrr... zzzz!... Mintha valami óriási rakéta durrant volna! És valahol betört egy ablak...

- Mi ez? - kérdeztem.

- Csak nem az a...? - kiáltott a kis ember és odarohant a sarokablakhoz.

A többiek is odarohantak. Én ülve maradtam és rájuk meredtem.

Majd felugrottam, feldöntöttem a harmadik tojásomat és én is az ablakhoz rohantam. Eszembe jutott ugyanis valami.

- Nem látni semmit - kiáltott a kicsi ember és az ajtó felé rohant.

- Az a kölyök! - kiáltottam rekedt dühvel - az az átkozott kölyök! - és sarkon fordulva félretoltam utamból a pincért, aki éppen egy kis pirítóst hozott még, kimentem a szobából, le a lépcsőn, ki a furcsa kis eszplanádra a szálloda elé.

A tenger tükre, amely az imént még sima volt, most apró habfodrokat vert, s azon a tájon, ahol a gömböt hagytam, úgy forrongott a víz, mint a hajók nyomán. A magasban egy kis felhőgomoly kavargott, mintha oszladozó füst lett volna s a parton álldogáló három-négy ember kérdő arccal bámult a váratlan durranás pontja felé.

Semmi egyéb nem látszott! Szolgák és pincénk rohantak utánam a négy flanellinges fiatal-emberrel. Kiabálás hangzott ki ajtókon, ablakokon és egész csomó bábész arcú ember kezdett feltünedezni mindenfelől.

Egy ideig sokkal jobban lenyűgözött ez az új fordulat, semhogy törődtem volna az emberekkel.

Eleinte egészen kábult voltam, nem is gondoltam arra, hogy végleges katasztrófáról van szó - egyszerűen elkábultam, úgy, mint mikor váratlanul nagy csapás éri az embert. Csak később kezd ráeszmélni a részletekre.

- Szent Isten!

Úgy éreztem magam, mintha jeges rémület ömlene végig zuhanyként a hátgerincemen. A lábam inogni kezdett. Csak most villant meg az agyamban, hogy mi a jelentősége rám nézve ennek a katasztrófának. Az az átkozott kölyök - ott röpült valahol a magasban! Teljesen „leégtem”. Az az arany a szállodai kávéházban - ez volt minden földi vagyonom. Mi lesz a terveimmel? Irtózatossággal kavargott minden a fejemben.

- Kérem - szólalt meg a kis ember hangja mögöttem - kérem, mit szól hozzá?

Sarkon fordultam. Húsz-harminc emberrel kerültem szembe, valóságos ostromgyűrűvel és valamennyi néma kérdésekkel, kétségeskedő, gyanakvó pillantásokkal ostromolt. A szemeknek ez az ostroma elviselhetetlen volt. Felhördültem.

- Semmit! - ordítottam a kis kövérré. - Mondom, hogy semmit! Nem bírom ki! Törje rajta a saját fejét és... vigye el az ördög!

Görcsösen hadonásztam. Hátrább lépett, mintha fenyegetésnek érezte volna a mozdulataimat. Keresztülrontottam az embergyűrűn, be a szállodába, vissza a kávéházba, ahol dühösen csöngettem, és a pincért, amikor belépett, mellen ragadtam.

- Hallja-e? - rivalltam rá. - Hozzon valakit és vigyék fel ezeket a rudakat rögtön a szobámba!

A pincér nem értett meg mindjárt és én dühösen ordítottam vele. Csakhamar megjelent egy ijedtképű, zöldkötényes kis öregember és betoppant kettő a flanelruhás fiatalemberek közül is. Megrohantam őket és parancsolgatni kezdtem nekik. Mihelyt a szobámban volt az arany, verekedő kedvem támadt.

- Most pedig ki innen! - kiáltottam. - Kotródjanak, ha csak azt nem akarják látni, hogy örül meg egy ember a szemük láttára!

A pincért vállon ragadva ki is lódítottam, mikor láttam, hogy tétovázva megáll az ajtóban. Mihelyt bezártam mögöttük az ajtót, letéptem magamról a kis kövér ember ruháját, a földre dobáltam és rögtön belevettem magam az ágyamba. Ott hevertem sokáig lihegve és átkozódva, míg végül le nem csillapodtam egy kissé.

Fölkeltem az ágyamból és becsöngettem a kerek szemű pincért, hogy hozzon egy flanell-hálóinget, szódát whiskyvel és egypár jó szivart. Kétségbeejtő várakozás után, miközben többször dühösen csöngettem, megkaptam végre mindent, amit kívántam. Bezártam újra az ajtót és most immár nagyon megfontoltan elkezdtem mérlegelni az egész helyzetet.

A nagy kísérlet teljes kudarccal végződött. Teljes vereség volt, s egyedül én maradtam életben. Minden összeomlott s most ért a végső csapás. A katasztrófa után nem maradt más hátra, mint hogy kimentsem magamat és azt, amit lehetett, a romok közül. Ez a végzetes, mindent betetőző csapás megghiúsította minden tervezgetésemet. Szó sem lehetett többé arról, hogy visszamenjek újra a Holdba, hogy telerakjam arannyal a gömböt, hogy kianalizáltassam a Cavoritnak egy darabkáját és ha hozzájutok a nagy titokhoz - végül talán még Cavernak a holttestét is megmentssem - mindez elveszett.

Én nem haltam meg. Ennyi volt az egész eredmény.

Azt hiszem, az volt a legszerencsésebb gondolatom súlyos helyzetemben, hogy lefeküdtem. Máskülönben vagy megtévelyodtam volna, vagy valami végzetes megfontolatlanságot követtem volna el. De ott, bezárkózva és biztosítva minden háborgatás ellen, végiggondolhattam minden szempontból a helyzetemet és nyugodtan elhatározhattam, hogy mit fogok csinálni.

Azzal természetesen tisztában voltam, mi történt a gyerekekkel. Bemászott a gömbbe, babrált a kapcsolókkal, leeresztette a Cavorit-redőnyöket és felröpült a magasba. Az üveg dugót aligha csavarta bele a bejárányílásba, és még ha meg is tette, akkor sem volt remény arra, hogy visszakerülhet még valamikor a Földre. Nyilvánvaló volt, hogy ott lebeg valahol, a gömb középpontja körül a poggyászsomagjaimmal együtt és ott is fog lebegni, és kikerül minden törvényes földi befolyás alól, bármily nevezetességgé válik is a világtér valamely távoli vidékének a lakói közt. Ezzel a kérdéssel igen gyorsan végeztem. És ami azt illeti, hogy terhel-e engem bármi felelősség azért, ami történt, hát mennél tovább elmélkedtem a dolgon, annál inkább beláttam, hogy ha én magam megőrzöm a titkomat, akkor ugyan nincs miért nyugtalankodnom. Ha gyászoló szülőkkel kerülnék szembe, akik elveszett gyermeküket követelik, énnekem viszont csak az elveszett gömbömet kellene követelnem - vagy egyszerűen azt is mondhatnám nekik, hogy nem értem, mit akarnak. Eleinte zokogó szülők és gyámok víziója kísértett sok egyéb bonyodalommal együtt; de később láttam, hogy csak a szájamat kell befognom, akkor nincs mitől tartanom és valóban, mennél tovább gondolkoztam a dolgon, szivarozva és az ágyban heverészve, annál nyilvánvalóbbá lett előttem, milyen bölcs dolog, hogy senki sem láthat keresztül az emberen.

Minden angol polgárnak - ha nem okoz kárt senkinek és nem botránkoztat meg senkit - megvan az a joga, hogy megjelenhet váratlanul akárhol, ahol akar, olyan rongyosan és piszkosan, ahogy akar, és annyi színarannyal, amennyivel jónak látja megterhelni saját magát, s mindezt megteheti anélkül, hogy bárkinek is joga volna akadályozni vagy feltartóztatni őt. Ezt végül megfogalmaztam magamnak és többször elismételtem, mint szabadságom magánjellegű Magna Chartáját<sup>21</sup>.

Mihelyt ennyire eljutottam, nyugodtan mérlegelhettem sok minden egyebet, amire előbb alig mertem gondolni, nevezetesen a csődbejutás következményeire. Megállapítottam, hogy ha

---

<sup>21</sup> Magna Charta - az angol szabadságjogok 1215-ben kelt első írásos okmánya.

egyelőre eltitkolom kilétemet és fölveszek egy kevésbé ismert nevet és ha meghagyom két-hónapos szakállamat, akkor nemigen kell tartanom tőle, hogy az a rosszindulatú hitelező, akire egy ízben céloztam már, bármiképp is zaklathatna. Ezen az alapon könnyű volt már kieszelnem, mit kell tennem, ha ésszerűen akarok eljárni. Bámulatosan kicsinyes dolog volt az egész - de hát egyebet nem tehettem.

Azt szilárdan föltettem magamban, hogy ura maradok a helyzetnek minden körülmények között és nem tűröm, hogy letörjenek.

Írószereket hozattam és levelet írtam az *Új Romney-Bank*nak, amely a pincér felvilágosítása szerint, a legközelebbi bank volt. Megírtam az igazgatónak, hogy folyószámlát akarok nyittatni magamnak és arra kértem, hogy küldje el hozzám két megbízható és kellően igazolt emberét kocsival és egy jó lóval egypár mázsa aranyért, amely itt utamban van. A levél alá a *Blake* nevet írtam, amelyet nagyon tiszteletre méltó névnek találtam. Majd behozattam a folkestoni címtárat, kikerestem belőle egy divatárust és arra kértem, küldjön el hozzám egy szabászt, mert mértéket akarok vétetni egy sárgásbarna posztóruhára, rendeltem egyidejűleg egy táskát, egy bőrdöty, egy pár barna cipőt, több inget és kalapot, egy órásnál pedig egy órát. Miután a leveleket elküldtem, villásreggelit hozattam, a legjobbat, ami a szállodától telt, azután szivarra gyűjtva leheveredtem és nyugodtan váraкоztam, amíg végül meg nem érkezett a bank két kellően igazolt tisztviselője s le nem mérte és el nem szállította az aranyamat. Most aztán fülemre húztam a paplanomat, hogy minden kopogást elfojtsak és kényelmesen hozzákészülődtem az elalváshoz.

Elaludtam. Ez bizony prózai dolog volt és sehogysem illett az első emberhez, aki a Holdból tért vissza a Földre. El is tudom képzelni, hogy dús fantáziájú ifjú olvasóimra kiábrándítóan hat a viselkedésem. De hát szörnyű fáradt és ideges voltam, aztán meg, az ördögbe is! Mi egyebet csinálhattam volna? Hiszen arról szó sem lehetett, hogy bárki is elhiggye a történetemet, ha akkor elmondtam volna; ellenben bizonyára elviselhetetlen nyaggatásoknak tettem volna ki magamat. Elaludtam hát. És amikor újra fölébredtem, kész voltam újra dacolni a világgal, úgy, mint mindig, mióta benőtt a fejem lágya. Így aztán elutaztam Olaszországba és most itt vagyok és írom ezt a történetet. Ha az emberek nem akarják valóságnak elfogadni, hát fogadjál úgy, mint mesét. Nem érdekel a dolog.

És most, hogy elkészültem a beszámolómmal, csodálkozva érzem, mennyire elintéződött számomra ez az egész kaland. Mindenki azt hiszi, hogy Cavor nem tartozott a legkiválóbb tudományos kísérletezők közé, amennyiben házáat és sajátmagát is levegőbe röpítette Lympnében; azt a durranást pedig, amelyet Littlestonba való megérkezésem után hallottak, a lyddi állami telepen, Littlestone-tól két mérföldnyire folytatott állandó robbanószerek-kísérletekkel hozzák összefüggésbe. Meg kell vallanom, hogy mindmáig nem ismertem be, hogy részem van Tommy Simmons úrfi eltűnésében. (Ez volt a kis kölyök neve.) Ezt különben talán bajos is volna elhitetnem az emberekkel. Hogy rongyosan és két valóságos aranyrúddal bukkantam föl a littlestone-i partmelléken, erre többféle szellemes magyarázatot találtak ki; de gondolhatnak rólam, amit akarnak, nem törődöm vele. Azt mondják, mindezt azért eszeltem ki, hogy ne faggathassanak túlságosan gazdagságom forrására vonatkozólag. Szeretném látni azt az embert, aki ki tudna találni olyan történetet, amelynek minden részlete annyira összefügg, mint az én történetemé. Nos, ezt mesének tekintik - hát tekintsék mesének.

Elmondtam a történetemet - és most azt hiszem, újra bele kell vetnem magamat a földi élet vesződségeibe. Hiába jártam a Holdban, a megélhetésemről mégis csak gondoskodnom kell. Dolgozom hát itt Amalfiban annak a drámának a jelenetezésén, amelyet akkor terveztem, amikor Cavor még nem sétált bele az életembe és megpróbálom összetákolni újra az életemet olyanná, amilyen volt, mielőtt Cavorral találkoztam. Megvallom, nem könnyű feladat bele-

mélyedni a drámámba, mikor bevilágít a szobámba a Hold. Itt most Holdtölte van és tegnap éjjel órák hosszat odakünn voltam a szőlőlugasban, felbámulva arra a tündöklő fehérségre, amely oly sok mindent rejt magában. Képzeljétek el! Asztalokat, székeket, állványokat, rudakat - aranyból! Teringettét! - ha ki lehetne találni újra azt a Cavoritot! Csakhogy efféle nem ismétlődik meg az életben! Itt vagyok, valamivel jobb helyzetben, mint Lympnében, ez az egész. Cavor pedig öngyilkos lett, de sokkal körülményesebb módon, mint előtte bármely földi halandó. Vége van tehát a történetemnek, vége van mindörökre, úgy, mintha álom lett volna. Oly kevésbé illik bele az élet egyéb dolgai közé, annyira távol esik legtöbb részlete minden emberi tapasztalástól, az ugrádozás, az evés, a lélegzés, a súlytalanság, hogy vannak pillanataim, amikor - noha megvan a Holdbeli aranyam - magam is csaknem azt hiszem, hogy - csak álom volt az egész...

### Mr. Julius Wendigee csodálatos üzenete

Mikor befejeztem beszámolómat földi visszaérkezésemről Littlestone-ba, odaírtam alája: *Vége*, kacsaringás vonalat húztam és félretettem a tollamat, abban a szent meggyőződésben, hogy az első emberek története a Holdban csakugyan véget ért. De nemcsak ezt tettem, hanem át is adtam a kéziratomat egy irodalmi ügynöknek, azzal, hogy eladhatja, és a kézirat nagyobb része meg is jelent a *Strand Magazine*-ban. Majd folytattam újra Lympnében megkezdett darabom jelenetézését, nem is sejtettem, hogy a történetnek egyáltalán nincs vége még. Körülbelül egy félévvel ezelőtt történt végül, hogy utánam küldtek Amalfiból Algírba egy üzenetet, amelynél csodálatosabbat soha életemben nem kaptam még. Az üzenet röviden arról értesített, hogy Julius Wendigee, egy holland elektrotechnikus, aki az amerikai Tesla készülékéhez hasonló készülékekkel kísérletezett, azt remélve, hogy összeköttetésbe léphet valami módon a Marsbeliekkel, napról napra furcsa, töredékes üzenetet kap angol nyelven, kétségtelenül a Holdban maradt Cavortól.

Eleinte azt hittem, hogy valaki, aki olvasta elbeszélésemnek a kéziratát, ügyesen meg akar tréfálni. Tréfásan válaszoltam hát Wandigeenek. De Wendigee feleletéből láttam, hogy tréfáról szó sem lehet. Elképzelhetetlen izgalom vett rajtam erőt, Algírból rögtön a Szent Gotthárdra siettem, abba a kis obszervatóriumba, ahol Wendigee dolgozott. Mikor láttam följegyzéseit és készülékeit - és főképp a Cavortól érkezett üzeneteket - minden lappangó kétségem végképp eloszlott. Nyomban elhatároztam, hogy elfogadom Wendigeenek azt az ajánlatát, hogy maradjak ott nála, segítek neki fölvenni napról napra az üzenetet és próbáljak vele együtt választ küldeni valahogyan vissza a Holdba. Megtudtuk, hogy Cavor életben van és szabadon jár-kezel azoknak a hangyaszerű lényeknek, azoknak a hangyaembereknek csaknem elképzelhetetlen közösségében, a Hold üregeinek kéklő homályában. Úgy látszik, megsántult, de egyébként egészséges volt, egészségesebb - üzente határozottan - mint rendszerint a Földön. Lázas beteg volt, de a láza minden utóbaj nélkül teljesen megszűnt már. Rólam, furcsa módon, úgy látszik, az volt a meggyőződése, hogy vagy ott fekszem holtan a Hold kráterében, vagy belevesztem a világűrbe.

Wendigee egészen más irányú kutatással foglalkozott, mikor megkapta Cavor első üzenetét. Az olvasó bizonyára emlékszik arra a kis izgalomra, amelyet évszázadunk elején Nikola Teslának, az amerikai elektrotechnikai hírességnek az a jelentése támasztott, hogy üzenetet kapott a Marsból. Ez a jelentés ráterelte a figyelmet újra arra a tényre, amelyet a tudósok régóta ismertek, hogy a világűrben levő valamely ismeretlen forrásból szakadatlanul elektromágneses hullámok érkeznek a Földre, s olyan hullámok, amelyeket Signos Marconi használ a maga szikratávírójához. Teslán kívül egy csomó más megfigyelő is foglalkozott azzal, hogy készülékeket szerkesszen ezeknek a rezgéseknek a fölvételére és lejegyzésére, bár csak egynéhány kísérletező tekintette ezeket az elektromos hullámokat a Földön kívüli forrásból érkező valóságos üzeneteknek. E közé az egynéhány kísérletező közé tartozott föltétlenül Wendigee is. Már 1898 óta csaknem teljesen ennek a kérdésnek szentelte magát s minthogy gazdag ember volt, a Monte Rosa lejtőjén külön obszervatóriumot építtetett magának, amely már fekvésénél fogva is rendkívül alkalmas volt minden tekintetben efféle megfigyelésekre.

Az én tudományos készültségem, megvallom, igen fogyatékos, de amennyire megítélhetem, Wendigee roppant eredeti és leleményes berendezéssel igyekezett fölfedezni és lejegyezni a



világűr elektromágneses viszonyaiban mutatkozó zavarokat. Szerencsés véletlen folytán Wendigee készülékei két hónap óta működtek már, mikor Cavor először próbált összeköttetésbe jutni a Földdel. Éppen ezért kezdettől fogva megkaptuk üzeneteit. Sajnos, csak töredékesen. És éppen legfontosabb mondanivalója az emberiség számára: a Cavorit készítésének titka - ha ugyan ezt is megüzente - lejegyzetlenül beleveszett a tér mélységeibe. Minekünk sohasem sikerült visszaüzenünk Cavernak a Holdba. Cavor tehát nem tudhatta, mit kaptunk meg és mit nem az üzeneteiből. Sőt bizonyára azt sem tudta, hogy egyáltalán tudomást szerzett-e valaki a Földön az ő fáradozásairól. És az a szívósság, amelyet kifejtett, amennyiben tizennyolc hosszú üzenetet küldött a Holdbeli állapotok leírásával - sajnos, az üzeneteket csak töredékesen kaptuk meg - mondom, ez a szívósság arra vall, hogy Cavor gondolatai újra visszaterelődtek szülőbolygója felé, amelytől immár két esztendeje elszakadt.

Képzeltető, mennyire elámult Wendigee, amikor fölfedezte, hogy a világűr elektromágneses zavarainak megfigyelése közben Cavor hamisítatlan angolsága keveredett bele följegyzéseibe. Wendigeenek nem volt tudomása a mi vad kirándulásunkról a Holdba és egyszerre csak - ezt az angol üzenetet kapta a tér végtelenségéből!

Nem árt, ha az olvasó tájékozódik róla, hogy körülbelül milyen körülmények között küldözte Cavor az üzeneteit. Egy ideig bizonyára szabad bejárása volt Cavernak valahol a Hold belsejében egy nagy csomó elektromos készülékhez és úgy látszik, összeállított magának talán titokban - egy Marconi-típusú leadó készüléket. Ezt a készüléket szabálytalan időközökben használhatta csak, néha mindössze egy félóraig, máskor meg három-négy óra hosszáig is egyfolytában. Ilyenkor útnak indította üzeneteit a Föld felé, figyelmen kívül hagyva azt a tényt, hogy a Holdnak és a Földfelület egyes pontjainak viszonylagos helyzete állandóan változik. Ennélfogva, valamint szükségképp a mi felfogókészülékeink tökéletlensége következtében üzeneteinek szövege rendkívül szeszélyes módon jelentkezik följegyzéseinkben, néhol elmosódik, titokzatos, és kétségbeejtő módon hézagossá válik. És aztán Cavor nem is volt gyakorlott táviratozó, részben elfelejtette, vagy talán nem is ismerte soha jól a világszerte használatos jelzéseket és amikor elfáradt, egész szókat ki is hagyott vagy hibásan betűzött.

Azt hiszem, üzenetének körülbelül a fele teljesen elveszett, a meglevő rész pedig sok helyütt hiányos, szakadozott és elmosódott. Az olvasó el lehet tehát készülvén rá, hogy az alább következő kivonatban sok lesz a megszakítás, a hézag és nem egyszer teljesen váratlanul változik a téma is. Sajtó alá rendezzük - Wendigee meg én - Cavor üzenetének a teljes, jegyzetes kiadását is, a felfogó készülékek részletes ismertetésével. Ennek a kiadásnak az első kötete jövő januárban fog megjelenni. Teljes, tudományos beszámoló lesz ez az anyagról, amelynek alább csak a népszerű kivonatát közlöm. De ez is megfelel annak a célomnak, hogy elmondott történetemet kikerekítsem és képet adjak nagy körvonalakban annak a másik világnak az állapotairól, amely oly közel van hozzánk, oly rokon velünk és mégis annyira különbözik a mi világunktól.

### Mr. Cavor első hat üzenetének kivonata

Cavor két első üzenetét nyugodtan eltehetjük a nagy teljes kiadás számára. Ez a két üzenet ugyanis a gömb összeállításának és a Földről való elindulásunknak pusztá tényeit mondja el rövidebben, mint én, és a részletekben itt-ott érdekes, de nem lényeges eltérésekkel. Cavor általában úgy beszél rólam, mint halottról, de különös, hogy mennyire változik a rólam való felfogása, amint közeledik kikötésünkhöz a Holdon: „Szegény Bedford” - mondja, meg hogy: „ez a szegény fiatalember”, és korholja önmagát, amiért egy fiatalembert, aki semmiképpen sem volt felkészülve ilyen élményekre, rábírt arra, hogy ilyen bizonytalan vállalkozás kedvéért elhagyja azt a bolygót, „amelyen kétségtelenül érvényesülhetett volna rátermettségénél fogva”. Azt hiszem, lebecsüli azt a szerepet, amelyet az én energiám és gyakorlatiasságom játszott elméleti gömbjének megvalósítása körül. „Megérkeztünk” - jelenti ki egész egyszerűen, miután utazásunkról a világűrben jóformán úgy emlékezett meg csak, mintha egészen mindennapi utat tettünk volna meg vonaton.

Most aztán egyre igazságtalanabb lesz velem szemben. Ekkora igazságtalanságot igazán nem vártam volna oly embertől, aki egész életét az igazság kutatásának szentelte. Ha visszagondolok arra, hogy miképp írtam meg én a beszámolómat mindezekről a dolgokról, ragaszkodnom kell ahhoz a meggyőződésemmhez, hogy én általában igazságosabb voltam Cavorral szemben, mint ő volt velem szemben. Csak keveset szépítettem és semmit sem hallgattam el mindabból, ami történt. De íme, Cavor beszámolója:

„Hamarosan kiderült, hogy a körülmények és a környezet teljes idegenszerűsége - a nagy súlyvesztés, a ritka, de dús oxigéntartalmú levegő, az izommunka eredményeinek ebből folyó aránytalansága, furcsa növények rohamos fejlődése ismeretlen csírákból, a komor égboltozat - mindez mértéktelenül felizgatta társamat. A Holdban nyilvánvalóan megromlott a jelleme, izgékonyra, kapkodóvá és civakodóvá vált. Dőreségének csakhamar megadtuk az árát... Mohón felfalt egy pár óriási sejtthólyagot, berúgott tőle és ennek következtében foglyul ejtettek bennünket a Szelenitek - mielőtt alkalmunk lett volna megfigyelni őket...”

(Az olvasó láthatja: Cavor egy szóval sem említi, hogy ő maga is berúgott ugyanazoktól a „hólyagok”-tól.)

Majd így folytatja: „A Szelenitek társaságában egy nehéz átjáróhoz érkeztünk és Bedford, aki a Szelenitek egyik-másik taglejtését félreértette” - szép kis taglejtések voltak! - „ijedtében erőszakosságra ragadtatta magát. Vadul nekirontott s hármat megölt közülük, úgy, hogy a történetek után kénytelen voltam én magam is Bedforddal együtt menekülni. Később harcba keveredtünk még egy csapat Szelenittel, mikor el akarták zárni az utunkat, és agyonütöttünk közülük újra hetet vagy nyolcat. Ékes bizonyása e lények elnéző türelmességének, hogy amikor később foglyul ejtettek, nem öltek meg rögtön. Bedforddal együtt utat törtünk magunknak ki a szabadba és abban a kráterben, ahol a Holdba érkeztünk, elváltunk egymástól, hogy nagyobb valószínűséggel megtaláljuk elveszett gömbünket. De én csakhamar szembe kerültem egy csapat Szelenittel, akiknek két vezetője szembeötlően különbözött, még alakra nézve is, az összes eddig látott Szelenitektől: nagyobb fejük volt, kisebb testük és sokkal gondosabb ruházatuk. Miután egy ideig kitértem előlük, végül belezuhantam egy hasadékba, csúnyán megütöttem a fejemet és kifecskendeztem a térdkalácsomat. Minthogy csak nagy kínok közt vánszoroghattam tovább, elhatároztam, hogy megadom magamat nekik - ha ugyan haj-

landók lesznek ezt megengedni. Megengedték és mikor látták tehetetlen állapotomat, levittek magukkal újra a Hold belsejébe.

Bedfordot nem láttam többé, nem is hallottam róla azóta és tudomásom szerint a Szelenitek sem találkoztak vele. Vagy rászakadt az éjszaka ott a kráterben, vagy pedig - és ez a valószínűbb - megtalálta a gömböt és megszökött vele, hogy megelőzzön egy lépéssel. Csakhogy attól tartok, hogy a gömböt aligha tudta kormányozni, s a külső világűrbe került, ahol lassúbb halál várt rá.”

Ezzel végez is Cavor velem és érdekesebb témákra tér át. Nem szívesen teszem ki magam annak a látszatnak, hogy visszaélve kiadói helyzetemmel, Cavor történetét saját javamra meghamisítom, ehelyütt azonban mégis kénytelen vagyok tiltakozni az ellen a fordulat ellen, amelyet ő ad az eseményeknek. Egy szóval sem említi azt a vergődő üzenetét, amelyet a vérfoltos papírosdarabra írt, s amelyben egészen más történetet mondott el vagy akart elmondani. Méltóságos magamegadása, a dolognak teljesen új megvilágítása s ez - ehhez ragaszkodnom kell - utólag alakult ki Cavorban, mióta biztonságban kezdte magát érezni a Holdbeliek között, ami pedig azt a véleményét illeti, hogy „meg akartam őt előzni egy lépéssel”, készségesen rábízom a döntést az olvasóra annak az anyagnak az alapján, mely ott van előtte. Tudom, nem vagyok mintaember, nem is kívántam senkitől, hogy annak tartson. De *ilyen* volnék?

De egyéb igaztalanság nem esett meg rajtam. Ettől a ponttól kezdve nyugodt lélekkel kiadhatom Cavort, mert többé egy szóval sem említi sehol.

Úgy látszik, hogy a Szelenitek, akik rajtaütöttek, egy „nagy aknán” szállították őt le valahová a Hold belsejébe, mégpedig holmi „léggömb”-félében. Az a kissé zavaros rész, amelyben mindezt leírja, valamint egész csomó más célzás és utalás a későbbi üzenetekben, arra vall, hogy ez a „nagy akna” egy óriási mesterséges akna-rendszerbe tartozik bele és hogy ezek az aknák egy-egy úgynevezett „kráterből” körülbelül száz mérföldnyire nyúlnak le a Hold központi része felé. Az aknákat alagutak kötik össze egymással, amelyekből helyenként óriási barlangok és nagy gömbalakú térségek ágaznak ki. A Hold belseje körülbelül száz mérföldnyire lefelé valóban óriási sziklaszivacshoz hasonlít. „Ez a szivacsosság” - mondja Cavor - „részben természetes, de jórészt a régi Szelenitek hatalmas munkájának eredménye. Rengeteg mennyiségű szikla- és földtörmelék került így a Hold felszínére és éppen ez alkotja az alagutak körül azokat a nagy körtöltéseket, amelyeket a földi csillagászok, akiket hamis analógia tévesztett meg, vulkánoknak tekintenek.”

Ezen az aknán vitték Cavort lefelé a Szelenitek abban a „léggömb”-félében, amelyet említett, mégpedig eleinte koromsötétségben, majd egyre erősebb foszforeszkáló fényben. Cavor üzenetei arra vallanak, hogy Cavor, tudós létére, bizony nagyon kevésbé érdeklődött a részletkérdések iránt. De azért kitalálhatjuk, hogy ez a fény azokból a folyamatokból és vízesésekből ered - „a víz bizonyára valami foszforeszkáló organizmust tartalmaz” -, amelyek egyre bőségesebben áradtak le a központi tenger felé. Amint lejjebb jutottak, „a Szelenitek is fénylőkké váltak”, jegyzi meg Cavor. És végül mélyen maga alatt megpillantotta Cavor a központi tenger vizét. Mintha nagy tűztó lett volna, amely azonban nem melegített. A vize kavargva izzott és forrongott, „mintha világító kékes tej lett volna, amely éppen felforróban van”.

„Ez a Hold-tenger” - mondja Cavor később - „nem mozdulatlan óceán, a Nap vonzóereje megdagasztja és állandóan a Hold tengelye körül hömpölyögteti. És vize folytonosan viharzik, forrong, áramlik. Időnként hideg szelek és fergetegek kelnek ki mélyéből és süvöltözve zúgnak az óceán fölött elterülő nagy hangyaboly nyüzsgő útjain. A víz csak akkor világít, amikor mozog; nagyritkán, amikor nyugodt a felszíne, egészen fekete. Rendszerint simán

dagadozva ring a víz föl-le, föl-le, és bágyadtfényű renyhe áramlása világló nagy buborékokat és hólyagos tájtékmzőket sodor tova a felszínén. A Szelenitek kenu-szerű kis lapos csónakokon járnak-kelnek a tenger barlangüreges szorosaiban és lagunáin; és mielőtt útrakeltem a Hold-mogulnak, a Hold urának palotája felé, egy ízben megengedték nekem is, hogy egy kis kirándulást tegyek a tengeren.”

„Az üregek és átjárók természettől fogva nagyon kanyargósak. Ezeknek az utaknak nagy részét csak tapasztalt révkalauzok ismerik a halászok közül, és gyakran megesik, hogy egyik-másik Szelenit örökre belevész az utak tömkelegébe. A távolabbi rejtékhelyeken, amint mondják, különös teremtések leselkednek, amelyek közül némelyik félelmetes és veszedelmes szörnyeteg és a Hold minden tudománya hiába igyekezett kiirtani őket. Ilyen szörnyeteg különösen a *Rafa*, amely ragadozó tapogatószervek kibogozhatatlan tömege, s amelynek, ha darabokra vagdalják, minden darabkája tovább él, mint külön új szörnyeteg, és ilyen a *Ci*, amely ugorva támad, de oly hirtelen és alattomosan végez az áldozatával, hogy soha senki nem látta még...”

Most leírja Cavor a kirándulását.

„Ezen a kiránduláson az jutott eszembe, amit a mammutbarlangokról olvastam. Ha az erős kék fény helyett sárga fáklya világít és ahelyett a kannafejű Szelenit helyett, aki a kenu végében valami gépet kezelt, egy jóképű révész evez, akkor azt képzelhettem volna, hogy hirtelenül visszajutottam a Földre. A sziklák változatosak voltak körülöttünk, néha feketék, néha halványkékek és erezttek és egyhelyütt úgy csillogtak-villogtak, mintha valami zafirbányába kerültünk volna. És alattunk kísértetiesen foszforeszkáló halak csillantak fel tovatűnve a csaknem ugyanúgy foszforeszkáló mélyben. Majd hirtelen hosszú azúrkék perspektíva nyílt előttünk egy közlekedésre szolgáló csatornaút duzzadó árja mentén, majd egy kikötőhidat láttam s néha talán valamelyik függőleges forgalmi út nyüzsgő aknájába vethettem egy pillantást fölfelé.”

„Egy barlangban, amelyben cseppkövek csillogtak, egy csomó csónak halászott. Megálltunk az egyik csónak mellett és elnéztük, hogy a hosszúkarú halászó Szelenitek miként húzták fel a hálójukat. Kis púpos rovarok voltak, nagyon erős karúak, rövid, görbe lábúak, ráncos lárvárcal. Amint húzták a hálót, úgy rémlett, hogy ennél súlyosabb holmit még nem láttam a Holdban. Súlyokkal volt megrakva, valószínűleg arany súlyokkal és jó időbe telt, amíg kihúzták, mert a nagyobb és jobbízű halak a tenger mélyében élnek. A halak a hálóban úgy bukkantak fel a mélyből, mintha kék Holdkelte lett volna - szökkenő, táncoló kék sugárözönnel.”

„Volt a hálóban a halak között egy dühösen ficáncoló, soktapogatós, gonosz szemű fekete szörnyeteg is, felbukkanását sikítózó csivogással fogadták a Szelenitek és apró baltáikkal kapkodva, idegesen darabokra vagdalták. Levagdosott tagjai szívós makacssággal tovább csapkodtak és rángatództak. Később, mikor lázban vergődtem, folyton erről a mérges, dühös teremtről álmodtam, amely oly életerősen, oly mozgékonyan bukkant fel az ismeretlen tenger mélységéből. Ez volt a legmozgékonyabb és a leggonoszabb élőlény, amelyet eddig láttam ebben a Holdbeli világban...”

„Ennek a tengernek a felszíne körülbelül kétszáz mérföldnyi, vagy még nagyobb mélységben lehet a Hold kérgének külső felszíne alatt. Amint hallottam, a Hold valamennyi nagy városa közvetlenül e fölött a központi tenger fölött terül el, olyan barlangüregekben és mesterséges folyosókban, aminőket leírtam már. A városokat óriási függőleges aknák kötik össze a külső világgal. Ezeknek az aknáknak a külső torkolatait nevezik a földi csillagászok Hold-«kráterek»-nek. Az egyik ilyen nyílásnak a födelét láttam már fent a Föld felszínén, mielőtt a Szelenitek foglyul ejtettek.”

„A Holdnak a középponttól távolabb eső részeit még nem ismerem elég alaposan. Óriási barlangrendszer hálózta be a Holdat és a Holdborjúk ezekben a barlangokban töltik el az éjszakát. Vannak közvágóhidak és más effélék, és egyik ilyen vágóhídi helyiségben harcoltunk Bedford meg én a Hold-mészárosokkal. Azóta láttam már azt is, hogy a felső sötétségből hússal megrakott léggömbök ereszkedtek alá. Eddigélé aligha tájékozódtam jobban mindezekről a dolgokról, mint amennyire ugyanennyi idő alatt egy zulukaffer tájékozódna Londonban az angol gabonabehozatal részleteiről. Világos azonban, hogy ezeknek a függőleges aknáknak és a felszín növényzetének lényeges szerepe van a Hold belsejének szellőztetésében és a Hold-atmoszféra felfrissítésében. Egy ízben, mégpedig különösen akkor, mikor először szabadultam ki a börtönömből, kétségtelenül hideg szél fűjt *lefelé* az aknán, később pedig sirokkó fűjt benne *fölfelé*, ugyanakkor, amikor lázas beteg voltam. Mert körülbelül a harmadik hétnek a végén valami meghatározhatatlan lázas betegség vert le a lábamról és bárha sokat aludtam és beszédtem a kinintablettákat is, amelyeket szerencsére magammal hoztam a zsebemben, beteg maradtam és nyomorúságosan éreztem magam mindaddig, amíg a Hold ura: a Hold-mogul elé nem vezettek.”

„Nem akarok sokat beszélni - jegyzi meg Cavor - nyomorúságomról a betegség e napjaiban.” Azután aprólékos részletességgel fejtegeti a betegségét. Ezt a részt ehelyütt kihagyom. Majd így végzi: „Hőmérsékletem hosszú időn át rendellenesen magas maradt, az étvágyam teljesen megszűnt. Néha állandóan ébren éltem, máskor meg alvás közben rossz álmok gyötörték. Egy ízben, emlékszem, annyira elgyöngültem már, hogy honvágy támadt bennem a Föld után és csaknem hisztériásan sóvárogtam valami szín után, hogy szabaduljak az örökös egyhangú kékségtől...”

Majd hirtelen visszatér újra a szivacsos üregekbe szorult Hold-atmoszféra témájára. Csillagászoktól és fizikusoktól azt hallom, hogy mindaz, amit Cavor mond, tökéletes összhangban van azzal, amit eddigélé is tudtunk már a Hold állapotáról. A földi csillagászok - mondja Wendigee -, ha lett volna bátorságuk és fantáziájuk a merész következtetésre, úgyszólván mindazt előre megmondhatták volna, amit Cavor a Hold általános szerkezetéről közöl velünk. Ma már meglehetősen bizonyossággal tudjuk, hogy a Hold és a Föld nem annyira mellékbolygó és főbolygó, mint inkább egy kisebb és egy nagyobb testvércsillag és mind a kettő egy tömegből, tehát ugyanabból az anyagból alakult ki. S minthogy a Hold sűrűsége a Föld sűrűségének csak háromötöde, ennek csak az lehet a magyarázata, hogy a Hold belseje csupa barlangüreg. Főlöszleges volt - jegyezte meg Sir Jabez Flap, a Királyi Tudós Társaság tagja, a csillagvilág rejtelseinek ez a tréfás fejtegetője - főlöszleges volt a Holdba utazni azért, hogy ilyen könnyű következtetéseket levonhassunk és tréfálkozását ráadásul a Gruvère-sajtra tett célzással fűszerezte. Csakhogy igazán előbb is eldicsekedhetett volna már vele, hogy tudomása van a Hold üreges belsejéről. És ha a Hold üreges, akkor könnyen megmagyarázható az is, hogy látszólag miért nincs rajta víz és levegő. A tenger a barlangüregek fenekén terül el, a levegő pedig a nagy folyosós szivacs üregeiben kering, egyszerű fizikai törvényeknek megfelelően. A Hold barlangüregei általában nagyon széljárta helyek. Ahol a Napfény éri a Holdat, ott a levegő a külső folyosókon felmelegszik, a nyomása növekszik, egy része kinyomul a Hold felszínére és összekeveredik a kráterekben elgőzölgő levegővel, s a növények elvonják szénsavját, nagyobb része pedig körüláramlik a folyosókon, hogy a Hold lehűlő oldalán, ahonnan a Napfény elvonult, pótolja a dermedten összezsugorodó levegőt. Ennélfogva a külső folyosók levegőjében állandó szél fúj kelet felé és amíg a Hold-nappal tart, állandóan fölfelé áramlik a levegő az aknában. Ezt a kétféle légmozgást természetesen igen bonyolulttá teszi a folyosók változatos alakja és a Szelenitek értelmének sok leleményes találánya...

## A Szelenitek természetrajza

Cavor üzenete a hatodik távirattól kezdve a tizenhatodikig annyira szaggatott, és annyira tele van ismétléssel, hogy alig tekinthető folyamatos elbeszélésnek. A tudományos jelentésben természetesen egész terjedelmében közzé fogjuk tenni; de e helyütt sokkal célszerűbb lesz, ha tovább folytatom a táviratok kivonatolást, itt-ott idézetekkel tarkítva, úgy mint az előbbi fejezetben. Minden egyes szót szigorúan megbíráltunk s az én rövid emlékeimnek és benyomásaimnak a Holdbeli dolgokról megbecsülhetetlen hasznát vettük minden olyan részlet megfejtésénél, amely egyébként teljesen homályos és megoldhatatlan maradt volna. Minthogy élőlények vagyunk, természetes, hogy sokkal inkább érdeklődünk a Hold-rovarok sajátságos társadalmi közössége iránt, amelyben Cavor, úgy látszik, megbecsült vendégként élt, mint világuknak merőben fizikai állapota iránt.

Azt hiszem, világosan tisztáztam már én magam is, hogy azok a Szelenitek, akiket én láttam, annyiban hasonlítottak az emberhez, hogy két lábon jártak és négy végtagjuk volt, ellenben fejüknek és végtagjaik izületeinek általános benyomása rovarokra emlékeztetett. Említettem azt is, hogy a Hold kisebb nehézkedési erejének következtében milyen törékeny semmiségek voltak. Cavor megerősíti mindezeket a megfigyeléseimet. „Állatok”-nak nevezi őket, bár természetesen nem sorozhatók a földi teremtmények egyik osztályába sem és megjegyzi, hogy „az anatómia rovar típusa a Földön, az ember szerencséjére, aránylag mindig igen kicsike maradt”. A legnagyobb földi rovarok, mind az élők, mind a kihaltak, valóban nem hosszabbak hat hüvelyknél; „de itt, a Hold csekélyebb nehézkedési ereje következtében, úgy látszik, bizonyos fajta teremtmény, amely legalábbis annyira rovar, mint gerinces, képes volt emberi, sőt emberfölötti méretekre szert tenni”.

Cavor nem említi a hangyát; de célzásai folyton a hangyát juttatják eszembe, a maga szüntelen tevékenységével, értelmességével, társadalmi szervezettségével, testi szerkezetével és legfőképpen azzal a sajátságával, hogy a hím és a nőstény formáján kívül, amely megvan csaknem valamennyi állatfajon belül, egy csomó másféle, nemnélküli formát is kifejleszt magából, munkásokat, katonákat stb., amelyek különböznek egymástól szerkezetre, jellegre, erőre, foglalkozásra nézve és mégis valamennyien egyazon fajnak tagjai. Mert ezeknek a Szeleniteknek is igen változatosak a formái. Persze nemcsak hallatlanul nagyobbak, mint a hangyák, hanem - legalábbis Cavor véleménye szerint - hallatlanul értelmesebbek, erkölcsösebbek és társadalmilag bölcsőbbek is az embernél. És míg a hangyáknak legfőljebb négy-ötféle különböző formája van, addig a Szelenitek formaváltozatossága csaknem kimeríthetetlen. Igyekeztem jelezni azoknak a Szeleniteknek igen számottevő különbözőségét, akikkel a Hold külső kérgében találkoztam. A nagyságot és az arányokat tekintve, legalábbis annyira eltértek egymástól, mint a legkülönbözőbb emberfajták. De mindaz a különbség, amit én láttam, semmivé törpül azokhoz az óriási különbségekhez képest, amikről Cavor beszél. Úgy látszik, hogy a külső rétegekben élő Szelenitek, akiket én láttam, jórészt valóban rokon dolgokkal foglalkoztak - Holdborjú pásztorok, mészárosok és más effélék voltak. De bent a Holdban, úgy látszik, egész csomó másfajta Szelenit él és erről énnekem ott akkor sejtelmem sem volt. Ezek a Szelenitek különböznek egymástól nagyságban, egyes testrészeik arányában, erőben, megjelenésben, de azért nem különböző fajú teremtmények, hanem egyetlen fajnak a különböző formái és bár sok tekintetben eltérőek egymástól, mégis van bennük valami hasonlóság is, amely fajbeli egységük ismertetőjegye. A Hold valóban óriási hangyabolynak

tekinthető, csakhogy négy-öt formájú hangya helyett sokszáz különféle formájú Szelenit él benne és az egyes formák között is számtalan az átmeneti fokozat.

Úgy látszik, Cavor nagyon gyorsan rájött erre a fölfedezésre. Inkább csak következtettem az elbeszéléséből, mert határozottan nem tűnik ki belőle, hogy Cavort a Holdborjú-pásztorok fogták el azoknak a másfajta Szelenitek vezetése alatt, akiknek „nagyobb az agytokjuk (a fejük?) és sokkal rövidebbek a lábaik”. Mikor észrevették, hogy Cavor az ösztöke hatása alatt nem tud járni, levitték őt a sötétségbe, átkeltek vele egy keskeny pallószerű hídon, amelyre én nem akartam rálépni és beletették őt valamibe, ami eleinte holmi liftszerű készüléknek látszott. Ez volt a léggömb - mi akkor a sötétségben semmit sem láttunk belőle - és az, amiről akkor azt hittem, hogy az üres térbe kinyúló keskeny deszkaszál, valójában bizonyára a léggömb kikötőhídja volt. Ebben a léggömbben ereszkedett alá Cavor a Hold egyre világosabb üregeibe. Eleinte csendben szálltak lefelé - csak a Szelenitek csivogtak -, majd heves szélbe jutottak. A mély sötétség csakhamar oly érzékennyé tette Cavor szemét, hogy egyre világosabban kezdte látni a körülötte lévő dolgokat és végül határozott alakot öntött minden.

„Roppant nagy henger alakú térséget képzeljünk el” - üzeni Cavor hetedik táviratában - „az átmérője körülbelül negyed mérföld lehet; eleinte nagyon homályos, majd egyre jobban kivilágosodik; a falak mentén nagy párkányzat kanyarodik lefelé csigavonalban, amely végül kék mélységbe enyészik alattunk; és a térség mindegyre világosodik -, hogy miért vagy hogyan, azt nem tudja az ember. Gondoljanak a legnagyobb csigalépcsőházra vagy liftaknára, amelybe felülről belepillantottak és szorozzák meg ezt százzal. Képzeljék hozzá, hogy félhomályban és kék üvegen át néznek lefelé s emellett szokatlanul könnyűnek érzik magukat, a földi szédülésnek minden nyoma nélkül: ily módon kezdetleges fogalmuk támadhat első benyomásomról. E roppant aknában köröskörül képzeljenek el egy széles karzatot, amely sokkal meredekebb csigavonalban ereszkedik lefelé, mint földi fogalmak szerint hihető volna és ezt a meredek utat az alul tatóngó szakadéktól csak egy kis korlát választja el, amely néhány mérföldnyi mélység perspektívájába enyészik bele”.

„Fölfelé tekintve az alsó látomás igazi párját láttam, persze úgy, mintha igen meredek kúpba néztem volna bele. Az aknán lefelé szél fújt és messze fönt mintha a Holdborjúk egyre halkuló bőgése hallátszott volna, amelyeket külső esti legelőjükről beteltek újra a Hold belsejébe és a csigavonalas karzatokon fölfelé is, lefelé is számtalan Holdbelit láttam mindenfelé, sápadt, gyöngén világló lényeket, amelyek részint bennünket néztek, részint ismeretlen megbízatások elintézésével foglalkoztak.”

„Vagy képzelődtem csak, vagy pedig tényleg lesodort magával egy hópelyhet az aknába a fagyos szél. És utána, mintha újabb hópelyhely lett volna, egy kis alak, egy kis rovaremler lebegett el előttünk, ejtőernyőn lógva, igen gyorsan le a Hold központi részei felé.”

„Az a vaskosfejű Szelenit, aki mellettem ült, mikor látta, hogy elfordítom a fejemet a tovalebegő ejtőernyő után, ormányformájú kezével egy kiszögellő párkányra mutatott, mélyen alattunk, holmi kikötőhídra, amely kinyúlt az üres térségbe. Amint ez a párkány közeledett felénk, rohamosan csökkent a sebességünk és pár perc múlva egy híd elé érkeztünk és megálltunk. A léggömb szelenitjei elfogták a felénk hajított horgonykötelet és csakhamar azon vettem észre magamat, hogy letoltak egy nagy tömeg Szelenit közé. A Szelenitek tolaakodtak, hogy engem láthassanak.”

„Hihetetlen sokaság volt. És egyszerre csak szinte erőszakosan megragadta a figyelmemet az a tény, hogy a Holdbeli lények mennyire különböznek egymástól.”

„Mintha két egyforma sem lett volna a tolongó sokaságban. Különbözött az alakjuk, különbözött a nagyságuk; a Szelenit-forma témájának összes szörnyű variációja megelevenedett

előttem! Némelyek felfűvódva kimagaslottak a többiek közül, mások pedig társaik lábai között futkostak ide-oda. Valamennyien groteszk, nyugtalanító módon olyan rovarra emlékeztettek, amelynek valahogyan sikerült majmolnia az emberi nemet; de valamennyi mintha hihetetlenül túlozta volna a test egy-egy különleges részletét. Az egyiknek roppant nagy volt a jobb mellső végtagja, mintha hatalmas tapogatókar lett volna; a másik nyakiglábnak tetszett, mintha nagy falábakon járt volna; a harmadik arclárvájának a szélét orrformájú szervvé nyújtotta ki, amely megdöbbenően emberivé tette az arcát, amíg észre nem vettem kifejezéstelenül tátongó szájnylását. A Holdborjú-pásztoroknak furcsa feje, amely - az állkapcsok és a csápok hiányától, eltekintve - teljesen rovarszerű fej volt, a leghihetlenebb átalakulásokon ment keresztül: majd széles és alacsony volt, majd meg keskeny és magas; emitt a bőrszerű homlok szarvakká és furcsa vonásokká nyúlt meg, amott szőrös volt és két félre tagozódott, másutt viszont groteszk emberi profilt mutatott. Különösen szemembe ötlött a fejnek egy bizonyos eltorzulása: több agytok roppant nagy hólyaggá duzzadt, míg alatta az arclárva teljesen kisméretűvé zsugorodott össze. Láttam viszont több csodálatos formát, amelynek a feje zsugorodott össze mikroszkópikus arányúvá, ellenben a teste hasonlított felduzzadt hólyaghoz. Némelyek fantasztikus, törékeny törzse mintha arra való lett volna, hogy az arclárva alsó részének hatalmas trombitaszerű kinövéseit hordozza. De az első pillanatban a legjobban az lepett meg, hogy a földalatti világban, amelyet sok-sok mérföldnyi vastagságú sziklaréteg védett meg a Nap és az eső ellen, a kísérteties lakók közül kettő vagy három ernyőt szorongatott tapogatószervszerű kezében! - valóságos földi formájú ernyőt! De csakhamar eszembe jutott az az ejtőernyő, amelyet az imént láttam lefelé lebegni.”

„Ezek a Holdbeliek éppúgy viselkedtek, mint ahogy egy emberi tömeg viselkedhetett volna hasonló körülmények között: lökdösték, taszigálták egymást, sőt rá is kapaszkodtak egymásra, hogy engem láthassanak. Pillanatról pillanatra nőtt a számuk és egyre közelebb nyomultak vezetőim korongjaihoz;” - Cavor nem magyarázza meg, mik voltak ezek a korongok - „minden pillanatban új alakok bukkantak elő az árnyékból, magukra vonva elképedt figyelmemet. Kísérőim intésére nemsokára besegítettek valami gyaloghintó-félébe. Erőskarú Szelenitek a vállukra emeltek és a forrongó sokaságon keresztül megindultak velem a félhomályban a számomra kijelölt lakóhelyiség felé. Csupa szemet, arcot és lárvát láttam magam körül, bőrszerű zizegést hallottam, mintha rovarszárnyak dörzsölődtek volna egymáshoz, nagy bögés hallatszott távolabbról és körülöttem tücsökszerűen cripelt a Szelenitek hangja...”

A táviratokból megtudjuk, hogy Cavort egy „hatszögletű helyiség”-be vitték, ahol egy ideig fogoly volt. Később sokkal nagyobb szabadságban részesítették, voltaképp csaknem oly szabadon élhetett, mint a Föld bármely civilizált városában. Úgy látszik, hogy az a titokzatos lény, aki a Hold ura és uralkodója volt, kinevezett két „nagyfejű” Szelenitet Cavor őrizetére és tanulmányozására, azzal a megbízatással, hogy igyekezzenek minden lehetséges módon szellemi érintkezésbe jutni Cavorral. És bármily csodálatosnak és hihetetlennek tetszik is, ez a két teremtmény, ez a két fantasztikus rovaremlő, egy másik világnak ez a két szülötte, csakhamar megtanult földi nyelv segítségével érintkezni Cavorral.

Cavor *Fi-u* és *Csi-puff* néven említi ezt a két Szelenitet. *Fi-u* - üzeni Cavor - körülbelül öt láb magas volt; körülbelül 18 hüvelyk hosszú, vékony kis lábszárai voltak és kicsi lába olyan volt, mint a legtöbb Holdbelié. Lábain kis test ingadozott, amelyben észrevehetően lüktetett a szív. Hosszú, lágy, sokízületű karjai csápszerű tapogatószervben végződtek; a nyaka is ízekre oszlott, úgy, mint a többieké; de szokatlanul rövid és vastag volt. „A feje” - üzeni Cavor, nyilván valami korábbi leírásra célozva, amely azonban beleveszett a térbe - „a rendes Holdbeli típusnak furán módosított kiadása. Száj a szokott kifejezéstelen rés, de szokatlanul kicsiny és lefelé irányuló, ellenben az arc lárvája nem nagyobb egy széles lapos orrcimpánál. Az apró szem kétoldalt van az arcon.”



„A fej többi része roppant gömbbé duzzadt föl és a Holdborjú-pásztorok kitinszerű epidermisze<sup>22</sup> hártává vékonyodott, amelyen át világosan látható az agy lüktető mozgása. Fi-u voltaképp olyan teremtmény, amelynek hallatlanul túltáplált az agya, míg szervezetének többi része nemcsak relatív, hanem abszolút értelemben is elsatnyult.”

Üzeneteinek egy másik részében Cavor a világot hordó Atlaszhoz hasonlítja Fi-ut hátulról. Csi-puff, úgy látszik, Fi-uhoz nagyon hasonló rovar volt, de „arca” meglehetősen hosszúra megnyúlt s minthogy agyának más részei voltak túltáplálva, a feje nem gömbölyű volt, hanem körte alakú, mégpedig csutkájaival lefelé fordítva. Cavor kíséretéhez tartozott több gyaloghintó-hordozó is, megannyi roppant vállú, féloldalt görbült lény, továbbá néhány pókszerű ajtónálló és egy vaskoslábú szolgáló is.

Fi-u és Csi-puff nagyon gyakorlati módon nyúlt a nyelvtanulás problémájához. Megjelentek abban a „hatszögletű cellában”, amelyben Cavor fogoly volt és elkezdtek utánózni Cavernak minden hangját, először is a köhögését. Cavor, úgy látszik, igen gyorsan megértette a szándékukat, elkezdett előttük egy-egy szót ismételni és mutogatott hozzá, hogy az értelmét megmagyarázza. Az eljárás valószínűleg mindvégig ugyanaz maradt. Fi-u odafigyelt egy darabig Cavorra, azután ő is mutogatni kezdett és megismételte azt a szót, amelyet hallott.

Az első szó, amelyet megtanult, az „ember” volt, a második pedig a „Holdlakó”. Ezt a szót Cavor - úgy látszik - a pillanat hevében használta a „Szenit” helyett. Fi-u, mihelyt megbizonyosodott valamely szónak a jelentéséről, elismételte a szót Csi-puffnak, aki soha többé nem felejtette el. Első együttlétük alkalmával száznál több angol főnevet megtanultak.

Később, úgy látszik, magukkal hoztak egy művészt is, hogy vázlatos rajzokkal támogassa a magyarázó munkát, mert Cavor rajzai meglehetősen kezdetlegesek voltak, „Ez a művész” - mondja Cavor - „mozgékony karú és rögzítő szemű lény volt”, s úgy látszik, hihetetlen gyorsan rajzolt.

A tizenegyedik távirat kétségtelenül töredéke csak egy hosszabb üzenetnek. Néhány hiányos mondat után, amelynek az értelme megfejtethetlen, így folytatódik:

„De csak nyelvészeket érdekelne, engem pedig hosszasan feltartóztatna, ha minden részletét közléném azoknak a megerőltető társalgási gyakorlatoknak, amelyeknek mindez csak a kezdete volt és azt hiszem, nem is igen tudnék áttekinthetően beszámolni arról, mi mindent nem próbáltunk, miközben igyekeztünk kölcsönösen megértetni magunkat. Az igékkel csakhamar tisztában voltunk - legalábbis azokkal a cselekvő igékkel, amelyeket ki tudtam rajzban fejezni; egypár melléknévvel is könnyen boldogultam; de mikor az elvont főnevekre, a viszonyszókra és azokra az elcsépeelt frázisokra került a sor, amelyeknek a segítségével oly sokmindent kifejeznek a Földön, úgy jártam, mintha falra borsót hánytam volna. Ez a nehézség valósággal leküzdhetetlen volt, amíg a hatodik leckére meg nem jelent egy negyedik segéd, akinek óriási, futball-labda formájú feje volt, s akinek nyilvánvalóan bonyolult analógiák keresésében rejlett az ereje. Szórakozottan lépett be, megbotlott egy zsámolyban és a fölmerült nehézségeket jó adag kiabálás, taszigálás és szurkálás segítségével kellett úgyszólván belegyömöszölnünk az értelmébe. De mihelyt sikerült őt belevonni a munkába, csodálatos elmeéllel dolgozott. Valahányszor olyan gondolat merült fel, ami kívül volt Fi-unak éppenséggel nem korlátolt látókörén, ehhez a laposfejű lényhez folyamodtunk; és ez mindig közölte az eredményt Csi-puffal, aki soha többé el nem felejtette. Csi-puff volt a tények raktára. Aztán megint tovább folytattuk a tanulást.”

---

<sup>22</sup> Kitin - a rovarok kemény szárnyának anyaga; epidermisz - a bőr felső rétege.

„Látszólag hosszú időbe telt, de voltaképp néhány napról lehetett csak szó, amíg annyira jutottunk, hogy valósággal beszélgettem már ezekkel a Holdbeli rovarokkal. Eleinte persze kimondhatatlanul unalmas és kétségbeejtő volt az érintkezésünk, de szinte észrevehetetlenül megértéssé fejlődött ki. S a türelmem hihetetlenül megnőtt. Fi-u irányítja folyton a beszélgetést. Azzal kezdi mindig a mondanivalóját, hogy előrebocsát egy-két elmélkedő ümmögést, a beszédét pedig teletűzdeli ilyenforma eltanult frázisokkal: - Szíves engedelmével, - tetszik tudni, kérem...”

„Körülbelül ilyenformán beszélt, mikor például művészségdjét akarta megismertetni velem:”

„M'm... m'm... ő... szíves engedelmével... rajzolni. Keveset enni... keveset inni... rajzolni. Szeretni rajzolni. Mást semmit. Gyűlölni mindenkit, aki nem rajzolni úgy, mint ő. Haragos. Gyűlölni mindenkit, aki rajzolni nála jobban. Gyűlölni legtöbbet. Gyűlölni mindenkit, aki nem hinni, hogy az egész világ rajzolni van. Haragos. M'm. Minden dolog neki azt jelenteni csak, hogy rajzolni. Ő szeretni magát... tetszik tudni, kérem... Új dolog rajzolni. Csúnya... nagyon. Mi?”

„- Ő - most Csi-puff felé fordult - szeretni szókat megjegyezni. Csodálatos többet megjegyezni, mint akárki más. Gondolkozni nem, rajzolni nem... csak megjegyezni. Mondani neki - most egy szót kérdezett tehetséges segédjétől - történeteket... mindenfélét. Ő hallani egyszer... elmondani mindig.”

„Csodálatosabb számomra minden álmomnál, amint itt ülök az örökös félhomályban és hallom, hogy ezek a furcsa teremtmények - mert összebarátkozásunk sem enyhítheti külsejük emberietlen benyomását - csivognak körülöttem és csivogásuk egyre jobban kezd emlékeztetni összefüggő földi beszédre - kérdéseket intéznek hozzám és felelgetnek a kérdéseimre. Mintha visszasiklanám újra gyermekségem mesehallgató korszakába, amikor a hangya és a szöcske vitatkozott egymással és a méh döntötte el a vitájukat...”

És miközben ezek a nyelvészeti gyakorlatok folytak, Cavernak - úgy látszik - egyre könnyítettek a fogságán. „Az első félelem és bizalmatlanság emlékét, amely szerencsétlen összeütközésünkhöz fűződött” - üzeni Cavor - „fokozatosan enyhíti minden cselekedetem megfontolt ésszerűsége”... „Most immár kedvem szerint járhatok-kelhetek és csak saját érdekemben korlátozzák szabadságomat. Így jutottam el ehhez a készülékhez is és miután szerencsés véletlen folytán ráakadtam e roppant készlet-raktár anyagában mindenre, amire szükségem volt, módot találtam rá, hogy továbbíthassam az üzeneteimet. Eddigél senki sem próbált megzavarni a munkámban, noha Fi-unak világosan értésére adtam, hogy a Föld számára adok le jelzéseket.”

„- Mások beszélni? - kérdezte Fi-u; miközben nézte, hogy mit csinálok.”

„- Másokkal - javítottam ki.”

„- Igen, igen, másokkal - ismételte. - Emberekkel?”

„- Azokkal - hagytam rá nyugodtan és tovább táviratoztam.”

Cavor a Szelenitekről szóló előbbi jelentéseit folyton javítgatta a friss tényekhez képest, amelyeknek alapján módosultak eredeti következtetései. Éppen ezért az alább következő idézeteket némi fenntartással kell fogadni. Az idézetek a kilencedik, tizenharmadik és tizenhatodik táviratból valók s ámbár határozatlanok és töredékesek, a Holdbeli furcsa közösség társadalmi életének valószínűleg mégis oly teljes képét rajzolják meg, amelynél kimerítőbbet az emberiség aligha kaphat sok emberöltőn keresztül.

„A Holdban” - üzeni Cavor - „minden polgár ismeri a maga feladatát. Erre a feladatra született s a gyakorlás és nevelés gondos fegyelmezése, valamint a sebészi beavatkozás, amelynek alávetik, végül oly tökéletesen hozzáidomítják feladatához, hogy sejtelve sincs semmiféle más célról és szervei sincsenek semmi egyébre. - Miért is volnának neki? - kérdezné Fi-u. Például, ha valamelyik Szelenitet matematikusnak szánják, akkor tanítói és nevelői kezdettől fogva erre a célra idomítják. Elfojtanak benne minden ébredező tehetséget, amely más foglalkozásra irányul, ellenben tökéletes pszichológiai ügyességgel fejlesztik hajlamát a matematikára. Agyveleje növekszik, illetve agyának legalább is a matematikai képessége növekszik, egyébként pedig szervezetének többi része csak annyiban fejlődik ki, amennyiben e lényeges részének fenntartása megkívánja. Végül, a pihenéstől és táplálkozástól eltekintve, egyetlen gyönyörűséget képességének gyakorlásában és fejlesztésében találja, nem érdekli egyéb, csak tehetségének a felhasználása és nem is érintkezik másokkal, csak a saját szakmájabeli többi specialistával. Agyveleje, illetve agyának az a részlete, amely megfelel a matematikának, szakadatlanul nagyobb lesz; egyre jobban felduzzad és valósággal elszívja a test többi részének egész életerejét. Végtagjai összezsugorodnak, szíve és emésztőszerve kisebb lesz, rovar-ábrázata egészen elvész duzzadt fejevonala alatt. Hangja nincs másra, csak formulák sercegtetésére; nem hall meg semmi egyebet, csak a kellően felvetett problémákat. Nem tud nevetni sem máskor, csak amikor váratlanul valami paradoxonra bukkan. Más nem izgatja, csak egy-egy új számítási módnak a kifejlesztése. És ily módon el is éri a célját.”

„Viszont azt a Szelenitet, akit például Holdborjú-pásztornak szánnak, kora ifjúságától fogva ahhoz szoktatják, hogy hivatásának megfelelően éljen és gondolkozzék, hogy örömét lelje a Holdborjúkra vonatkozó ismeretekben, hogy csak a Holdborjúk őrzésében és gondozásában gyakorolja magát. Izmosná és mozgékonyá fejlesztik, a szemét hozzáedzik a szűk testburkolatokhoz, a szögletes körvonalakhoz, szóval a Holdborjú-pásztorok «eleganciájához». Végül nem is törődik már a Hold mélyebb részeivel; azokat a Szeleniteket, akik nem értenek úgy a Holdborjúkhoz, mint ő, közönyös, fitymáló vagy ellenséges szemmel nézi. Minden gondolata a Holdborjú-legelők körül forog és nyelve tökéletes Holdborjú-pásztori szaknyelvvé alakul ki. Ily módon szereti is hát a munkáját és boldogan teljesíti kötelességét, amely létét jogosulttá teszi. És ez az eset a Szelenitek összes formaváltozatával: - mindegyik egy-egy tökéletes részlet egy nagy világgépezetben...”

„Azok a nagyfejű lények, akik az értelmi munkát végzik, holmi arisztokráciát alkotnak ebben a furcsa társadalomban, amelynek élén, mint a Hold lényege, a Hold-mogul áll, ez a csodálatos, óriási idegközpont, akinek színe elé kell végül kerülnöm nekem is. Az értelmiségi osztály szellemi fejlődése határtalan, mert a Holdbeli anatómia nem ismer semmiféle csontkoponyát, nem ismeri azt a furcsa csont-tokot, amely körülzárja az ember fejlődő agyvelejét és odakiáltja fejlődése minden lehetőségének parancsoló «eddig és ne tovább!»-ját. Az értelmiség három fő csoportra oszlik, amelyeknek befolyása és tekintélye nagyon különböző. Az első csoport az adminisztrátorok csoportja. Ebbe tartozik bele Fi-u is. Sok mindenben jártas Szelenitek ezek, akikben nagy a kezdeményező tehetség. Mindegyikük felelős a Hold bizonyos meghatározott költartalmú tömegéért. A második csoportba tartoznak a szakértők, akiket meghatározott szakműveletek végzésére képeznek ki. Ebből a csoportból való a futball-labda fejű Szelenit. A harmadik csoport a tudósok csoportja, akik minden tudásnak a tárházai. Ebbe a csoportba tartozik Csi-puff, a földi nyelvek első tanára a Holdban. A tudósokkal kapcsolatban érdemes megemlítenem azt, hogy a Holdbeli agyvelő korlátlan növekedése fölöslegessé tette mindazoknak a segédeszközöknek a feltalálását, amelyek a Földön az emberi agyvelő munkáját támogatják. Nincsenek könyvek, nincsenek följegyzések, nincsenek könyvtárak és feliratok. Minden ismeret felduzzadt agyvelőkben van felraktározva,

körülbelül úgy, mint ahogy Texasban a mézelő hangyák felduzzadt potrohukban gyűjtik össze a mézet. A Holdbeli statisztikai hivatal és nemzeti múzeum élő agyaknak a gyűjteménye...”

„A kevésbé specializálódott adminisztrátorok, úgy veszem észre, valahányszor találkoztam velük, igen élénken érdeklődnek irántam. Megállnak útjukban, rám bámeszkodnak és kérdéseket intéznek hozzám, amelyekre Fi-u felel. Nagy kísérettel járnak-kelnek ide-oda, teherhordókkal, szolgálakkal, kikiáltókkal, ejtőernyősökkel, stb. - s egy-egy ilyen csapat a legfurcsább látványosság. A szakértők egyáltalán nem vesznek rólam tudomást, úgy, ahogy egymásról sem vesznek tudomást, legföljebb azért vetnek rám ügyet, hogy lármásan fitogtassák megkülönböztető ügyességüket. A tudósok túlnyomórészt megközelíthetetlen, elbizakodott önhittségbe merülnek, amelyből csak tudományosságuk tagadása rázhatja fel őket. Rendszerint apró örök és szolgálak vezetik őket, akik többnyire kicsike, mozgékony teremtések, leginkább nőcskék, s azt hiszem, nem mások, mint a tudósok feleségei. De egyik-másik nagy tudós egyáltalán nem képes már mozogni. A tudásnak ezeket a lötyögős kikocsonyasodásait, amelyeket tiszteletteljesen megbámulok, hordozható kádakban szállítják ide-oda. Az imént, mikor úton voltam ide, ahol szabad ezekkel az elektromos játékszerekkel szórakoznom, találkoztam egy ilyen tudóssal, egy kopasz, hártabőrös, roppant nagy lötyögő fejjel, amelyet groteszk gyaloghintójában szállítottak. Előtte és mögötte szolgálak nyüzsögtek és furcsa, csaknem trombitaarcú kikiáltók hirdették a dicsőségét.”

„Említettem már, hogy az értelmiségi osztály legtöbb tagját vezetők, teherhordók, inasok kísérték, akik mint különvált csápok és izmok pótolták mintegy e túltáplált agyvelőknek elcsenevészedett fizikai szerveit. Teherhordók csaknem mindig voltak velük, valamint rendkívül gyors hírvivők is, pókszerű lábakkal, továbbá «csupakéz» Szelenitek, akik az ejtőernyőket fogták s végül kikiáltók, akiknek olyan harsány hangjuk van, hogy szinte a halottakat is felébreszthetné. Irányító agyvelejükől elválasztva, ezek az alárendelt Szelenitek oly tehetetlenek és oly gyámoltalanok, mint a tartóba dugott esernyők. Létük egyetlen formája: a kapott parancsoknak engedelmeskedni, kötelességüket teljesíteni.”

„A rovaremberek zöme azonban, akik a csigavonalas utakon ide-oda sietnek, akik a fölfelé induló léggömböket megtöltik és akik törékeny esernyőjükön lógva lefelé suhannak mellettem, azt hiszem, a dolgozó osztályhoz tartozik. Nem egy közülük valóságos «gépkéz» - a szó legszorosabb értelmében. A Holdborjú-pásztorok egyetlen tapogatószerve például merőben fogásra, emelésre és vezetésre való, testüknek többi része pedig nem egyéb, mint e lényeges szervnek szükséges, de alárendelt jelentőségű függeléke. Némelyeknek, akiknek valószínűleg időjelző készülékekkel van dolguk, roppantul kifejlődött a hallószervük; akik finom kémiai műveleteket végeznek, azoknak óriás kinyúló szaglószervük van; másoknak taposókerék forgatásához való lapos lábuk van merev ízületekkel; és vannak, akik tisztára fújtatónak látszanak, ezek, mint hallottam, üvegfüvők. Azok közül a közönséges Szelenitek közül, akiket láttam munka közben is, valamennyi csodálatosan alkalmazkodott a kiszabott társadalmi szükséglethez. A finom munkát bámulatosan apró, kifinomított munkások végzik. Egyiket-másikat könnyen a tenyeremre emelhetném. Vannak még nyársforgató Szelenitek is; ez nagyon közönséges fajta, amelynek az a kötelessége és egyetlen gyönyörűsége, hogy apró kis készülékekhez a mozgató erőt szolgáltatassa. És mindezeket a legizmosabb lények regulázzák, akiket egyáltalán láttam a Holdban. Ezeket a Holdbeli rendőrféléket, akik szabályoznak minden tévelygő hajlamot is, amely egyik-másik Szelenitből ki talál ütközni, bizonyára kora ifjúságuktól kezdve arra szoktatják, hogy a duzzadtfejű arisztokratákkal szemben föltétlen tisztelettel és engedelmisséggel legyenek.”

„A különböző fajta dolgozók előállítására bizonyára nagyon furcsa és érdekes folyamat lehet. Erről egyelőre még nemigen tájékozódtam; de legutóbb rábukkantam egy csomó fiatal

Szelenitre, akik korszókba voltak zárva, amelyekből csak a mellső végtagok nyúltak ki. Ezeket a Szeleniteket összenyomták, hogy speciális géprészekké idomítsák őket. A technikai kiképzésnek ebben a rendkívüli fejlett rendszerében a kinyújtott «kezet» izgatószerekkel fejlesztik és injekcióval táplálják, míg a test többi részét koplaltatják. Fi-u megmagyarázta nekem - hacsak félre nem értettem a szavait -, hogy ezek a furcsa kis teremtesek összegömbölyített helyzetükben eleinte szenvednek, de aztán igen könnyen hozzáedződnek a sorsukhoz. Majd elvezetett oda, ahol egy csomó hajlékonylábú hírvivőt nyújtogattak és hajtogattak. Tudom, hogy esztelenség, de az, amit a Szelenitek nevelési módszereiből itt-ott megfigyelhetek, igen kellemetlen hatást tesz rám. Remélem azonban, hogy ez múltó benyomás csak és nemsókára képes leszek rá, hogy alaposabban tanulmányozhassam csodálatos társadalmi rendjüket ebből a szempontból is. Az a nyomorúságos kéz-tapogatócsoport, amely kinyúlt a korszójából, mintha elveszett lehetőségeknek béna felpanaszolása lett volna; még most is kísért, bár voltaképpen sokkal emberségesebb ez az eljárás, mint a mi földi módszerünk, amely tűri, hogy a gyermek emberi lényé serdüljön föl és azután csinál gépet belőle.”

„Nemrég - azt hiszem, mikor tizenegyedszer vagy tizenkettedszer kerestem föl ezt a készüléket - különös dolgot tudtam meg ezeknek a dolgozóknak az életmódjáról is. Ahelyett, hogy a csigavonalas úton és a központi tenger rakodópartján át vezettek volna ide, rövidebb utat választottak a vezetőim. Egy hosszú, sötét karzat kanyarulatából nagy alacsony barlangüregbe hatoltunk, amelyben erős földszag volt. A barlang az itteni viszonyokhoz képest elég világos volt. A világosságot fakó, gombaszerű testek kusza tömege árasztotta, - egyik-másik darab feltűnően hasonlított a mi földi gombáinkhoz, csak hogy embermagasságnyira, sőt még ennél is magasabbra megnövekedett.”

„- A Holdlakók eszik ezt? - kérdeztem Fi-u-tól”

„- Eszik, táplálék.”

„- Szent Isten! - kiáltottam. - Mi ez?”

„A tekintetem megakadt egy rendkívül nagy és csúf Szelenit alakján, aki arccal lefelé mozdulatlanul hevert a gombaszarak között. Megálltunk.”

„- Halott? - kérdeztem. (Mert eddig nem láttam még a Holdban halottakat és most kíváncsi lettem.)”

„- Nem! - kiáltott Fi-u. - Ő... munkás... nincs munkája. Ilyenkor kapni egy kis innivalót elaludni tőle... amíg nincs rá szükségünk. Minek legyen ébren? Mi? Főleg neki ide-oda mászkálni.”

„- Itt egy másik is!”

„És láttam, hogy az egész nagy gombásfenék tele van ezekkel a hason fekvő alakokkal, akik valami altatószer hatása alatt alszanak, amíg a Holdnak újra szüksége nem lesz rájuk. Rakás-számra hevert ott minden fajtájú Szelenit. Egy párat felfelé fordítottunk közülük, úgy, hogy pontosabban szemügyre vehettem őket, mint eddig bármikor. Szuszogva lélegzettek, miközben vizsgáltam őket, de nem ébredtek föl.”

„Az egyikre nagyon tisztán emlékszem; mély benyomást tett rám valószínűleg azért, mert véletlenül úgy érte a világosság, és olyan helyzetben volt, hogy valósággal emberi alakra emlékeztetett. Mellső végtagjai hosszú, finom tapogatók voltak - finomabb fajta kézímunkás lehetett - és amint ott aludt előttem, egész megjelenése mintha megadó szenvedést árult volna el. Kétségtelenül félreértés volt részemről, hogy így értelmeztem kifejezését; de nem tehettem róla. És amikor Fi-u visszahengerítette őt újra a sötétségbe a fakó húsgombák közé, megint valami kellemetlen érzés vett rajtam erőt, pedig hengergetés közben világosan kitűnt rovar-mivolta.”

„Ez csak azt bizonyítja, hogy milyen értelmetlenül rögződik belénk a megszokott érzés. Elkábítani azt a munkást, akire nincs szükségünk és félrehengeríteni az útból, föltétlenül sokkal jobb módszer, mint kiűzni őt a gyárból, hogy éhezve bolyongjon az utcákon. Minden bonyolult társadalmi közösségben szükségszerűen támadnak minden szakmunka terén foglalkozási szünetek. A Szelenitek módszere teljességgel megelőzi a «munkanélküliség» nyugtalanító problémáját. És lám, még a tudományosan képzett elmék is oly esztelenek, hogy én például nem szívelhetem azoknak az alakoknak az emlékét, akiket ott láttam heverni a húsos-gomba-árkádok fénylő nyugalmaiban és minden alkalommal elkerültem azt a rövidebb utat, noha a hosszabb, lármásabb és nyüzsgőbb útvonal sokkal kényelmetlenebb.”

„Ez a másik út roppant nagy, árnyékos barlangon visz keresztül, amely csupa nyüzsgés és láрма. És itt látom, amint holmi lépesfal hatszögletes nyílásain kikukucskálnak, vagy a fal mögött elnyúló tágas nyílt térségen ide-oda lépdelenek vagy válogatnak a játékszerek és amulettek között, amelyeket finomcsápú aranyművesek készítenek számukra, akik külön fülkében dolgoznak alul, itt látom a Hold világának anyáit, akik úgyszólván a Hold-méhkas méhkirálynői.”

„Előkelő külsejű lények ezek, fantasztikus és néha csodaszép cicomás ruhában, kevély tartásúak és a fejük, ha a szájukat nem tekintjük, csaknem mikroszkópikus kicsiségű.”

„A Szelenitek nemi viszonyairól, házasodásokról, születésükről stb., stb. mindeddig csak nagyon keveset sikerült megtudnom. Minthogy azonban Fi-u angol nyelvtudása folyton tökéletesedik, bizonyos, hogy tájékozatlanságom állandóan csökkenni fog. Az a véleményem, hogy mint a hangyáknál és a méheknél, ebben a közösségben is nagy többségben vannak a semlegesneműek. A Föld nagyvárosaiban is sokan vannak, akik sohasem élnek szülői életet, holott ez az ember természetes élete. Itt a Holdban azonban, úgy, mint a hangyáknál, ez lett a faj normális állapotává és a szükséges pótlásról való gondoskodás teljességgel a Holdanyáknak, ennek a nem túlságosan népes, külön matróna-osztálynak a feladata. Nagy és pompás lények ezek a matrónák, akik rendkívül alkalmasak arra, hogy megszüljék a Szelenitporontyokat, de, hacsak félre nem értettem Fi-unak egyik magyarázó megjegyzését, teljesen képtelenek arra, hogy az újszülöttet ápolják is. Esztelen engedékenységi időszakai váltakoznak ezekben a Holdanyákban a dühös erőszakosság hangulataival; éppen ezért, a csöpp teremtetéseket, akik egészen lágyak, petyhüdtek és sápadtak, mihelyt csak lehetséges, hajadon nőtények felügyeletére bízzák, akik úgyszólván női «dolgozók», s akiknek nem egyszer csaknem férfiméretű az agyveleje.”

Sajnos, az üzenet éppen ezen a ponton megszakad. Bármennyire töredékes és bosszantó is ennek a fejezetnek az anyaga, mégis nyújt valami elmosódó, nagyvonalú képet arról a teljesen idegenszerű és csodálatos másik világról, amellyel a mi világunknak előbb-utóbb számot kell vetnie. Az üzeneteknek ez a szakadozott ideérkezése, egy felfogó tűnek a sercegése itt fönt a hegylejtők csöndességében az első jelzése annak, hogy az emberi körülmények oly változás felé közelednek, aminőt az emberiség eddigelé aligha képzelt el. Földünk mellékbolygóján új elemek, új készülékek, új hagyományok vannak, új eszméknek mindent elborító lavínája görög, furcsa idegenszerű faj él, amellyel elkerülhetetlenül mérköznünk kell majd az uralomért és azon a mellékbolygón az arany oly közönséges dolog, mint nálunk a vas vagy a fa...

## 25

### A Hold-mogul

Az utolsó előtti üzenet, helyenként aprólékos részletezéssel, Cavor találkozásáról ad számot a Hold-mogullal, aki a Hold ura és uralkodója. Úgy látszik, hogy Cavor akadálytalanul útnak indíthatta üzenetének túlnyomó részét, de a táviratozás vége felé valószínűleg megzavarták. A következő távirat egy hét múlva érkezett.

Az utolsó előtti üzenet így kezdődik: „Végre megint folytathatom...” Itt olvashatatlaná válik a távirat egy része, majd később egy mondat közepén folytatódik.

A mondat eleje valószínűleg ez lehetett: „A néptömeg...” majd világosan ez következik: „...egyre sűrűbb lett, amint közeledtünk a Hold-mogul palotájához, ha ugyan egy egész sorozat kivájt üreg palotának nevezhető. Mindenfelől arcok meredtek rám... Eltátott, kitínes szájníylások és lárvák, szemek óriási szaglószervek fölött, szemek éktelen homloklemezek alatt; apróbb teremtéseknek egész bozótja tolongott kiáltozva és tekergős, hosszú izületű nyakakon ingó sisakarcok kukucskáltak felém mások válla fölött és hóna alatt. Körülöttem, szabad teret biztosítva, tok-fejű örök masíroztak egykedvűen, akik akkor csatlakoztak hozzánk, amikor kiléptünk a csónakból, amellyel a központi tenger csatornáin ideérkeztünk. A kis agyvelejű és gyors szemű művész szintén csatlakozott hozzánk és ösztövére teherhordó-rovarok sűrű csapata cipelte bajoskodva azt a rakás kényelmi tárgyat, amely mint lényeges kellék hozzátartozott a rangomhoz. Az út utolsó szakaszán gyaloghintóban szállítottak. Ez a hintó valami könnyen alakítható sötét fémből készült és recés fonatú volt, sápadtabb fényű fémrudakkal. Mennél tovább jutottunk, annál hosszabb és bonyolultabb menet alakult ki körülöttem.”

„A menet élén, heroldok módjára, négy trombitaképű teremtés haladt, fülsiketítő harsonázással. Mögöttük zömök, határozott mozgású rendezők lépkedtek, jobbról-balról pedig tudós fejek gyülekezete csoportosult, megannyi élő enciklopédia, akik mint Fi-u megmagyarázta, a Hold-mogul körül fognak elhelyezkedni, hogy kéznél legyenek felvilágosítás céljából. (Benne hordozzák a fejükben ezek a csodálatos lények a Holdbeli tudomány teljes egészét, a gondolkodás minden szempontját és módszerét!) Majd örök és teherhordók következtek sorra s utánuk Fi-u remegő agyát szállították ugyancsak gyaloghintóban. Fi-u nyomában Csi-puff következett valamivel kevésbé jelentős gyaloghintóban, utána pedig én a legelőkelőbb hintóban és körülöttem azok az inasok nyüzsögtek, akik evés és ivás közben kiszolgáltak.

Mögöttem újból harsonások következtek, akik időnként heves ordítózásba törtek ki, majd több nagy agyvelő - különtudósítók vagy történészek, akiknek az volt a feladatuk, hogy ennek a korszakalkotó találkozásnak minden részletét megfigyeljék és emlékezetükben megőrizték. Egy csapat szolgál, amely lobogókat, jószagú gombákat és furcsa jelvényeket cipelt, beleveszett a sötétségbe.”

„Az utat rendezők és tiszték sorfala szegélyezte, akiknek díszruhája úgy csillogott, mint az acél és mögöttük ameddig csak keresztül hatolt szemem a félhomályon, rengeteg tömegnek sok ezernyi feje nyüzsöglődött.”

„Megvallom, hogy éppenséggel nem szoktam még hozzá a Szelenitek külsejének sajátos hatásához és amint úgyszólván tovasodródtam ennek az izgatott rovertengernek a felszínén, meglehetősen rosszul éreztem magamat. Egy ideig olyanforma érzésem volt, amit a földi emberek «borzongás»-nak mondanának. Máskor is éreztem már efféle ezekben a Hold-

barlangokban, amikor hébe-korba fegyvertelenül és fődözetlen háttal egy-egy Szelenit-tömegbe keveredtem; de ennyire még sohasem vett erőt rajtam ez az érzés. Persze ennél esztelenebb érzést el se tudnék képzelni és remélem is, hogy idővel lassan-lassan teljesen le fogom küzdeni. De most, amikor belesodródtam ennek a rengeteg tömegnek a zajlásába, meg kellett keményen ragadnom mind a két kezemmel a gyaloghintómat és össze kellett szednem minden akaraterőmet, hogy föl ne kiáltsak vagy más jelét ne adjam megrendülésemnek... Körülbelül három percbe telt, amíg végül sikerült újra megemberelnem magamat.”

„Egy függőleges útvonal csigavonalán haladtunk fölfelé egy darabon, majd egy sor kupolás tetejű, pompás díszű óriási csarnokon vonultunk keresztül. A Hold-mogulhoz vezető út alkalmas arra, hogy élénk benyomást keltsen az emberben a Hold-mogul nagyságáról. Minden újabb barlang, amelybe beléptünk, nagyobbak és merészebb boltozásúnak látszott az előzőnél. Az egyre fokozódó nagyságnak ezt a hatását bágyadtan foszforeszkáló kék tömjénköd erősítette, amely útközben folyton sűrűbb lett s végül már a közeli tárgyak körvonalait is elhomályosította. Mintha szakadatlanul valami nagyobbodó, elmosódóbb és egyre jobban anyagiatlanodó cél felé igyekeztünk volna.”

„Nem tagadhatom, hogy ez az egész sokaság azt az érzést keltette bennem, hogy módfölött lompos vagyok és sehogysem vagyok méltó ehhez a környezetéhez. Borotvátlan és fésületlen voltam; borotvát nem is hoztam magammal a Földről; a szájam egészen eltűnt tuskés szakállam erdejében. A Földön mindig nagy volt a hajlandóságom arra, hogy a kellő tisztaságon kívül egyébként ne részesítsem saját személyemet semmiféle figyelemben; de a mostani kivételes körülmények között, amikor bolygómat és fajomat képviseltem és jórészt megjelenésem vonzóerejétől függött az, hogy illő módon fogadjanak, sokért nem adtam volna, ha a rajtam levő rongyoknál művészebb és méltóbb ruhát ölthetek. Oly rendületlenül hittem volt abban, hogy a Hold lakatlan, hogy minden effajta elővigyázatosságot teljesen mellőztem. Flanellzubzony volt rajtam, rövid nadrág és golfjátékhoz való harisnya és magamra szedtem mindenfajta piszkot, amivel a Hold kedveskedhetett; lábamon papucs volt, amelynek a bal sarka hiányzott és egy takaróba burkolóztam, amelyből egy lyukon keresztül kidugtam a fejemet. (És még most is ezt a ruhát viselem.) A sörtés szakáll éppenséggel nem fokozta arcom ékességét; a nadrágom térde lyukas volt és ez a folytonossági hiány feltűnően látszott, amint ott guggoltam a gyaloghintóban; a jobb harisnyám pedig minduntalan le akart csúszni a bokámra. Nagyon jól tudom, hogy külső megjelenésemmel nem váltam az emberiség becsületére és ha bármiképp is rögtönözhettem volna valamit, ami egy kissé szokatlan és imponáló, minden bizonnyal megteszem. De semmi sem jutott az eszembe. A takarómat, amennyire telt tőlem, tógyszerű ráncokba szedtem és egyébként oly egyenesen ültem a helyemen, ahogy a gyaloghintó ingadozása megengedte.”

„Képzeljék el a legnagyobb csarnokot, melyben valaha voltak; kék fény világítja meg és szürkés-kék köd borítja homályba; fémfényű és fakószürke teremtmények nyüzsögnek benne, akik tébolyítóan sokfélék, amint már említettem. Képzeljék el, hogy ez a csarnok nyitott boltívben végződik, amely mögött még nagyobb csarnok van, s ezen túl még nagyobb és így tovább. A távlat végén, elmosódva, lépcsőzet emelkedik fölfelé, mint Rómában az Ara Coeli lépcsőzete, amíg odafönt el nem tűnik a szem elől. Mennél közelebb jutunk a lépcsőzet aljához, a lépcsőfokok mintha egyre magasabbra hágnának fölfelé. Végül azonban egy óriási boltív alá érkeztem és innen megpillantottam a lépcsőzet tetejét és rajta a Hold-mogult, aki trónján ült.”

„Aránylag vakító, kéken izzó fényben ült. Ez, valamint körülötte a sötétség, olyan hatást keltett, mintha feketén kéklő üregben lebegne. Eleinte világító kis felhőnek tetszett, amely komor trónusán terpeszkedik; agytokjának több yardnyi lehetett az átmérője. Valami okból,



amelyet nem tudok kitalálni, a trónus mögül, amelyen ült, egy csomó kék fényszóró szórta feléje a sugarakat, úgy, hogy a Hold-mogult valóságos fénykoszorú vette körül. Körülötte - e mellett a fény mellett jelentéktelenül elmosódva - egy csomó testőr sürgött-forgott, Hold-mogult tartva és támogatva, és árnyékba borulva óriási félkörben ott álltak alatta szellemi alárendeltjei, az emlékezőtehetségek, a számolók, a kutatók, szóval a Hold-udvar összes kiváló rovarai. Még mélyebben rendezők és hírvivők álltak s a trón lépcsőzetének számtalan fokát örök lepték el, míg a lépcső alján a kisebb méltóságok óriási nyüzsgő tömege hullámozott elmosódó változatosságban, s végül tökéletes feketeségbe enyészve. A sok láb szakadatlanul zizegve kaparászta a sziklapadlót, s a sok végtag surrogó morajlással izgett-mozgott.”

„Mikor beléptem az utolsó előtti csarnokba, megszólalt a zene és királyi hangzönné erősödött. A heroldok kiáltásai elhaltak.”

„Beléptem az utolsó, a legnagyobb csarnokba...”

„A hozzám tartozó menet szétnyílt, mint a legyező. Rendezőim és őreim elhúzódtak jobbra-balra s a három gyaloghintó, velem, Fi-uval és Csi-puffal, végig a sötétben ragyogó padlaton az óriási lépcsőzet aljáig vonult előre. És ekkor hatalmas lüktető zümmögés kezdődött, amely belevegyült a zenébe. Fi-u és Csi-puff kiszállt a gyaloghintóból, de énnekem meghagyták, hogy maradjak ülve - azt hiszem, különös megtiszteltetés jeléül. A zene megszűnt, de a zümmögés tovább tartott és tízezernyi hódoló fejnek egyidejű mozdulata ráirányította figyelmemet arra a körülragyogott legfelső értelemre, amely ott lebegett fölöttem a magasban.”

„Eleinte, mikor fürkésző tekintettel belenéztem a sugárzó fényzónbe, az a sűrített agyvelő nagyon hasonlított homályos, alakatlan hólyaghoz, amelyben sötétben hullámozó tekervények mozogtak láthatóan. Majd ez alatt a rengeteg nagy hólyag alatt, a trónus széle fölött, két parányi manószemet vettem észre, amely kibámult a fényzónából. Arcot nem láttam, csak szemeket, amelyek mintha lyukakból kukucskáltak volna ki. Eleinte csak ezt a két rám meredő apró szemet láttam, majd észrevettem alatta az elcsenevészedett kis testet is, összezugorodott fehér végtagaival, amelyek rovarszerűen ízelődtek. A két szem különös erővel bámult rám s a duzzadt gömb alsó része ráncos volt. Erőtlennek látszó kis kézcsápokkal támaszkodott meg az egész alak a trónuson...”

„Nagyszerű látvány volt. Siralmas látvány volt. Megfeledkeztem a csarnokról és a tömegről.”

„Fokról fokra följebb haladtam gyaloghintómban a lépcsőzeten. Mintha az a sötétben izzó agytok fölém borult volna és egyre jobban sajátmagába olvasztotta volna bele az egész hatást, amint közeledtem feléje. Az uruk körül csoportosult szolgák és segédek sorai mintha összezugorodva belevesztek volna az éjszakába. Láttam, hogy árnyékba borult szolgák fecskendezték sűrögve-forogva hűsítő csöppekkel azt a nagy agyvelőt, simogatták és támogatták. Én gyaloghintómba kapaszkodva ültem a helyemen és rábámultam a Hold-mogulra; képtelen voltam levenni róla a tekintetemet. És végül, amikor körülbelül tíz lépcsőfok választott már csak el a trónusról, gyaloghintóm megállt, a zene ünnepi lejtése felerősödött, majd hirtelen elhallgatott, s én ott maradtam az óriási térség középpontján, úgyszólván csupaszon kiszolgáltatva a Hold-mogul élesen fürkésző tekintetének.”

„Szemügyre vette az első embert, akivel életében találkozott...”

„Végül átsiklott a tekintetem a Hold-mogul nagyságáról a sápadt alakokra, akik ott voltak körülötte a kék ködben s azután le a lépcsőn a Szelenitek sok ezernyi sokaságára, amely alatt zsúfolódott csendben, várakozón. Megint felém nyújtotta hideg kezét az imént említett esztelen borzongás... De aztán továtűnt.”

„A szünet után az üdvözlés következett. Kisegítettek a gyaloghintóból, s én megálltam egy helyben esetenül, miközben két karcsú udvari tiszt egy csomó furcsa, de kétségtelenül mély szimbolikus jelentőségű mozdulatot végzett helyettem.”

„A tudósok enciklopédikus gyülekezete, amely az utolsó csarnok bejáratáig kísért, két lépcsőfokkal fölöttem és tőlem jobbra-balra helyezkedett el, hogy kéznél legyen, ha a Hold-mogulnak szüksége lesz rá; Fi-u sápadt agya pedig körülbelül középütt állt meg köztem és a trónus között oly helyzetben, hogy könnyen közvetíthette a beszélgetést közöttünk, anélkül, hogy akár a Hold-mogulnak, akár nekem hátat kellett volna fordítania. Csi-puff mögötte állt. Ügyes rendezők közeledtek felém oldalról, miközben arccal a Hold-mogul színe felé fordultak.”

„Leültem törökös módra, Fi-u és Csi-puff pedig letérdelt fölöttem. Szünet következett. A közelebbi udvari méltóságok hol a Hold-mogulra, hol rám tekintettek, alul pedig a rejtett sokaság sorain a várakozás sivító sziszegése morajlott végig, majd csend támadt.”

„Megszűnt a zümmögés is.”

„A Hold, amióta megfigyelhettem, most némult el először és utoljára.”

„Halk ziháló nesz hangzott a fülemben. A Hold-mogul megszólított. Olyan hangja volt, mint mikor valaki egy üveglapot dörgöl az ujjával.”

„Egy ideig feszülten figyeltem, majd a résenálló Fi-ura pillantottam. Ezek között az ösztövérlények között nevetségesen vastagnak, húsosnak és tömörnek éreztem magamat. A fejem csupa állkapocs és fekete szőr volt. Tekintetem visszasiklott a Hold-mogulra. Elhallgatott; szolgái sűrögtek-forogtak és agytokjának felülete csillogva fénylett a hűsítő csöppek árjában.”

„Fi-u gondolkozott egy ideig, majd Csi-puffal tanácskozott s végül elkezdett sivítani a maga felismerhető angol nyelvén - eleinte egy kissé idegesen, úgyhogy nem fejezte ki magát nagyon világosan.”

„M'm... a nagymogul azt akarja mondani... azt akarja mondani... hallja, hogy ön... m'm... emberek... hogy ön ember a Föld-bolygóról. Azt akarja mondani, hogy szívesen látja... szívesen látja... és azt szeretné megtudni... megtudni, szíves engedelmeivel... milyenek az állapotok az ön világában és miért jött ön ide hozzánk.”

„Elhallgatott. Éppen felelni akartam már, amikor újra megszólalt. Megjegyzéseket tett, amelyeknek a célja nem volt túlságosan világos, de azt hiszem, bókoknak szánta őket. Kijelentette, hogy a Föld az a Hold számára, ami a Nap a Föld számára és hogy a Szeleliték nagyon szeretnének megtudni egyet-mást a Földről és az emberekről. Közölte velem, kétségtelenül szintén mint bókot, a Föld és a Hold tömegének és átmérőjének egymáshoz viszonyított nagyságát és megemlítette, hogy a Szeleliték szakadatlanul töprengő csodálattal szemlélik bolygónkat. Lehunytam a szemem és gondolkoztam; majd azt feleltem, hogy az emberek is szerették volna tudni, mi van a Holdban; azt gondolták, hogy nincs rajta élet és bizony sejtelmük sincs arról a nagyszerű pompáról, amelynek én ma tanúja lehettem. A Hold-mogul, elismerése jeléül, a fényszórók hosszú kék sugaraival nagy köröket vetítettett bele a csarnokba, úgyhogy nagyon meghökkentem, a tömeg pedig sziszegve és susogva vett tudomást arról, amit beszéltem. Majd egész sor olyan kérdést intézett a Hold-mogul Fi-uhoz, amelyre könnyebb volt válaszolnom.”

„Értesült róla - mondotta -, hogy mi a Föld felszínén élünk és hogy a levegőnk meg a tengerünk a gömbön kívül van. Ez utóbbit csillagász-szakértőitől tudta már. Nagyon szeretné, ha részletesebben tájékoztatnám őt a dolgoknak - mint ő mondta - erről a rendkívüli állapotáról, mert a Föld tömörségéből eddigelé hajlandók voltak azt a következtetést levonni, hogy a Föld lakhatatlan. Először is arra volt kíváncsi, hogy milyen hőmérsékleti szélsőségeknek vannak a

földi lények kitéve és nagyon érdekelte őt az is, amit a felhőkről és az esőzésekről mondtam. Fantáziáját meglendítette az a körülmény, hogy a Hold légköre a Hold éjszakai felének külső folyosóiban gyakran igen ködös szokott lenni. Azon mintha csodálkozott volna, hogy a földi szem nem érzi túlságos erősnek a napfényt és érdeklődéssel figyelt, mikor igyekeztem megmagyarázni, hogy az égbolt színét a levegő sugártörése kék színűvé enyhíti, bár azt hiszem, hogy ezt nem egészen értette meg. Kifejtettem, hogy az emberi szem szivárványhártyája össze tudja húzni a pupillát és ily módon megvédelmezi a szem finom belső szerkezetét a Napfény túlságos heve ellen.”

„Erre aztán szabad volt néhány lábnyra közelednem a Hold-mogulhoz, hogy megfigyelhesse szememnek ezt a szerkezetét. Ez viszont a holdi és a földi szem összehasonlítását vonta maga után. A Holdbeli lények szeme nemcsak túlságosan érzékeny oly fénnel szemben, amelybe az emberi szem belenézhet, hanem *látja a meleget* is és a Holdban minden hőmérsékleti különbség láthatóvá teszi a Holdbeli szem számára a tárgyakat.”

„A szivárványhártya teljesen új szerv volt a Hold-mogul számára. Egy ideig azzal szórakozott, hogy sugarait az arcomba villantotta és úgy figyelte pupilláim összehúzódását. Ennek következtében egy ideig káprázott és elvakult a szemem...”

„De minden kényelmetlenség ellenére is, volt valami, ami egyre jobban megnyugtatót, a kérdészködésnek és válaszoltatásnak ebben az ésszerű módjában. Lehunyhattam a szememet, gondolkozhattam a feleletemen és csaknem megfeledezhettem arról, hogy a Hold-mogulnak nincs ábrázata...”

„Mikor visszamentem újra eredeti helyemre, megkérdezte a Hold-mogul, hogy miképp védekezünk a forróság és a viharok ellen. Válaszul kifejtettem neki az építés és a berendezkedés művészetét. Ezen a ponton több félreértés támadt közöttük, de meg kell vallanom, főképp azért, mert nem fejeztem ki magamat elég szabatosan. Csak nagy ügyel-bajjal tudtam megértetni vele a ház mivoltát. A körülötte levő Szelenitekkal együtt kétségtelenül ő is a legnagyobb döreségnek tartotta, hogy az emberek házakat építenek, amikor barlangokban lakhatnának. Még bonyolultabbá vált a dolog, mikor igyekeztem megmagyarázni, hogy az emberek eredetileg barlangokban laktak és mostanában vasutaikat és sok egyéb berendezkedésüket a Föld felszíne alatt kezdik elhelyezni. Ezen a ponton, azt hiszem, a teljességre való törekvés vakvágányra vitt. Nagy zavart okoztam azzal az oktalanságommal is, hogy elkezdtem a bányákat magyaráztatni. A Hold-mogul végül abbahagyta ezt a témát elintézetlenül és azt kérdezte, mit csinálunk gömbünknek a belsejével.”

„A csipogás és sivítás valóságos áradata hullámzott végig a nagy gyülekezeten, mikor végül kiderült, hogy mi, földi emberek, egyáltalán semmit sem tudunk annak a világnak a belső tartalmáról, amelynek a felszínén őseink nemzedékeinek beláthatatlan sora kifejlődött. Háromszor el kellett ismételmem, hogy abból a 4000 mérföld átmérőjű anyagalmazból, amely a Föld felszíne és középpontja között van, az emberek csak egy angol mérföldnyi mélységű réteget ismernek és ezt is csak nagyon bizonytalanul<sup>23</sup>. A Hold-mogul azt kérdezte, hogy akkor hát miért jöttem a Holdba, hogyha úgyszólván hozzá sem értünk még a saját bolygónkhoz sem; de ezúttal nem sürgette még a választ erre a kérdésre, mert egyelőre sokkal jobban érdekelték őt annak a világnak a részletei, ahol minden tébolyító visszája volt annak, amit ő helyesnek tartott.”

„Visszatért hát újból az időjárásra és én megpróbáltam leírni neki az örökké változó égboltot, a havat, a fagyot és az orkánokat.”

---

<sup>23</sup> 10 kilométer mélységen alul nincsenek biztos ismereteink a Föld belsejére vonatkozólag.

„De hát mikor leszáll az éjszaka - kérdezte a Hold-mogul -, nincs ott hideg?”

„Megmondtam neki, hogy éjjel hidegebb van, mint nappal.”

„És a Föld légköre nem fagy meg?”

„Megmondtam, hogy nem; hogy ekkora hideg soha sincsen, mert a földi éjszakák nagyon rövidek.”

„És nem válik cseppfolyóssá sem?”

„Már-már erre is nemmel feleltem; de eszembe jutott, hogy légkörünknek legalább is egy része, a benne levő vízgőz, néha cseppfolyóssá válik és harmattá lesz, néha pedig meg is fagy és dérré lesz, és ez a folyamat teljes mása annak, ahogy a Hold egész külső légköre megfagy, a hosszú éjszaka alatt. Elmagyaráztam ezt s a Hold-mogul erre az alvásról kezdett beszélni velem. Mert az alvás szükséglete, amelyet minden földi teremtmény érez szabályosan huszon-négy óránként, szintén földi örökség. A Holdban csak nagyritkán pihennek a lények, többnyire csak szokatlan megerőltetések után. Majd megpróbáltam leírni neki a nyári éjszaka lágy tündöklését s ezzel kapcsolatban rátértem azokra az állatokra, amelyek éjszaka kóborolnak és nappal alszanak. Beszéltem az oroszlánokról és tigrisekről; de ennél a kérdésnél teljesen holtpontra jutott a beszélgetésünk. Mert a Holdban - a Hold vizeit kivéve - csupa olyan teremtés van, amely teljesen szelíd és engedelmes háziállat már ősidők óta. Vízi szörnyetegek vannak a Holdban, de gonosz fenevadak nincsenek és az a gondolat, hogy éjszaka «odakünn» valami nagy és erős lény kószálhat, nehezen megy be a Szelenitek fejébe...”

(Itt hézag van a táviratban; körülbelül húsz-huszonöt szó vesztetett el a térben.)

„Azt hiszem, arról beszélt a környezetével, hogy milyen felületes és esetlen lény az (ember), aki egy világnak csak a felszínén él, ahol a habok, a szelek és a térbeli esetlegességek játéka; aki arra sem képes, hogy egyesült erővel úrrá legyen azokon a fenevadakon, amelyek a saját fajtaját pusztítják s aki mégis merészkedik betörni egy másik bolygóba. Ez alatt a külön halk tárgyalás alatt elgondolkozva ültem a helyemen, majd a Hold-mogul kívánságára beszéltem neki a különböző fajta emberekről. Kérdésekkel ostromolt. - Tehát mindenféle munkát ugyanaz a fajta ember végez. De hát ki gondolkozik? Ki kormányoz?”

„Röviden körvonalaztam előtte a demokratikus módszert.”

„Mikor elhallgattam, hűsítő csöppeket kívánt a homlokára, s azután arra kért, ismételjem el a magyarázatomat, mert azt hiszi, hogy valami megtévesztette őt.”

„Tehát nem végeznek más-más munkát? - kérdezte Fi-u.”

„Elismertem, hogy vannak gondolkodók és vannak hivatalnokok; vannak vadászok, kézművesek, művészek, napszámosok. - De *valamennyien* uralkodnak - jelentettem ki.”

„És nincs különböző alakjuk, amely alkalmassá tesz mindenkit saját kötelességének a teljesítésére?”

„Szemre nincs - feleltem -; talán a ruhájuk más-más. Talán a szellemi képességük is különböző egy kicsit -, szóltam eltűnődve.”

„Ez bizonyára nagyon különböző - mondta a Hold-mogul -, mert különben mindnyájan ugyanazt akarnák csinálni.”

„Hogy alkalmazkodjam az elfogultságaihoz, ráhagytam, hogy bizonyára így van. - Az agy mindent elrejt ugyan - mondtam -, de a különbség mégis ott lappang. Az emberek, ha lelkük és elméjük látható volna, talán éppoly változatosak és különfélék volnának, mint a Szelenitek. Volnának nagy emberek és kis emberek; emberek, akik messzire tudnak nyúlni és emberek,

akik gyorsan tudnak járni; volnának lármás, trombitaszellemű emberek, és emberek, akik emlékeznek anélkül, hogy gondolkoznának...” (Három szó elmosódott az üzenetben.)

„A Hold-mogul félbeszakított, hogy emlékeztessen korábbi állításomra. - Azt mondta ugye, hogy minden ember uralkodik? - kérdezte sűrűn.”

„Bizonyos mértékben - feleltem; de attól félek, hogy ezzel a kijelentéssel csak sűrűbb ködbe burkoltam a felvilágosítást.”

„A Hold-mogul egy szembeszökő tényhez folyamodott. - Azt akarja mondani - kérdezte -, hogy nincsen Föld-mogul?”

„Sok mindenki eszembe jutott, de végül biztosítottam őt róla, hogy Föld-mogul nincsen. Elmagyaráztam neki, hogy azok az önkényuralkodók és császárok, akikkel a földi emberek kísérleteztek, rendszerint agyonítették magukat, bűnös szenvedélyek áldozatai lettek, vagy erőszakos véget értek, és a földi népességnek az a nagy és tekintélyes része, melyhez én magam is tartozom, az angolszász faj, soha többé nem óhajt velük újra kísérletezni. A Hold-mogul ezen még jobban elcsodálkozott.”

„De hát miképp őrzik meg önök azt a kevés bölcsességet is, amivel rendelkeznek? - kérdezte, és erre elmagyaráztam neki, hogy mi módon támogatjuk korlátolt (itt hiányzik egy szó: valószínűleg az, hogy: agyvelőnk) könyvtárakkal. Kifejtettem előtte, miképp gyarapszik tudásunk számtalan kis ember egyesített fáradozása révén. Minderre a Hold-mogul azt jegyezte meg, hogy társadalmi vadságunk ellenére is nyilván sok nehézséggel megbirkóztunk, mert különben nem juthattunk volna el a Holdba. De az ellentét mégis nagyon szembeszökő. A Szeléniték tudásukkal együtt nőttek és változtak; az emberek ellenben beraktározták tudásukat maguk körül és műveletlen vadak maradtak - ellátva fölszereléssel. Ezt mondta és...” (Itt a táviratnak egy kis része elmosódott.)

„Majd elmondatta velem, hogy miként vonulunk ide-oda a Földünkön és én leírtam neki vasútjainkat s hajóinkat. Egy ideig nem tudta megérteni, hogy a gőzt csak száz év óta használjuk felhajtóerőnek; de mikor megértette, szemlátomást nagyon elcsodálkozott. (Itt említettem meg, mint érdekes dolgot, hogy a Szeléniték években számítják az időt, úgy, mint mi a Földön, bár a számrendszerükön sehogyan sem tudok eligazodni. Ez azonban nem baj, mert Fi-u érti a mi rendszerünket.) Majd rátértem arra, hogy az emberiség csak kilenc-tízezer év óta lakik városokban és hogy még mindig nem egyesültek egyetlen nagy testvériségben, hanem sok különböző kormányforma alatt élünk. A Hold-mogul nem győzött csodálkozni ezen, mikor megértette. Eleinte azt hitte, hogy csak különböző közigazgatási területekre céloztam.”

„Államaink és birodalmaink durva vázlatai még csak annak a rendnek, amely valamikor el fog következni - jelentettem ki, és ezzel kapcsolatban rátértem arra, hogy...” (E helyütt körülbelül harminc-negyven szó teljesen olvashatatlan a táviratban.)

„A Hold-mogulra igen mély benyomást tett az embereknek az az esztelensége, hogy ragaszkodnak a különböző nyelvekkel járó kényelmetlenséghez. - Akarnak is, nem is érintkezni egymással - jegyezte meg, s azután hosszú ideig behatóan kérdezősködött a háborúról.”

„Eleinte elképedt és hitetlenkedett. - Azt akarja mondani - kérdezte kételkedően -, hogy ide-oda futkosnak világuknak a felszínén - azon a világon amelynek kincseit alig kezdték el még feltárni - és leöldösik egymást prédául a fenevadaknak?”

„Azt feleltem neki, hogy teljesen jól megértett.”

„Részletek iránt érdeklődött, hogy legyen mivel támogatnia a fantáziáját. - De hát a hajóikat meg a szegény kis városaikat nem éri kár? - kérdezte; és azt tapasztaltam, hogy a tulajdonnak és a kényelemnek az elpusztítása körülbelül ugyanolyan benyomást tett rá, mint az öldöklés. - Mondjon többet - szólt a Hold-mogul; - fessen elem képeket! Sehogysem tudom mindezt elképzelni.”

„Így aztán egy ideig, bárha egy kissé kelletlenül, a földi háborúról beszéltem neki.”

„Beszéltem a mozgósító parancsokról és a háborút bevezető ceremóniákról, a figyelmeztető jegyzékekről és ultimátumokról, a csapatok vezérletéről és felvonulásáról. Fogalmat nyújtottam neki a hadmozdulatokról, hadállásokról és csatákról. Beszéltem neki ostromokról és rohamokról, a lövészárkok nyomorúságáról, őrszemekről, akik a hóban megfagytak. Beszéltem megfutamodásokról és meglepő támadásokról, a végsőig való kétségbeesett kitartásról és a hiú reménykedésekről, a menekülők kíméletlen üldözéséről és a csatamezőn maradt halottakról. Beszéltem neki a múltból is, betörésekről és vérfürdőkről, a hunokról és a tatárokról, Mohamed és a kalifák háborúiról és a keresztes hadjáratokról. És mialatt folytattam az elbeszélésemet, amelyet Fi-u lefordított, a Szelenitek egyre izgatottabban búgtak és morogtak.”

„Elmondtam, hogy egy vérteshajó egy tonna súlyú lövedéket tizenkét angol mérföldnyire tud röpíteni és húsz láb vastagságú vaspáncélt is keresztül tud fúrni, - és hogy miképp tudunk víz alatt torpedókat irányítani. Leírtam egy Maxim-ágyút működés közben és elmondtam mindazt, amit a colensoi ütközetről el tudtam képzelni. A Hold-mogul annyira hitetlenkedett, hogy félbeszakította a fordítást és azt kívánta, hogy én magam erősítsem meg újra mindazt, amit elmondtam. Különösen azt nem akarták elhinni a Szelenitek, hogy az emberek örvendezve ujjongtak, amikor (? harcba indultak).”

„De hiszen elképzelhetetlen, hogy szívesen harcoljanak! - tolmácsolta Fi-u a Hold-mogul szavait.”

„Biztosítottam őket róla, hogy az emberek életük legdicsőségeesebb élményének tekintik, ha részt vettek valamelyik csatában. E kijelentésemre az egész gyülekezet valósággal kővé dermedt elképedésében.”

„De hát mire jó ez a háború? - kérdezte a Hold-mogul, aki ragaszkodott ehhez a témához.”

„Ó, ami ezt illeti - szóltam -, hát megritkítja a népességet!”

„De hát miért volna szükség erre?...”

„Szünet támadt, a hűsítő csöppek felfrissítették a Hold-mogul homlokát, aki azután újra megszólalt.”

Onnan kezdve, ahol Cavor megemlítette, hogy a Hold-mogul első megszólalása előtt nagy csend támadt, észrevehető volt, hogy valami hullámsorozat zavarja Cavor táviratozását. Most azonban ez a hullámozás teljesen elhatalmasodott a távirat jelei között. A hullámok nyilván valami Holdbeli forrásból sugárzanak ki s makacs közeledésük Cavor váltakozó jelzéseire föltétlenül arra vall, hogy a hullámokat irányítja valaki, aki szándékosan össze akarja keverni őket Cavor üzenetének hullámaival, hogy az üzenet jelzéseit olvashatatlanokká tegye. Eleinte kicsik és szabályosak voltak ezek a zavaró hullámok, úgy hogy egy kis gondossággal még képesek voltunk Cavor üzenetét néhány szó híján kibetűzni. Majd elszélesednek és hosszabbakká lesznek, míg egyszerre csak oly szabálytalanokká válnak, mint mikor valaki össze-vissza zezzugos vonalakat firkál egy sor írás fölé. Hosszú ideig semmi sem vehető ki ebből az eszeveszett cikkcakkból, majd hirtelen megszűnik a zavaró hatás, egypár szó tisztán olvasható, de csakhamar újra működni kezd és működik mindvégig, teljesen kitörölve mindazt, amit Cavor meg akart még üzenni. Ha csakugyan szándékos beavatkozásról van szó, akkor

igazán sejtelnem sincs róla, miért engedték meg a Szelenitek, hogy Cavor végig leadja az üzenetét és ne is sejtse, hogy hiábavaló munkát végez, amikor módjukban lett volna sokkal könnyebben és kényelmesebben bármely pillanatban megakadályozni, hogy táviratozzon. Ehhez a problémához nem tudok hozzászólni. Csak annyit mondhatok, hogy a Szelenitek valószínűleg így jártak el. Cavor üzenetének utolsó fozslánya a Hold-mogullal való beszélgetéséről hiányos mondattal kezdődik:

„... nagyon pontosan kikérdezett a titkomról. Hamarosan megérettük egymást és végül megtudtam azt is, ami rejtély volt számomra, mióta tisztában voltam tudományuk óriási fejlettségével, mondom, megtudtam, mi az oka annak, hogy a Szelenitek sohasem fedezték föl a «Cavorit»-ot. Tudtak róla, mint elméleti anyagról, de gyakorlatilag mindig lehetetlenségnek tartották az előállítását, mert a Holdban valami okból nincs hélium, és hélium...”

A *hélium* szó utolsó betűit megint kezdi már elmosni az előbbi zavaró hatás. Ne felejtjük el, hogy Cavor a „titkát” említi, mert erre alapítom azt a magyarázatot, amelyet a következő üzenethez fűzök, az utolsó üzenethez, mert velem együtt Wendigee is azt hiszi, hogy Cavor soha többé nem fog a Holdból üzenetet útnak indítani.

## 26

### Cavor utolsó távirata

Cavor utolsó előtti távirata, amint említettük, zavaró csonkításokba fül. Szinte látjuk őt, amint kék homályában készülékei között buzgón leadja üzenetét az utolsó betűig anélkül, hogy sejtelve volna arról a zavaró függőnyről, amely közéje és miközénk ereszkedik; és anélkül, hogy sejtelve volna arról a végső veszedelemről, amely bizonyára már akkor is ott ólalkodott körülötte. Híjával volt a boldogtalan a mindennapi józan észnek és ez volt az árulója. Beszért a háborúról, beszért az emberek erejéről és esztelen erőszakosságáról, beszért telhetetlen támadásaikról, harcuknak fáradhatatlan hiábavalóságáról. Az emberi fajról ezt a benyomást ébresztette a Hold egész világában s végül, azt hiszem, bizonyára megtette azt a végzetes vallomást is, hogy - legalábbis hosszú időre - egyedül rajta múlik az a lehetőség, hogy az ő nyomában más földi ember is eljuthasson a Földről a Holdba. Elég világosan látom, mi lehetett az az út, amelyet a Hold hideg, emberietlen értelme jónak látott ezek után választani és bizonyos, hogy csakhamar sejteni kezdte ezt Cavor is, míg végül talán hirtelen teljesen tisztába nem jött a helyzettel. Elképzelem, hogy járkált a Holdban egyre növekvő lelkipurdalással e miatt a végzetes elővigyázatlansága miatt. Azt hiszem, hogy a Hold-mogul egy ideig fontolgatta az új helyzetet és Cavor eközben talán éppoly szabadon járhatott-kelhetett, mint annak előtte. De valamiféle akadály meggátolta őt abban, hogy fölkeresse újra elektromágneses készülékét, miután leadta imént ismertetett üzenetét. Egypár napig nem kaptunk újabb üzenetet. Talán újabb kihallgatásokon járt és megpróbálta jóvátenni korábbi elszólásait. Ki tudhatja?

Majd hirtelen, mint valami jajkiáltás az éjszakában, jajkiáltás, amelyre csend következik, elhangzott Cavor utolsó távirata. Nagyon rövid töredék az egész, mindössze két mondat megszakított kezdete.

Az első mondat ez volt: „Örült voltam, hogy közöltem a Hold-mogullal...”

Most körülbelül egy percig tartó szünet következett. Valószínűleg megzavarták Cavort kívülről. Elképzelem, amint felugrik a készülék mellől... rémesen tétovázik a kék világítású barlang homályából komoran kimagasló készülékek között... majd hirtelen visszaugrik a készülék mellé, cselekvésre szánva el magát, de már elkésett. És megérkezett az üzenet folytatása, amelyet mintha kapkodva adott volna le: „A Cavorit előállítási módja a következő: végy...”

Majd még egy szó érkezik, egy teljesen értelmetlen szó: „... hatlan...”

Ez az egész.

Lehet, hogy Cavor, mikor már rászakadt a végzet, megpróbált hirtelen még egy szót leadni, azt, hogy: „hasztalan”. Hogy mi történt Cavor készüléke körül, nem tudjuk megmondani. De akármi történt is, tudom, hogy soha többé nem kapunk a Holdból újabb üzenetet. Ami engem illet, az én fantáziámnak egy igen élénk álmom sietett a segítségére, és látom, csaknem oly világosan, mintha szemtanúja lettem volna az esetnek, látom a kékesen megvilágított, árnyyszerűen megtépzott Cavort, amint ott vergődik azoknak a Szelenit-rovaroknak a karmai között, egyre kétségbeesettebben és egyre reménytelenebbül, amint szorongatják, kiabál, tiltakozik, sőt végül talán viaskodik is velük és látom, amint lépésről lépésre távolabb szorítják őt annak a lehetőségétől, vagy akár szóval, akár jelek révén érintkezhesek még embertársaival és belekényszerítik mindörökre az ismeretlen sötétségbe - abba a némaságba, amelynek nincs vége soha...

.oOo.